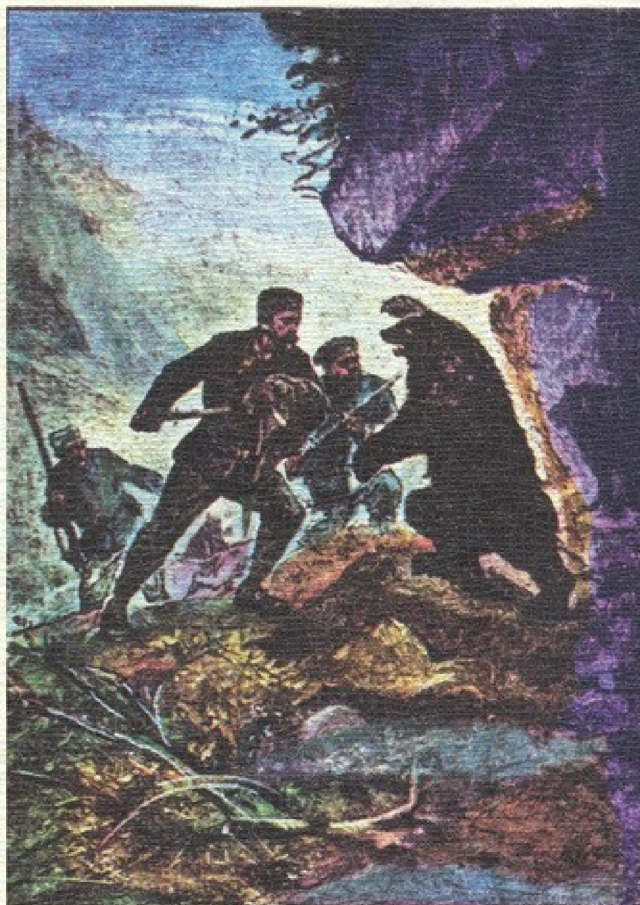
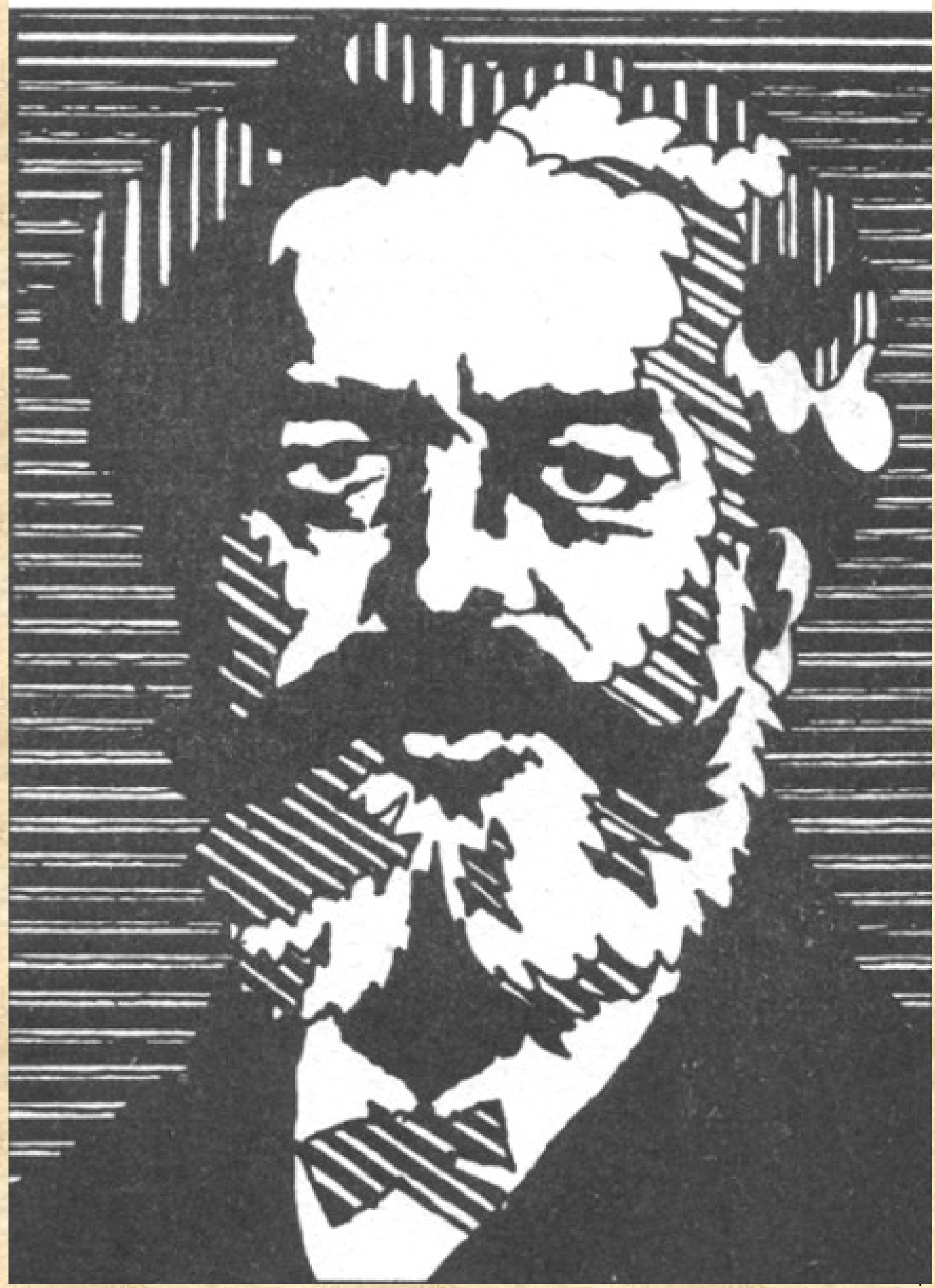
Jules Verne

Castelul din Carpaţi. Întîmplări neobişnuite

EDITURA ION CREANGĂ

Jules Verne
23

Jules Verne

Castelul din Carpaţi

ÎN ROMÂNEŞTE DE VLADIMIR COLIN

Întâmplări neobişnuite

ÎN ROMÂNEŞTE DE ANGHEL GHIŢULESCU

EDITURA ION CREANGĂ, BUCUREŞTI, 1980
Prezentarea grafică VAL MUNTEANU

JULES VERNE
Le Château des Carpathes

Série Voyages extraordinaires
Sans dessus dessous
Série Voyages extraordinaires
Editions Hetzel,1889 et 1888.

CASTELUL DIN CARPAŢI

I

Povestirea aceasta nu e fantastică, ci numai romanţioasă. Dat fiind că e neverosimilă, trebuie s-o socotim oare şi neadevărată? Ar fi o greşeală. Aparţinem unei vremi când totul se întâmplă, mai că avem dreptul să spunem: când totul s-a întâmplat. Dacă nu-i de crezut azi, povestirea noastră poate fi verosimilă mâine, graţie resurselor ştiinţifice care constituie zestrea viitorului, iar atunci nu-i va da nimănui prin minte s-o treacă în rândul legendelor. Dealtminteri, la capătul acestui practic şi pozitiv secol al nouăsprezecelea, nu se mai plăsmuiesc legende nici în Bretania, ţinutul sălbaticilor *korrigani*, nici în Scoţia, pământul *brownielor* şi al *gnomilor*, nici în Norvegia, patria *asilor*, a *elfilor*, a *silfilor* şi a *valkiriilor*[1], nici măcar în Transilvania, unde cadrul Carpaţilor se pretează în chip atât de firesc la toate evocările vrăjitoreşti. E cazul să notăm, totuşi, că ţara transilvană e încă foarte legată de superstiţiile începuturilor[2].

Dl. de Gérando[3] a descris aceste provincii ale extremei Europe,

Elisée Reclus[4] le-a vizitat. Amândoi n-au spus nimic despre ciudata poveste pe care se întemeiază acest roman. Au luat oare cunoştinţă de ea? Poate, dar n-or fi vrut să-i dea crezare. E păcat, pentru că ar fi povestit-o, unul cu precizia unui analist, celălalt cu poezia firească de care-i sunt pătrunse însemnările din călătorii.

---

[1] Personaje din mitologia ţărilor amintite de autor.

[2] Să notăm şi noi că acţiunea romanului, scris în 1892, se petrece în vremea monarhiei austro-ungare, «într-unul din ultimii ani ai sec. al XIX-lea». Autorul «anticipa» de astă dată doar cu câţiva ani.

[3] Joseph Marie, baron de Gérando (1772-1842), publicist şi filozof francez.

[4] Elisée Reclus (1830-1905), mare geograf francez.

De vreme ce nici primul, nici al doilea n-au făcut-o, voi încerca s-o fac eu, în locul lor.

În ziua de 29 mai a acelui an, un cioban îşi veghea turma la marginea unui podiş înverzit de la poalele Retezatului, care domină o vale fertilă, acoperită de copaci cu trunchiuri drepte şi îmbogăţită de holde mănoase. Galernele, vânturile de nord-vest, trec iarna ca briciul unui bărbier peste podişul acesta înalt, deschis, lipsit de adăpost. Prin partea locului se spune atunci că-şi potriveşte barba - şi uneori tare din scurt.

Ciobanul n-avea nimic arcadian[1] în felul cum era înţolit şi nimic bucolic în atitudine. Nu era un Dafnis, Amyntas, Tityr, Lycidas sau Melibeu[2]. Nu râul Lignon[3] îi şoptea la picioarele încălţate în galenţi de lemn, ci Jiul valah, ale cărui ape proaspete şi pastorale ar fi fost vrednice să curgă prin meandrele romanului *Astreea*.

Frig[4], Frig din satul Vereşti - aşa se numea rusticul păcurar. Lungit pe o movilă căptuşită cu iarbă, dormea cu un ochi şi veghea cu celălalt, ţinându-şi luleaua mare în gură, şuierând pentru a-şi chema dulăii, când vreo oaie se depărta de păşune, sau suflând în bucium şi scoţând un sunet împrăştiat de multiplele ecouri ale munţilor.

Era patru după-amiază. Soarele începea să scapete. Câteva piscuri, cu temeliile înecate într-o ceaţă plutitoare, erau luminate către răsărit. Spre miazăzi şi apus două curmături ale lanţului muntos lăsau să treacă pieziş câte un snop de raze, ca nişte şuvoaie de lumină strecurate printr-o poartă întredeschisă.

Această descriere orografică ţine de porţiunea cea mai sălbatică a Transilvaniei, cunoscută sub denumirea de comitatul Clujului[5].

Ciudată fărâmă din imperiul Austriei, această Transilvanie, Erdely în limba maghiară, adică «ţara pădurilor»! Se mărgineşte

---

[1]Arcadia, regiune a Greciei antice, ai cărei locuitori păstori erau, pentru poeţii antichităţii, prototipuri ale nevinovăţiei şi fericirii.

[2] Nume de păstori, apărând frecvent în poeziile bucolice.

[3] Afluent al Loarei, imortalizat în romanul pastoral *Astreea* al lui Honoré d'Urfé (1607 - 1627).

[4] Ortografia numelor româneşti fiind cu totul fantezist transcrisă de către Jules Verne, ne-am luat îngăduinţa de a o restabili, în măsura posibilităţilor, fără a mai indica de fiecare dată faptul.

[5] Reamintim că acţiunea romanului se petrece în vremea stăpînirii habsburgice, de unde termenul de comitat. După cum era firesc. Jules Verne nu cunoştea locurile geografice ale Transilvaniei decât sub denumirile lor oficiale, austro-ungare. Am restabilit pretutindeni în text vechile denumiri româneşti, pe cât a fost cu putinţă.

cu Ungaria la nord, cu Valahia la sud, cu Moldova la vest[1]. Întinsă pe şaizeci de mii de kilometri pătraţi, deci pe şase milioane de hectare - cam a noua parte din Franţa - e un fel de Elveţie, dar cu jumătate mai mare decât ţinutul helvetic, fără a fi mai populată. Cu podişuri potrivite pentru semănături, păşuni îmbelşugate, văi capricios desenate, cu piscuri severe, vărgată de ramificaţiile de origine plutonică ale Carpaţilor, Transilvania e brăzdată de numeroase cursuri de apă care sporesc Tisa şi mândra Dunăre, ale cărei Porţi de Fier, la câteva mile[2] spre sud, închid defileul Balcanilor pe hotarul Ungariei cu imperiul otoman.

Aşa arată această veche ţară a dacilor, cucerită de Traian în primul veac al erei creştine.

Din ce tip făcea parte ciobanul Frig? Era oare un urmaş al vechilor daci? Greu de spus, văzându-i părul în neorânduială, faţa mânjită, barba încâlcită, sprâncenele groase ca două perii cu fire roşcovane, ochii de culoare nehotărâtă, între verde şi albastru, al căror colţ umed era cuprins de cearcănul bătrâneţii. Doar are şaizeci şi cinci de ani - cel puţin aşa s-ar părea. Dar e mare, uscat, drept sub cojocul gălbui şi mai puţin lăţos decât i-e pieptul, iar un pictor nu s-ar da îndărăt să-i prindă înfăţişarea, atunci când, împodobit cu o pălărie împletită - adevărat dop de paie - şi încremenit ca o stană de piatră, se sprijină în toiagul încovrigat la capăt.

În clipa când razele pătrundeau prin curmătura de la apus, Frig se întoarse; apoi, ducându-şi mâna pe jumătate închisă la ochi, îşi facu un fel de lunetă - aşa cum ar fi dus o pâlnie la gură, ca să poată fi auzit la depărtare - şi privi cu multă luare-aminte.

În curmătura limpede de la orizont, la o milă bună, dar mult micşorate din pricina depărtării, se profilau formele unei cetăţui.

Vechiul castel ocupa, pe o culme singuratică a pasului Vulcan, partea superioară a unui podiş, numit Dealul Gorgan. În lumina scăpărătoare, volumele se detaşau net, cu limpezimea unor imagini stereoscopice. Cu toate acestea, ochiul păcurarului trebuie să fi fost înzestrat cu o mare putere pentru a desluşi vreunul dintre amănuntele grămezii îndepărtate.

Deodată, iată-l că strigă, clătinând din cap:

– Bătrână cetăţuie!... Bătrână cetăţuie!... Degeaba te propteşti în temelie!... Încă trei ani şi vei fi încetat să dăinui, de vreme ce fagul tău mai are doar trei crăci!

Sădit la marginea unuia dintre bastioanele cetăţuii, fagul se zărea negru pe fundalul cerului, ca decupat gingaş din hârtie, şi,

---

[1] Cititorul va corecta singur, fireşte, hotarele reale ale Transilvaniei.

[2] Mila ungurească are 7500 metri. (n.a.)

la acea depărtare, abia ar fi putut fi văzut de către oricine, în afara lui Frig.

– Da, repetă el, trei crăci!... Erau patru ieri, dar a patra a căzut azi-noapte... I-a rămas numai ciotul... Acolo unde se desfac de trunchi nu mai număr decât trei... Numai trei, bătrână cetăţuie... numai trei!

Dacă-l priveşte din punct de vedere ideal, închipuirea face cu dragă inimă dintr-un cioban o făptură visătoare şi contemplativă; conversează cu planetele; stă de vorbă cu stelele; citeşte în cer. De fapt, e îndeobşte o brută ignorantă şi încuiată. Cu toate acestea, naivitatea generală îi atribuie lesne daruri supranaturale; ştie să vrăjească; după cum îi trăsneşte, înlătură farmecele sau le ţese în jurul oamenilor şi al dobitoacelor, ceea ce - într-un asemenea caz - e totuna; vinde prafuri de dragoste; i se cumpără licori şi descântece.

Nu merge oare până acolo încât face sterpe brazdele, aruncând în ele pietre descântate, şi oile - numai uitându-se la ele cu ochiul stâng?

Eresurile acestea ţin de toate timpurile şi de pretutindeni. La ţară, chiar în mijlocul unor ţinuturi mai civilizate, nimeni nu trece pe dinaintea unui cioban fară a-i adresa un cuvânt prietenesc sau bineţe pline de tâlc, salutându-l cu numele de «păstor», la care ţine. A-ţi ridica pălăria în faţa lui îţi îngăduie să scapi de puteri vătămătoare, şi pe drumurile Transilvaniei nu eşti scutit de una ca asta, mai mult decât aiurea.

Frig era luat drept vrăjitor, în stare să işte vedenii fantastice. Cutare zicea că vampirii şi strigoii i se supuneau; altul, că putea fi întâlnit când luna era în descreştere, în nopţi întunecoase cum sunt cele din alte ţinuturi în marele bisext[1], călare pe stăvilarul morilor, la taifas cu lupii sau visând la stele.

Frig îi lăsa să trăncănească, fiind în câştig. Vindea farmece şi contrafarmece. Dar, fapt vrednic de luat în seamă, era el însuşi la fel de naiv ca muşteriii lui şi, dacă nu credea în propriile-i farmece, dădea cel puţin crezare legendelor ce bântuiau ţinutul.

Nu-i de mirare, aşadar, că ajunsese să prezică apropiata pieire a bătrânei cetăţui - de vreme ce fagul era împuţinat la trei crăci - şi nici că se zorea să ducă vestea la Vereşti.

După ce-şi adunase turma, mugind din fundul bojocilor printr-un lung bucium de lemn alb, Frig apucă drumul spre sat. Dulăii, doi semigrifoni corciţi, arţăgoşi şi sălbatici, mai degrabă buni să înghită oile decât să le păzească, îl urmau, hărţuind dobitoacele. Erau acolo vreo sută de berbeci şi de oi, dintre care o duzină de miei de un an, ceilalţi de trei şi de patru ani, cu patru şi şase dinţi.

---

[1] Ziua care, la patru ani o dată, e adăugată lunii februarie.

Turma era a judecătorului din Vereşti, birăul Colţ, care plătea comunei o sumă grasă pentru păşunat şi-l preţuia foarte pe păcurarul său Frig, ştiindu-l tare îndemânatic la tuns şi tare priceput la vindecarea bolilor, umflături, streche, gălbează, râie, dalac şi alte afecţiuni de provenienţă ovină.

Turma înainta în masă compactă, cu berbecul conducător în frunte, sunându-şi tălăngile în mijlocul behăielilor.

La ieşirea de pe izlaz, Frig apucă o potecă largă, trecând pe lângă câmpuri fără capăt. Unduiau acolo minunatele spice ale unui grâu cu paiul foarte lung; se întindeau acolo câteva lanuri de *cucuruz*[1], porumbul din partea locului. Drumul ducea către marginea unei păduri de pini şi brazi, cu adâncuri răcoroase şi întunecate. Mai jos, Jiul îşi plimba apele luminoase, limpezite de prundişul de pe fund, şi pe care pluteau buştenii tăiaţi de joagărele de pe deal.

Câinii şi oile se opriră pe partea dreaptă a râului, la nivelul malului, şi se puseră să bea cu lăcomie, mişcând tufişurile crescute alandala.

Vereştii nu mai erau decât la trei bătăi de puşcă, dincolo de un şir des de sălcii, alcătuit de copaci zdraveni şi nu dintre cei tunşi şi închirciţi, care fac coroană la câteva picioare deasupra rădăcinilor.

Şirul sălciilor se desfăşura până către povârnişurile pasului Vulcan, al cărui sat, purtând acelaşi nume, ocupă o ridicătură pe versantul meridional al masivului Pleşa.

La ceasul acela, câmpiile erau pustii. Plugarii se întorc doar la căderea nopţii la căminele lor şi Frig nu apucase să schimbe cu nimeni pe drum tradiţionalele bineţe. Odată turma adăpată, când să se afunde în cutele văii, cineva se ivi la întorsătura Jiului, cu vreo cincizeci de paşi mai la vale.

– Hei, prietene! îi strigă el păcurarului.

Era unul dintre negustorii de bâlci ce vizitează pieţele comitatului, îi întâlneşti în oraşe, în târguşoare, până şi-n cele mai umile sate. Nu li-e greu să se facă înţeleşi: vorbesc toate limbile. Cel de acum era italian, sas sau valah? Nimeni n-ar fi putut spune; dar era evreu, evreu polonez, mare, slab, cu nas arcuit, barbă ascuţită, frunte boltită, ochi foarte ageri.

Marchitanul vindea lunete, termometre, barometre şi ceasuri mărunte. Ceea ce nu se afla închis în sacul prins de umerii lui cu curele zdravene îi spânzura de gât şi de brâu: un adevărat galantar, un soi de tarabă ambulantă.

Evreul era pesemne stăpânit de respectul sau poate de teama salutară pe care o inspiră ciobanii. De aceea îl salută pe Frig, făcându-i semn cu mâna. Apoi, în limba română, spuse cu un accent străin:

---

[1] În româneşte, în textul original.

– Îţi merge precum doreşti, prietene?
– Da... după vreme, răspunse Frig.
– Atunci îţi merge bine azi, că-i frumos.
– Şi-o să-mi meargă rău mâine, c-are să plouă.
– Are să plouă?... strigă marchitanul. Păi aici, la voi, plouă fără nori?
– Au să vină şi norii, la noapte... şi încă de-acolo... din partea rea a muntelui.
– De unde ştii?
– După lâna oilor, care-i ţeapănă şi uscată ca o piele argăsită.
– Atunci, cu atât mai rău pentru cei ce bat drumurile...
– Şi cu atât mai bine pentru cei rămaşi în pragul caselor lor.
– Doar că pentru asta trebuie să ai casă, păstorule.
– Ai copii? spuse Frig.
– Nu.
– Eşti însurat?
– Nu.
Şi Frig punea toate întrebările astea pentru că pe-acolo e obiceiul să-i iscodeşti pe cei cu care te întâlneşti.
Apoi, adăugă:
– De unde vii, marchitane?
– De la Sibiu.
Sibiul e unul dintre cele mai de seamă târguşoare ale Transilvaniei. Părăsindu-l, dai de valea Jiului transilvănean, ce coboară până-n târgul Petroşeni.
– Şi te duci?...
– La Cluj.
Pentru a ajunge la Cluj e de ajuns să urci către valea Mureşului, apoi, prin Alba Iulia, urmând cele dintâi rânduri ale munţilor Bihor, dai de capitala comitatului. Cale de cel mult douăzeci de mile[1].
La drept vorbind, negustorii ăştia de termometre, barometre şi hodoroage te duc întotdeauna cu gândul la nişte fiinţe aparte, de factură cumva hoffmanescă[2]. Faptul ţine de meseria lor. Vând timp sub toate formele, cel trecut, cel care este, cel care va fi, aşa cum alţi coropcari vând coşuri, împletituri său pânzeturi. S-ar zice că sunt comis-voiajorii Casei Saturn et Co., având firma *La nisiparniţa de aur*.
Şi a fost fără îndoială impresia pe care evreul i-a făcut-o şi lui Frig, care privea nu fără mirare galantarul de obiecte, noi pentru el, cărora nu le cunoştea rostul.

---

[1] Cam 150 km. (n.a.)

[2] E.T.A. Hoffman (1776-1822), celebru autor german de povestiri şi romane fantastice.

– Hei, marchitane, întrebă el, întinzând mâna, la ce slujesc vechiturile care-ţi zăngăne la brâu ca oasele unui bătrân spânzurat?

– Îs lucruri de preţ, răspunse negustorul, lucruri folositoare oricui.

– Oricui, strigă Frig clipind, chiar şi unor ciobani?

– Chiar şi unor ciobani.

– Şi şurubăria asta?...

– Şurubăria asta, răspunse evreul, făcând să joace între mâinile lui un termometru, îţi spune dacă-i cald sau dacă-i frig.

– Păi, frate, o ştiu şi singur când năduşesc sub cojoc, sau tremur sub şubă.

De bună seamă, atât îi era de ajuns unui păcurar, care nu-şi bătea capul cu întrebările pe care şi le pune ştiinţa.

– Şi ditai hodoroaga asta cu ac? adăugă el, arătând un barometru aneroid.

– Nu-i o hodoroagă, ci un instrument care-ţi spune dacă mâine-i frumos sau dacă va ploua...

– Zău?

– Zău.

– Bine! i-o trânti Frig, nu l-aş vrea nici pentru un crăiţar. Oare numai văzând norii târându-se pe munte sau gonind peste piscurile cele mai înalte nu ştiu, cu douăzeci şi patru de ore înainte, cum va fi vremea? Uite, vezi negura aia care pare să se ridice din pământ?...

Ei bine, ţi-am mai spus, înseamnă că mâine ne plouă.

De fapt, ciobanul Frig, mare observator al vremii, se putea lipsi de barometru.

– N-am să te mai întreb dacă n-ai trebuinţă de un orologiu, adăugă marchitanul.

– Un orologiu?... Am unul care merge singur şi se leagănă peste capul meu. E soarele de colo. Vezi tu, prietene, când se opreşte în vârful Haiducului se cheamă că s-a făcut de prânz, şi când priveşte prin curmătura lui Anghel înseamnă că-i ceasul şase. Oile o ştiu la fel de bine ca şi mine, câinii la fel de bine ca oile. Păstrează-ţi, aşadar, hodoroagele!

– Fie, răspunse marchitanul, mi-ar fi greu să fac avere de n-aş avea şi alţi muşterii, afară de păstori! Prin urmare nu-ţi lipseşte nimic?...

– Nici măcar nimic.

Dealtfel, toată marfa aceea ieftină era de fabricaţie tare proastă, barometrele neînţelegându-se între ele în privinţa variabilului sau a timpului frumos, acele orologiilor arătând ceasuri prea lungi sau minute prea scurte, în sfârşit, lucru de mântuială. Poate că ciobanul bănuia una ca asta şi nu ţinea deloc să facă pe cumpărătorul. Totuşi, în clipa când era gata să-şi

apuce din nou toiagul, iată-l că scutură un soi de tub atârnat de breteaua marchitanului, zicând:
– La ce-i bună ţeava asta?...
– Ţeava asta nu-i o ţeavă.
– Să fie o lătrătoare?
Şi ciobanul înţelegea prin asta un fel de pistol vechi, cu ţeava răsfrântă.
– Nu, zise evreul, e o lunetă.
Era una dintre lunetele de rând, care măresc de cinci-şase ori obiectele sau le apropie în egală măsură, ceea ce produce acelaşi rezultat.
Frig desprinsese instrumentul, îl privea, îl pipăia, îl întorcea, făcea să-i lunece, unul peste altul, cilindrele.
Apoi, dând din cap:
– O lunetă? spuse.
– Da, păstorule, ba încă una straşnică şi care-ţi lungeşte binişor vederea.
– Păi am ochi buni, prietene. Pe timp senin văd ultimele stânci până la capătul Retezatului şi cei din urmă copaci din fundul pasului Vulcan.
– Fără să clipeşti?...
– Fără să clipesc. Roua m-a învrednicit de una ca asta, că dorm de cu seară până dimineaţa sub cerul liber. Iacă ce-ţi curăţă de minune lumina ochiului.
– Cum... roua? răspunse marchitanul. Ar trebui mai degrabă să te orbească...
– Nu pe ciobani.
– Fie! Dar, chiar dacă ai ochi buni, ai mei sunt şi mai buni, atunci când îi potrivesc la capătul lunetei.
– Oare...
– Priveşte, potrivindu-i pe ai tăi...
– Eu?
– Încearcă.
– Şi nu mă costă nimic? întrebă Frig, de felul lui tare neîncrezător.
– Nimic... dacă nu te hotărăşti să-mi cumperi şurubăria.
Liniştit în privinţa asta, Frig luă luneta, căreia marchitanul îi potrivi tuburile. Apoi, închizând ochiul stâng, duse vizorul la ochiul drept.
Privi mai întâi în direcţia pasului Vulcan, urcând spre Pleşa. După asta coborî instrumentul şi-l îndreptă spre satul Vereşti.
– He-he, spuse el, e totuşi adevărat!... Bate mai departe decât ochii mei... Uite uliţa mare... Recunosc oamenii... Hait, Nicu Deac, pădurarul, se-ntoarce din inspecţie, cu raniţa-n spinare şi puşca pe umăr...
– Dacă ţi-am spus! îi atrase marchitanul luarea-aminte.

– Da... da... e chiar Nicu! adăugă ciobanul. Şi cine-i fata care iese din casa jupânului Colţ, în fustă roşie şi bluză neagră, ca pentru a-i veni în întâmpinare?...

– Priveşte, păstorule, ai să recunoşti fata la fel de bine ca pe flăcău.

– Păi da!... E Mioriţa... frumoasa Mioriţa! Of, îndrăgostiţii...

Îndrăgostiţii!... De data asta cată să se ţină bine, că-i ţin şi eu în vârful ţevii şi nu pierd nici una dintre fandoselile lor!

– Ce zici de scula mea?

– He-he... că te face să vezi departe!

Pentru faptul că Frig nu apucase să privească niciodată printr-o lunetă, satul Vereşti merita să fie aşezat printre cele mai înapoiate din comitatul Clujului. Şi aşa şi era, precum se va vedea curând.

– Hai, păstorule, reluă negustorul, priveşte încă o dată... şi mai departe de Vereşti... Satu-i prea aproape de noi... Priveşte dincolo de el, mult dincolo, dacă-ţi spun!

– Şi n-are să mă coste mai scump?...

– Nu mai scump.

– Bine!... Caut înspre Jiul transilvănean!... Da... uite clopotniţa din Livezeni... O recunosc după crucea ciungită de un braţ. Şi, dincolo de ea, în vale, printre brazi, zăresc clopotniţa din Petroşeni, cu cocoşul ei de tablă care-şi ţine ciocul căscat de parcă şi-ar striga găinuşele!... Şi-acolo, turla care împunge din mijlocul copacilor... trebuie să fie turla din Petrila... Dar, ia stai, marchitane, stai aşa, de vreme ce preţul e acelaşi...

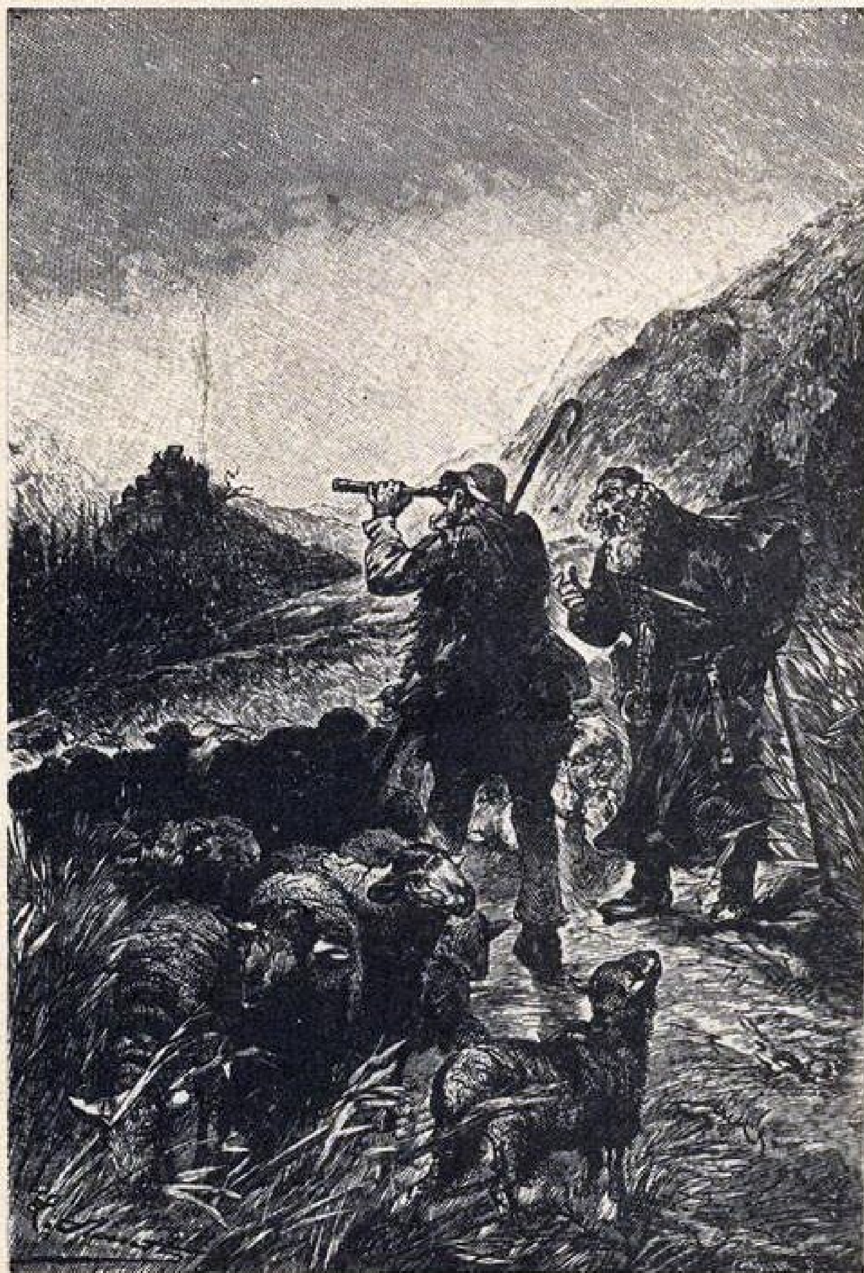
– Acelaşi, păstorule.

Frig se răsucise către dealul Gorgan; apoi urmări cu vârful lunetei perdeaua pădurilor întunecate de pe povârnişurile masivului Pleşa, iar câmpul obiectivului încadră silueta îndepărtată a cetăţuii.

– Da, strigă el, craca a patra e la pământ!... Am văzut bine!...

Şi nimeni n-are să meargă s-o culeagă pentru a-i da foc în cinstea lui Sân-Ion... Nu, nimeni... nici măcar eu!... Ar însemna să-ţi pui la bătaie şi trupul, şi sufletul. Dar nu te necăji!... Careva s-o pricepe s-o vâre-n noaptea asta în mijlocul focului lui din iad... Necuratul!

— S-ar zice că-i un fum...

Necuratul, aşa i se spune diavolului, când e pomenit prin partea locului.

Poate că evreul ar fi cerut să i se desluşească vorbele, de neînţeles pentru cineva care nu era din satul Vereşti sau din împrejurimi, când Frig strigă cu un glas în care teama se împletea cu mirarea:

– Dar ce-i negura aia care ţâşneşte din donjon?... Să fie negură?...

Nu!... S-ar zice că-i un fum... Nu-i cu putinţă!... Hornurile cetăţuii nu mai fumegă de ani şi ani de zile!

– Dacă vezi acolo fum, păstorule, înseamnă că e fum.

– Nu... marchitane, nu!... S-o fi aburit sticla sculei.

– Şterge-o.

– Şi chiar de-aş şterge-o...

Frig întoarse luneta şi, după ce-i frecă sticlele cu mâneca, o duse din nou la ochi.

Într-adevăr, o şuviţă de fum se desfăşura în vârful donjonului.

Urca drept în văzduhul liniştit, iar panaşul i se pierdea în norii din înălţimi.

Frig, încremenit, nu mai scotea o vorbă. Toată atenţia i se concentra asupra cetăţuii, pe care umbra suitoare începea s-o cucerească, la nivelul dealului Gorgan.

Deodată lăsă luneta şi, ducându-şi mâna la straiţa ce-i spânzura sub cojoc:

– Cât face ţeava? întrebă.,

– Un florin jumate, răspunse marchitanul.

Şi-ar fi dat luneta şi pe un florin, numai să-şi fi arătat Frig dorinţa de a se tocmi. Dar ciobanul nici nu clipi. Aflat vădit sub puterea unei uluiri, pe cât de neaşteptată, pe atât de inexplicabilă, vârî mâna în fundul straiţei şi scoase din ea banii.

– Pentru dumneata cumperi luneta asta? întrebă marchitanul.

– Nu... pentru stăpânul meu, judecătorul Colţ.

– Atunci are să-ţi dea banii îndărăt...

– Da... doi florini, cât mă costă...

– Cum aşa... doi florini?...

– Păi, de bună seamă!... Şi, cu asta, seara bună, prietene.

– Bună seara, păstorule.

Iar, şuierându-şi câinii şi îndemnându-şi turma, Frig urcă degrabă în direcţia satului Vereşti.

Văzându-l cum se duce, evreul clătină din cap, de parcă ar fi avut de-a face cu un scos din minţi:

– Dacă aş fi ştiut, murmură el, i-aş fi vândut luneta mai scump!

Apoi, potrivindu-şi marfa la brâu şi pe umeri, apucă spre Alba Iulia, coborând din nou pe malul drept al Jiului.

Încotro? Puţin ne pasă. Nu face decât să treacă prin povestirea noastră. Nu-l veţi mai revedea.

II

Fie că-i vorba de stânci îngrămădite de natură în epocile geologice, după cele din urmă convulsii ale solului, sau de construcţii datorate mâinii omeneşti, peste care a trecut suflarea timpului, privite de la o depărtare de câteva mile ele seamănă cumva. Piatra brută sau ceea ce a fost piatră cioplită se confundă cu uşurinţă. De departe, aceeaşi culoare, aceleaşi trăsături, aceleaşi devieri ale liniilor, în perspectivă, aceeaşi uniformitate de nuanţă sub patina cenuşie a secolelor.

Aşa era şi cu cetăţuia, cu alte cuvinte, Castelul din Carpaţi. Nu era cu putinţă să-i deosebeşti formele nedesluşite în vârful dealului Gorgan, pe care-l încunună la stânga pasului Vulcan. Nu se desprinde în relief pe fundalul munţilor. Ceea ce ai fi îndemnat să iei drept donjon nu e, poate, decât un stâlp de piatră. Privitorul crede că zăreşte crenelurile unui zid dintre bastioane acolo unde nu se află, poate, decât o creastă stâncoasă. Întregul e vag, nehotărât, nesigur. Astfel că, dacă am da crezare diverşilor turişti, Castelul din Carpaţi nu există decât în închipuirea locuitorilor din comitat.

Fireşte, cel mai simplu mijloc de a te lămuri ar fi să te înţelegi cu o călăuză din Vulcan sau Vereşti, să urci prin chei, să te caţări pe culme, să vizitezi toate clădirile. Numai că o călăuză e mai anevoie de găsit decât drumul ce duce la cetăţuie. În acest ţinut al celor două Jiuri nimeni nu s-ar învoi să călăuzească un călător spre Castelul din Carpaţi, oricare i-ar fi răsplata. Cum-necum, iată ce s-ar fi putut zări din această veche locuinţă în câmpul unei lunete mai puternice şi mai bine centrate decât instrumentul de duzină, cumpărat de ciobanul Frig pentru jupânul Colţ.

Cu opt sau nouă sute de picioare îndărătul pasului Vulcan, o incintă de culoarea gresiei, căptuşită cu un hăţiş de plante de stâncă, şi care se rotunjeşte pe o circumferinţă de patru-cinci sute de stânjeni, însoţind denivelările podişului; la fiecare extremitate, două bastioane de colţ, dintre care cel din dreapta, pe care creştea faimosul fag, mai poartă o măruntă cuşcă sau gheretă cu acoperiş ţuguiat; la stânga, câteva laturi de zid întărite de contraforturi în relief, purtând clopotniţa unei bisericuţe, al cărei clopot dogit se pune în mişcare pe furtuni puternice, spre marea spaimă a oamenilor din partea locului; la mijloc, în sfârşit, încununat de o platformă cu creneluri, un donjon greoi, cu trei rânduri de ferestre alcătuite din ochiuri de sticlă prinse cu plumb şi al cărui prim etaj e înconjurat de o terasă circulară; pe platformă, o lungă tijă metalică împodobită cu semnul feudal, un fel de morişcă de vânt, sudată de rugină şi pe care o ultimă rafală de galernă a înţepenit-o în poziţia sud-est.

Cât priveşte ceea ce se afla dincolo de zidul de incintă, spart în nenumărate locuri, dacă adăpostea vreo clădire bună de locuit, dacă o podişcă şi o poartă îngăduiau intrarea, nu se mai ştia de ani de zile. De fapt, deşi Castelul din Carpaţi era mai bine păstrat decât părea, o spaimă molipsitoare, îndoită de superstiţie, îl apăra nu mai puţin decât o puteau face odinioară pivele, săcăluşele, bombardele, balimezele şi celelalte piese de artilerie ale veacurilor de demult.

Castelul din Carpaţi ar fi meritat totuşi să fie vizitat de către turişti şi iubitori de antichităţi. Poziţia lui, pe creasta dealului Gorgan, e deosebit de frumoasă. De pe platforma superioară a donjonului priveliştea se întinde până la ultima limită a munţilor. În spate unduie lanţul înalt şi atât de capricios ramificat care alcătuieşte hotarul cu Valahia. În faţă se adânceşte sinuosul pas Vulcan, singurul drum practicabil între provinciile limitrofe. Dincolo de valea celor două Jiuri se ivesc târguşoarele Livezeni, Lonea, Petroşeni, Petrila, strânse la gura puţurilor slujind exploatării acestui bogat bazin carbonifer.

Apoi, în ultimele planuri, o minunată răvăşeală de forme împădurite la bază, înverzite pe coaste, sterpe în vârf, pe care le domină piscurile abrupte ale Retezatului şi Parângului. În sfârşit, dincolo de valea Haţegului şi de albia Mureşului se ivesc îndepărtatele profiluri, înecate în neguri, ale Alpilor Transilvaniei centrale.

În fundul acestei pâlnii, depresiunea solului alcătuia odinioară un lac în care se vărsau cele două Jiuri, înainte de a fi găsit o trecere prin lanţul muntos. Acum depresiunea nu mai e decât o exploatare carboniferă, cu inconvenientele şi avantajele ei; marile coşuri de cărămidă se îmbină cu ramurile plopilor, ale brazilor şi fagilor; fumurile întunecate strică aerul, plin cândva de mireasma pomilor fructiferi şi a florilor. Măcar că industria ţine districtul minier sub mâna-i de fier, atunci când se petrece povestirea noastră el n-a pierdut, cu toate acestea, încă nimic din caracterul sălbatic pe care-l datorează naturii.

Castelul din Carpaţi datează din cel de al XII-lea sau al XIII-lea secol. Pe vremea aceea, sub cârmuirea căpeteniilor sau *voevozilor*[1] mânăstiri, biserici, palate şi castele se fortificau cu tot atâta grijă ca târguşoarele sau satele. Boieri şi ţărani trebuiau să se păzească de atacuri de tot felul. Împrejurarea asta explică de ce vechea zidărie a cetăţii, bastioanele şi donjonul îi dădeau înfăţişarea unei construcţii feudale, gata de apărare. Ce arhitect a ridicat-o pe podişul acela, şi la asemenea înălţime? Nu se ştie, iar îndrăzneţul artist a rămas necunoscut, de n-o fi cumva românul Manole, cel atât de falnic cântat de legendele valahe şi care a zidit la Curtea de Argeş vestitul palat al lui Radu Negru.

---

[1] Cuvînt păstrat astfel de către Jules Verne.

Dacă în jurul arhitectului mai stăruie îndoieli, nu există nici una cu privire la familia care stăpânea cetăţuia. Boierii Gorj stăpâneau ţinutul din vremi imemorabile. Au fost amestecaţi în toate războaiele care au însângerat provinciile transilvane; au luptat împotriva ungurilor, a saşilor, a secuilor; numele lor figurează în *cântecele*[1] şi *doinele*[2] unde se perpetuează amintirea acestor nenorocite perioade; aveau drept deviză faimoasa lozincă valahă: *Dă până la moarte*[3]! şi pentru cauza independenţei îşi dădură, îşi vărsară sângele, acest sânge care le venea de la romani, străbunii lor.

Se ştie, atâtea silinţe, jertfe şi sacrificii n-au dus decât la cea mai nedemnă asuprire a urmaşilor acestei rase viteze. Ea nu mai are existenţă politică. Trei călcâie au zdrobit-o. Dar valahii din Transilvania nu deznădăjduiesc că-şi vor scutura jugul. Viitorul le aparţine şi ei repetă, cu o încredere de nezdruncinat, cuvintele în care li se concentrează toate năzuinţele: *Românul nu piere*[4]!

Către mijlocul secolului al XIX-lea, ultimul reprezentant al boierilor Gorj era boierul Radu. Născut în Castelul din Carpaţi, îşi văzuse familia stingându-se în jurul lui încă din primii ani ai tinereţii. La douăzeci şi doi de ani se pomeni singur pe lume. Toţi ai săi căzuseră an de an, precum crăcile fagului secular de care superstiţia populară lega însăşi soarta cetăţuii. Fără rude, ba s-ar putea spune şi fără prieteni, ce va face boierul Radu pentru a umple răgazurile plictisitoarei singurătăţi pe care moartea o iscase în jurul său? Care-i erau gusturile, înclinaţiile, aptitudinile? Nu i se cunoştea nici una, în afara unei patimi nestăvilite pentru muzică, îndeosebi pentru cântul marilor artişti ai vremii. Atunci, lăsând în grija câtorva bătrâne slugi castelul, de pe-atunci tare părăduit, pieri într-o bună zi. Şi tot ce se aflǎ mai târziu a fost că-şi întrebuinţa averea, care era foarte însemnată, pentru a străbate cele mai de seamă centre lirice ale Europei, teatrele din Germania, din Franţa şi Italia, unde-şi putea astâmpăra nesătulele pofte de *dilettante*[5]. Era un excentric, pentru a nu spune un maniac. Ciudăţenia felului său de viaţă îngăduia formularea unor asemenea păreri.

Amintirea patriei rămăsese totuşi adânc întipărită în inima tânărului boier Gorj. În vremea îndepărtatelor sale peregrinări nu-şi uitase ţara transilvană. De aceea se înapoie pentru a lua parte la una dintre sângeroasele răscoale ale ţăranilor români împotriva asupririi maghiare.

---

[1] în româneşte, în textul original.

[2] în româneşte, în textul original.

[3] în româneşte, în textul original.

[4] în româneşte, în textul original.

[5] Iubitor pasionat de muzică sau de oricare altă artă (în limba italiană).

Descendenţii vechilor daci fură învinşi, iar pământul lor împărţit între biruitori.

Tocmai în urma acestei înfrângeri şi-a părăsit pentru totdeauna boierul Radu Castelul din Carpaţi, din care unele părţi începuseră să cadă în ruină. Moartea nu întârzie să lipsească cetăţuia de ultimii slujitori, şi ea fu cu desăvârşire părăsită. Cât despre boierul Gorj, se zvonea că i se alăturase vestitului haiduc Rozsa Sandor, care luptase pentru independenţă. Din fericire pentru el, Radu Gorj se despărţise după sfârşitul luptei de *betyar*[1], şi înţelept făcu, căci acesta sfârşise prin a cădea în mâinile poliţiei, care îl închisese în temniţa din Gherla.

Cu toate acestea, o versiune fu îndeobşte acceptată de către oamenii comitatului, şi anume: că boierul Radu fusese ucis în timpul unei întâlniri între Rozsa Sandor şi vameşii de la hotar. Nu era adevărat, măcar că boierul Gorj nu se mai arătase de atunci în cetăţuie şi că nimeni nu se îndoia de moartea lui. Dar e mai prevăzător să primim cu rezervă zvonurile născute din credinţa populară.

Castel părăsit, castel bântuit, castel cu vedenii. Imaginaţiile vii şi arzătoare l-au populat curând cu fantome, acolo se ivesc strigoi, iar duhurile se întorc la ceasuri de noapte. Tot aşa se petrec lucrurile în unele ţinuturi superstiţioase ale Europei, iar printre ele Transilvania poate năzui la un loc de frunte.

Dealtfel, cum s-o fi putut rupe satul Vereşti de credinţele supranaturale? Popa şi învăţătorul, ultimul însărcinat cu educaţia copiilor, celălalt îndrumând religia credincioşilor, propovăduiau asemenea poveşti cu atât mai vârtos cu cât le credeau din toată inima.

Amândoi afirmau «întemeiaţi pe dovezi» că vârcolacii bântuie prin ţară, că vampirii, numiţi strigoi pentru că strigă, se adapă cu sânge omenesc, că *stafiile*[2] rătăcesc printre ruine şi devin răufăcătoare dacă uiţi să le duci seară de seară băutură şi mâncare. Există iele, *babele*[3], cărora se cuvine să te păzeşti să le ieşi în cale marţea şi vinerea, cele mai rele zile de peste săptămână. Ia pătrundeţi în adâncurile pădurilor din comitat, păduri fermecate, în care se ascund *balauri*[4], dragoni uriaşi ale căror fălci se cască până-n nori, sau *zmei*[5] cu aripi nemăsurate, care răpesc fecioarele de viţă împărătească, ba şi pe cele de neam prost, dacă-s chipeşe! Iată destui monştri cumpliţi, pare-se, şi care-i geniul cel bun pe care li-l opune închipuirea poporului?

---

[1] Haiduc (în limba maghiară).

[2] în româneşte, în textul original.

[3] în româneşte, în textul original.

[4] în româneşte, în textul original.

[5] în româneşte, în textul original.

Nimeni altul decât *şarpele casei*[6], ce trăieşte prietenos în fundul vetrei şi căruia ţăranul îi cumpără puterea binefăcătoare, hrănindu-l cu fruntea laptelui.

Iar dacă vreo cetăţuie a fost cândva durată spre a fi sălaşul oaspeţilor acestei mitologii româneşti, nu era ea oare Castelul din Carpaţi? Pe podişul lui singuratic, accesibil numai prin stânga pasului Vulcan, adăpostea fără îndoială balauri, iele, strigoi şi poate chiar câteva stafii din neamul boierilor Gorj. De aici, o faimă rea întru totul îndreptăţită, după cum se zicea. Nimănui nu i-ar fi dat prin minte să se încumete a-l vizita. Răspândea în jur o spaimă molipsitoare, după cum o mlaştină nesănătoasă împrăştie miasme pestilenţiale. Numai a te apropia până la un sfert de milă însemna să-ţi rişti viaţa în lumea asta şi mântuirea sufletului în cealaltă. Ceea ce se învăţa în mod curent la şcoala dascălului Homorod.

Această stare de lucruri trebuia să ia totuşi sfârşit în clipa când din vechea fortăreaţă a boierilor Gorj nu va mai fi rămas nici piatră pe piatră. Şi tocmai aici intervenea legenda.

După cei mai autorizaţi fruntaşi din Vereşti, existenţa cetăţuii era legată de cea a bătrânului fag ale cărui ramuri se crispau pe bastionul de colţ, aflat la dreapta zidului.

De la plecarea lui Radu Gorj - cei din sat şi îndeosebi păcurarul Frig îşi dăduseră seama de asta - fagul îşi pierdea an de an câte una dintre crăcile principale. Atunci când boierul Radu fu văzut pentru cea din urmă oară pe platforma donjonului mai puteau fi numărate optsprezece, iar acum copacul nu mai avea decât trei. Şi fiecare cracă desprinsă reteza câte un an din viaţa cetăţuii. Căderea celei de pe urmă ar fi dus la nimicirea deplină. Şi zadarnic ai mai fi căutat atunci pe dealul Gorgan rămăşiţele Castelului din Carpaţi.

De fapt, nu era decât una dintre legendele pe care închipuirea românească le zămisleşte bucuros. Şi, mai întâi, bătrânul fag era oare într-adevăr ciuntit de câte o cracă pe an? Nimic mai puţin dovedit, deşi Frig nu şovăia s-o afirme, el care nu-l pierdea din vedere în vreme ce turma-i păştea pe izlazul Jiului. Cu toate acestea, şi măcar că pe Frig nu se putea pune temei, pentru cel din urmă ţăran ca şi pentru cel dintâi dregător din Vereşti era neîndoielnic faptul că cetăţuia nu mai avea de trăit decât trei ani, de vreme ce pe «fagul ocrotitor» nu se mai puteau număra decât trei crăci.

Ciobanul se pregătea, aşadar, să apuce drumul spre sat pentru a duce marea noutate, când se petrecu întâmplarea cu luneta.

Mare noutate, foarte mare, zău aşa! O şuviţă de fum în vârful donjonului... Cu instrumentul marchitanului Frig văzuse desluşit ceea ce ochii lui n-ar fi putut zări... Nu era abur, ci un fum care

[6] în româneşte, în textul original.

se pierdea în nori... Cu toate astea cetăţuia e părăsită... De tare multă vreme nimeni nu i-a trecut poarta, fără îndoială închisă, nici podişca, de bună seamă ridicată. Dacă-i locuită, numai făpturi supranaturale o locuiesc... Dar duhurile în ce or fi făcut focul într-unui din apartamentele donjonului?... Într-o sobă, în cuhnie?... Era, într-adevăr, de neînţeles.

Frig îşi zorea oile către strungă. La porunca lui, dulăii hărţuiau turma pe drumul ce suia şi al cărui praf se aşternea odată cu umezeala serii.

Câţiva ţărani întârziaţi pe ogoare îl salutară pe când trecea, şi abia dacă le răspunse la bunăcuviinţă. De aici o adevărată îngrijorare, că, dacă vrei să ocoleşti farmecele, nu-i de ajuns să-i dai bineţe ciobanului, se cuvine să-ţi şi răspundă. Dar cu ochii rătăciţi, cu înfăţişarea-i ciudată şi mişcările nesăbuite, Frig nu prea părea să se îndemne la una ca asta. Dacă lupii şi urşii i-ar fi răpit jumătate din oi, şi tot n-ar fi fost mai pierit. Ce ştire rea aducea, de bună seamă?

Cel dintâi care a aflat-o a fost judecătorul Colţ. De cum îl zări, Frig îi strigă de departe:

– Foc la cetăţuie, stăpâne!

– Ce spui, Frig?

– Spun ce e.

– Ai înnebunit?

Într-adevăr, cum să se fi aprins un foc în vechiul morman de pietre? Aşa puteai admite că Negoiul, cel mai înalt vârf din Carpaţi, era mistuit de flăcări. Şi n-ar fi fost mai absurd.

– Zici, Frig, zici că arde cetăţuia?... repetă jupânul Colţ.

– Dacă nu arde, fumegă.

– Or fi nişte aburi...

– Nu, e fum... Ia să vezi.

Şi amândoi se îndreptară către mijlocul uliţei mari a satului, unde se afla o terasă dominând prăpăstiile trecătorii şi de pe care se putea desluşi castelul.

Odată ajunşi acolo, Frig îi întinse jupânului Colţ luneta.

Fireşte, modul de întrebuinţare al instrumentului nu-i era mai cunoscut decât ciobanului său.

– Ce-i asta? zise el.

– O şurubărie pe care ţi-am luat-o cu doi florini, stăpâne, şi care face patru!

– De la cine?

– De la un marchitan.

– Şi de ce?

– Potriveşte-o la ochi, ocheşte cetăţuia de colo, priveşte şi ai să vezi.

Judecătorul îndreptă luneta în direcţia castelului şi-l cercetă îndelung.

Da! O şuviţă de fum pornea de la unul dintre hornurile donjonului.

Chiar atunci, împinsă de o boare, se târa pe coasta muntelui.

– O şuviţă de fum! repetă jupânul Colţ, uluit.

În vremea asta, şi Frig şi el fuseseră ajunşi de Mioriţa şi de pădurarul Nicu Deac, care se întorseseră acasă de câteva clipe.

– La ce-i bună? întrebă flăcăul, apucând luneta.

– Ca să vezi departe, răspunse ciobanul.

– Glumeşti, Frig?

– Glumesc atât de puţin, pădurare, că-i abia un ceas de când te-am putut recunoaşte, pe când coborai drumul spre Vereşti, şi pe tine...

Nu-şi isprăvi vorba. Mioriţa se îmbujorase, plecându-şi ochii frumoşi. Măcar că o fată cinstită avea dreptul să-şi întâmpine logodnicul.

Şi ea şi el luară unul după altul faimoasa lunetă şi o îndreptară spre castel.

Între timp sosiseră pe terasă vreo şase vecini şi, întrebând despre ce era vorba, se folosiră rând pe rând de lunetă.

– Fum! O şuviţă de fum la cetăţuie!... spuse unul.

– Poate a căzut trăsnetul pe donjon!... le atrase altul luarea-aminte.

– A trăsnit cumva?... întrebă jupânul Colţ, adresându-se ciobanului.

– De opt zile, defel, răspunse ciobanul.

Şi oamenii ăştia de ispravă n-ar fi fost mai uluiţi dacă li s-ar fi spus că gura unui crater se căscase în vârful Retezatului, pentru a face loc aburilor de sub pământ.

III

Satul Vereşti e atât de puţin însemnat, încât cele mai multe hărţi nici nu-i indică aşezarea. În ordine administrativă stă chiar mai prejos decât vecinul lui, numit Vulcan după numele porţiunii masivului Pleşa pe care amândouă se află pitoresc cocoţate.

La ora actuală exploatarea bazinului minier a dat un avânt considerabil afacerilor în târguşoarele Petroşeni, Livezeni şi altele, depărtate cu câteva mile. Nici Vulcanul, nici Vereştii nu s-au ales cu cel mai mic câştig de pe urma vecinătăţii cu un mare centru industrial; sunt şi azi aşa cum au fost acum cincizeci de ani, aşa cum fără îndoială vor mai fi şi peste o jumătate de veac; şi, după Elisee Reclus, o bună jumătate din populaţia Vulcanului e alcătuită doar «din slujbaşi însărcinaţi cu paza frontierei, vameşi, jandarmi, agenţi ai fiscului şi infirmieri ai posturilor de carantină». Înlăturaţi jandarmii şi agenţii fiscului, adăugaţi o

proporţie ceva mai însemnată de plugari şi veţi avea populaţia Vereştilor, adică vreo patru-cinci sute de locuitori.

Satul ăsta e o uliţă, numai o uliţă largă, ale cărei pante repezi fac destul de neplăcut suişul sau coborâşul. Uliţa slujeşte drept drum natural între frontiera valahă şi cea transilvană. Pe aici trec cirezile de boi, turmele de oi, porcii, negustorii de carne proaspătă, de fructe şi cereale, rarii călători care se încumetă prin trecătoare, în loc să ia drumul de fier spre Cluj şi valea Mureşului.

De bună seamă, natura a înzestrat cu dărnicie bazinul adâncit între munţii Bihor, Retezat şi Parâng. Bogat prin fertilitatea solului, e bogat şi prin toată averea ascunsă în măruntaie: mine de sare gemă la Turda, cu un randament anual de mai bine de douăzeci de mii de tone; muntele Praid, cu domul lui având o circumferinţă de şapte kilometri şi alcătuit numai din clorură de sodiu; minele de la Rimetea, care produc plumb, galenă, mercur şi mai ales fier, ale cărui zăcăminte au fost exploatate încă din secolul al X-lea; minele de la Hunedoara şi minereurile lor ce sunt transformate în oţel de calitate superioară; mine de huilă, lesne de exploatat pe primele straturi ale acestor văi lacustre, în districtul Haţeg, la Livezeni, la Petroşeni, vastă pungă cu un conţinut apreciat la două sute cincizeci de milioane de tone; în sfârşit, mine de aur în târgul Abrud, la Câmpeni, regiunea aurarilor, unde mii de mori cu un utilaj foarte simplu spală nisipurile de la Roşia Montană, «Pactolul[1] transilvan», şi exportă anual metal preţios în valoare de două milioane de franci.

Iată, s-ar părea, un district tare înlesnit de la natură, şi totuşi bogăţia asta nu sporeşte defel bunăstarea populaţiei. În orice caz, dacă centrele mai însemnate, Rimetea, Petroşeni, Lonea, posedă unele instalaţii potrivite cu nivelul industriei moderne, dacă aceste târguşoare au clădiri ordonate, supuse uniformizării echerului şi sforii zidarului, depozite, prăvălii, adevărate cetăţi muncitoreşti, dacă sunt înzestrate cu un oarecare număr de locuinţe cu balcoane şi verande, iată ceea ce nu-i de căutat nici în satul Vulcan, nici în satul Vereşti.

Bine numărate, vreo şaizeci de case povârnite care încotro pe singura uliţă, împodobite cu un acoperiş năzdrăvan, a cărui coamă depăşeşte pereţii de chirpici, cu faţada privind spre grădină şi având drept etaj podul cu ferestruică, iar drept acaret un hambar părăduit, un staul strâmb de-a binelea, acoperit cu paie, ici şi colo un puţ străjuit de cumpăna de care atârnă găleata de lemn, două, trei bălţi care «o iau din loc» pe timp de furtună, pârâiaşe cărora vaduri întortocheate le înseamnă albia, aşa arată satul Vereşti, ridicat pe cele două laturi ale uliţei, între

[1] Râu din Lydia, ale cărui nisipuri aurifere au făcut bogăţia regelui Cresus. În mod figurat, izvor de bogăţii.

taluzurile piezişe ale trecătorii. Dar totul e proaspăt şi atrăgător; flori la porţi şi la ferestre, perdele de verdeaţă căptuşesc pereţii, ierburi ciufulite se iţesc prin aurul vechi al stufului, plopii, ulmii, fagii, brazii, arţarii se caţără deasupra caselor «cât de sus se pot căţăra». Mai încolo se înşiruie treptele intermediare ale lanţului muntos şi, în ultimul plan, albăstrite de depărtare, vârfurile cele mai înalte ale munţilor se pierd în azurul cerului.

Le Vereşti, ca şi în toată această parte a Transilvaniei, nu se vorbeşte nici germana, nici maghiara, ci româna - până şi printre cele câteva sălaşe de ţigani, stabili mai degrabă decât nomazi prin feluritele sate ale comitatului. Aceşti străini adoptă limba ţinutului, aşa cum îi împrumută şi religia. Cu colibele lor, *barăci*[1] cu acoperiş ţuguiat, cu legiunile lor de copii, cei din Vereşti alcătuiesc - sub autoritatea unui bulibaşă - un fel de mic clan, deosebit, prin obiceiuri şi traiul regulat, de cele ale neamurilor lor rătăcind de-a lungul Europei. Au adoptat până şi ritul ortodox, supunându-se religiei creştinilor în mijlocul cărora s-au oploşit. Într-adevăr, Vereştii au drept căpetenie religioasă un popă stabilit la Vulcan şi care deserveşte cele două sate, despărţite doar printr-o jumătate de milă.

Civilizaţia e ca aerul sau apa. Unde i se deschide o trecere - fie şi o fisură - pătrunde şi schimbă felul de trai. Dealtminteri, trebuie s-o recunoaştem, încă nici o fisură nu se produsese în această porţiune meridională a Carpaţilor. De vreme ce Elisee Reclus a putut spune despre Vulcan că «e ultimul post al civilizaţiei în valea Jiului valah», nu se va mai mira nimeni că Vereştii erau unul dintre cele mai înapoiate sate din comitatul Clujului. Cum ar putea fi altfel în aceste locuri unde fiecare se naşte, creşte şi moare, fără să le fi părăsit vreodată!

Şi cu toate astea, se va spune, există un învăţător şi un judecător la Vereşti? Da, fără îndoială. Dar dascălul Homorod nu-i în stare să predea decât ce ştie, adică puţină citire, puţină scriere, puţină aritmetică. Nici instrucţiunea lui nu merge mai departe. În materie de ştiinţă, istorie, geografie, literatură nu cunoaşte decât cântecele populare şi legendele ţinutului înconjurător. În privinţa asta memoria îl slujeşte cu o nemaipomenită dărnicie. E foarte tare pe tărâmul fantastic, şi cei câţiva elevi din sat au mult de învăţat din lecţiile lui.

Cât despre judecător, se cuvine să ne înţelegem asupra titlului dat celui dintâi slujbaş din Vereşti.

Birăul, jupânul Colţ, era un omuleţ de cincizeci şi cinci spre şaizeci de ani, român de obârşie, cu părul tuns scurt şi începând să încărunţească, având mustaţa încă neagră şi ochii mai degrabă blânzi decât ageri. Zdravăn clădit, ca un muntean, purta pe cap o pălărie mare de pâslă, pe burtă chimirul lat cu

[1] în româneşte, în textul original.

închizătoare împodobită, pe piept o vestă fără mâneci şi umbla în nădragi scurţi şi largi, vârâţi în cizme înalte, de piele. Mai mult primar decât judecător, măcar că slujba îl silea să se amestece în nenumăratele pricini dintre vecini, se îngrijea îndeobşte să-şi administreze satul cu autoritate şi nu fără unele foloase pentru punga sa. Într-adevăr, toate învoielile, cumpărături sau vânzări, erau lovite de o taxă în folosul lui, fără a mai vorbi de taxa de trecere pe care străinii, turişti sau neguţători, se grăbeau s-o verse în buzunarul său.

Slujba asta mănoasă îl dusese pe jupânul Colţ la oarecare înlesnire. Pentru avutul lui, liber de ipoteci, de «intabulări» cum se zice prin partea locului, nu datora nimănui nimic. Ar fi dat cu împrumut, mai degrabă, decât să împrumute de la alţii, şi ar fi facut-o, desigur, fără să-i jupoaie pe nevoiaşi. Avea mai multe izlazuri, locuri bune de păşunat pentru turme, ogoare binişor întreţinute (deşi era refractar la metodele noi), vii care-i măguleau vanitatea când se plimba de-a lungul butucilor încărcaţi de ciorchini şi a căror recoltă o vindea cu folos, scăzând cantitatea însemnată de care avea nevoie pentru consumul propriu.

E de la sine înţeles că locuinţa jupânului Colţ e cea mai frumoasă din sat, aşezată în unghiul terasei străbătute de lunga uliţă suitoare.

O casă de piatră, mă rog frumos, cu faţada către grădină, cu poarta între a treia şi a patra fereastră, cu horbota de verdeaţă care tiveşte cu rămurelele ei despletite streaşina şi cu cei doi fagi mari, ale căror ramuri se desfac peste stuful acoperişului. În fund, o livadă mândră îşi aliniază pătrăţelele de şah ale legumelor şi şirurile de pomi fructiferi, întinzându-se pe taluzul trecătorii. În casă, încăperi spaţioase, unele în care se ia masa, altele unde se doarme, mobile zugrăvite-n fel şi chip, mese, paturi, laviţe şi scăunele, blidare pe care strălucesc oale şi străchini, grinzi în tavan de care spânzură ulcele împodobite cu panglici sau ţesături în culori vii, lăzi grele acoperite cu velinţe şi pături, dar slujind de scrinuri şi dulapuri; apoi, pe pereţii văruiţi, chipurile straşnic împodobite ale patrioţilor români, printre care popularul erou din secolul al XV-lea, Iancu de Hunedoara.

Iată o locuinţă încântătoare, prea mare pentru un om singur. Dar jupânul Colţ nu era singur. Văduv de vreo zece ani, avea o fată, frumoasa Mioriţa, tare admirată din Vereşti până la Vulcan, ba chiar şi mai departe. Ar fi putut s-o cheme cu unul dintre ciudatele nume păgâne, foarte iubite în familiile valahe, Florica, Doina, Doiniţa. Nu, îi zicea Mioriţa, adică mieluşeaua. Dar mieluşeaua crescuse. Era acum o fată drăguţă de douăzeci de ani, bălaie cu ochi căprui, privind nespus de blând, având trăsături fermecătoare şi o înfăţişare plăcută. Într-adevăr, erau pricini temeinice să pară cum nu se poate mai seducătoare, în

bluza ei cusută cu arnici roşu la gât, la încheieturi şi la umeri, cu fusta strânsă de un brâu cu paftale de argint, cu îndoitul şorţ al *catrinţei*[1] vărgat în albastru şi roşu şi prins de mijloc, cu cizmuliţele de piele galbenă, cu năframa subţire înfăşurându-i capul, cu pletele a căror coadă e împodobită cu o panglică sau cu un bănuţ de metal.

[1] în româneşte, în textul original.

Miorița Colț

Da, mândră fată Mioriţa Colţ, şi - ceea ce nu strică - bogată, pentru satul pierdut în afundurile Carpaţilor. Bună gospodină!... Fără îndoială, de vreme ce conduce cu pricepere casa tatălui ei. Instruită?... Doamne! La şcoala dascălului Homorod a învăţat să citească, să scrie şi să socotească. Şi socoteşte, scrie şi citeşte corect, dar n-a fost îndemnată să meargă mai departe - pentru bune motive. În schimb, nimeni n-o întrece când e vorba de credinţele şi legendele transilvănene. Ştie cât dascălul ei. Cunoaşte legenda Pietrei Fecioarei, unde o domniţă întrucâtva închipuită a scăpat de urmărirea tătarilor; legenda Peşterii Balaurului, în valea Pietrei Craiului; legenda fortăreţei Deva, ridicată «pe vremea Zânelor»; legenda Detunatei, cea lovită de trăsnet, vestit munte de bazalt semănând cu o uriaşă vioară de piatră la care dracul cântă în nopţi de furtună; legenda Retezatului, cu creştetul retezat de o vrăjitoare; legenda Cheilor Turzii, despicate de o straşnică lovitură de sabie a sfântului Vasile. Mărturisim că Mioriţa da crezare tuturor acestor închipuiri, dar din pricina asta nu era mai puţin încântătoare şi plăcută.

Mulţi flăcăi de prin partea locului o găseau pe plac, chiar fără să-şi amintească prea tare că era singura moştenitoare a birăului, jupânul Colţ, cel dintâi slujbaş din Vereşti. Numai că degeaba i-ar fi făcut curte. Oare nu era logodită cu Nicolae Deac?

Mândru pui de român, Nicolae, sau mai degrabă Nicu Deac, are douăzeci şi cinci de ani, e înalt, bine zidit, purtându-şi falnic capul cu păr negru acoperit de căciula albă, cu privirea deschisă, nestânjenit sub cojocelul înflorit pe la cusături, bine aşezat pe picioare zvelte, picioare de cerb, hotărât în umblet şi mişcări. Paznic de pădure, de felul lui, era adică militar şi civil cam deopotrivă. Cum avea câteva ogoare în preajma Vereştilor, îi plăcea tatălui, iar cum se arăta plăcut şi mândru la înfăţişare, nu-i displăcea nici fetei, pe care n-ar fi fost cuminte s-o râvneşti, ba nici măcar s-o priveşti mai îndeaproape. Una ca asta, dealtminteri, nici nu i-ar fi trecut nimănui prin minte.

Căsătoria lui Nicu Deac şi a Mioriţei Colţ urma să aibă loc peste vreo cincisprezece zile, către mijlocul lunii viitoare, prilej de sărbătoare pentru tot satul. Jupânul Colţ avea să le facă pe toate cumsecade. Nu era zgârcit. Dacă-i plăcea să câştige bani, nu se da în lături să-i cheltuiască la nevoie. Apoi, după nuntă, Nicu Deac urma să se mute în casa familiei, pe care trebuia s-o moştenească de la birău, iar simţindu-l lângă ea, poate că auzind în lungile nopţi de iarnă geamătul unei porţi sau trosnetul unei mobile, Mioriţa n-avea să se mai teamă că vede ivindu-se vreo fantomă, scăpată din legendele ei preferate.

Pentru a întregi pomelnicul fruntaşilor din Vereşti se cuvine să amintim de încă doi, şi nu dintre cei mai puţin însemnaţi, de dascăl şi de doctor.

Dascălul Homorod era un bărbat îndesat, cu ochelari, de cincizeci şi cinci de ani, ţinând mereu între dinţi ţeava încovoiată a unei lulele de porţelan; avea părul rar şi zburlit pe o ţeastă teşită, iar faţa spână, străbătută de un tic al obrazului stâng. Îndeletnicirea sa preferată era să potrivească penele cu care scriau elevii lui, pe care-i oprea - din principiu - să folosească peniţe de fier. Şi cum mai lungea capetele penelor cu vechiul lui briceag bine ascuţit! Cu ce precizie dădea lovitura finală, făcând cu ochiul când le reteza vârful.

Mai întâi de toate, scriere frumoasă; către asta tindeau toate strădaniile lui, spre asta se cuvenea să-i îndemne pe elevi un dascăl grijuliu să-şi împlinească misiunea. Instrucţiunea venea abia în al doilea rând - şi se ştie ce preda dascălul Homorod şi ce învăţau pe băncile şcolii sale generaţii de băieţi şi de fete.

Şi acum, doctorul Paţac la rând.

Cum, exista un doctor la Vereşti şi satul mai credea în fiinţe supranaturale?

Da, dar trebuie să ne înţelegem asupra titlului pe care doctorul Paţac îl purta, aşa cum am făcut şi în legătură cu titlul pe care-l purta judecătorul Colţ.

Paţac, un omuleţ cu pântecul proeminent, scurt şi îndesat, în vârstă de patruzeci şi cinci de ani, exercita cu fală medicina curentă la Vereşti şi în împrejurimi. Cu îndrăzneala lui netulburată, cu neistovita lui limbuţie, nu inspira o mai mică încredere decât ciobanul Frig - ceea ce nu era puţin. Vindea consultaţii şi prafuri atât de inofensive, încât nu înrăutăţeau vagile boli ale pacienţilor lui, care s-ar fi vindecat şi de la sine. Dealtfel, oamenii sunt sănătoşi în pasul Vulcan; aerul e de prima mână, epidemiile necunoscute şi, dacă se moare, e numai pentru că şi în acest colţ binecuvântat al Transilvaniei trebuie să se moară, odată şi odată. Cât despre doctorul Paţac - da, i se zicea doctor! - deşi era considerat ca atare, nu avea nici un fel de şcoală, nici de medicină, nici de farmacie, nici de nimic.

Era pur şi simplu un fost infirmier al postului de carantină, al cărui rol consta în supravegherea călătorilor reţinuţi la frontieră pentru certificatul de sănătate. Nimic mai mult. Dar atât ajungea, pare-se, populaţiei necârcotaşe din Vereşti. Trebuie să adăugăm - ceea ce nu va putea mira - că doctorul Paţac e liber-cugetător, precum se cuvine să fie oricine se îndeletniceşte cu îngrijirea aproapelui. Aşa că nu recunoştea nici unul dintre eresurile având trecere în regiunea Carpaţilor, nici măcar pe cele privitoare la cetăţuie. Râdea de ele, îşi bătea joc. Iar dacă se spunea de faţă cu el că, de când se ţinea minte, nimeni nu cutezase să se apropie de castel, repeta cui voia să-l asculte:

– Nu mă stârniţi să fac un drum până la prăpădita aia de cocioabă!

Dar, cum nu era stârnit, ba chiar cum toţi se fereau să-l stârnească, doctorul Paţac nu făcuse drumul şi, cu ajutorul credulităţii generale Castelul din Carpaţi era încă învăluit într-un mister de nepătruns.

IV

Vestea adusă de cioban se răspândise, în câteva minute, prin sat. Însoţit de Nicu Deac şi Mioriţa, jupânul Colţ intrase în casă ţinând în mână preţioasa lunetă. În clipa aceea nu mai rămase pe terasă decât Frig, înconjurat de vreo douăzeci de bărbaţi, femei şi copii, cărora li se alăturaseră câţiva ţigani, ce nu se arătau printre cei mai puţin tulburaţi din populaţia vereşteană. Frig era asaltat, încolţit de întrebări, şi ciobanul le răspundea cu trufaşa însemnătate pe care şi-o atribuie cineva care a apucat să vadă un lucru cu totul deosebit.

– Da, repeta el, cetăţuia fumega, fumegă şi acum, şi va fumega până n-o mai rămâne piatră pe piatră!

– Dar cine a putut aprinde focul?... întrebă o bătrână, împreunându-şi palmele.

– Necuratul, răspunse Frig, dând diavolului numele pe care-l poartă prin partea locului, şi ăsta-i unul care se pricepe mai degrabă la înteţit decât la stins focul!

Iar la replica asta, fiecare se strădui să zărească fumul din vârful donjonului. Cei mai mulţi afirmară în cele din urmă că-l desluşesc de minune, măcar că de la acea depărtare nu putea fi văzut defel.

Efectul produs de neobişnuitul fenomen întrecu tot ce se poate închipui. Se cuvine să stăruim. Binevoiască cititorul să se pună într-o stare de spirit asemănătoare celei a locuitorilor din Vereşti şi nu se va mai mira de câte îi vor fi povestite mai încolo. Nu-i cer să creadă în lucruri supranaturale, ci să-şi amintească de faptul că această populaţie neştiutoare credea fără rezerve. Bănuielilor trezite de Castelul din Carpaţi, pe când trecea drept pustiu, avea să li se alăture groaza, de vreme ce acum părea locuit - şi de ce soi de făpturi, Dumnezeule!

Se afla la Vereşti un loc de adunare frecventat de băutori, şi chiar îndrăgit de cei cărora, fără să bea, le plăcea să tăifăsuiască despre treburile lor la capătul zilei de lucru - aceştia din urmă în număr restrâns, se înţelege. Localul, deschis tuturor, era principalul sau, mai bine-zis, singurul han din sat.

Cine era proprietarul hanului? Un evreu pe nume Ionas, un om de ispravă de vreo şaizeci de ani, cu înfăţişare atrăgătoare, dar foarte semită datorită ochilor negri, nasului încovoiat, buzei

alungite, părului lins şi bărbuţei tradiţionale. Plecat şi îndatoritor, împrumuta cu dragă inimă unuia şi altuia mici sume de bani, fără a se arăta pretenţios în privinţa garanţiilor, nici prea cămătar în privinţa dobânzilor, deşi înţelegea să fie plătit la soroacele statornicite de împrumutător.

Hanul *La Regele Matei*, aşa-i zicea, ocupa peste drum de casa birăului unul dintre colţurile terasei străbătută de uliţa mare din Vereşti. Era o clădire veche, jumătate de lemn şi jumătate de piatră, tare cârpăcită pe alocuri, dar bogat îmbrăcată în verdeaţă şi cu o înfăţişare ispititoare. Era alcătuită doar dintr-un parter, cu uşă de sticlă dând către terasă. Înăuntru pătrundeai mai întâi într-o sală mare, mobilată cu mese pentru pahare şi scăunele pentru băutori, cu un blidar de stejar mâncat de carii pe care scânteiau străchini, oale şi sticle, şi cu o tejghea de lemn înnegrit, în spatele căreia stătea Ionas, la îndemâna muşteriilor.

Acum, iată şi cum era luminată sala: două ferestre străpungeau faţada, pe terasă, şi alte două, dimpotrivă, peretele din fund. Dintre acestea, una, ascunsă de o perdea groasă de plante agăţătoare sau atârnătoare care o acopereau dinafară, era condamnată şi abia dacă lăsa să pătrundă puţină lumină. Odată deschisă, cealaltă îngăduia privirii uimite să cuprindă întreaga vale inferioară a Vulcanului. La câteva picioare mai jos de tocul uşii se desfăşurau apele furtunoase ale torentului Doinei. Pe de o parte, puhoiul cobora povârnişurile trecătorii după ce izvora din înălţimile dealului Gorgan, încununat de clădirea cetăţii; pe de alta, alimentat mereu din belşug de pâraie de munte, chiar şi vara, gonea bubuind către albia Jiului valah, care-l înghiţea.

La dreapta, lipite de sala cea mare, vreo şase cămăruţe ajungeau pentru a găzdui rarii călători ce doreau să se odihnească la Regele Matei, înainte de a trece hotarul. Puteau fi siguri de o primire bună, de preţuri moderate făcute de către un hangiu atent şi săritor, mereu aprovizionat cu tutun ales, pe care-l lua de la cele mai bune puncte de trafic din împrejurimi. Cât despre Ionas, folosea drept odaie de dormit o mansardă îngustă, a cărei ferestruică sucită străpungea stuful şi dădea spre terasă.

Chiar în seara acelui 29 mai a avut loc la han adunarea oamenilor de vază din Vereşti - jupânul Colţ, dascălul Homorod, pădurarul Nicu Deac, o duzină dintre cei mai de seamă locuitori ai satului şi ciobanul Frig, nu cel mai neînsemnat dintre cei de faţă. Doctorul Paţac lipsea de la adunarea fruntaşilor. Chemat pe nepusă masă de către unul dintre vechii lui pacienţi, care nu-l aştepta decât pe el pentru a trece pe lumea cealaltă, făgăduise să vină de îndată ce îngrijirile lui nu-i vor mai fi fost defunctului de neapărată trebuinţă.

În aşteptarea ex-infirmierului, se vorbea despre gravul eveniment la ordinea zilei, dar nu se vorbea fără a se mânca şi a

se bea. Ionas îi îmbia pe unii cu fiertura de porumb cunoscută sub numele de *mămăligă*[1] defel neplăcută dacă e muiată în lapte proaspăt muls. Altora le înfăţişă numeroase păhărele din licorile tari ce curg ca apa curată prin gâtlejurile româneşti, şnapsul care nu costă nici doi bani jumate paharul şi îndeosebi *rachiul*[2], ţuica straşnică a cărei vânzare în ţara Carpaţilor e considerabilă.

Trebuie să menţionăm un obicei al hanului, conform căruia hangiul Ionas nu servea decât «la farfurie», adică-i servea doar pe cei ce luau loc la masă, deoarece băgase de seamă că, odată aşezaţi, muşteriii consumau mai mult decât dacă ar fi rămas în picioare. Iar în seara aceea afacerile făgăduiau să meargă strună, pentru că toate scăunelele erau ocupate. Aşa că Ionas umbla de la o masă la alta, ţinând ulciorul şi umplând păhărelele care se goleau fără socoteală.

Era opt şi jumătate seara. Se pălăvrăgea de la lăsarea amurgului, fără a se ajunge la o încheiere cu privire la ce trebuia făcut. Dar oamenii ăştia cumsecade socoteau într-un glas că, dacă era locuit de necunoscuţi, Castelul din Carpaţi devenea pentru satul Vereşti la fel de primejdios ca o pulberărie la intrarea unui oraş.

– E tare rău! spuse atunci jupânul Colţ.

– Tare rău! repetară cei de faţă.

– Prea sigur e, adăugă Ionas, că faima rea a cetăţuii aducea şi aşa destule neajunsuri ţinutului.

– Să te ţii de-acum încolo! strigă dascălul Homorod.

– Străinii nu veneau decât arareori... îi întoarse vorba jupânul Colţ, într-un oftat.

– Şi acu' n-au să mai vină deloc! adăugă Ionas, oftând la unison cu birăul.

– Destui locuitori se şi gândesc să părăsească satul! le atrase un băutor luarea-aminte.

– Eu, cel dintâi, răspunse un ţăran din împrejurimi, şi-am să plec de cum mi-oi vinde via...

– Pentru care ai să cam aştepţi cumpărători, moşule! i-o trânti hangiul.

Se vede unde ajunseseră cu discuţia cinstiţii fruntaşi. Printre spaimele pricinuite fiecăruia de Castelul din Carpaţi îşi făcea loc realitatea intereselor, în chip atât de regretabil păgubite. Gata cu călătorii, şi Ionas era lovit în veniturile hanului. Gata cu străinii, şi jupânul Colţ suferea în perceperea dreptului de trecere, a cărui cifră scădea întruna. Gata cu cumpărătorii de pământ în pasul Vulcan, şi proprietarii nu mai găseau cui vinde, nici cu preţ scăzut. Treaba dura de ani de zile şi împrejurarea păgubitoare ameninţa să se înrăutăţească încă.

---

[1] în româneşte, în textul original.

[2] în româneşte, în textul original.

Într-adevăr, dacă aşa stăteau lucrurile când duhurile cetăţuii se ţineau atât de potolite încât nici nu se lăsau văzute, ce avea să se întâmple acum, când îşi vădeau prezenţa prin dovezi materiale?

Ciobanul Frig socoti atunci de cuviinţă să spună, ce-i drept, cu un glas destul de şovăitor:

– Poate c-ar fi cu cale?...

– Ce? întrebă jupânul Colţ.

– Să meargă careva să vadă, stăpâne.

Se priviră cu toţii pe furiş, apoi îşi plecară ochii şi întrebarea rămase fără răspuns.

Ionas fu cel care reluă vorba, adresându-se jupânului Colţ:

– Ciobanul dumitale, zise el cu glas sigur, a arătat singurul lucru care poate fi făcut.

– Să mergi la cetăţuie...

– Da, dragii mei, răspunse hangiul, Dacă iese fum pe hornul donjonului, înseamnă că acolo se face foc, iar dacă se face foc, înseamnă că o mână l-a aprins...

– O mână... de n-o fi o gheară! i-o întoarse ţăranul cel bătrân, clătinând din cap.

– Mână sau gheară, spuse hangiul, n-are a face! Trebuie să aflăm ce rost are. Pentru întâia oară de când boierul Radu Gorj l-a părăsit, dintr-un horn al castelului iese fum.

– Cu toate astea s-ar putea să mai fi ieşit fum şi altădată, fără ca nimeni să-şi fi dat seama, sugeră jupânul Colţ.

– Iată ce nu voi crede în ruptul capului! strigă cu aprindere dascălul Homorod.

– E foarte cu putinţă, dimpotrivă, observă birăul, de vreme ce nu aveam lunetă pentru a putea vedea ce se petrece în cetăţuie.

Remarca era îndreptăţită. Fenomenul se putuse produce de mult, scăpând până şi ciobanului Frig, oricât de agere i-ar fi fost privirile.

Cum, necum, că fenomenul era nou sau nu, nici o îndoială că făpturi omeneşti ocupau acum Castelul din Carpaţi. Iar faptul constituia o vecinătate dintre cele mai neliniştitoare pentru locuitorii din Vulcan şi Vereşti.

Dascălul Homorod socoti că se cuvenea să aducă o obiecţie în sprijinul credinţelor sale:

– Făpturi omeneşti, fraţilor?... Daţi-mi voie să nu cred o vorbă.

De ce le-ar fi dat prin minte unor făpturi omeneşti să se adăpostească în cetăţuie, cu ce gânduri şi cum să fi ajuns acolo?...

– Dar ce-ai vrea să fie nepoftiţii ăştia? strigă jupânul Colţ.

– Făpturi supranaturale, răspunse dascălul Homorod cu un glas ce impresiona. De ce n-ar fi duhuri, niscai *babe*[1] spiriduşi sau

---

[1] în româneşte, în textul original.

poate chiar ştime primejdioase, din cele ce iau chip de femei frumoase...

În timpul pomelnicului toate privirile se îndreptaseră către poartă, către ferestre şi către vatra marii săli a *Regelui Matei*. Într-adevăr, fiecare se întreba dacă n-o să vadă ivindu-se una sau alta dintre nălucile evocate pe rând de învăţător.

– Cu toate astea, bunii mei prieteni, îndrăzni să zică Ionas, dacă ar fi vorba de duhuri nu văd de ce ar fi aprins un foc, de vreme ce n-au nevoie să gătească...

– Şi vrăjile?... răspunse păcurarul. Uiţi că pentru a face vrăji e nevoie de foc?

– De bună seamă! adăugă dascălul, cu un glas ce nu îngăduia replică.

Sentinţa fu primită fără tăgadă şi, după părerea tuturor, era neîndoios că făpturi supranaturale şi nu fiinţe omeneşti îşi aleseseră Castelul din Carpaţi drept loc de uneltiri.

Până aici Nicu Deac nu luase defel parte la convorbire. Pădurarul se mulţumea să asculte cu luare-aminte cele spuse de unii şi de alţii. Bătrâna cetăţuie cu ziduri misterioase, cu veche obârşie şi înfăţişare feudală îi inspirase dintotdeauna curiozitate şi respect, deopotrivă. Ba chiar, pentru că era foarte curajos, măcar că tot atât de credul ca oricare locuitor din Vereşti, îşi vădise nu o dată dorinţa de a trece dincolo de zidul ei de incintă.

Vă închipuiţi că Mioriţa îl îndepărtase cu încăpăţânare de la un gând atât de nesăbuit. Că-i trecuseră astfel de gânduri prin minte atunci când era slobod să facă ce poftea, mă rog! Dar un logodnic nu-şi mai aparţine sieşi, şi a se arunca într-o asemenea aventură ar fi fost o faptă de nebun sau de nepăsător. Şi cu toate acestea, în ciuda rugăminţilor ei, frumoasa se temea întruna că pădurarul şi-ar putea pune gândul în faptă. Ceea ce o mai linişte era că Nicu Deac nu declarase ritos că se va duce la cetăţuie, căci atunci nimeni n-ar fi avut destulă putere să-l oprească - nici măcar ea. Ştia că e un flăcău încăpăţânat şi hotărât, care nu-şi lua niciodată vorba îndărăt. Zis şi făcut. Aşa că Mioriţa s-ar fi dat de ceasul morţii dacă ar fi putut bănui gândurile de care tânărul era frământat în clipa aceea.

Până una-alta, cum Nicu Deac rămânea tăcut, propunerea păcurarului nu fu primită de nimeni. Cine ar fi îndrăznit să viziteze Castelul din Carpaţi acum, când era bântuit, afară numai dacă şi-ar fi pierdut capul?... Fiecare îşi găsea deci cele mai întemeiate motive pentru a nu întreprinde nimic... Birăul nu mai era la vârsta când se putea aventura pe poteci atât de grele... Dascălul trebuia să-şi vadă de şcoală, Ionas să-şi supravegheze hanul, Frig să-şi pască oile, ceilalţi ţărani să se ţină de vitele şi fâneţele lor.

Nu! Nici unul care să se fi învoit să se jertfească, de vreme ce fiecare îşi repeta în gând: «Cel ce s-ar încumeta să urce până la cetăţuie s-ar putea să nu se mai întoarcă!»

În clipa aceea poarta hanului se deschise fără veste, spre marea spaimă a celor de faţă.

Dar era doar doctorul Paţac, şi anevoie putea fi luat drept una dintre răpitoarele ştime despre care pomenise dascălul Homorod.

Murindu-i pacientul - ceea ce îi cinstea perspicacitatea medicală, dacă nu priceperea - doctorul Paţac dăduse buzna în adunarea de la *Regele Matei*.

– Iată-te, în sfârşit! strigă jupânul Colţ.

Doctorul Paţac se grăbi să împartă tuturor strângeri de mână de parcă ar fi împărţit niscai hapuri şi, cu un glas destul de ironic, strigă:

– Atunci, prieteni, tot cetăţuia... cetăţuia Necuratului nu vă dă pace!... Of, fricoşilor!... Păi, dacă ţine şi castelul ăsta vechi să fumeze, lăsaţi-l să fumeze!... Parcă savantul nostru Homorod nu fumează, ba încă toată ziua?... Zău aşa, întreaga regiune a albit de groază.

Cât mi-am făcut vizitele, n-am auzit vorbindu-se decât de asta!... Stafiile şi-au aprins focul acolo?... Şi de ce nu, dacă or fi răcit! Se pare că-n luna mai în încăperile donjonului îngheţi de-a binelea. Doar dacă nu s-or fi apucat să coacă pâine pentru lumea cealaltă!... Păi tot o să trebuiască să ne hrănim colo sus, dacă-i adevărat că înviem!... Poate c-au venit niscai brutari din cer să-şi încingă cuptorul...

Şi, în încheiere, o seamă de alte glume tare puţin gustate de cei din Vereşti şi pe care doctorul Paţac le debita cu o înfumurare de necrezut.

Îl lăsară să vorbească.

Şi birăul îl întrebă apoi:

– Aşadar, doctore, tot ce se petrece la cetăţuie ţi se pare fară însemnătate...?

– Fără, jupâne Colţ.

– N-ai spus c-ai fi gata să te duci pân-acolo... dacă ai fi stârnit?...

– Eu? răspunse fostul infirmier, nu fără a lăsa să se simtă că reamintirea propriilor sale cuvinte îl cam plictisea.

– Păi cum... N-ai spus-o şi răsspus-o? adăugă dascălul, insistând.

– Am spus-o... desigur... şi, zău... dacă-i vorba doar s-o repet...

– E vorba s-o faci, spuse Homorod.

– S-o fac?

– Da... şi, în loc să te stârnim... ne mulţumim să te rugăm, adăugă jupânul Colţ.

– Înţelegeţi... prieteni... fară îndoială... O asemenea propunere...

– Ei bine, strigă hangiul, de vreme ce şovăi, nu te mai rugăm... te stârnim!

– Mă stârniţi?

– Da, doctore!

– Ionas, prea întinzi coarda, zise şi birăul. Pe Paţac nu-i nevoie să-l stârnim... Ştim că-i om de cuvânt... Şi va face întocmai cum a spus... fie şi numai pentru a îndatora satul şi toată regiunea.

– Cum, vorbiţi serios?... Vreţi să mă duc până la Castelul din Carpaţi? întrebă doctorul, a cărui faţă rotofeie se făcuse tare palidă.

– Nu poţi da îndărăt, spuse răspicat jupânul Colţ.

– Dar vă rog... dragii mei... vă rog... să chibzuim...

– Am chibzuit, răspunse Ionas.

– Fiţi drepţi... La ce mi-ar folosi să mă duc până acolo... şi peste ce aş da?... Peste câţiva oameni de treabă, care s-au adăpostit în cetăţuie... şi nu supără pe nimeni...

– Ei bine, i-o întoarse dascălul Homorod, dacă-s oameni de treabă n-ai a te teme de nimic din partea lor şi vei avea prilejul să le oferi serviciile dumitale.

– Dacă ar avea nevoie de ele, răspunse doctorul Paţac, dacă mi-ar trimite vorbă să vin, n-aş şovăi... credeţi-mă... să mă duc până la castel.

Dar n-o pornesc fără a fi poftit şi nu fac vizite de florile mărului...

– Vei fi plătit pentru osteneală, zise jupânul Colţ, ba chiar cu ora.

– Şi cine-mi va plăti?...

– Eu... noi... la preţul pe care-l hotărăşti! răspunseră cei mai mulţi dintre muşterii lui Ionas.

În ciuda repetatelor lui lăudăroşenii, doctorul era, vădit, cel puţin tot atât de fricos ca şi consătenii lui din Vereşti. Cu toate acestea, după ce făcuse pe liber-cugetătorul, după ce-şi bătuse joc de legendele ţinutului, nu ştia acum pe unde să scoată cămaşa, refuzând serviciul cerut. Dar nu-i venea la socoteală nici să se ducă până la Castelul din Carpaţi, chiar dacă i se plătea drumul. Se strădui, aşadar, să dovedească faptul că de pe urma vizitei nu va ieşi nimic bun, că satul se va face de râs trimiţându-l să cerceteze cetăţuia. Argumentele n-aveau putere.

– Haida-de, doctore, reluă dascălul Homorod, mi se pare că n-ai nimic de pierdut, de vreme ce nu crezi în duhuri...

– Nu... nu cred...

– Iar dacă nu duhurile se întorc la castel, înseamnă că nişte fiinţe omeneşti s-au oploşit acolo şi ai să faci cunoştinţă cu ele...

Raţionamentul dascălului nu era lipsit de logică: cu greu putea fi întors împotrivă-i.

– Foarte bine, Homorod, răspunse doctorul Paţac, dar s-ar putea să fiu reţinut în cetăţuie...

– Se cheamă că vei fi fost bine primit, i-o întoarse Ionas.

– Bineînţeles; totuşi, dacă lipsa mea se prelungeşte şi cineva ar avea nevoie de mine în sat...

– Ne simţim minunat cu toţii, răspunse jupânul Colţ, şi nu se mai află un singur bolnav la Vereşti de când cel din urmă pacient pe care-l aveai şi-a luat bilet pentru ceea lume.

– Vorbeşte limpede... Eşti hotărât să pleci? întrebă hangiul.

– Zău că nu! i-o trânti doctorul. Oh, nu de frică!... Ştiţi prea bine că nu cred în toate vrăjitoriile astea... Adevărul e că lucrul mi se pare fără rost şi, repet, caraghios... Numai pentru că o şuviţă de fum a ieşit din coşul donjonului... O şuviţă care, poate, nici nu-i de fum... Hotărât... nu!... Nu mă duc la Castelul din Carpaţi...

– Am să mă duc eu!

Nicu Deac se vârâse în vorbă, zvârlind cele cinci cuvinte.

– Tu... Nicule? strigă jupânul Colţ.

– Eu... dar numai dacă Paţac mă însoţeşte.

Laţul fu aruncat drept către doctor, care făcu o săritură pentru a se desprinde.

– Ce spui, pădurare? replică el. Eu... să te însoţesc?... Fireşte... ar fi o plimbare plăcută... aşa, în doi... dacă ar avea vreun rost... şi dacă ne-am putea încumeta... Ce dumnezeu, Nicule, ştii bine că nici potecă nu se mai află până la cetăţuie... Nici n-am putea ajunge...

– Am zis că mă duc la cetăţuie, răspunse Nicu Deac, şi dacă am zis, mă duc.

– Dar eu... eu n-am zis!... strigă doctorul, zbătându-se de parcă cineva l-ar fi apucat de guler.

– Ba da... ai zis!... i-o întoarse Ionas.

– Da!... Da!... răspunseră într-un glas cei de faţă.

Hărţuit de unii şi de alţii, fostul infirmier nu mai ştia cum să scape.

Of, cum se căia că se legase, cu atâta lipsă de prevedere, prin lăudăroşeniile lui! Nu şi-ar fi închipuit niciodată că puteau fi luate în serios, nici că se va pomeni în situaţia de a-şi pune pielea în joc... Acum nu mai avea posibilitatea să dea îndărăt fără a deveni calul de bătaie al glumeţilor din Vereşti, iar tot ţinutul Vulcanului ar fi râs de el fără milă. Se hotărî, aşadar, să privească lucrurile în faţă.

– Bine... dacă ţineţi neapărat, spuse el, am să-l însoţesc pe Nicu Deac, măcar că n-are rost!

– Aşa... doctore Paţac, aşa! strigară toţi băutorii de la *Regele Matei*.

– Şi când pornim, pădurare? întrebă doctorul Paţac luând un aer nepăsător, care-i ascundea prost frica.

– Mâine dimineaţă, răspunse Nicu Deac.

Aceste ultime cuvinte fură urmate de o tăcere prelungită. Ea vădea cât de adevărată era tulburarea jupânului Colţ şi a celorlalţi. Paharele fuseseră golite, cănile la fel, şi totuşi nimeni nu se ridica, nimeni nu se gândea să părăsească sala şi nici să se ducă spre casă, deşi se făcuse târziu. Aşa că Ionas socoti nimerit să mai aducă un rând de şnaps şi de ţuică...

Deodată, un glas se făcu limpede auzit în tăcerea generală, şi iată care fură cuvintele rostite încetişor:

– Nicolae Deac, nu te duce mâine la cetăţuie!... Nu te duce... c-o păţeşti.

Cine vorbise?... De unde venea glasul pe care nimeni nu-l cunoştea şi care părea să iasă dintr-o gură nevăzută?... Nu putea fi decât glasul unui strigoi, un glas supranatural, un glas de pe lumea cealaltă...

Spaima ajunse la culme. Oamenii nu cutezau să se privească, nu cutezau să scoată o vorbă...

Cel mai viteaz - Nicu Deac, bineînţeles - voi să ştie cum stăteau lucrurile. Era limpede că vorbele fuseseră rostite chiar în sală.

Şi pădurarul îndrăzni să se apropie întâi şi întâi de dulap, deschizându-l brusc...

Nimeni.

Se duse să cerceteze odăile ce dădeau spre sală...

Nimeni.

Împinse poarta hanului, ieşi afară, străbătu terasa până la uliţa mare a Vereştilor.

Nimeni.

Peste câteva clipe, jupânul Colţ, dascălul Homorod, doctorul Paţac, Nicu Deac, ciobanul Frig şi ceilalţi părăsiseră hanul lăsându-l pe Ionas, care se grăbi să-ntoarcă de două ori cheia în broască.

În noaptea aceea, ca şi cum ar fi fost ameninţaţi de o nălucire fantastică, vereştenii se baricadară zdravăn în casele lor...

Teroarea domnea peste sat.

V

A doua zi, pe la nouă dimineaţa, Nicu Deac şi doctorul Paţac se pregăteau de plecare. Planul pădurarului era să urce prin pasul Vulcan, îndreptându-se pe cel mai scurt drum către cetăţuia suspectă.

După fumul ieşind din donjon, după glasul auzit în sala *Regelui Matei* nimeni nu se va mai mira că întreaga populaţie părea înnebunită. Câţiva ţigani se şi apucaseră să spună că au să părăsească regiunea. În sânul tuturor familiilor nu se mai vorbea decât despre asta - şi încă în şoaptă. Mai spuneţi, dacă vă dă

mâna, că dracul, Necuratul, nu era amestecat în fraza atât de ameninţătoare pentru tânărul pădurar. Fuseseră acolo, în hanul lui Ionas, vreo cincisprezece inşi, şi dintre cei mai vrednici de crezare, care auziseră ciudatele cuvinte. Să zici că urechea îi înşelase, nu stătea în picioare. În privinţa asta, nici o îndoială; Nicu Deac fusese prevenit pe nume că avea s-o păţească, dacă se încăpăţâna să cerceteze Castelul din Carpaţi.

Şi, cu toate acestea, tânărul pădurar se pregătea să părăsească Vereştii, ba încă fără a fi silit. Într-adevăr, oricât de bănos ar fi fost pentru jupânul Colţ să lămurească taina cetăţuii, oricât folos ar fi avut satul aflând ce se petrecuse acolo, se făcuseră demersuri stăruitoare pentru a obţine ca Nicu Deac să-şi ia vorba îndărăt. Plânsă, deznădăjduită, cu frumoşii ei ochi scăldaţi în lacrimi, Mioriţa îl rugase să nu se încăpăţâneze. Era primejdios şi înainte de avertismentul glasului necunoscut. Dar, după el, încercarea devenea nebunească. Şi iată că, în ajunul nunţii, Nicu Deac ţinea să-şi pună viaţa în joc într-o asemenea încercare, iar logodnica i se târa la picioare, fără a izbuti să-l oprească.

Nici mustrările prietenilor, nici lacrimile Mioriţei nu-l clintiseră pe pădurar. Dealtminteri, nimeni nu se miră. I se cunoştea firea neîmblânzită, tenacitatea, hai să zicem încăpăţânarea. Spusese că va urca până la Castelul din Carpaţi şi nimic nu-l mai putea împiedica - nici măcar ameninţarea adresată direct. Da, se va duce până la cetăţuie, chiar de-ar fi să nu se mai întoarcă!

Când sosi ora plecării, Nicu Deac o strânse pentru ultima oară la piept pe Mioriţa, în vreme ce biata fată se închina cu trei degete, după un obicei care cinsteşte Sfânta Treime.

Şi doctorul Paţac?... Ei bine, somat să-l însoţească pe pădurar, doctorul Paţac încercase să scape, dar fără succes. Spusese tot ce putea spune!... Ridicase toate obiecţiile ce se puteau născoci!... Se adăpostise după porunca atât de limpede, atât de desluşit auzită de a nu merge la castel...

– Ameninţarea nu mă priveşte decât pe mine, se mulţumise să-i răspundă Nicu Deac.

– Şi dacă ţi se întâmplă ceva, pădurarule, răspunsese doctorul Paţac, crezi că eu am să scap teafăr?

– Teafăr sau nu, ai făgăduit să vii cu mine la castel şi ai să vii, de vreme ce mă duc!

Înţelegând că nimic nu-l va face să-şi calce cuvântul, în privinţa asta vereştenii dăduseră dreptate pădurarului. Era mai bine ca Nicu Deac să n-o pornească în aventură de unul singur. Aşa că, necăjit, simţind că nu mai putea da îndărăt, că ar fi însemnat să-şi compromită situaţia în sat, că s-ar fi făcut de ocară după atâtea lăudăroşenii adunate, doctorul se resemnă, cu sufletul plin de groază. Era dealtfel cât se poate de hotărât să folosească

cea mai măruntă piedică răsărită în cale pentru a-şi sili tovarăşul să ia drumul îndărăt.

Nicu Deac şi doctorul Paţac plecară, aşadar, iar jupânul Colţ, dascălul Homorod, Frig şi Ionas îi petrecură până la cotul uliţei, unde se opriră.

De acolo jupânul Colţ îşi îndreptă pentru ultima dată luneta - care nu-l mai părăsea - în direcţia cetăţuii. Nici o şuviţă de fum nu se mai arăta pe hornul donjonului, şi i-ar fi fost lesne s-o vadă în zarea foarte limpede a acelei frumoase dimineţi de primăvară. Trebuia trasă încheierea că oaspeţii naturali sau supranaturali ai castelului îşi luaseră tălpăşiţa, văzând că pădurarul nu le ia în seamă ameninţările? Unii gândiră aşa, găsind astfel un temei hotărâtor pentru ca treaba să fie dusă până la capăt.

Îşi strânseră mâinile şi, trăgându-l pe doctor după el, Nicu Deac pieri pe după cotul trecătorii.

Tânărul pădurar era în ţinută de inspecţie, purta chipiul galonat, cu cozoroc mare, vesta şi cureaua în care avea înfipt cuţitul pus în teacă, nădragi largi, cizme potcovite, cartuşiera pe şale şi puşca pe umăr. Avea faima îndreptăţită a unui bun ţintaş şi cum, în lipsa nălucilor, puteau da peste haimanale din cele ce bat hotarul, sau, în lipsa haimanalelor, peste vreun urs răuvoitor, era cuminte să fie în măsură să se apere.

Cât despre doctor, socotise potrivit să se înarmeze cu un pistol vechi cu cremene, care din cinci focuri nu trăgea trei. Mai purta şi o secure, pe care tovarăşul lui i-o dăduse pentru împrejurarea, probabilă, când ar fi fost nevoiţi să-şi deschidă cale prin hăţişurile dese ale Pleşei.

Purtând o pălărie ţărănească mare, încheiat la toţi nasturii mantiei lui groase, era încălţat cu cizme straşnic potcovite şi, totuşi, echipamentul acesta greu nu l-ar fi împiedicat s-o şteargă, de îndată ce i s-ar fi ivit prilejul.

Şi el şi Nicu Deac se îngrijiseră deopotrivă şi aveau în traistă merinde pentru a-şi putea prelungi, la nevoie, cercetarea.

După ce depăşiră cotul drumului, Nicu Deac şi doctorul Paţac merseră câteva sute de paşi de-a lungul Doinei, urcând pe malul ei stâng. Urmărind drumul ce apucă de-a curmezişul prăpăstiilor masivului, s-ar fi îndepărtat prea mult către apus. Ar fi fost mai nimerit să poată urma firul apei, ceea ce ar fi micşorat pe sfert distanţa, căci Doina izvorăşte dintre cutele dealului Gorgan. Dar, practicabil la început, malul plin de văgăuni şi înţesat de stânci înalte nu le-ar mai fi îngăduit apoi nici să se strecoare. Trebuiau s-o taie pieziş spre stânga, în ciuda riscului de a reveni în direcţia castelului după ce vor fi trecut de zona inferioară a pădurilor Pleşei.

Era, dealtminteri, singura parte prin care se putea ajunge la cetăţuie. Pe când mai era locuită de Radu Gorj, comunicarea dintre satul Vereşti, pasul Vulcan şi valea Jiului valah se făcea

printr-o trecere îngustă, deschisă în direcţia asta. Dar, lăsată timp de douăzeci de ani pradă vegetaţiilor, astupată de hăţişul încâlcit al buruienilor, zadarnic ai mai fi căutat urma unei poteci sau cărărui.

Când să părăsească albia Doinei, străjuită de maluri înalte între care apa mugea, Nicu Deac se opri să se orienteze. De pe acum, castelul nu mai era vizibil. Putea fi văzut din nou doar de dincolo de perdeaua pădurilor aşezate în trepte pe povârnişurile joase ale muntelui, dispoziţie comună întregului sistem orografic al Carpaţilor. În lipsa reperelor, nu părea prea uşor să stabileşti direcţia. Nu putea fi hotărâtă decât după soare, ale cărui raze atingeau atunci crestele îndepărtate, către sud-est.

– Vezi bine, pădurare, zise doctorul, vezi bine!... Nu-i nici măcar drum... sau mai degrabă nu mai e!

– Va fi, răspunse Nicu Deac.

– Uşor de zis, Nicule...

– Şi greu de făcut, Paţac.

– Atunci, tot hotărât?...

Pădurarul se mulţumi să răspundă printr-un semn de încuviinţare şi o luă printre copaci.

Doctorul simţi în clipa aceea o straşnică dorinţă de a face cale întoarsă; dar însoţitorul lui, care privise îndărăt, îi aruncă o căutătură atât de hotărâtă, încât fricosul nu socoti nimerit să rămână în urmă.

Doctorul Paţac mai avea o speranţă: că Nicu Deac nu va întârzia să se rătăcească în labirintul acestor păduri, pe care nu le cercetase niciodată în interes de serviciu. Dar nu ţinea seamă de minunata agerime, de instinctul profesional, de aptitudinea «animală», ca să zic aşa, care îngăduie orientarea după cele mai neînsemnate indicii - ramuri întinse în cutare sau cutare direcţie, denivelarea solului, culoarea scoarţei, nuanţa diferită a muşchiului, după cum e expus vânturilor de sud sau de nord. Nicu Deac îşi cunoştea prea bine meseria, o exercita cu o prea mare pătrundere pentru a se putea pierde, chiar şi în locuri pe care nu le cunoştea. În ţara lui Cooper ar fi fost demnul rival al unui Ciorap-de-Piele[1] sau Chingachgook[2].

Şi totuşi, străbaterea zonei împădurite avea să ridice greutăţi adevărate. Ulmi, fagi, câţiva dintre arţarii numiţi «falşi platani», stejari mândri ocupau primele planuri până la etajul mestecenilor, al pinilor şi brazilor masaţi pe culmile superioare, la stânga trecătorii.

---

[1] Erou al romancierului american Fenimore Cooper (1789-1851).

[2] Erou al romancierului american Fenimore Cooper (1789-1851).

Minunaţi copaci, cu puternicele lor trunchiuri, cu ramurile încălzite de seva proaspătă, cu frunzişul des, împletindu-se unul cu celălalt pentru a alcătui o boltă de verdeaţă pe care razele soarelui nu izbuteau s-o străpungă.

Cu toate acestea, aplecându-te pe sub crengile joase, ai fi putut trece cu destulă uşurinţă. Dar câte piedici la faţa pământului şi de ce muncă era nevoie pentru a-l desţeleni, pentru a-l descoperi sub urzici şi mărăcini, pentru a te feri de miile de ace cu care ei te înţeapă la cea mai uşoară atingere! Nicu Deac nu era omul căruia să-i pese de atâta lucru şi, dacă putea înainta în pădure, nu-şi mai bătea capul cu câteva zgârieturi. În asemenea condiţii, ce-i drept, nu se putea merge decât foarte încet - împrejurare supărătoare, pentru că Nicu Deac şi doctorul Paţac aveau interesul să ajungă la cetăţuie în cursul după-amiezii.

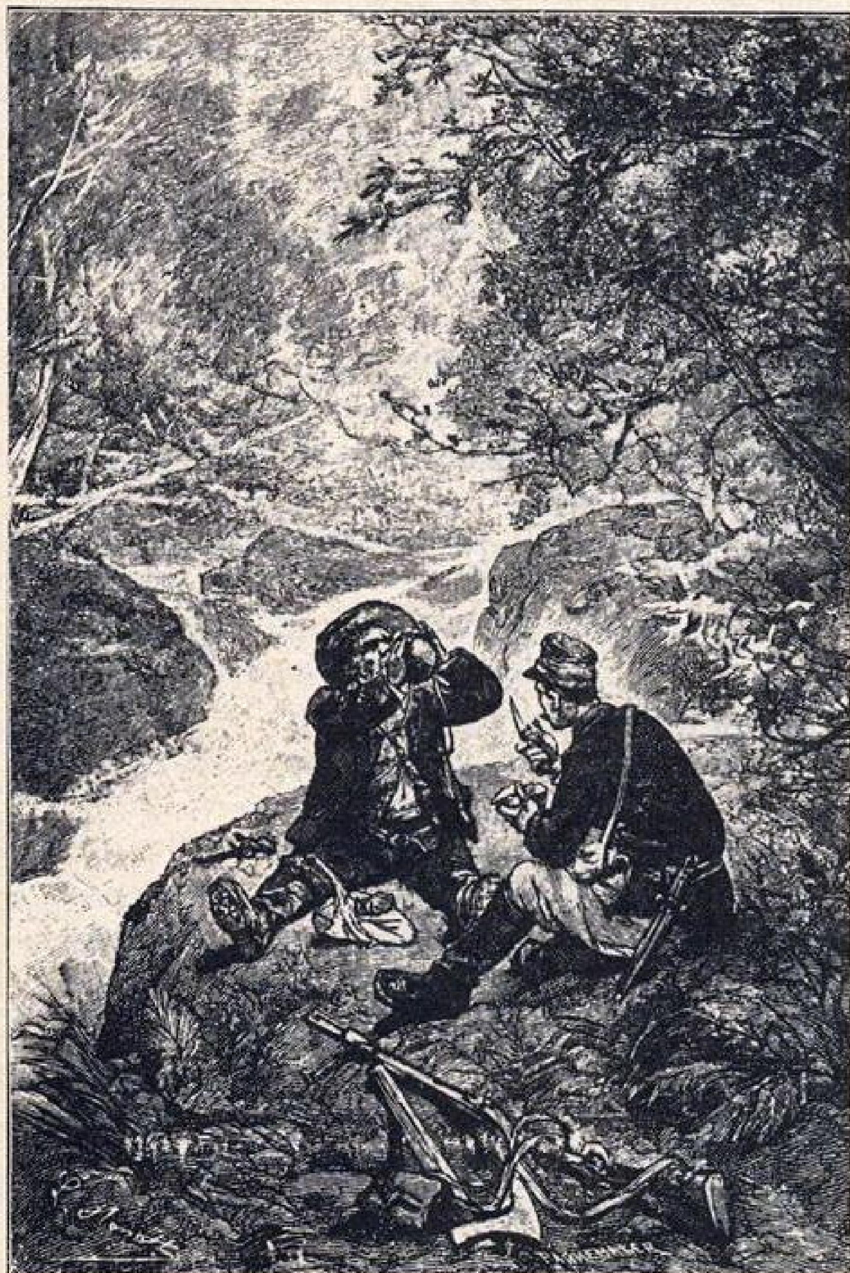
Ar mai fi rămas destulă lumină pentru a o putea cerceta, ceea ce le-ar fi îngăduit să se întoarcă la Vereşti înainte de căderea nopţii.

De aceea, cu securea în mână, pădurarul se muncea să-şi deschidă drum prin mărăcinişul bogat, înţesat de baionete vegetale, sub care piciorul dădea peste un teren inegal, gloduros, plin de cocoaşele rădăcinilor şi buturugilor de care se împiedica atunci când nu se afunda în stratul umed de frunze uscate, nemăturate niciodată de vânt.

Miriade de păstăi explodau, slobozind boabe fulminante spre marea spaimă a doctorului, care tresărea la pocniturile astea, privind în dreapta şi în stânga, întorcându-se îngrozit când un vrej i se agăţa de vestă, ca o gheară ce-ar fi vrut să-l ţină în loc. Nu, bietul om nu era liniştit! Dar acum nu s-ar mai fi încumetat să se întoarcă de unul singur şi se străduia să nu se lase distanţat de neînduplecatul lui tovarăş.

Uneori se iveau în pădure luminişuri capricioase. Năvălea în ele o ploaie de lumină. Perechi de berze negre, stârnite în singurătatea lor, zburau de pe ramurile înalte şi se depărtau vâslind din aripi. Străbaterea unor asemenea luminişuri făcea mersul şi mai istovitor. Într-adevăr, de parcă toporul unui tăietor de lemne le-ar fi dat lovitura mortală, în ele se îngrămădiseră, ca beţişoarele unui joc pentru uriaşi, copacii doborâţi de furtună sau căzuţi de bătrâneţe. Zăceau acolo trunchiuri imense, măcinate de putregai şi pe care nici o sculă n-avea să le prefacă vreodată în buşteni, pe care nici o căruţă nu urma să le care până la albia Jiului valah. În faţa unor astfel de piedici greu de trecut, uneori cu neputinţă de ocolit, Nicu Deac şi tovarăşul lui aveau mult de furcă. Dacă tânărul pădurar, agil, suplu şi viguros, izbutea să se descurce, doctorul Paţac, cu picioarele lui scurte, cu pântecul revărsat, gâtuit, cu răsuflarea tăiată, nu putea evita căderile care cereau să i se dea o mână de ajutor.

Ce-şi puteau dori mai mult?

– Ai să vezi, Nicule, că am să sfârşesc prin a-mi rupe ceva! repeta el.

– Te dregi tu.

– Hai, pădurare, fii om de înţeles... Nu se cade să te înverşunezi când nu se mai poate!

Aiurea! Nicu Deac o şi luase înainte şi, nedobândind nimic, doctorul zorea să-l ajungă din urmă.

Oare direcţia în care o apucaseră era potrivită pentru a-i scoate în faţa cetăţuii? Cam greu să-şi dea seama. Totuşi, cum solul nu înceta să urce, însemna că suiau către marginea pădurii, pe care o atinseră la trei după-amiază.

De aici înainte şi până la dealul Gorgan se întindea perdeaua copacilor verzi, tot mai rari pe măsură ce costişa masivului câştiga în înălţime.

În locul acela Doina se ivea din nou printre stânci, fie că o apuca spre nord-vest, fie că Nicu Deac se abătuse către albia ei. Faptul îi dădu tânărului pădurar siguranţa că o luase pe drumul cel bun, de vreme ce pârâul părea să izvorască din măruntaiele dealului Gorgan.

Nicu Deac nu putu să-i refuze doctorului o oră de popas pe malul torentului. Dealtminteri, stomacul îşi cerea dreptul, la fel de poruncitor ca picioarele. Desagii erau bine umpluţi, plosca doctorului şi cea a lui Nicu Deac pline de rachiu. Pe deasupra, o apă curată şi proaspătă, limpezită de pietrele de prund, curgea la câţiva paşi. Ce-şi puteau dori mai mult? Se cheltuiseră din plin, trebuiau să pună cheltuiala la loc.

De când plecaseră, doctorul nu avusese răgazul să stea de vorbă cu Nicu Deac, care i-o lua mereu înainte. Dar se răzbună îndată ce se aşezară amândoi pe malul Doinei. Dacă unul era puţin vorbăreţ, celălalt pălăvrăgea bucuros. Nu se va mira deci nimeni că întrebările erau bogate şi răspunsurile tare scurte.

– Să stăm niţel de vorbă, pădurare, şi să vorbim temeinic, zise doctorul.

– Te ascult, răspunse Nicu Deac.

– Cred că dacă ne-am oprit aici, am făcut-o ca să prindem puteri...

– Nimic mai adevărat.

– Înainte de a ne întoarce la Vereşti...

– Nu... înainte de a ne îndrepta spre cetăţuie.

– Ascultă, Nicule, mergem de şase ceasuri şi abia dacă ne aflăm la mijlocul drumului.

– Ceea ce dovedeşte că n-avem vreme de pierdut.

– Dar va fi noapte neagră când vom ajunge în faţa castelului, şi cum îmi închipui, pădurare, că n-ai să fii atât de nebun încât să-ţi încerci norocul fără a vedea limpede, va trebui să aşteptăm dimineaţa...

– O s-o aşteptăm.

– Aşadar, nu vrei să te laşi de gândul ăsta nechibzuit?...
– Nu.
– Cum! Iată-ne istoviţi, având nevoie de o masă bună într-o încăpere bună şi de un pat bun într-o odaie bună, iar tu te gândeşti să-ţi petreci noaptea sub cerul liber?...
– Da, dacă cine ştie ce ne împiedică să sărim zidul castelului.
– Şi dacă nu dai peste nici o piedică?...
– O să dormim în încăperile donjonului.
– În încăperile donjonului! strigă doctorul Paţac. Îţi închipui, pădurare, că am să mă învoiesc să rămân o noapte întreagă în cetăţuia asta blestemată...
– De bună seamă, doar dacă nu-ţi place să rămâi mai degrabă singur, afară.
– Singur, pădurare!... Nu ne-am înţeles aşa, iar dacă-i vorba să ne despărţim, apoi mai curând o facem aici şi mă întorc în sat!
– Dacă-i vorba pe cum ne-am înţeles, doctore Paţac, trebuie să mă urmezi oriunde m-aş duce...
– Ziua, da!... Noaptea, nu!
– Ei bine, eşti slobod să pleci, dar încearcă să nu te rătăceşti în codru.
Să se rătăcească, tocmai de asta se temea doctorul. Părăsit de capul lui, fără obişnuinţa nesfârşitelor ocoluri prin inima pădurilor de pe Pleşa, nu se simţea în stare să regăsească drumul spre Vereşti. Dealtfel, nu-i prea făcea plăcere să se afle singur la vremea nopţii - şi pe o noapte tare întunecoasă, poate, să coboare povârnişurile trecătorii cu veşnicul risc de a se prăbuşi în fundul unei văgăuni. Chiar de-ar fi să nu se caţăre pe zid după apusul soarelui şi dacă pădurarul s-ar încăpăţâna, tot era mai bine să-l urmeze până la poalele zidului. Dar doctorul ţinu să facă un ultim efort pentru a-şi opri tovarăşul.
– Ştii bine, dragă Nicule, adăugă el, că nu m-aş învoi în ruptul capului să mă despart de tine... De vreme ce stărui să te duci la castel, n-am să te las să te duci de unul singur.
– Bine zis, doctore Paţac, şi cred c-ar trebui să te opreşti aici.
– Nu... încă un cuvânt, Nicule. Dacă e noapte atunci când ajungem, făgăduieşte-mi să nu încerci să pătrunzi în cetăţuie...
– Tot ce-ţi făgăduiesc, doctore, e să fac pe dracu-n patru pentru a pătrunde înăuntru; şi să nu dau cu un pas îndărăt până ce nu desluşesc ce se petrece acolo.
– Ce se petrece, pădurare! strigă doctorul Paţac, ridicând din umeri. Păi ce-i fi vrând să se petreacă?
– Habar n-am, dar, cum m-am hotărât să aflu, am să aflu...
– Mai întâi ar trebui să poţi ajunge la castelul ăsta afurisit! replică doctorul, care ajunsese la capătul argumentelor. Când colo, dacă mă iau după greutăţile pe care le-am întâmpinat până acum şi după timpul pe care ni l-a luat străbaterea pădurilor de

pe Pleşa, ziua va avea vreme să se sfârşească înainte de a ajunge să-l vedem...

– Nu cred, răspunse Nicu Deac. Pe creştetul muntelui brădetul e mai puţin încurcat decât sunt codrii ăştia de ulmi, de arţari şi de fagi.

– Dar urcuşul va fi anevoios!

– Ce-are a face, dacă nu-i cu neputinţă.

– Dar am auzit că în preajma dealului Gorgan poţi da peste urşi!

– Eu am puşca şi tu pistolul tocmai ca să te aperi, doctore.

– Dar, dacă se lasă noaptea, ne putem rătăci în întuneric!

– Nu, că avem o călăuză, care, nădăjduiesc, nu ne va mai părăsi.

– O călăuză? strigă doctorul.

Şi se ridică deodată pentru a azvârli în jur o căutătură neliniştită.

– Da, răspunse Nicu Deac, şi călăuza asta e puhoiul Doinei. Va fi de ajuns să urcăm pe malul lui drept pentru a atinge chiar creştetul dealului, de unde izvorăşte. Cred, prin urmare, că dacă o pornim la drum fără întârziere, suntem în mai puţin de două ceasuri la porţile cetăţuii.

– În două ceasuri, de n-or fi cumva şase!

– Hai, eşti gata?...

– De pe acum, Nicule, de pe acum?... Dar am poposit abia de câteva clipe!

– Câteva clipe care fac o jumătate de ceas, pe muche... Pentru cea din urmă oară, eşti gata?

– Gata... când îmi atârnă picioarele ca nişte poveri de plumb... Ştii bine că n-am gleznele tale de pădurar, Nicule Deac!... Mi-s umflate picioarele şi-i o cruzime să mă sileşti să te urmez...

– La urma urmei, mă plictiseşti, Paţac! îţi dau voie să mă părăseşti! Drum bun!

Şi Nicu Deac se ridică.

– Pentru numele lui Dumnezeu, pădurare, strigă doctorul Paţac, ascultă-mă!

– Să-ţi ascult prostiile!

– Uite, dacă tot s-a făcut târziu, de ce n-am rămâne aici, de ce nu ne-am aşeza tabăra la adăpostul copacilor?... Am pleca mâine în zori şi am avea toată dimineaţa pentru a atinge dealul.

– Doctore, răspunse Nicu Deac, îţi mai spun o dată că am de gând să-mi petrec noaptea în cetăţuie.

– Nu! strigă doctorul. Nu... n-ai s-o faci, Nicule!... Lasă că te împiedic eu...

– Tu?

– Am să mă agăţ de tine... Am să te târăsc!... Am să te bat, la nevoie...

Sărmanul Paţac nu mai ştia ce spune.

Cât despre Nicu Deac, nici nu se învrednici să-i răspundă şi, trecându-şi cureaua puştii peste umăr, păşi către malul Doinei.

– Aşteaptă… aşteaptă! strigă jalnic doctorul. Ce om afurisit!…

Numai o clipă… Mi-au înţepenit picioarele… încheieturile nu mi se mai mişcă…

Ele nu pregetară totuşi să se mişte, deoarece ex-infirmierul trebui să dea din picioarele lui scurte pentru a-l ajunge pe pădurar, care nici nu întoarse capul.

Era patru. Atingând creasta Pleşei, care n-avea să întârzie să le intercepteze, razele soarelui luminau în şuvoi pieziş ramurile de sus ale brazilor. Nicu Deac avea pricini cum nu se poate mai întemeiate să se grăbească, pădurea întunecându-se, la amurg, în câteva clipe.

Ciudată şi stranie înfăţişare au pădurile în care se adună rusticele esenţe ale Alpilor! În locul copacilor încovoiaţi, strâmbi, crispaţi, se înalţă din loc în loc trunchiuri drepte, golaşe până la cincizeci-şaizeci de paşi de la rădăcină, trunchiuri fără noduri, care-şi întind, ca o boltă, verdeaţa persistentă. Au puţine buruieni sau ierburi încâlcite la poale. Rădăcini lungi, târându-se la suprafaţă ca nişte şerpi înţepeniţi de frig. Pământul e căptuşit cu un muşchi gălbui şi scurt, însăilat cu crenguţe uscate şi semănat cu conuri ce pocnesc sub tălpi. Un taluz abrupt şi brăzdat de roci cristaline, ale căror ace ascuţite pătrund prin pielea cea mai groasă. Aşa că trecerea pe un sfert de milă prin mijlocul brădetului a fost cumplită. Pentru a urca blocurile era nevoie de o mlădiere a mijlocului, de o vigoare a gleznelor şi o siguranţă a membrelor pe care doctorul Paţac nu le mai avea. Să fi fost singur, Nicu Deac n-ar fi făcut decât un ceas, şi risipi trei cu stângăcia tovarăşului său, oprindu-se să-l aştepte sau ajutându-l să se caţăre pe câte o stâncă prea înaltă pentru picioarele lui scurte. Acum doctorul era stăpânit de o singură spaimă, spaima cumplită de a rămâne singur în mijlocul acelui pustiu mohorât.

Cu toate acestea, dacă suitul pe costişă era tot mai anevoios, pe marea ridicătură a Pleşei copacii începeau să se rărească. Nu mai alcătuiau decât crânguri izolate, de dimensiuni modeste. Între ele se zăreau liniile munţilor, desenaţi pe planul al doilea şi ale căror contururi mai spărgeau negurile serii.

Micşorat până la dimensiunea unui simplu pârâu, puhoiul Doinei, pe care pădurarul nu încetase a-l urmări până atunci, trebuia să izvorască de pe aproape. Încununat de zidăria cetăţuii, dealul Gorgan se rotunjea la câteva sute de picioare deasupra ultimelor cute ale terenului.

Nicu Deac atinse, în sfârşit, culmea dealului, după o ultimă încercare ce-l reduse pe doctor la starea de masă inertă. Sărmanul n-ar mai fi avut puterea să se târască nici douăzeci de paşi şi căzu ca un bou prăbuşit sub măciuca măcelarului.

Nicu Deac abia dacă simţea oboseala urcuşului anevoios. În picioare, nemişcat, mânca din ochi Castelul din Carpaţi, de care nu se mai apropiase niciodată.

În faţa privirii lui se desfăşura incinta crenelată, apărată de un şanţ adânc, a cărui singură podişcă era ridicată şi lipită de poarta înconjurată de un brâu de piatră.

În jurul incintei, pe suprafaţa dealului Gorgan, totul era părăsit şi tăcut.

O rămăşiţă a zilei îngăduia cuprinderea întregii cetăţui, care se estompa nedesluşit în umbrele serii. Nimeni nu se arăta deasupra parapetului, nimeni pe platforma superioară a donjonului, nici pe terasa circulară a primului etaj. Nici o şuviţă de fum nu se învălătucea în jurul ciudatei morişti de vânt, roasă de o seculară rugină.

– Ei bine, pădurare, întrebă doctorul Paţac, ai să mărturiseşti că nu-i cu putinţă să treci şanţul noaptea, să cobori podişca, să deschizi poarta?

Nicu Deac nu răspunse. Îşi dădea seama că era nevoit să poposească în faţa zidurilor castelului. În plină beznă, cum ar fi putut coborî în fundul şanţului, ridicându-se apoi pe celălalt mal, pentru a pătrunde înăuntru? Fireşte, cel mai înţelept lucru era să aştepte zorii, spre a se mişca în plină lumină.

Aşa şi hotărâră, spre necazul pădurarului, dar spre deplina mulţumire a doctorului.

VI

Îngustul corn al lunii, subţire ca o seceră de argint, pierise aproape îndată după apusul soarelui. Veniţi dinspre apus, norii stinseră pe rând cele din urmă luciri ale crepusculului. Umbra cotropi treptat văzduhul, suind din zonele joase. Amfiteatrul munţilor se umplu de beznă şi formele cetăţuii pieriră curând pe după vălul nopţii.

Dacă noaptea ameninţa să fie tare întunecoasă, nimic nu vădea că urma să fie tulburată de mişcări atmosferice ca vijelia, ploaia sau furtuna.

Era o fericire pentru Nicu Deac şi tovarăşul lui, care trebuiau să-şi aşeze tabăra sub cerul liber.

Pe culmea stearpă a dealului Gorgan nu se afla nici un mănunchi de copaci. Doar ici şi colo nişte tufe lipite de pământ, care nu ofereau pic de adăpost împotriva frigului nocturn. Stânci câte pofteai, unele pe jumătate îngropate, altele abia în echilibru şi cărora un brânci le-ar fi fost de ajuns pentru a se rostogoli până în brădet.

De fapt, singura plantă care creştea din belşug pe solul pietros era un scaiete gros, numit «spin rusesc».

Acum se punea problema găsirii unui loc oarecare pentru a aştepta ivirea zilei şi a se feri de scăderea temperaturii, destul de însemnată la acea altitudine.

– Suntem puşi în încurcătură... pentru a alege prost! şopti doctorul Paţac.

– Hai, plânge-te! răspunse Nicu Deac.

– Sigur că mă plâng! Plăcut loc pentru a mă alege cu o răceală zdravănă sau cu un reumatism zdravăn, de care n-am să ştiu cum să scap.

În gura fostului infirmier al postului de carantină cuvintele sunau a mărturisire lipsită de vicleşug. Of, cum mai tânjea după confortabila lui căsuţă din Vereşti, cu odaia bine închisă şi patul bine căptuşit cu perne şi velinţe!

Printre stâncile răspândite pe dealul Gorgan trebuia aleasă una, a cărei orientare să ofere cel mai bun adăpost împotriva vântului de sud-vest, care începea să pişte. Asta şi făcu Nicu Deac, iar doctorul veni să-l întâlnească în spatele unei stânci largi, teşită în partea superioară ca o poliţă.

Îngropată sub sipică şi saxifrage, stânca era una dintre băncile de piatră întâlnite ades la răscruce de drumuri în provinciile valahe.

Pe lângă faptul că se poate aşeza pe ea, călătorul îşi potoleşte setea cu apa păstrată într-un vas pus pe bancă, apă reîmprospătată zilnic de către ţărani. Atunci când castelul mai era locuit de Radu Gorj, banca purta un recipient pe care slujitorii familiei aveau grijă să nu-l lase niciodată gol. Dar acum era mânjit, căptuşit cu un muşchi verzui, şi cea mai mică izbitură l-ar fi făcut fărâme.

La marginea băncii se ridica o tulpină de granit, rămăşiţa unei vechi cruci ale cărei braţe nu erau însemnate, pe stâlpul vertical, decât printr-un şănţuleţ pe jumătate şters. În calitatea lui de liber-cugetător, doctorul Paţac nu putea admite că o cruce l-ar fi apărat de năluci. Şi, cu toate acestea, printr-o ciudăţenie comună atâtor necredincioşi, nu-i lipsea mult să creadă în diavol. Iar, după cum gândea, Necuratul nu putea fi departe, de vreme ce bântuia cetăţuia, şi nici poarta ferecată, nici podişca ridicată, nici zidul vertical, nici şanţul adânc nu l-ar fi împiedicat să iasă, dacă i-ar fi dat prin minte să vină şi să le sucească gâtul la amândoi.

Iar gândindu-se că avea de petrecut în asemenea împrejurare o noapte întreagă, doctorul tremura de groază. Nu, prea se cerea mult de la o făptură omenească, şi firile cele mai dârze n-ar fi putut rezista!

Apoi îi veni cu întârziere o idee, idee la care încă nu se gândise de când părăsise Vereştii. Era marţi seara şi, în ziua aceea, oamenii comitatului se păzeau să iasă după apusul soarelui. Marţea, se ştie, e ziua vrăjilor. Dacă te-ai lua după tradiţii,

încumetându-te să porneşti la drum ar însemna a te expune să dai nas în nas cu vreun duh rău. De aceea marţea, după apusul soarelui, nu umblă nimeni pe uliţe sau pe drumuri. Şi iată că doctorul Paţac nu se afla numai afară din casă, dar în apropierea unui castel bântuit, şi la două sau trei mile depărtare de sat! Şi acolo va fi nevoit să aştepte răsăritul... dacă soarele va mai răsări vreodată! Într-adevăr, parc-ar fi ţinut să-l ispitească pe dracu'!

Pe când se lăsa pradă unor astfel de gânduri, doctorul văzu că pădurarul scotea liniştit din desagă o bucată de friptură rece, după ce trăsese din ploscă o duşcă zdravănă. N-avea nimic mai bun de făcut, îşi zise, decât să-l imite - şi asta şi făcu. Nu-i trebui mai puţin decât o pulpă de gâscă şi un codru de pâine, stropite amândouă cu rachiu, pentru a-şi drege puterile. Dar, dacă izbuti să-şi potolească foamea, nu izbuti să-şi potolească şi frica.

– Acum, să ne culcăm, spuse Nicu Deac, de îndată ce-şi potrivi desaga la piciorul stâncii.

– Să ne culcăm, pădurare!

– Noapte bună, doctore.

– Noapte bună, uşor de zis, dar mă tem că asta are să sfârşească rău...

Cum nu avea defel sământă de vorbă, Nicu Deac nu-i răspunse.

Obişnuit datorită meseriei să doarmă în pădure, se sprijini cum putu mai bine de banca de piatră şi nu întârzie să cadă într-un somn adânc. Aşa că doctorului nu-i mai rămase decât să blesteme printre dinţi, auzind la intervale repetate răsuflarea tovarăşului său.

În ce-l priveşte, îi fu cu neputinţă să-şi adoarmă, barem pentru câteva clipe, simţul auzului şi al văzului. În ciuda oboselii, nu înceta să privească, nu înceta să tragă cu urechea. Creieru-i era prada ciudatelor năluciri născute din tulburările insomniei. Ce se străduia să desluşească în adâncurile beznei? Totul şi nimic, formele nehotărâte ale lucrurilor din jur, norii despletiţi pe cer, masa abia distinctă a castelului. Apoi stâncile de pe dealul Gorgan, care i se păreau că se mişcă într-un fel de sarabandă drăcească. Şi dacă se clatină din temelie, prăvălindu-se de-a lungul taluzului, dacă se prăbuşesc peste cei doi neprevăzători, strivindu-i la poarta cetăţuii, a cărei intrare le era oprită?

Nefericitul doctor se ridicase într-o rână, ascultând zgomotele iscate pe culmea podişurilor înalte, şoaptele neliniştitoare ce ţin deopotrivă de freamăt, de vaier şi de oftat. Auzea şi liliecii atingând stâncile cu câte o bezmetică lovitură de aripi, vampiri luându-şi zborul pentru plimbările lor nocturne, două sau trei perechi de cucuvele funebre, al căror ţipăt răsună ca un vaiet. Atunci muşchii i se contractau toţi odată şi trupu-i tremura, scăldat în sudori de gheaţă.

Aşa trecură ceasuri lungi, până la miezul nopţii. Dacă ar fi putut vorbi, schimba când şi când cu cineva câte o frântură de frază, da liber curs plângerilor, doctorul s-ar fi simţit mai puţin înfricoşat.

Dar Nicu Deac dormea, şi dormea adânc.

Miezul nopţii era ceasul mai înspăimântător între toate, ceasul nălucilor, ceasul vrăjilor.

Dar ce se petrecea oare?

Doctorul se ridică, întrebându-se dacă era treaz sau se afla sub puterea unui vis rău.

Într-adevăr, crezu că vede acolo sus - nu! văzu cu adevărat - nişte forme ciudate scânteind sub o lumină spectrală şi trecând din zare în zare, urcând, coborând, descinzând odată cu norii. Ar fi zis că sunt tot soiul de monştri, balauri cu coadă de şarpe, cai înaripaţi, krakeni[1] uriaşi, vampiri nemăsuraţi năpustindu-se ca pentru a-l apuca în gheare sau a-l zdrobi între fălcile lor.

Apoi totul i se păru că se mişcă pe dealul Gorgan, stâncile, ca şi copacii de la margine. Şi nişte bătăi, pornite la intervale regulate, îi ajunseră la ureche cât se poate de desluşit.

– Clopotul... şopti el, clopotul cetăţii!

Da! Era clopotul vechii bisericuţe şi nu cel al bisericii din Vulcan, al cărui dangăt ar fi fost dus de vânt în direcţie contrarie.

Şi iată că sunetele se înteţesc... Mâna care-l trage nu bate ca pentru mort... Nu! E o toacă, ale cărei pocnete gâfâite deşteaptă ecourile frontierei transilvănene.

Auzind lugubrele vibraţii, doctorul Paţac e cuprins de o spaimă cu zvâcnete, de o panică nestăpânită, de o groază căreia nu i se poate împotrivi şi care-i înfioară tot trupul. Dar şi pădurarul a fost smuls din somn de înfricoşătorul dangăt al clopotului. S-a sculat în picioare, în vreme ce doctorul Paţac parc-a intrat în el însuşi.

Nicu Deac trage cu urechea şi privirile-i încearcă să străpungă beznele grele ce acoperă cetăţuia.

– Clopotul!... Clopotul ăsta... repetă doctorul Paţac, îl trage Necuratul...

Hotărât lucru, înnebunit de-a binelea, bietul doctor crede în diavol mai mult decât oricând!

Încremenit, pădurarul nu i-a răspuns.

Deodată, nişte urlete, semănând cu cele pe care le scot geamandurile la intrarea porturilor maritime, se dezlănţuie în valuri furtunoase. Şuieratul lor asurzitor zguduie pe o rază întinsă văzduhul.

Apoi o lumină ţâşneşte din donjonul central, o lumină vie, din care ies luciri de o pătrunzătoare putere, străfulgerări orbitoare.

---

[1] Monstru marin fabulos, din legendele scandinave.

Ce focar produce lumina asta puternică, ale cărei iradieri se plimbă în pânze lungi la suprafaţa dealului Gorgan? Din ce cuptor ţâşneşte izvorul de lumină ce pare să aprindă stâncile, scăldându-le totodată într-o stranie paloare?

– Nicule... Nicule... strigă doctorul, priveşte-mă!... Nu mai sunt, ca şi tine, decât un cadavru?...

Într-adevăr, şi el şi pădurarul au căpătat o înfăţişare cadaverică, feţe de ceară, ochi stinşi, orbite goale, obraji verzui cu nuanţă cafenie şi de cenuşă, păr asemănător cu muşchiul crescut, după legendă, pe creştetul spânzuraţilor...

Nicu Deac e uluit de tot ce vede, de tot ce aude. Ajuns la ultimul grad de frică, doctorul Paţac are muşchii zgârciţi, părul arici, pupila dilatată, trupul încleştat de o înţepenire tetanică. După cum spune poetul *Contemplaţiunilor*[1] «respiră spaima!»

Cumplitul fenomen dură un minut... cel mult un minut. Apoi lumina ciudată scăzu treptat, urletele se potoliră şi dealul Gorgan reintră în tăcere şi beznă.

Nici unul, nici celălalt nu mai încercară să doarmă, doctorul încremenit, pădurarul în picioare lângă banca de piatră, aşteptând răsăritul.

La ce se gândea Nicu Deac, în faţa lucrurilor pe care le socotea în chip firesc drept supranaturale? N-avea ce să-i clintească hotărârea?

Se încăpăţâna să ducă mai departe cutezătoarea aventură? Desigur, spusese că va pătrunde în cetăţuie, că va cerceta donjonul... Dar nu era de ajuns că venise până sub zidurile ei de netrecut, că-şi atrăsese urgia nălucilor şi pricinuise răvăşirea elementelor? Dacă s-ar fi întors în sat, fără a împinge nebunia până la a se aventura în castelul drăcesc, i se putea reproşa că nu se ţinuse de cuvânt?

Doctorul se aruncă deodată asupra lui, îl apucă de mână, se străduie să-l tragă după el, repetând cu un glas înfundat:

– Hai!... Hai!...

– Nu! răspunde Nicu Deac.

Şi, la rândul lui, îl opreşte pe doctor, care cade după acest ultim efort.

Noaptea se sfârşi în cele din urmă, dar pădurarul şi doctorul se aflau într-o asemenea stare, încât nu-şi dădură seama de timpul scurs până la ivirea zorilor. Nimic din ceasurile ce precedaseră primele licăriri ale dimineţii nu le rămăsese în amintire.

O linie trandafirie se desenă în clipa aceea pe piscul Parângului, în zarea de răsărit, de cealaltă parte a văii celor două Jiuri. O albeaţă uşoară se risipi la zenit, pe fondul cerului vărgat ca o piele de zebră.

---

[1] Victor Hugo.

Nicu Deac se întoarse spre castel. Îi văzu formele întărindu-se puţin câte puţin, donjonul desprinzându-se din negurile înalte ce se lăsau peste pasul Vulcan, bisericuţa, galeriile, zidul ieşind din aburii nopţii, apoi, pe bastionul din colţ, fagul ale cărui frunze foşneau în adierea zorilor.

Nimic schimbat în înfăţişarea obişnuită a cetăţuii. Clopotul era tot atât de nemişcat ca vechea morişcă feudală. Nici un fum nu împodobea hornurile donjonului, ale cărui ferestre zăbrelite erau închise cu încăpăţânare.

Pe deasupra platformei zburau câteva păsări, scoţând ţipete ascuţite.

Nicu Deac îşi întoarse privirile către intrarea principală a castelului.

Ridicată, podişca închidea poarta între doi stâlpi de piatră, purtând stema boierilor Gorj.

Pădurarul era oare decis să ducă până la capăt aventuroasa expedidiţie? Da, şi hotărârea nu-i fusese clintită de întâmplările din cursul nopţii. După cum se ştie, deviza lui era: zis şi făcut. Nici glasul misterios care-l ameninţase direct în marea sală a *Regelui Matei*, nici inexplicabilele arătări de sunete şi lumini, la care fusese martor, nu-l puteau împiedica să treacă de zidul cetăţuii. Un ceas i-ar fi fost de ajuns pentru a umbla prin galerii, a cerceta donjonul şi atunci, odată făgăduiala împlinită, avea s-o ia din nou pe drumul către Vereşti, unde putea sosi înainte de prânz.

Cât despre doctorul Paţac, nu mai era decât o maşină inertă, neavând puterea de a se împotrivi, nici măcar pe aceea de a voi. Ar fi mers încotro era împins. Căzând, i-ar fi fost cu neputinţă să se ridice.

Spaimele nopţii îl aduseseră la cea mai deplină năuceală şi nu spuse nimic când pădurarul rosti, arătând castelul:

– Haide!

Cu toate acestea ziua revenise şi doctorul ar fi putut ajunge la Vereşti fără a se mai teme că se rătăceşte prin pădurile Pleşei. Dar să nu-i fim recunoscători că a rămas lângă Nicu Deac. Nu-şi părăsi tovarăşul, spre a lua drumul satului, doar pentru că nu-şi mai dădea seama de cele ce se petreceau, pentru că nu mai era decât un trup fără suflet. Aşa că, dacă pădurarul îl trase către taluzul şanţului, se lăsă în voia lui.

Să se fi putut intra în cetăţuie altfel decât pe poartă? Nicu Deac se duse mai întâi în recunoaştere.

Zidul nu vădea nici o spărtură, nici o prăbuşire, nici o crăpătură putând îngădui pătrunderea în incintă. Ba, chiar era de mirare că vechile ziduri se păstraseră atât de bine, fapt ce trebuia pus pe seama grosimii lor. Părea cu neputinţă să te ridici până la linia crenelurilor care le încununau, de vreme ce zidurile dominau de la vreo patruzeci de picioare şanţul. S-ar fi zis,

aşadar, că în clipa când ajunsese la Castelul din Carpaţi, Nicu Deac avea să se izbească de piedici de netrecut.

Din fericire - sau din nenorocire pentru el - deasupra porţii se afla un fel de ferestruică îngustă, mai curând o ambrazură, prin care se ivea altădată ţeava unui balimez. Iar, slujindu-se de unul dintre lanţurile podiştii ce spânzura până la pământ, unui bărbat sprinten şi puternic nu i-ar fi fost prea greu să se caţăre până în dreptul ambrazurii. Era destul de lată pentru a-i îngădui să intre şi, dacă nu era zăbrelită pe dinăuntru, fără îndoială că Nicu Deac s-ar fi putut strecura în curtea cetăţuii.

Pădurarul înţelese dintr-o ochire că nu se putea face altminteri şi iată de ce, urmat de doctorul care nu-şi dădea seama de nimic, coborî pieziş peretele şanţului.

Amândoi dădură curând de fundul semănat cu pietre risipite prin hăţişul buruienilor. Nu prea ştiau unde pun piciorul şi nici dacă mii de dihănii veninoase nu fojgăiau pe sub ierburile umedei săpături.

În mijlocul şanţului şi paralel cu zidul se adâncea albia vechiului canal de scurgere, aproape în întregime secat şi putând fi trecut dintr-un pas.

Nepierzându-şi energia fizică şi morală, Nicu Deac proceda cu sânge rece, pe când doctorul îl urma ca o vită dusă de funie.

După ce depăşi canalul, pădurarul urmări preţ de vreo 20 de paşi temelia zidului şi se opri în dreptul porţii, acolo unde spânzura capătul lanţului. Ajutându-se cu picioarele şi cu mâinile, putea uşor ajunge până la brâul de piatră care ieşea în afară, sub ambrazură.

Fireşte, Nicu Deac n-avea pretenţia de a-l sili pe doctorul Paţac să încerce, împreună cu el, escaladarea. Un omuleţ atât de greoi n-ar fi fost în stare de una ca asta. Se mărgini deci să-l zgâlţâie zdravăn, pentru a se face înţeles, şi-l sfătui să rămână nemişcat, în fundul şanţului.

Apoi începu să se caţăre pe lanţ, treabă care fu o joacă pentru muşchii lui de om de la munte.

Dar, când doctorul se pomeni singur, înţelegerea împrejurării îi reveni, în oarecare măsură. Pricepu, se uită, îşi zări tovarăşul atârnat la vreo 12 paşi deasupra pământului şi atunci se porni să strige cu o voce sugrumată de chinurile fricii:

– Stai... Nicule... Stai!

Pădurarul nu-l luă în seamă.

– Întoarce-te... întoarce-te... că plec! oftă doctorul, izbutind să se pună pe picioare.

– Pleacă! răspunse Nicu Deac.

Şi urmă să se înalţe încetişor pe lanţul podiştii.

În culmea spaimei, doctorul Paţac voi să urce panta pentru a se ridica pe coama dealului Gorgan şi a-şi lua cât mai repede tălpăşiţa spre Vereşti...

O, minune, înaintea căreia piereau până şi cele ce tulburaseră noaptea trecută! - iată că nu se mai poate mişca... E ţinut locului ca şi cum picioarele i-ar fi fost prinse între fălcile unei menghini... Poate să le urnească pe rând?... Nu!... Tocurile şi pingelele cizmelor i s-au lipit de pământ... Să fi călcat doctorul peste resorturile unei capcane?...

E prea înnebunit ca să-şi dea seama... Parcă-i apucat mai degrabă de cuiele încălţărilor.

Oricum ar fi, sărmanul e ţinut pe loc... Pironit de pământ... Nemaiavând nici puterea de a striga, îşi întinde deznădăjduit mâinile... Ai zice că vrea să se smulgă din strânsoarea unei iazme al cărei bot se ridică din fundul pământului...

– Stai... Nicule... Stai!

Între timp, Nicu Deac ajunsese la înălţimea porţii şi pusese mâna pe o ferecătură în care intra una dintre ţâţânele podiştii...

Scoase un ţipăt de durere; apoi, zvârlindu-se îndărăt de parcă ar fi fost trăsnit, alunecă de-a lungul lanţului - de care, într-un ultim instinct, se prinsese din nou - şi se prăbuşi în fundul şanţului.

– A spus glasul că am s-o păţesc! şopti el şi-şi pierdu cunoştinţa.

VII

Cum să descriem neliniştea ce pusese stăpânire pe satul Vereşti, după plecarea tânărului pădurar şi a doctorului Paţac? Ea nu încetase să sporească pe măsură ce ceasurile se scurgeau şi păreau nesfârşite.

Jupânul Colţ, hangiul Ionas, dascălul Homorod şi alţi câţiva rămăseseră tot timpul pe terasă. Fiecare dintre ei se încăpăţâna să supravegheze masa îndepărtată a cetăţuii, cercetând dacă deasupra ei nu se iveşte cumva o şuviţă de fum. Nici un fum nu se vedea - ceea ce fu lămurit cu ajutorul lunetei, aţintită invariabil în aceeaşi direcţie, într-adevăr, cei doi florini cheltuiţi pentru cumpărarea instrumentului fuseseră bani bine întrebuinţaţi. Deşi tare înclinat să-şi păzească interesele, tare zgârcit cu punga lui, birăului nu-i păruse niciodată mai puţin rău pentru o cheltuială făcută la ţanc.

La douăsprezece şi jumătate, când se întoarse de la păşune, ciobanul Frig fu iscodit cu lăcomie. Ce mai era nou, neobişnuit, supranatural?

Frig răspunse că bătuse valea Jiului valah, fără să fi văzut nimic putând da de bănuit.

După prânz, către ceasul două, fiecare-şi luă din nou în primire postul de observaţie. Nimănui nu i-ar fi dat prin minte să rămână acasă, şi nimănui mai ales nu-i ardea să pună piciorul la *Regele Matei*, unde se făceau auzite glasuri ameninţătoare. Că zidurile au urechi, treacă-meargă, de vreme ce-i o zicală folosită în limbajul curent... dar gură!...

Aşa că vrednicul hangiu se putea teme că hanul urma să-i fie pus la carantină, şi gândul ăsta nu-i dădea pace. Va fi oare nevoit să tragă obloanele şi să-şi bea singur vinul, din lipsă de muşterii? Cu toate acestea, pentru a linişti populaţia din Vereşti, pornise la o temeinică cercetare a *Regelui Matei*, scotocise prin încăperi, până şi pe sub paturi, cercetase dulapul şi tejgheaua, explorase în amănunt colţurile şi ungherele marei săli, ale pivniţei şi podului, unde un autor de glume proaste şi-ar fi putut pune la cale înşelătoria. Nimic!... Tot nimic în ce priveşte faţada, care domina Doina. Ferestrele erau prea înalte pentru a îngădui cuiva

să se caţare până la pervaz, pe marginea exterioară a unui perete neted, cu temeliile înfipte în şuvoiul furtunos al torentului.

Ce-are a face! Frica nu gândeşte şi fără îndoială că urma să mai treacă multă vreme până ce obişnuiţii muşterii ai lui Ionas aveau să-şi reînnoiască încrederea în hanul, în şnapsul şi în ţuica lui.

Multă vreme?... Greşeală, căci se va vedea că neplăcuta prorocire era menită să nu se realizeze.

Într-adevăr, peste câteva zile - şi ca urmare a unei împrejurări neaşteptate - fruntaşii satului aveau să-şi reia zilnicele consfătuiri, întretăiate de câte o duşcă, la mesele *Regelui Matei.*

Dar să ne întoarcem la tânărul pădurar şi la tovarăşul său, doctorul Paţac.

Vă amintiţi că, înainte de a părăsi Vereştii, Nicu Deac îi făgăduise deznădăjduitei Mioriţe să nu zăbovească în cercetarea Castelului din Carpaţi. Dacă n-avea să păţească nimic, dacă ameninţările zvârlite împotrivă-i nu s-ar fi adeverit, socotea să se înapoieze în primele ceasuri ale serii. Era aşteptat, prin urmare, şi cu câtă nerăbdare! Dealtfel, nici fata, nici tatăl ei, nici învăţătorul nu puteau prevedea că greutăţile drumului nu-i vor îngădui pădurarului să atingă creasta dealului Gorgan înainte de căderea serii.

Reiese din toate acestea că neliniştea, şi aşa puternică în timpul zilei, depăşi orice măsură când clopotul din Vulcan, care era auzit foarte limpede în satul Vereşti, bătu de opt. Ce se întâmplase cu Nicu Deac şi cu Doctorul, de nu se iviseră după o lipsă de o zi? Aşa stând lucrurile, nimănuj nu i-ar fi dat prin minte să plece acasă înainte de a-i vedea întorcându-se. Din clipă în clipă li se părea că-i zăresc, ivindu-se la cotul drumului din trecătoare.

Jupânul Colţ şi fiica sa ieşiseră până la capătul uliţei, acolo unde păcurarul fusese pus de strajă. De nenumărate ori crezură că văd nişte umbre zugrăvindu-se în depărtare, prin rariştea copacilor. Curată nălucire! Trecătoarea era pustie ca de obicei, deoarece oamenii de lângă frontieră nu se prea îndemnau să umble noaptea. Şi-apoi era şi marţi seara - marţea duhurilor rele - şi într-o asemenea zi transilvănenii nu pornesc cu dragă inimă la drum, în amurg. Nicu Deac trebuie să fi fost nebun când alesese ziua aceea pentru a vizita cetăţuia. Adevărul e că tânărul pădurar nu se gândise la asta, mai mult, nimeni în sat nu se gândise.

Tocmai la asta se gândea Mioriţa. Şi ce imagini înspăimântătoare i se înfăţişau! Îşi urmărise cu închipuirea logodnicul ceas cu ceas prin pădurile dese ale Pleşei, în vreme ce suia spre dealul Gorgan!... Acum.

Odată lăsată noaptea, i se părea că-l vede în incintă, incercând să scape de duhurile ce bântuiau Castelul din Carpaţi... Ajunsese jucăria vrăjilor lor... Victima răzbunării lor... Era închis în cine ştie ce temniţă de sub pământ... mort, poate...

Ce n-ar fi dat biata fată să se poată avânta pe urmele lui Nicu Deac!

Şi, de vreme ce nu putea face una ca asta, ar fi vrut măcar să-l aştepte acolo, în capul uliţei, toată noaptea. Dar tatăl ei o sili să renunţe şi, lăsându-l pe cioban de pază, se întoarseră amândoi acasă.

Mioriţa plânse în voie de cum rămase singură în odăiţa ei. Îl iubea din tot sufletul pe bunul ei Nicu, îl iubea cu atât mai multă recunoştinţă cu cât tânărul pădurar nu o peţise în ciudatele împrejurări în care se încheie de obicei căsătoriile la ţară, în Transilvania.

An de an, de Sân-Petru, are loc «Târgul de fete». În ziua aceea se adună toate fetele din comitat. Au venit în cele mai bune căruţe, trase de cei mai buni cai; şi-au adus cu ele zestrea, adică, în lăzi viu colorate, veşminte ţesute, croite şi cusute de mâinile lor; sunt însoţite de membrii familiei, de prietene, de vecine. Şi atunci sosesc flăcăii, gătiţi cu straie mândre, încinşi cu brâie de mătase. Cutreieră bâlciul, împăunându-se; aleg fata care le place; îi dau un inel şi o năframă în semn de logodnă, iar căsătoriile se încheie la întoarcere.

Nicu Deac n-o întâlnise pe Mioriţa la unul dintre aceste bâlciuri.

Legătura dintre ei nu fusese stabilită de întâmplare. Se cunoşteau din copilărie, se iubeau de când împliniseră vârsta pentru a se iubi. Tânărul pădurar nu se dusese să-şi caute viitoarea soţie printre tarabele unui bâlci, şi Mioriţa îi era îndatorată. Of, de ce avea Nicu Deac o fire atât de hotărâtă, de aspră, de ce se încăpăţâna să ţină o făgăduială nesocotită! O iubea, totuşi, o iubea, şi ea nu avusese destulă tărie pentru a-l împiedica s-o pornească spre castelul blestemat.

Ce noapte trăi biata Mioriţă, între nelinişti şi lacrimi! Nu voise să se culce. Plecată peste pervazul ferestrei, cu privirea aţintită asupra uliţei suitoare, i se părea că aude un glas şoptind:

«Nicu Deac n-a ţinut seamă de ameninţări!... Mioriţa nu mai are logodnic».

Rătăcire a simţurilor ei tulburate. Nici un glas nu se înălţa în tăcerea nopţii. Inexplicabila minune din sala *Regelui Matei* nu se repeta în casa jupânului Colţ.

A doua zi, în zori, populaţia Vereştilor ieşise din case. Din dreptul terasei şi până la cotul trecătorii, unii urcau şi alţii coborau uliţa mare, cei dintâi în căutare de noutăţi, ceilalţi pentru a le împărtăşi.

Se zicea că ciobanul Frig se dusese cu o milă dincolo de sat, nu de-a curmezişul pădurilor Pleşei, ci pe la marginea lor, şi că nu fără pricini o apucase pe-acolo.

Trebuiau să-l aştepte şi, pentru a putea sta de vorbă cu el mai degrabă, jupânul Colţ, Mioriţa şi Ionas o porniră către marginea satului.

După o jumătate de oră Frig era semnalat la câteva sute de paşi în susul drumului. Cum nu prea părea să se grăbească, oamenii văzură în asta un semn rău.

– Ei bine, Frig, ce ştii?... Ce-ai aflat?... îl întrebă jupânul Colţ de îndată ce ciobanul se apropie de el.

N-am văzut nimic... n-am aflat nimic! răspunse Frig.

– Nimic! şopti fata, ai cărei ochi se umplură de lacrimi.

– La răsăritul soarelui, adăugă ciobanul, văzusem doi bărbaţi cale de o milă. Am crezut întâi că-i Nicu Deac, însoţit de doctor...

Dar nu era el!

– Ştii cine sunt? întrebă Ionas.

– Doi călători străini, care tocmai trecuseră frontiera valahă.

– Ai stat de vorbă cu ei?

– Da.

– Coboară cumva spre sat?

– Nu, merg către Retezat şi vor să urce până-n vârf.

– Sunt vizitatori?

– Aşa par, jupâne Colţ.

– Şi trecând în noaptea asta prin pasul Vulcan, n-au văzut nimic înspre partea cetăţii?

– Nu... că se mai aflau de cealaltă latură a hotarului, răspunse Frig.

– Aşa că n-ai nici o ştire de la Nicu Deac?

– Nici una.

– Doamne!... oftă biata Mioriţă.

– Dealtminteri, o să-i puteţi întreba pe călători în câteva zile, adăugă Frig, că au de gând să poposească la Vereşti, înainte de a porni spre Cluj.

«De nu le-ar vorbi nimeni de rău hanul! gândi Ionas, nemângâiat. Ar fi în stare să nu mai vrea să tragă la mine!»

Că, de treizeci şi şase de ceasuri, preabunul hangiu era stăpânit de teama că nici un călător nu va mai îndrăzni să mănânce şi să doarmă la *Regele Matei*.

Până la urmă, întrebările şi răspunsurile schimbate între cioban şi stăpânul lui nu lămuriseră defel lucrurile. Şi cum nici tânărul pădurar, nici doctorul Paţac nu se iviseră la opt dimineaţa, se mai putea nădăjdui că se vor întoarce cândva?... Doar nu te apropii nepedepsit de Castelul din Carpaţi!

Zdrobită de emoţiile nopţii nedormite, Mioriţa nu mai avea puterea să reziste. Sfârşită, abia mai izbutea să meargă. Tatăl ei fu nevoit s-o ducă acasă. Acolo lacrimile se înteţiră... Îl striga cu

voce sfişietoare pe Nicu... Voia să pornească după el... Stârnea milă şi existau temeiuri că se putea îmbolnăvi.

Era totuşi nevoie să se ia grabnic o hotărâre. Trebuia pornit în ajutorul pădurarului şi al doctorului, fără a se mai pierde nici o clipă.

Că treaba era primejdioasă datorită înfruntării represaliilor celor care, oameni sau altă aia, ocupau cetăţuia, n-avea a face. Hotărâtor era să se ştie ce se petrecuse cu Nicu Deac şi cu doctorul. Datoria asta se impunea prietenilor, ca şi celorlalţi locuitori ai satului. Cei mai îndrăzneţi nu s-ar fi dat îndărăt să se zvârle în mijlocul pădurilor Pleşei pentru a sui până la Castelul din Carpaţi.

Odată hotărât aşa, după nenumărate discuţii şi stăruinţe, cei mai îndrăzneţi se aflară în număr de trei: jupânul Colţ, ciobanul Frig şi hangiul Ionas - nici unul mai mult. Cât despre dascălul Homorod, podagra îl lovise deodată la picior şi fusese nevoit să se întindă pe două scaune, în sala de clasă a şcolii.

Către ora nouă, jupânul Colţ şi tovarăşii lui, din prudenţă bine înarmaţi, o luară pe drumul către pasul Vulcan. Apoi, chiar acolo unde Nicu Deac îl părăsise, îl lăsară şi ei pentru a se afunda în codru.

Îşi spuneau, nu fără dreptate, că dacă tânărul pădurar şi doctorul erau pe drum, pentru a se reîntoarce în sat, aveau să apuce tot calea pe care fuseseră nevoiţi s-o urmeze ca să străbată Pleşa. Şi li se puteau recunoaşte uşor urmele, ceea ce se şi întâmplă, de îndată ce depăşiră tustrei marginea pădurii.

Să-i lăsăm să înainteze, pentru a spune ce răsturnare se produsese la Vereşti, de cum fură pierduţi din vedere. Dacă întâi se păruse că era neapărată nevoie ca nişte binevoitori să pornească în întâmpinarea lui Nicu Deac şi a lui Paţac, se socotea acum, când plecaseră, că făcuseră o nechibzuinţă fără seamăn. Frumos rezultat, dacă o primă catastrofă ar fi fost urmată de o a doua! Nimeni nu se mai îndoia că pădurarul şi doctorul căzuseră victimă încercării lor, şi la ce bun atunci ca jupânul Colţ, Frig şi Ionas să se expună, căzând victimă devotamentului lor? Mare scofală, când fata îşi va plânge tatăl, aşa cum îşi plângea logodnicul, când prietenii păcurarului şi ai hangiului se vor învinui de pieirea lor!

Jalea ajunse obştească la Vereşti şi nu se vădeau semne c-ar urma să se curme curând. Zicând chiar că n-aveau să păţească nimic, tot nu se putea aştepta întoarcerea jupânului Colţ şi a celor doi tovarăşi ai săi înainte ca noaptea să fi învăluit înălţimile, de jur împrejur.

Mare mirare, deci, când - către ceasurile două după-amiază – fură zăriţi în depărtare, pe drum. Cu ce grabă le alergă în întâmpinare Mioriţa, care fu înştiinţată îndată!

Nu erau trei, ci patru, şi al patrulea se arătă sub trăsăturile doctorului.

– Nicu... bietul meu Nicu!... strigă fata. Nicu nu-i cu voi?...

Cu ce grabă le aleargă în întîmpinare Miorița!

Ba da... Nicu Deac era acolo, întins pe o targă de ramuri, pe care Ionas şi ciobanul o cărau anevoie.

Mioriţa se aruncă asupra logodnicului ei, se plecă peste el, îl strânse în braţe.

– A murit... strigă ea, a murit!

– Nu... n-a murit, răspunse doctorul Paţac, dar ar fi meritat să moară... şi eu la fel!

Adevărul e că tânărul pădurar îşi pierduse cunoştinţa. Membrele-i erau ţepene, faţa lispită de sânge, răsuflarea abia-i mai ridica pieptul. Cât despre doctor, dacă faţa nu-i era decolorată ca aceea a tovarăşului său, faptul se datora mersului, care-i înapoiase nuanţa obişnuită, a cărămidei înroşite.

Glasul atât de drăgăstos, de sfâşietor al Mioriţei nu avu puterea de al smulge pe Nicu Deac din toropeala în care era cufundat. Când fu adus în sat şi aşezat în odaia jupânului Colţ, încă nu scosese o vorbă.

Câteva clipe după aceea, totuşi, ochii i se deschiseră şi un zâmbet îi rătăci pe buze, de îndată ce zări fata plecată peste căpătâiul lui; dar, când încercă să se ridice, nu izbuti. O parte a trupului îi era înţepenită, de parc-ar fi fost lovit de paralizie. Cu toate astea, dorind s-o liniştească pe Mioriţa, îi spuse cu o voce, ce-i drept, tare slăbită:

– Nu-i nimic... nu-i nimic!

– Nicule... bietul meu Nicu! repeta fata.

– Doar o ţâră de oboseală, dragă Mioriţă, şi puţină tulburare... Trece repede... cu îngrijirile tale...

Dar bolnavul avea nevoie de linişte şi de odihnă. Aşa că jupânul Colţ părăsi încăperea, lăsând-o pe Mioriţa lângă tânărul pădurar care, neputându-şi dori o îngrijitoare mai harnică, nu întârzie să aţipească.

În vremea asta hangiul Ionas povestea de faţă cu numeroşi ascultători - şi cu glas tare pentru a fi bine auzit de către toţi - ce li se întâmplase de la plecare.

După ce găsiseră în pădure poteca pe care şi-o tăiaseră Nicu Deac şi doctorul, jupânul Colţ, ciobanul şi el o luaseră către Castelul din Carpaţi. Şi urcau de vreo două ore coastele Pleşei, iar marginea pădurii nu se mai afla decât cale de o jumătate de milă, când văzură doi oameni.

Erau doctorul şi pădurarul, primul pe care picioarele nu-l mai ascultau, celălalt la capătul puterilor şi căzut la poala unui copac.

Cât ai bate din palme, alergară spre doctor, îl iscodiră, fără a putea scoate de la el o vorbă, că era prea năucit pentru a răspunde, alcătuiră din ramuri o targă, îl culcară pe Nicu Deac, îl ridicară pe Paţac în picioare. Jupânul Colţ şi ciobanul, care se schimba uneori cu Ionas, o porniseră apoi spre Vereşti.

Acum, hangiul nu era mai în măsură decât jupânul Colţ, sau decât ciobanul Frig. să spună de ce se afla în aşa hal Nicu Deac şi dacă cercetase ruinele cetăţii, căci doctorul nu-şi venise încă de ajuns în fire pentru a le potoli curiozitatea.

Dar, dacă nu vorbise până atunci, Paţac trebuia să vorbească acum. Ce dracu'! Era în siguranţă, în sat, înconjurat de prieteni şi în mijlocul pacienţilor săi... Nu mai avea a se teme de nimic din partea făpturilor de acolo!... Chiar de i-ar fi smuls jurământul de a păstra tăcerea, de a nu povesti nimic din câte văzuse în Castelul din Carpaţi, interesul obştesc îi poruncea să-şi calce jurământul.

– Hai, vină-ţi în fire, doctore, îi spuse jupânul Colţ, şi adună-ţi minţile!

– Chiar vreţi... să vorbesc...

– În numele locuitorilor din Vereşti şi pentru liniştea satului, îţi poruncesc!

Un pahar de rachiu adus de Ionas izbuti să dezlege limba doctorului, şi el se exprimă astfel, în fraze întretăiate:

– Am plecat amândoi... Nicu şi cu mine... Nişte nebuni... nebuni!...

Ne-a trebuit aproape o zi încheiată pentru a străbate pădurile blestemate... Ajunşi abia pe seară în faţa cetăţii... Mai tremur şi acum... am să tremur toată viaţa!... Nicu voia să intre... Da, voia să petreacă noaptea în donjon... cum s-ar zice, în iatacul lui Belzebut!

Doctorul Paţac spunea toate astea cu un glas atât de stins, încât se înfiorau cu toţii doar ascultându-l.

– Nu m-am învoit... reluă el, nu... nu m-am învoit!... Şi ce s-ar fi întâmplat... dacă i-aş fi făcut pe plac lui Nicu Deac?... Mi se ridică păru-n cap numai când mă gândesc!

Şi părul doctorului se ridica pe creştetul lui pentru că-l răvăşea cu mâna, fără să-şi dea seama.

– Nicu s-a resemnat, aşadar, să înnopteze pe culmea dealului Gorgan... Ce noapte... fraţilor, ce noapte!... Ian cercaţi să vă odihniţi, când duhurile nu vă lasă să dormiţi un ceas... nu, nici măcar un ceas!... Deodată, iată că nişte dihănii de foc se ivesc printre nori, adevăraţi balauri!... Se năpustesc pe podiş, să ne înghită...

Toate privirile se îndreptară spre cer pentru a vedea dacă nu-i călărit de vreun alai de fantome.

– Şi, peste câteva clipe, adăugă doctorul, iată că şi clopotul bisericuţei începe să bată!

Toate urechile se ciuliră spre zare, şi povestirea doctorului era atât de tulburătoare, încât nu doar un singur ascultător socoti că prinde dangătele îndepărtate.

– Fără veste, strigă el, nişte urlete înspăimântătoare umplu văzduhul... mai degrabă urlete de fiară... Apoi, o lucire ţâşneşte

de la fereastra donjonului. O flacără drăcească luminează podişul până către brădet... Nicu Deac şi cu mine ne privim... Of, cumplită vedenie... Suntem ca două cadavre... două cadavre pe care lucirile palide le fac să se strâmbe unul la altul!...

Şi, privind faţa doctorului Paţac, cuprinsă de spasme, privindu-i ochii de nebun, era într-adevăr cazul să te întrebi dacă nu se înapoia de pe lumea cealaltă, unde apucase să-şi trimită destui semeni.

Trebuiră să-l lase să-şi tragă sufletul, că n-ar fi fost în stare să-şi urmeze povestirea. Asta-l costă pe Ionas încă un pahar de rachiu, ce păru să-i redea ex-infirmierului o parte din minţile pe care duhurile i le rătăciseră.

– Dar, la urma urmei, ce-a păţit bietul Nicu Deac? întrebă jupânul Colţ.

Şi birăul dădea nu fără îndreptăţire o mare însemnătate răspunsului, de vreme ce, în marea sală a *Regelui Matei*, tânărul pădurar fusese direct vizat de glasul duhurilor.

– Iată ce mai ţin minte, răspunse doctorul. Se făcuse ziuă... îl rugasem pe Nicu Deac să renunţe la planul lui... Dar îl ştiţi... nu se poate scoate nimic de la un asemenea încăpăţânat... A coborât în şanţ... şi am fost nevoit să-l urmez, că mă trăgea după el... Dealtminteri, nici nu mai ştiam ce fac... Nicu înaintează atunci până în dreptul porţii... Apucă un lanţ al podiştii, cu ajutorul căruia se caţără pe zid... În clipa aceea îmi dau seama de ce se întâmplă... Mai am vreme să-l opresc pe nesocotitul ăsta... aş zice mai mult, nelegiuitul!... Pentru cea din urmă oară îi poruncesc să coboare, să se întoarcă, s-o ia împreună cu mine spre Vereşti... «NU!» strigă... Vreau să fug... da... fraţilor... mărturisesc... am vrut să fug şi, în locul meu, nici unul dintre voi n-ar fi avut alt gând!... Dar zadarnic încerc să mă desprind de pământ... Picioarele-mi sunt pironite... înşurubate... prinse în rădăcini... încerc să le smulg din loc... Cu neputinţă... încerc să mă zbat... degeaba.

Şi doctorul Paţac imita mişcările deznădăjduite ale unui om ţinut de picioare, asemenea unei vulpi căzută-n capcană.

Apoi, întorcându-se la povestirea lui:

– În clipa aceea, spuse, s-a auzit un strigăt... şi ce strigăt!... Nicu Deac l-a scos... Mâinile-i scapă lanţul pe care-l apucaseră şi, ca izbit de o mână nevăzută, îl văd căzând în fundul şanţului!

E limpede că doctorul povestise lucrurile întocmai cum se petrecuseră şi că, oricât de tulburată ar fi fost, închipuirea lui nu adăugase nimic. Aşa cum le descrisese, aşa se petrecuseră minunile cărora dealul Gorgan le slujise, cu o noapte în urmă, drept cadru.

Cât priveşte cele ce au urmat după prăbuşirea lui Nicu Deac, iată: pădurarul şi-a pierdut cunoştinţa şi doctorul Paţac nu-i în stare să-i vină în ajutor, că cizmele-i sunt ţintuite de pământ şi

picioarele umflate nu-i pot ieşi din ele... Fără veste, puterea nevăzută care-l înlănţuie se risipeşte... Picioarele şi-au dobândit libertatea... Se năpusteşte spre tovarăşul lui şi - ceea ce constituie din partea lui un act de mare curaj - umezeşte faţa lui Nicu Deac cu batista pe care a muiat-o în apa canalului... Pădurarul îşi vine în simţiri, dar braţul stâng şi o parte a trupului îi sunt ţepene de pe urma înspăimântătoarei zguduiri pe care a încercat-o... Cu toate astea, ajutat de doctor, izbuteşte să se ridice, să suie peretele şanţului, ajungând pe culme... Apoi o porneşte spre sat... După un ceas de mers, durerile la braţ şi coapsă sunt atât de cumplite, că-l silesc să se oprească... În sfârşit, tocmai când doctorul se pregătea să plece la Vereşti pentru a cere ajutor, au sosit la timp jupânul Colţ, Ionas şi Frig.

În privinţa tânărului pădurar, doctorul Paţac se codea să hotărască dacă fusese grav lovit sau nu, deşi vădea îndeobşte o rară încredere atunci când era vorba de o problemă de ordin medical.

– Dacă-i lovit de o boală naturală, se mulţumi să răspundă cu un glas sigur de el, e destul de grav! Dar dacă-i vorba de o boală supranaturală, pe care Necuratul i-o vâră-n trup, apăi numai Necuratul o poate lecui!

În lipsa unui diagnostic, pronosticul nu era prea liniştitor pentru Nicu Deac. Din fericire, vorba doctorului nu era literă de evanghelie, şi câţi medici, superiori doctorului Paţac, nu s-au înşelat, de la Hipocrat[1] şi Galenos[2], şi se mai înşală zilnic! Tânărul pădurar era un vlăjgan zdravăn; cu ajutorul constituţiei lui robuste se putea nădăjdui că o va scoate la capăt - chiar fără vreo intervenţie drăcească - şi cu condiţia să nu urmeze prea îndeaproape prescripţiile fostului infirmier al postului de carantină.

VIII

Asemenea evenimente nu puteau avea darul de a potoli spaimele vereştenilor. Acum nu mai încăpea îndoială, «gura de umbră», cum ar spune poetul[3], nu-i pusese pe muşteriii *Regelui Matei* să asculte ameninţări zadarnice. Lovit în chip inexplicabil, Nicu Deac fusese pedepsit pentru îndrăzneala şi lipsa lui de supunere. Nu era oare un avertisment pentru toţi cei îndemnaţi să-i urmeze pilda? Oprelişte hotărâtă de a pătrunde în Castelul din Carpaţi, iată încheierea ce se cuvenea trasă de pe urma

---

[1] Hipocrat (cam 460-377 î.e.n.), cel mai mare medic al antichităţii.

[2] Claudios Galenos (cam 131 - 201 î.e.n.). medic grec, născut la Pergam.

[3] Victor Hugo.

nefericitei încercări. Cel ce ar lua-o de la capăt şi-ar pune viaţa în joc. De bună seamă că, dacă ar fi izbutit să treacă de zid, pădurarul nu s-ar mai fi arătat niciodată în sat.

Reiese din toate acestea că groaza era mai deplină ca oricând la Vereşti, chiar la Vulcan, ba şi în întreaga vale a celor două Jiuri. Se vorbea, nici mai mult, nici mai puţin, decât de părăsirea regiunii; câteva sălaşe de ţigani se şi porniseră, mai degrabă decât să rămână în vecinătatea cetăţii. Acum, când slujea drept adăpost unor făpturi supranaturale şi răufăcătoare, depăşea tot ce firea omenească putea îndura. Nu mai rămânea decât mutarea într-o altă regiune a comitatului, dacă ocârmuirea maghiară nu se hotăra să nimicească un asemenea cuib de neatins. Dar Castelul din Carpaţi putea fi oare nimicit numai cu mijloacele aflate la îndemâna oamenilor?

În prima săptămână a lunii iunie nu se aventură nimeni dincolo de sat, nici măcar pentru a lucra ogoarele. O lovitură de sapă nu putea pricinui ivirea vreunei fantome îngropate în fundul pământului?...

Croind o brazdă, fierul plugului n-ar fi făcut să zboare niscai cete de stafii sau de strigoi?... Acolo unde s-ar semăna grâu n-avea să încolţească vreo sământă diavolească?

– Aşa se va întâmpla! spunea cu încredinţare ciobanul Frig.

Şi, în ce-l privea, se păzea să-şi mai ducă oile în lunca Jiului.

Astfel, satul era terorizat. Munca câmpului fusese părăsită. Toată lumea rămânea acasă, cu uşile şi ferestrele închise. Jupânul Colţ nu ştia ce să înceapă pentru a redeştepta, printre cei pe care-i cârmuia, o încredere care-i lipsea, dealtminteri, chiar lui. Hotărât lucru, singura cale era de a se duce la Cluj, pentru a cere intervenţia autorităţilor.

Şi fumul se mai ivea oare în vârful hornului de pe donjon?... Da, luneta îngădui să fie văzut de mai multe ori, printre aburii ce se târau la suprafaţa dealului Gorgan.

Iar norii nu luau noaptea o culoare roşcată, asemănătoare răsfrângerii unui incendiu?... Ba da, şi-ai fi zis că vălătuci aprinşi se învârtesc deasupra castelului.

Şi urletele, care-l înspăimântaseră până-ntr-atât pe doctorul Paţac, răsunau cumva peste codrii Pleşei, spre groaza celor din Vereşti?...

Da, sau cel puţin, în ciuda depărtării, vânturile de sud-vest purtau prin văzduh bubuituri cumplite, pe care ecourile trecătorii le înmulţeau.

Mai mult, dacă te-ai fi luat după oamenii ăştia înnebuniţi, ai fi zis că pământul era zguduit de zvâcnete subterane, de parcă un vechi crater s-ar fi redeschis în lanţul Carpaţilor. Poate că era o bună parte de exagerare în tot ce vereştenii credeau că văd, aud şi simt. Cum, necum, să mărturisim că fapte reale, pipăibile

avuseseră loc şi că viaţa nu mai era cu putinţă într-un ţinut atât de ameninţător.

E de la sine înţeles că hanul *Regele Matei* era tot pustiu. Un spital pe timp de molimă n-ar fi fost mai părăsit. Nimeni nu cuteza să-i calce pragul şi Ionas se întreba dacă nu va fi nevoit să-şi înceteze negoţul din lipsă de muşterii, când sosirea a doi călători schimbă starea lucrurilor.

În seara zilei de 9 iunie, către ora opt, clanţa porţii fu mişcată de afară, dar, zăvorită pe dinăuntru, poarta nu se deschise.

Ionas, care şi intrase în mansarda lui, se grăbi să coboare. La nădejdea de a se pomeni faţă-n faţă cu un muşteriu se adăuga teama ca oaspetele să nu fie vreun strigoi fioros, căruia n-ar fi ştiut cum să-i refuze mai repede cina şi culcuşul.

Fără a deschide, Ionas începu, aşadar, să parlamenteze cu băgare de seamă, prin uşă.

– Cine-i acolo? întrebă el.

– Doi călători.

– Vii?

– Foarte vii.

– Sunteţi siguri?

– Cât se poate de vii, hangiule, dar care nu vor întârzia să moară de foame, dacă vei avea cruzimea să-i laşi afară.

Ionas se hotărî să desfacă zăvoarele şi doi bărbaţi trecură pragul sălii.

Abia intraţi, prima lor grijă fu să ceară fiecare câte o odaie, având de gând să rămână douăzeci şi patru de ceasuri la Vereşti.

La lumina lămpii Ionas îi cercetă cu luare-aminte pe noii-veniţi şi se încredinţă că avea de-a face cu nişte făpturi omeneşti. Ce noroc pe *Regele Matei*!

Cel mai tânăr dintre călători părea să aibă vreo treizeci şi doi de ani. Statura înaltă, faţa nobilă şi frumoasă, ochii negri, părul castaniu închis, barba castanie potrivită cu eleganţă, înfăţişarea puţin tristă, dar mândră, toate trădau un boier, iar un hangiu atât de bun observator ca Ionas nu se putea înşela.

Dealtfel, când întrebă sub ce nume trebuia să-i înscrie pe cei doi călători:

– Banul Frâncu Teleac, răspunse tânărul, şi ordonanţa sa, Roşca.

De unde?...

– Din Craiova.

Craiova e unul din cele mai de seamă târguri ale României, care se mărgineşte cu provinciile transilvănene, la sudul lanţului carpatic.

Frâncu Teleac era deci de obârşie românească, fapt de care Ionas îşi dăduse seama de la prima vedere.

Cât despre Roşca, bărbat de vreo patruzeci de ani, înalt, voinic, cu mustaţa stufoasă, părul des şi aspru, avea o înfăţişare tare

milităroasă. Purta chiar raniţa ostăşească, ţinută pe umeri cu ajutorul unor curele, şi avea în mână o valiză destul de uşoară.

Era tot bagajul tânărului ban, care călătorea ca un excursionist, cel mai ades pe jos. Treaba asta se vedea după hainele lui, după mantaua atârnată pe umeri, căciula îmblănită, bluza strânsă la mijloc cu o curea de care atârna teaca de piele a cuţitului valah şi ghetrele acoperind pantofii mari, cu talpa groasă.

Călătorii nu erau alţii decât cei pe care ciobanul Frig îi întâlnise cu vreo zece zile în urmă, pe drumul trecătorii, pe când se îndreptau spre Retezat. După ce vizitaseră ţinutul până la Mureş şi urcaseră pe munte, veneau să se odihnească puţin la Vereşti, pentru a sui apoi pe valea celor două Jiuri.

– Ai odăi libere? întrebă Frâncu Teleac.

– Două... trei... patru... câte ar pofti măria ta, răspunse Ionas.

– Două ne-or ajunge, spuse Roşca; numai să fie una lângă alta.

– Astea vă sunt pe plac? urmă Ionas, deschizând două uşi la capătul marii săli.

– Foarte bine, răspunse Frâncu Teleac.

După cum se vede, Ionas n-avea a se teme de noii lui oaspeţi. Nu erau făpturi supranaturale, duhuri împrumutând înfăţişare omenească. Nu! Boierul arăta ca unul dintre oamenii de seamă pe care un hangiu se simte întotdeauna cinstit să-i primească. Iată o împrejurare fericită, care avea să refacă vadul *Regelui Matei*.

– La ce depărtare ne aflăm de Cluj? întrebă tânărul ban.

– La vreo cincizeci de mile, luând drumul ce trece prin Petroşeni şi Alba Iulia, răspunse Ionas.

– E un drum obositor?

– Tare obositor când mergi pe jos şi, dacă mi-e îngăduit să-i atrag măriei tale luarea-aminte, s-ar părea că ai nevoie de câteva zile de odihnă.

– Putem cina? întrebă Frâncu Teleac, retezând scurt îndemnurile hangiului.

– O jumătate de ceas răbdare şi voi avea cinstea de a înfăţişa măriei tale o masă vrednică de...

– Nişte pâine, vin, ouă şi friptură rece ne vor ajunge în seara asta.

– Am să vi le aduc.

– Cât de curând.

– Îndată.

Şi Ionas se pregătea să se ducă la bucătărie, când o întrebare îl opri locului.

– Nu prea pare să fie multă lume la han?... spuse Frâncu Teleac.

– Într-adevăr... acum nu e nimeni, măria ta.

– Păi nu e ora când cei din partea locului vin să bea şi să-şi fumeze luleaua?

– A trecut ora... măria ta... că la Vereşti oamenii se culcă odată cu găinile.

Nici în ruptul capului n-ar fi vrut să spună de ce *Regele Matei* nu adăpostea nici un muşteriu.

– Satul vostru nu numără patru-cinci sute de locuitori?

– Cam aşa, măria ta.

– Şi, totuşi, n-am văzut picior de om, pe când coboram uliţa mare.

– Să vedeţi... azi... e sâmbătă... şi-n ajun de duminică...

Frâncu Teleac nu stărui, din fericire pentru Ionas, care nu mai ştia ce să răspundă. Pentru nimic în lume nu s-ar fi învoit să destăinuie cum stăteau lucrurile. Străinii n-aveau să afle decât prea devreme totul şi cine ştie dacă nu se vor zori să părăsească un sat, pe bună dreptate, suspect!

«Numai de n-ar începe glasul să pălăvrăgească, atunci când or sta la cină!» îşi zicea Ionas, pregătind masa în mijlocul sălii.

Peste câteva clipe, cina foarte simplă, pe care tânărul ban o poruncise, era cuviincios servită pe o faţă de masă albă. Frâncu Teleac se aşeză, iar Roşca luă loc în faţa lui, aşa cum obişnuiau în timpul călătoriilor. Amândoi mâncară cu mare poftă; apoi, isprăvind cina, se retrase fiecare în odaia lui.

Cum tânărul ban şi Roşca nu schimbaseră nici zece cuvinte în vremea mesei, Ionas nu se putuse amesteca în vorbă, spre marele lui necaz. Dealtminteri, Frâncu Teleac nu prea părea vorbăreţ. Cât despre Roşca, după ce îl cercetase, hangiul înţelesese că nu va putea scoate de la el nimic cu privire la familia stăpânului său.

Ionas fusese deci nevoit să se mulţumească să le ureze oaspeţilor noapte bună. Dar, înainte de a sui la mansardă, cuprinse sala cea mare cu privirea, ciulindu-şi cu nelinişte urechea la cele mai slabe zgomote dinăuntru şi de afară şi repetând întruna:

«Numai glasul ăla păcătos să nu-i scoale din somn!»

Noaptea se scurse în linişte.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, se răspândi ştirea că doi călători trăseseră la *Regele Matei* şi mulţi locuitori se adunară în faţa hanului.

Tare obosiţi de pe urma excursiei din ajun, Frâncu Teleac şi Roşca mai dormeau. Nu prea era de aşteptat să se scoale înainte de ora şapte sau opt.

Din pricina asta, nerăbdarea era mare în rândurile curioşilor, care nu s-ar fi încumetat totuşi să pătrundă în sală câtă vreme călătorii n-ar fi ieşit din odăile lor.

Amândoi se iviră, în cele din urmă, când bătea de opt.

Nu li se întâmplase nimic rău. Putură fi văzuţi umblând încolo şi încoace prin han. Apoi se aşezară pentru micul dejun. Toate acestea erau liniştitoare.

Dealtfel, pe pragul porţii, Ionas zâmbea binevoitor, îndemnându-şi vechii muşterii să-i reînnoiască încrederea. De vreme ce călătorul care cinstea hanul *La Regele Matei* era un boier - un boier român, mă rog frumos, şi încă dintr-una din cele mai vechi familii româneşti - de ce oare te mai puteai teme într-o atât de nobilă tovărăşie?

Pe scurt, socotind că era de datoria lui să dea exemplul, jupânul Colţ îndrăzni să facă act de prezenţă.

Birăul intră cu oarecare şovăială, către ora nouă. Fu urmat aproape îndată de dascălul Homorod, de trei sau patru muşterii obişnuiţi şi de ciobanul Frig, Cât despre doctorul Paţac, fusese cu neputinţă să-l hotărască să-i însoţească.

– Să mai pun piciorul la Ionas? răspunsese. Nici în ruptul capului, chiar de mi-ar plăti vizita cu zece florini!

Se cuvine acum să atragem atenţia asupra unui fapt nelipsit de oarecare însemnătate: dacă se învoise să revină la *Regele Matei*, jupânul Colţ n-o făcuse numai pentru a-şi satisface curiozitatea şi nici din dorinţa de a se pune în legătură cu banul Frâncu Teleac. Nu! Interesul intra în bună măsură în hotărârea luată.

Într-adevăr, în calitate de călător, tânărul ban era silit să plătească o taxă de trecere pentru ostaşul lui şi pentru el însuşi. Şi, n-aţi uitat, poate, taxele acestea intrau în buzunarul slujbaşului din Vereşti.

Birăul se înfăţişă, aşadar, pentru a-şi cere dreptul în termeni cuviincioşi, iar Frâncu Teleac, deşi întrucâtva mirat, se grăbi să-l mulţumească.

Îi pofti chiar pe jupânul Colţ şi pe dascălul Homorod să se aşeze pentru o clipă la masa lui. Neputând refuza poftirea făcută în chip politicos, cei doi primiră.

Ionas se grăbi să servească felurite licori, cele mai bune pe care le avea în pivniţă. Câţiva vereşteni îi cerură să aducă atunci câte un rând, spunând că fac cinste. Erau, aşadar, temeiuri pentru a socoti că, o clipă împrăştiată, vechea clientelă nu va întârzia să ia din nou drumul *Regelui Matei*.

După ce plăti taxa de călătorie, Frâncu Teleac dori să afle dacă venitul era mulţumitor.

– Nu chiar pe cât am vrea, măria ta, răspunse jupânul Colţ.

– Oare străinii nu calcă decât arareori prin partea asta a Transilvaniei?

– Rareori, într-adevăr, răspunse birăul şi, cu toate astea, ţinutul se cade a fi cercetat.

– E şi părerea mea, spuse tânărul ban. Cât am văzut din el mi s-a părut vrednic de a atrage atenţia călătorilor. Din vârful Retezatului am admirat mult văile Jiului, târguşoarele pe care le

descoperi către răsărit şi amfiteatrul muntos ce închide, în depărtare, masivul Carpaţilor.

– E tare frumos, boierule, tare frumos, răspunse dascălul Homorod, şi, pentru a vă întregi plimbarea, vă îndemnăm să urcaţi pe Parâng.

– Mă tem că n-am avea vreme, răspunse Frâncu Teleac.

– O zi ar fi de ajuns.

– Fără îndoială, dar mă duc la Alba Iulia şi vreau să plec mâine dimineaţă.

– Cum, măria sa are de gând să ne părăsească atât de grabnic? spuse Ionas, luând cea mai binevoitoare înfăţişare de care era în stare.

Nu s-ar fi supărat dacă cei doi oaspeţi şi-ar fi prelungit popasul la *Regele Matei*.

– Trebuie, răspunse banul Frâncu Teleac. Dealtfel, la ce mi-ar folosi să rămân la Vereşti?...

– Credeţi-mă, un vizitator are de ce zăbovi în satul nostru! îi atrase jupânul Colţ luarea-aminte.

– Şi totuşi pare puţin cercetat, răspunse tânărul ban, de bună seamă pentru că împrejurimile lui nu oferă nimic deosebit...

– Într-adevăr, nimic deosebit... spuse birăul, gândindu-se la cetăţuie.

– Nu... nimic deosebit... repetă dascălul.

– He!... He!... făcu ciobanul Frig, căruia exclamaţia îi scăpă fără să vrea.

Ce priviri îi zvârliră jupânul Colţ şi ceilalţi, mai cu seamă hangiul! Ce zor avea să împărtăşească unui străin tainele regiunii? A-i dezvălui cele ce se petreceau pe dealul Gorgan, a-i atrage atenţia asupra Castelului din Carpaţi nu însemna a vrea să-l înspăimânţi, trezindu-i dorinţa de a părăsi satul? Şi, pe viitor, cine ar mai fi pătruns în Transilvania prin pasul Vulcan?

Zău aşa, ciobanul nu vădea mai multă deşteptăciune decât ultima dintre oile lui!

– Ci taci odată, neghiobule, tacă-ţi fleanca! îi spuse cu jumătate de gură jupânul Colţ.

Cu toate acestea, cum curiozitatea tânărului ban fusese trezită, i se adresă direct lui Frig, întrebând ce rost aveau «he, he»-urile lui pline de înţeles.

Ciobanul nu era omul care să dea îndărăt şi, de fapt, socotea poate că Frâncu Teleac era în stare să dea un sfat bun, de pe urma căruia tot satul ar fi fost în câştig.

– Am zis! he!... he!... boierule, răspunse el, şi nu-mi iau vorba îndărăt.

– Să se afle prin împrejurimile Vereştilor ceva vrednic de văzut? întrebă din nou tânărul ban,

– Ceva vrednic de văzut... îngăimă jupânul Colţ.

– Nu!... Nu!... strigară cei de faţă.

Şi se şi îngrozeau la gândul că o nouă încercare de a pătrunde în cetăţuie va atrage cu siguranţă noi nenorociri.

Frâncu privi, nu fără oarecare mirare, spre oamenii de treabă ale căror feţe vădeau spaima în chip felurit, dar foarte sugestiv.

– Despre ce-i vorba?... întrebă el.

— Am zis: he!... he!... boierule, şi nu-mi iau vorba îndărăt

– Despre ce-i vorba, stăpâne? răspunse Roşca. Ei bine, se pare că despre Castelul din Carpaţi.

– Castelul din Carpaţi?...

– Da... e numele pe care ciobanul mi l-a spus la ureche.

Şi, grăind astfel, Roşca arătă către Frig, care-şi clătina capul fără a îndrăzni să privească spre birău.

O spărtură se ivise acum în zidul apărând viaţa particulară a satului superstiţios, iar printr-însa nu întârzie să treacă întreaga poveste.

Jupânul Colţ, care se resemnase, ţinu chiar el să-i înfăţişeze tânărului ban cum stăteau lucrurile şi-i povesti tot ce privea Castelul din Carpaţi.

E de la sine înţeles că Frâncu Teleac nu-şi putu ascunde mirarea şi simţămintele pe care povestirea i le stârni. Măcar că, asemenea tinerilor de seama lui, ce trăiau în castelele lor de prin coclaurii câmpiilor valahe, nu se prea simţea la largul lui pe tărâmul ştiinţei, era un om cu judecată sănătoasă. Aşa că nu prea credea în năluci şi-şi cam bătea joc de legende. O cetăţuie bântuită de duhuri era parcă anume făcută ca să-i stârnească neîncrederea. După părerea lui, în toate câte i le spusese jupânul Colţ nu se afla nimic uimitor, ci numai nişte fapte mai mult sau mai puţin dovedite, cărora cei din Vereşti le atribuiau o origine supranaturală. Fumul de pe donjon şi clopotul tras din toate puterile puteau fi explicate foarte simplu. Cât priveşte fulgerele şi urletele pornite din incintă, nu erau decât efectul unei halucinaţii.

Frâncu Teleac nu se sfii s-o spună şi să glumească, spre marea indignare a ascultătorilor.

– Dar, măria ta, îi atrase jupânul Colţ luarea-aminte, mai e ceva...

– Încă ceva?

– Da! În Castelul din Carpaţi nu se poate pătrunde.

– Zău?...

– De dragul satului, pădurarul şi doctorul nostru au vrut să-i treacă zidurile, acum câteva zile, şi cât pe ce să plătească scump încercarea.

– Ce li s-a întâmplat?... întrebă cu destulă ironie Frâncu Teleac.

Jupânul Colţ povesti în amănunt păţaniile lui Nicu Deac şi ale doctorului Paţac.

– Aşadar, zise tânărul ban, atunci când doctorul a vrut să iasă din şanţ, picioarele i-au fost atât de zdravăn ţinute la pământ că n-a mai putut face un pas?...

– Nici un pas înainte, nici un pas înapoi! adăugă dascălul Homorod.

– I s-o mai fi părut şi doctorului, răspunse Frâncu Teleac, şi-i călca frica pe urme... pornind din călcâie.

– Fie, măria ta, adăugă jupânul Colţ. Dar cum să lămurim înfricoşătoarea zguduitură pe care a simţit-o Nicu Deac atunci când a pus mâna pe ferecătura podiştii?...
– S-o fi lovit zdravăn...
– Ba chiar atât de zdravăn, adăugă birăul, că din ziua aceea zace la pat...
– Nădăjduiesc că nu-i în primejdie de moarte? se grăbi să întrebe tânărul ban.
– Nu... din fericire...
Adevărul e că se pomenise de un fapt material, un fapt de netăgăduit, şi jupânul Colţ aştepta explicaţia pe care avea să i-o dea Frâncu Teleac.
Iată ce răspunse acesta, foarte desluşit:
– În tot ce am auzit nu se află nimic, repet, care să nu fie tare simplu. Ceea ce nu mi se pare îndoielnic e că, în prezent, Castelul din Carpaţi e ocupat. De către cine?... Nu ştiu. Oricum, nu-i vorba de duhuri, ci de oameni care au interesul să se ascundă, odată ce-au găsit adăpost acolo... nişte răufăcători, fără doar şi poate...
– Răufăcători?... strigă jupânul Colţ.
– Aşa s-ar părea. Şi cum nu vor să fie alungaţi, au ţinut să se creadă că cetăţuia e bântuită de făpturi supranaturale.
– Cum, măria ta, răspunse dascălul Homorod, crezi?...
– Cred că ţinutul vostru e tare superstiţios, că oaspeţii castelului o ştiu şi c-au vrut să preîntâmpine în felul ăsta vizitele nepoftite.
Era verosimil ca lucrurile să se fi petrecut astfel; dar să nu ne mirăm că nimeni la Vereşti nu s-a învoit să primească o asemenea explicaţie.
Tânărul ban îşi dădu seama că n-a convins defel un auditoriu care nu voia să se lase convins. De aceea se mulţumi să adauge:
– De vreme ce nu vreţi să-mi daţi dreptate, dragii mei, urmaţi să credeţi despre Castelul din Carpaţi tot ce doriţi.
– Credem ce-am văzut, măria ta, răspunse jupânul Colţ.
– Şi ce este, adăugă dascălul.
– Fie, dar zău îmi pare rău că n-am la îndemână douăzeci şi patru de ceasuri, că Roşca şi cu mine ne-am fi dus să vizităm vestita voastră cetăţuie şi vă încredinţez că am fi aflat curând cum stau lucrurile...
– Să vizitaţi cetăţuia!... strigă jupânul Colţ.
– Fără şovăire, şi nici dracul gol nu ne-ar fi împiedicat să-i trecem zidul.
Ascultându-l pe Frâncu Teleac vorbind atât de răspicat, de batjocoritor chiar, toţi fură cuprinşi de o altă teamă. O purtare atât de necuviincioasă cu duhurile castelului nu putea oare atrage vreo năpastă asupra satului?... Oare duhurile nu auzeau

tot ce se spunea în hanul *Regelui Matei*?... Oare glasul n-avea să răsune pentru a doua oară?

Şi, cu acest prilej, jupânul Colţ îi împărtăşi tânărului ban împrejurările în care, spunându-i-se pe nume, pădurarul fusese ameninţat cu o pedeapsă cumplită dacă i-ar fi dat prin minte să descopere tainele cetăţuii.

Frâncu Teleac se mulţumi să dea din umeri; apoi se ridică, zicând că nici un glas nu putuse fi auzit în sală, aşa cum cu toţii pretindeau.

Toate astea, spuse el, nu existau decât în închipuirea unor muşterii prea încrezători şi cam prea iubitori de şnapsul *Regelui Matei.*

La vorbele astea câţiva se îndreptară către poartă, nepreaavând chef să mai zăbovească într-un loc unde tânărul sceptic îndrăznea să susţină asemenea lucruri.

Frâncu Teleac îi opri printr-un semn.

– Hotărât, prieteni, văd că satul Vereşti se află sub stăpânirea fricii.

– Şi nu fără pricini, măria ta, răspunse jupânul Colţ.

– Ei bine, am un mijloc pentru a pune capăt drăcoveniilor care se petrec, după părerea voastră, în Castelul din Carpaţi. Poimâine voi fi la Alba Iulia şi, dacă vreţi, am să înştiinţez autorităţile. Au să vă trimită o căprărie de jandarmi sau de agenţi de poliţie şi vă asigur că voinicii ăştia au să intre în cetăţuie, fie pentru a-i smulge dintr-însa pe glumeţii care-şi bat joc de buna voastră credinţă, fie pentru a-i aresta pe răufăcătorii care, mai ştii, pun la cale vreo lovitură.

Nimic mai potrivit decât această propunere, şi totuşi fruntaşilor din Vereşti nu le fu pe plac. Dacă te luai după ei, nici jandarmii, nici poliţia, ba nici chiar armata nu le-ar fi venit de hac făpturilor supranaturale, în stare să se apere cu mijloace supranaturale.

– Dar, fiindcă veni vorba, adăugă atunci tânărul ban, încă nu mi-aţi spus al cui e, sau al cui a fost Castelul din Carpaţi.

– Al unui neam vechi de prin părţile noastre, neamul boierilor Gorj, răspunse jupânul Colţ.

– Neamul Gorjenilor?... strigă Frâncu Teleac.

– Chiar el!

– Neamul din care se trăgea boierul Radu?...

– Da, măria ta.

– Şi mai ştiţi ceva despre el?

– Nu. Îs ani şi ani de când boierul Gorj nu s-a mai ivit la castel.

Frâncu Teleac pălise şi repeta în neştire, cu glasul schimbat:

– Radu Gorj!

IX

Neamul banilor craioveni, unul dintre cele mai vechi şi mai vestite din România, a jucat un rol de frunte încă înainte ca ţara să-şi fi dobândit neatârnarea, către începutul secolului al XVI-lea. Amestecat în toate peripeţiile politice alcătuind cronica acestor provincii, numele lui s-a înscris glorios în istorie.

Acum, mai puţin favorizată decât faimosul fag al Castelului din Carpaţi, căruia îi mai rămăseseră trei ramuri, viţa de la Slatina era redusă la una singură, ramura Teleacilor din Craiova, al cărei ultim vlăstar era tânărul boier sosit în satul Vereşti.

În copilărie Frâncu nu părăsise niciodată castelul strămoşesc, unde locuiau banul şi băneasa Teleac. Descendenţii familiei se bucurau de multă preţuire şi-şi cheltuiau cu mărinimie averea. Ducând viaţa largă şi uşoară a boierimii de ţară, abia dacă-şi părăseau o dată pe an moşia de lângă Craiova, atunci când treburile îi chemau în târgul cu acelaşi nume, deşi el nu se afla decât la câteva mile depărtare.

Acest fel de viaţă avu în chip firesc o înrâurire asupra educaţiei singurului lor fecior, iar Frâncu trebui să poarte multă vreme semnele mediului în care îşi petrecuse tinereţea. Nu-l avu drept dascăl decât pe un bătrân preot italian, care nu-l putu învăţa decât ceea ce ştia el însuşi, şi care nu prea ştia mare lucru. De aceea, copilul, ajuns flăcău, nu dobândise decât tare puţine cunoştinţe despre ştiinţa, artele şi literatura contemporană. Ocupaţiile obişnuite ale tânărului ban fură vânătoarea pătimaşă, goana de zi şi de noapte prin păduri şi pe şesuri, urmărirea cerbilor şi a mistreţilor, înfruntarea fiarelor de munte cu cuţitul şi, fiind foarte îndrăzneţ şi hotărât, tânărul săvârşi în asemenea aspre încercări adevărate fapte de vitejie.

Băneasa Teleac muri când feciorul ei avea abia cincisprezece ani, şi încă nu împlinise douăzeci şi unu când banul pieri într-un accident de vânătoare.

Durerea tânărului Frâncu fu nemărginită. Aşa cum îşi plânsese mama, îşi plânse tatăl. Şi unul şi celălalt îi fuseseră răpiţi în câţiva ani. Toată duioşia, toate avânturile drăgăstoase ale inimii lui se concentraseră până atunci în iubirea filială, ce poate îndestula nevoile primei vârste şi ale adolescenţei. Dar atunci când dragostea asta îi lipsi, cum nu avusese niciodată prieteni şi cum preceptorul îi murise, se pomeni singur pe lume.

Tânărul ban mai rămase trei ani în castelul de lângă Craiova, din care nu voia să iasă. Trăia acolo, fără a încerca să-şi creeze vreo relaţie.

Abia dacă, silit de unele treburi, s-a dus o dată sau de două ori la Bucureşti. Nu erau, dealtfel, decât scurte absenţe, pentru că se grăbea să se întoarcă la moşie.

Un asemenea trai nu putea totuşi dura şi Frâncu sfârşi prin a simţi nevoia lărgirii orizontului limitat de munţii româneşti, nevoia de a-şi lua zborul pe deasupra lor.

Tânărul ban avea vreo douăzeci şi trei de ani când se hotărî să călătorească. Averea îi îngăduia cu prisosinţă să-şi împlinească noile dorinţe. Într-o bună zi lăsă castelul de lângă Craiova pe seama bătrânilor lui slujitori şi părăsi ţara valahă. Îl lua cu el pe Roşca, fost ostaş aflat de zece ani în slujba Teleacilor, tovarăşul tuturor expediţiilor lui de vânătoare. Era un bărbat viteaz şi hotărât, devotat trup şi suflet stăpânului său.

Tânărul ban avea de gând să viziteze Europa, poposind pentru câteva luni în capitalele şi oraşele de seamă de pe continent. Socotea, nu fără îndreptăţire, că educaţia lui, abia începută în castelul de lângă Craiova, se putea desăvârşi cu ajutorul învăţămintelor unei călătorii, căreia îi pregătise planul cu grijă.

Frâncu Teleac dori să viziteze mai întâi Italia, că vorbea destul de curgător limba italiană pe care o învăţase de la bătrânul preot. Vraja acestui pământ, atât de bogat în amintiri şi către care se simţea atras cu deosebire, fu atât de puternică, încât rămase acolo timp de patru ani.

Nu părăsi Veneţia decât pentru Florenţa, Roma pentru Neapole, reîntorcându-se întruna la aceste centre artistice din care nu se putea smulge.

Urma să vadă mai târziu Franţa, Germania, Spania, Rusia, Anglia, le va studia cu mai mult folos - i se părea - atunci când vârsta îi va mai fi copt gândurile. Dimpotrivă, avea nevoie de întreaga înflăcărare a tinereţii pentru a gusta farmecul marilor cetăţi italiene.

Frâncu Teleac avea douăzeci şi şapte de ani când sosi pentru ultima dată la Neapole. Credea că n-are să rămână acolo decât câteva zile, înainte de a porni către Sicilia.

Dorea să-şi încheie călătoria prin cercetarea vechei Trinacria[1], apoi urma să se înapoieze la castelul de lângă Craiova, pentru a se odihni timp de un an.

O împrejurare neprevăzută avea să-i schimbe nu doar gândurile, ci să-i pecetluiască şi viaţa, cârmindu-i mersul.

Dacă tânărul ban nu putea dobândi cunoştinţe ştiinţifice în cei câţiva ani petrecuţi în Italia, simţământul frumuseţii, în schimb, i se dezvăluise ca unui orb lumina. Cu mintea larg deschisă către minunile artei se entuziasma în faţa capodoperelor picturii atunci când vizita muzeele din Neapole, Veneţia, Roma şi Florenţa. În acelaşi timp, teatrele îi făcuseră cunoscute operele lirice ale epocii şi se pasionase pentru interpretările marilor artişti.

[1] Numele antic al Siciliei.

În vremea ultimului său popas la Neapole - şi în anume împrejurări ce vor fi povestite - un simţământ de o natură mai intimă, de o pătrundere mai intensă puse stăpânire pe inima lui.

Se afla pe atunci la teatrul *San Carlo* o vestită cântăreaţă a cărei voce limpede, tehnică desăvârşită, al cărei joc făceau admiraţia feluriţilor *dilettanti*. Stilla nu căutase niciodată până atunci aplauzele străinilor şi nu cânta decât muzica italiană, care-şi redobândise primul loc în arta componistică. Teatrul *Carignan* din Torino, *Scala* din Milano, *Fenice* din Veneţia, teatrul *Alfieri* din Florenţa, teatrul *Apollo* din Roma şi *San-Carlo* din Neapole şi-o împărţeau, iar triumfurile nu-i lăsau păreri de rău pentru faptul că nu apăruse încă pe celelalte scene ate Europei.

În vârstă de douăzeci şi cinci de ani, Stilla era pe atunci o femeie de o frumuseţe fără seamăn, cu lungile ei plete aurii, ochii negri şi adânci în care se aprindeau scântei, puritatea trăsăturilor, carnaţia fierbinte şi trupul pe care nici dalta unui Praxiteles[1]: nu l-ar fi mlădiat mai armonios. Şi femeia aceasta era o artistă sublimă, o altă Malibran[2] despre care Musset ar fi putut spune de asemenea:

Şi cântecele tale duceau spre cer durerea!

Dar glasul pe care cel mai iubit dintre poeţi l-a slăvit în stanţele-i nemuritoare:

...al inimii glas ce-n inimă pătrunde,

glasul acesta era al Stillei, în toată măreţia lui de nespus.

Marea artistă, care reproducea cu o asemenea desăvârşire accentele duioşiei şi cele mai puternice mişcări sufleteşti, nu le simţise totuşi niciodată efectele, pe câte se spunea, în propria ei inimă. Nu iubise niciodată, niciodată ochii ei nu răspunseseră miilor de priviri care o învăluiau pe scenă.

De cum o văzu pentru întâia dată pe Stilla, Frâncu simţi irezistibila pornire a primei iubiri. De aceea, renunţând la proiectul de a părăsi Italia după vizitarea Siciliei, hotărî să rămână la Neapole până la sfârşitul stagiunii. De parcă un fir nevăzut pe care n-ar fi avut puterea să-l rupă l-ar fi legat de cântăreaţă, asista la toate reprezentaţiile ei pe care entuziasmul publicului le prefăcea în adevărate triumfuri. De mai multe ori, neînstare să-şi înfrâneze patima, încercase să se apropie de ea;

---

[1] Sculptor grec, născut către 390 î.e.n.

[2] Maria Felicia Garcia, doamnă de Malibran (1808 - 1836), celebră cîntăreaţă de origine spaniolă, născută la Paris.

dar uşa Stillei rămase fără milă închisă, pentru el ca şi pentru atâţia dintre fanaticii ei admiratori.

Se înţelege că tânărul ban ajunse curând omul cel mai de plâns. Negândindu-se decât la Stilla, netrăind decât pentru a o vedea şi auzi, neîncercând să lege cunoştinţe în lumea către care numele şi averea îl chemau, sănătatea nu întârzie să-i fie greu încercată de neîntrerupta tensiune în care inima şi mintea i se aflau. Şi gândiţi-vă ce-ar fi pătimit dacă ar fi avut un rival. Dar, ştia asta, nimeni nu-i putea da de bănuit - nici măcar un anume personaj destul de ciudat, căruia peripeţiile acestei povestiri cer să-i zugrăvim trăsăturile şi firea.

Era un bărbat de cincizeci spre cincizeci şi cinci de ani, cel puţin aşa se spunea în vremea ultimei călătorii a lui Frâncu Teleac la Neapole.

Puţin vorbăreţ, părea să se ţină în afara convenţiilor sociale acceptate de clasele suspuse. Nu se ştia nimic despre neamul, starea şi trecutul lui. Putea fi întâlnit astăzi la Roma, mâine la Florenţa şi, trebuie spus, după cum Stilla se afla la Florenţa sau Roma. De fapt, nu i se cunoştea decât o pasiune: aceea de a asculta primadona de mare renume, care ocupa pe atunci primul loc în arta cântului.

Dacă, din ziua când o văzuse pe scena teatrului din Neapole, Frâncu Teleac nu mai trăia decât pentru Stilla, acest excentric *dilettante* nu trăia de şase ani decât pentru a o asculta, şi s-ar fi zis că viaţa lui avea tot atâta nevoie de glasul cântăreţei ca şi de aerul pe care-l respira. Nu încercase niciodată s-o întâlnească altminteri decât pe scenă, nu i se înfăţişase niciodată şi nici nu-i scrisese. Dar ori de câte ori Stilla urma să cânte, indiferent în care teatru din Italia, un bărbat de statură înaltă, înfăşurat într-o lungă mantie întunecată, cu capul acoperit de o pălărie mare, care-i ascundea faţa, era văzut trecând pe dinaintea controlorului. Bărbatul se grăbea să ia loc în fundul unei loji zăbrelite, reţinută din vreme. Nemişcat şi tăcut, rămânea închis acolo pe toată durata reprezentaţiei. Apoi, pleca pe furiş de îndată ce Stilla îşi încheia aria finală, iar nici un alt cântăreţ, nici o altă cântăreaţă nu l-ar fi putut reţine; nici nu i-ar fi auzit.

Cine era nelipsitul spectator? Zadarnic încercase Stilla să afle. De aceea, având o fire lesne de impresionat, sfârşise prin a se înspăimânta de prezenţa ciudatului bărbat - o spaimă fără rost, dar, până-n cele din urmă, adevărată. Deşi nu-l putea zări în fundul lojii, căreia nu-i cobora niciodată zăbrelele, îl ştia acolo, simţea aţintind-o privirea poruncitoare ce o tulbura în asemenea măsură, încât nici nu mai auzea aplauzele cu care publicul îi întâmpina intrarea în scenă.

Am spus că acest personaj nu i se înfăţişase Stillei niciodată. Dar, dacă nu încercase s-o cunoască - vom stărui îndeosebi asupra acestui punct - tot ce-i putea aminti artista constituia

obiectul grijilor lui statornice. Avea astfel cel mai frumos dintre portretele pe care marele pictor Michel Gregorio îl făcuse cântăreţei, pătimaşă, vibrantă, sublimă într-unul din cele mai frumoase roluri, iar portretul, dobândit cu preţul greutăţii lui în aur, făcea cât dăduse pentru el admiratorul.

Dacă acest original era întotdeauna singur atunci când venea să-şi ia în primire loja la reprezentaţiile Stillei, dacă nu ieşea din casă decât pentru a se duce la teatru, nu trebuie să socotim că trăia într-o singurătate deplină. Nu, un tovarăş nu mai puţin neobişnuit decât el - îi împărtăşea traiul.

Individul se numea Orfanik. Ce vârstă avea, de unde venea, unde se născuse? La aceste trei întrebări nimeni n-ar fi putut răspunde. Dacă te luai după el - că stătea bucuros de vorbă - era unul dintre savanţii nerecunoscuţi, al căror geniu n-a izbutit să iasă la lumină şi care au început să urască lumea. Se bănuia, nu fără îndreptăţire, că trebuia să fie vreun pârlit de inventator, pe care punga bogatului *dilettante* îl susţinea cu dărnicie.

Orfanik era de statură mijlocie, slab, plăpând, jigărit, cu una dintre acele feţe palide cărora li se spunea, în limba veche, «chipuri sfoiegite». Semn particular, purta o cârpă neagră pe ochiul drept, pierdut în vreo experienţă de fizică sau chimie, şi, pe nas, o pereche de ochelari a căror singură lentilă groasă, de miop, îi ajuta ochiul stâng, aprins de o privire verzuie. În timpul plimbărilor sale singuratice gesticula, ca şi cum ar fi vorbit cu o fiinţă nevăzută care-l asculta, fără a-i răspunde vreodată.

Cei doi, ciudatul meloman şi nu mai puţin ciudatul Orfanik, erau binecunoscuţi, cei puţin atât cât puteau fi, în oraşele din Italia, unde stagiunea teatrală îi chema cu regularitate. Aveau privilegiul de a stârni curiozitatea generală şi, măcar că admiratorul Stillei îi alungase întotdeauna pe reporteri, cu indiscretele lor interviuri, se sfârşise prin a i se cunoaşte numele şi naţionalitatea. Era de obârşie românească şi, atunci când Frâncu Teleac întrebă cum îl cheamă, i se răspunse:

– Boierul Radu Gorj.

Aşa stăteau lucrurile pe vremea când tânărul ban tocmai sosea la Neapole. Teatrul *San-Carlo* era plin de două luni şi succesul Stillei sporea seară de seară. Niciodată nu se arătase atât de minunată în diversele roluri ale repertoriului ei, niciodată nu trezise ovaţii mai pline de entuziasm.

La fiecare dintre reprezentaţii, în vreme ce Frâncu îşi ocupa fotoliul de orchestră, boierul Gorj, ascuns în fundul lojii, se topea în cântecul ales, se pătrundea de glasul tulburător, fără de care părea că nu mai poate trăi.

Atunci se răspândi la Neapole un zvon, zvon în care publicul refuza să creadă, dar care sfârşi prin a alarma lumea feluriţilor *dilettanti*. Se spunea că, odată stagiunea încheiată, Stilla urma să renunţe la teatru.

Cum? În deplinătatea talentului, în toată plenitudinea frumuseţii, la apogeul carierei ei artistice, era cu putinţă să se gândească la retragere?

Oricât ar fi fost de necrezut, era adevărat şi, fără să bănuiască, boierul Gorj era, într-o măsură, pricina acestei hotărâri.

Spectatorul cu aere misterioase, mereu prezent, deşi invizibil îndărătul zăbrelelor lojii, sfârşise prin a-i pricinui Stillei o emoţie nervoasă şi persistentă, de care nu se mai putea apăra. De îndată ce intra în scenă, se simţea impresionată în asemenea măsură, încât tulburarea, foarte vizibilă pentru public, îi zdruncinase puţin câte puţin sănătatea.

Ştia că pentru a scăpa de prezenţa boierului Gorj n-ar fi fost de ajuns să părăsească Neapole, să fugă la Roma, la Veneţia sau în oricare alt oraş al peninsulei. N-ar fi izbutit să scape de el nici dacă ar fi părăsit Italia pentru Germania, Rusia sau Franţa. Ar fi urmărit-o oriunde s-ar fi dus să cânte şi, pentru a se elibera de această apăsătoare neplăcere, singurul mijloc era să părăsească teatrul.

Iar, cu două luni în urmă, înainte ca zvonul retragerii ei să se fi răspândit, Frâncu Teleac se hotărî să întreprindă pe lângă cântăreaţă un demers ale cărui urmări aveau să pricinuiască, din nefericire, o iremediabilă catastrofă. Liber, stăpân pe o mare avere, izbutise să fie primit de Stilla şi-i propusese să devină băneasa Teleac.

Stilla cunoştea de mult simţămintele pe care le inspira tânărului ban. Îşi spusese că era un nobil, căruia oricare femeie, fie şi din lumea mare, ar fi fost fericită să-i încredinţeze propria ei fericire. De aceea, în starea de spirit în care se afla atunci când acesta îi oferi numele său, îl primi pe Frâncu Teleac cu o simpatie pe care nu încercă s-o ascundă. Cu o încredere deplină în simţămintele ei şi fără să regrete că era nevoită să-şi întrerupă cariera, primi să devină soţia banului Teleac.

Ştirea era, aşadar, adevărată. Stilla n-avea să mai apară pe nici o scenă de îndată ce stagiunea teatrului *San-Carlo* se va fi încheiat. Căsătoria, cumva bănuită, fu dată atunci drept sigură.

E lesne de înţeles că vestea avu un efect nemaipomenit, nu numai în lumea artistică, dar chiar în lumea mare a Italiei. După ce nimeni nu voise să creadă în realizarea proiectului, trebuiră să se dea bătuţi cu toţii. Gelozii şi uri se stârniră atunci împotriva tânărului ban care o răpea artei, succeselor şi idolatriei nenumăraţilor dilettanti pe cea mai mare cântăreaţă a epocii. Urmară ameninţări personale la adresa lui Frâncu Teleac, ameninţări cu care tânărul nu-şi bătu capul nici o clipă.

Dar, dacă publicul reacţionă astfel, e uşor de închipuit ce trebui să simtă Radu Gorj la gândul că Stilla urma să-i fie răpită, că pierdea odată cu ea tot ce-l mai lega de viaţă. Se zvoni că încercase s-o sfârşească punându-şi capăt zilelor. Sigur e că, din

ziua aceea, Orfanik nu mai fu văzut gonind pe străzile din Neapole. Nemaipărăsindu-l pe boierul Radu, se închise chiar de câteva ori cu el în loja de la *San-Carlo*, pe care boierul o ocupa la fiecare reprezentaţie, fapt ce nu i se mai întâmplase, deoarece, ca atâţia alţi savanţi, era cu totul refractar la farmecul muzicii.

În vremea asta zilele treceau, emoţia nu se potolea şi avea să atingă culmea în seara când Stilla trebuia să-şi facă cea din urmă apariţie în teatru. Urma să-şi ia rămas bun de la public în minunatul rol al Angelicăi din *Orlando*, capodopera maestrului Arconati.

San-Carlo fu în seara aceea de zece ori prea neîncăpător pentru spectatorii care se înghesuiau la intrări şi dintre care cei mai mulţi trebuiră să rămână pe dinafară. Erau temeri că banul Teleac putea fi victima unor manifestaţii ostile, dacă nu atâta vreme cât Stilla se va afla în scenă, măcar atunci când cortina se va lăsa la sfârşitul celui de al cincilea act al operei.

Boierul Gorj luase loc în lojă şi Orfanik se afla, şi de astă dată, alături de el.

Stilla păru mai mişcată decât oricând. Se linişti totuşi şi, dăruindu-se inspiraţiei, cântă cu o desăvârşire, cu un incomparabil talent, ce nu poate fi spus în cuvinte. Entuziasmul de nedescris pe care-l trezi în mijlocul spectatorilor se ridică până la delir.

În timpul reprezentaţiei, tânărul ban rămăsese în culise, nerăbdător, aţâţat, înfrigurat, fără a se putea stăpâni, blestemând lungimea scenelor, supărându-se pe întârzierile pricinuite de aplauze şi bisuri. Ah, cum ardea de nerăbdare s-o smulgă din teatru pe cea care avea să devină băneasa Teleac, pentru a o duce departe, tare departe, atât de departe că nu va mai fi decât a lui, a lui singur!

Sosi şi scena dramatică în care eroina din *Orlando* moare. Minunata muzică a lui Arconati n-a părut nicicând mai pătrunzătoare, nicicând Stilla n-a interpretat-o cu accente mai pătimaşe. Parcă tot sufletul îi picura de pe buze... Şi s-ar fi zis cu toate acestea că, sfâşiat când şi când, glasul care n-avea să mai fie auzit urma să se sfarme.

În clipa aceea zăbrelele de la loja baronului Gorj se lăsară. Se ivi un cap ciudat, cu plete începând a încărunţi, cu ochi de foc; faţa extatică era înspăimântător de palidă, iar din culise Frâncu o văzu în plină lumină, ceea ce nu i se mai întâmplase.

Stilla se lăsa târâtă de toată înflăcărarea avântatei *strette* a cântecului final... Tocmai repetase fraza plină de un simţământ sublim:

Innamorata, mio cuore tremante,

Voglio morire...[1]

Când se opreşte deodată...

Chipul boierului Gorj o înspăimântă... O teamă inexplicabilă o paralizează... îşi duce repede mâna la gură şi mâna i se înroşeşte de sânge... Se clatină... cade...

Mişcat, înnebunit, în culmea neliniştii, publicul s-a ridicat...

Un strigăt porneşte din loja boierului Gorj...

Frâncu s-a năpustit pe scenă, o ia pe Stilla în braţe, o ridică... O priveşte... O cheamă...

– Moartă!... Moartă... strigă el, moartă!...

Stilla a murit... O arteră i-a plesnit în inimă... Cântul i s-a stins odată cu ultimul suspin!

....

Tânărul ban fu dus la hotel într-o asemenea stare, încât existau temeri că-şi putea pierde judecata. Nu putu asista la funeraliile Stillei, celebrate în mijlocul unei mari mulţimi a populaţiei napolitane.

La cimitirul *Campo Santo Nuovo*, unde cântăreaţa a fost înmormântată, nu se poate citi, pe marmura albă. decât numele: STILLA.

În seara înmormântării, un bărbat sosi la *Campo Santo Nuovo*. Acolo, cu ochii rătăciţi, cu capul plecat şi buzele strânse de parcă ar fi fost încă de pe atunci pecetluite de moarte, privi multă vreme locul unde Stilla fusese îngropată. Părea că ascultă, ca şi cum glasul marii artiste avea să ţâşnească pentru o ultimă oară din mormânt...

Era Radu Gorj.

În aceeaşi noapte, însoţit de Orfanik, boierul Gorj părăsi Neapole şi, de la plecarea lui, nimeni n-ar mai fi putut spune ce i se întâmplase.

Dar o scrisoare sosi a doua zi pe adresa tânărului ban. Scrisoarea nu cuprindea decât aceste cuvinte, de un laconism ameninţător:

Tu ai ucis-o!... Vai ţie, bane Teleac!

Radu Gorj

X

Aşa se petrecuse jalnica întâmplare. Timp de o lună viaţa lui Frâncu Teleac fu în primejdie. Nu mai recunoştea pe nimeni, nici măcar pe Roşca. Când febra atinsese punctul culminant, un

[1] Îndrăgostită, cu inima fremătînd.
Vreau să mor... (în limba italiană).

singur nume îi întredeschidea buzele, gata să lase să le scape ultima suflare: numele Stillei.

Tânărul ban scăpă de la moarte. Ajutat de tinereţe şi natură, Frâncu fu salvat datorită priceperii medicilor şi necurmatelor îngrijiri ale lui Roşca. Mintea îi ieşi nevătămată din cumplita zguduire. Dar când îşi regăsi amintirile, când îşi aduse aminte de tragica scenă finală din *Orlando*, în timpul căreia sufletul artistei se sfărâmase:

– Stilla!... Stilla mea! strigă, iar mâinile i se întindeau ca pentru a aplauda încă.

De îndată ce stăpânul lui putu să părăsească patul, Roşca îi smulse încuviinţarea de a fugi din cetatea blestemată, de a se lăsa dus în castelul de lângă Craiova. Totuşi, înainte de a pleca din Neapole, tânărul ban voi să se reculeagă pe mormântul moartei, luându-şi astfel pentru totdeauna rămas bun de la ea.

Roşca îl însoţi la *Campo Santo Nuovo*. Frâncu se zvârli peste pământul neîndurător, se chinui să-l sape cu unghiile, pentru a se îngropa într-însul... Roşca izbuti să-l târască departe de mormântul în care-i zăcea fericirea.

Câteva zile mai târziu, întors la Craiova, în inima ţării valahe, Frâncu Teleac revăzu vechea moşie a familiei sale. Trăi vreme de cinci ani într-o singurătate deplină, în castelul din care nu voia să iasă. Nici timpul, nici depărtarea nu-i alinaseră durerea. Ar fi trebuit, să uite, şi nici nu putea fi vorba despre aşa ceva. Vie ca-n prima zi, amintirea Stillei făcea una cu viaţa lui. Sunt răni ce nu se închid decât la moarte.

În vremea când începe această poveste, tânărul ban îşi părăsise totuşi, de câteva săptămâni, castelul. La cât de îndelungi şi stăruitoare rugăminţi trebuise să recurgă Roşca pentru a-şi hotărî stăpânul să rupă cu singurătatea în care se stingea!

Că Frâncu nu izbutea să se consoleze, fie; dar trebuia neapărat să încerce să-şi aline durerea.

Întocmiseră planul unei călătorii, urmând să viziteze mai întâi provinciile transilvănene. Mai apoi, nădăjduia Roşca, tânărul ban se va învoi să reia, de-a lungul Europei, călătoria întreruptă de tristele întâmplări de la Neapole.

Frâncu Teleac plecase, aşadar, de astă dată ca excursionist, şi doar pentru scurtă vreme. Roşca şi cu el străbătuseră câmpiile valahe până la masivul impunător al Carpaţilor; pătrunseseră în cheile pasului Vulcan; apoi, după ascensiunea Retezatului şi o excursie prin valea Mureşului, veniseră să se odihnească în satul Vereşti, la hanul *Regele Matei*.

Se ştie care era acolo starea de spirit în clipa când sosi Frâncu Teleac şi cum a fost pus la curent cu faptele de neînţeles, cărora cetăţuia le slujea drept cadru. Şi se ştie şi cum tocmai aflase că boierul Radu Gorj stăpânea castelul.

Efectul numelui asupra tânărului ban fusese prea vizibil pentru ca jupânul Colţ şi ceilalţi fruntaşi să nu-l fi luat în seamă. Aşa că, odată cu toate poveştile sale prosteşti, Roşca îl dădu dracului din toată inima pe jupânul Colţ, care-l rostise în împrejurări atât de nefericite. De ce-l adusese nenorocul pe Frâncu Teleac tocmai în satul Vereşti, în vecinătatea Castelului din Carpaţi!

Tânărul ban tăcea. Privirea lui, rătăcind de la unul la altul, nu arăta decât prea de ajuns adânca tulburare sufletească pe care se străduia, în van, s-o potolească.

Jupânul Colţ şi prietenii lui înţeleseră că o legătură tainică trebuia să-l unească pe banul Teleac de boierul Gorj, dar, oricât ar fl fost de curioşi, se păstrară într-o cuviincioasă rezervă şi nu stăruiră să afle amănunte. Urmau să vadă mai târziu ce era de făcut.

Peste câteva clipe părăsiseră cu toţii hanul, tare nedumeriţi de nemaipomenita înlănţuire de întâmplări ce nu prevesteau nimic bun pentru sat.

Acum, când tânărul ban ştia al cui era Castelul din Carpaţi, îşi va mai ţine făgăduiala? Odată ajuns la Alba Iulia va înştiinţa autorităţile şi le va cere să intervină? Iată ce se întrebau birăul, dascălul, doctorul Paţac şi ceilalţi. Oricum, dacă n-o făcea el, jupânul Colţ era hotărât s-o facă. Poliţia va fi înştiinţată, va veni să cerceteze castelul, va vedea dacă e bântuit de duhuri sau locuit de răufăcători, căci satul nu mai putea rămâne sub apăsarea unui asemenea chin.

Cei mai mulţi locuitori, ce-i drept, socoteau de prisos o asemenea încercare, credeau că-i o măsură fără putere. Să te iei de duhuri!... Păi săbiile jandarmilor s-or sparge ca şi cum ar fi de sticlă şi puştile nu le-or lua foc.

Rămas singur în marea sală a *Regelui Matei*, Frâncu Teleac se lăsă pradă amintirilor evocate atât de dureros de numele boierului Gorj.

După ce rămase timp de o oră prăbuşit într-un jilţ, se ridică, părăsi hanul, se îndreptă către marginea terasei şi privi în depărtare.

Castelul din Carpaţi se înălţa pe culmea Pleşei, în vârful dealului Gorgan. Acolo trăise ciudatul personaj, spectatorul de la *San-Carlo*, omul care-i inspira nefericitei Stilla o spaimă de neînvins. Dar cetăţuia era acum părăsită şi boierul Gorj nu se mai înapoiase, după fuga lui din Neapole. Nu se ştia ce devenise şi, în urma morţii marei artiste, era cu putinţă să-şi fi pus capăt zilelor.

Frâncu se pierdea astfel în hăţişul ipotezelor, neştiind la care să se oprească.

Pe de altă parte, păţania pădurarului Nicu Deac îi stăruia şi ea în minte şi i-ar fi plăcut să-i dezlege taina, fie şi numai pentru a-i linişti pe cei din Vereşti.

De aceea, cum tânărul ban nu se îndoia că nişte răufăcători îşi găsiseră adăpost în castel, se hotărî să-şi ţină făgăduiala de a zădărnici tertipurile falşilor strigoi, înştiinţând poliţia din Alba Iulia.

Totuşi, pentru a fi în măsură să acţioneze, Frâncu voia să cunoască amănunte. Cel mai bine era să se adreseze chiar tânărului pădurar. Iată de ce, înainte de a se înapoia la *Regele Matei*, se înfăţişă către ora trei după-amiază la locuinţa birăului.

Jupânul Colţ se arătă preacinstit să-l primească - un boier ca banul Teleac... urmaşul unui atât de vestit neam românesc... căruia satul Vereşti îi va rămâne îndatorat pentru regăsirea liniştii... şi chiar a belşugului... de vreme ce excursioniştii vor vizita din nou ţinutul... plătind taxa de trecere fără a se mai teme de duhurile rele ale Castelului din Carpaţi... ş.a.m.d., ş.a.m.d.

Frâncu Teleac îi mulţumi jupânului Colţ pentru vorbele frumoase şi întrebă dacă nimic nu se împotrivea să fie dus la Nicu Deac.

– Nimic, măria ta, răspunse birăul. Băiatul ăsta de ispravă o duce cât se poate de bine şi nu va mai întârzia să-şi ia slujba în primire. Apoi, întorcându-se: Aşa-i Mioriţă? adăugă el, adresându-se fetei, care tocmai intrase în încăpere.

– Să dea Dumnezeu, tată! răspunse mişcată Mioriţa.

Frâncu fu încântat de felul plăcut în care Mioriţa îl întâmpină. Şi, văzând-o încă neliniştită de starea logodnicului ei, se grăbi să-i ceară câteva lămuriri.

– După câte am auzit, spuse el, Nicu Deac n-a fost lovit prea rău...

– Nu, măria ta, răspunse Mioriţa, fie cerul lăudat!

– Aveţi un doctor bun la Vereşti?

– Hm! rosti jupânul Colţ cu un accent puţin măgulitor pentru fostul infirmier al postului de carantină.

– Îl avem pe doctorul Paţac, răspunse Mioriţa.

– Chiar cel care l-a însoţit pe Nicu Deac până la Castelul din Carpaţi?

– Da, boierule.

– Mioriţă dragă, spuse atunci Frâncu, aş dori, pentru binele lui, să-ţi văd logodnicul şi să aflu de la el amănunte mai sigure în legătură cu întâmplarea asta.

– Se va grăbi să vi le dea, chiar dacă l-ar obosi o ţâră...

– O! N-am să stau prea mult, Mioriţă, şi n-am să întreprind nimic care i-ar putea dăuna lui Nicu Deac.

– Ştiu, boierule.

– Când urmează să vă căsătoriţi?

– Cam peste două săptămâni, răspunse birăul.

– Atunci voi avea plăcerea de a fi de faţă, dacă jupânul Colţ se învoieşte să mă poftească, bineînţeles...

– Măria ta, asemenea cinste...

– În două săptămâni, ne-am înţeles, şi sunt sigur că Nicu Deac se va vindeca de îndată ce se va putea plimba cu mândra lui logodnică.

– Dumnezeu să-l ocrotească, boierule! răspunse fata, îmbujorându-se.

Şi faţa ei încântătoare exprimă în clipa aceea o nelinişte atât de vădită, încât Frâncu întrebă ce o pricinuise:

– Da! Dumnezeu să-l ocrotească, răspunse Mioriţa, căci, încercând să pătrundă în castel în ciuda opreliştii lor, Nicu a sfidat duhurile rele!...

Şi cine ştie dacă nu s-or înverşuna să-l chinuiască toată viaţa...

– O, cât despre asta, răspunse Frâncu, punem noi bună rânduială, Mioriţă, îţi făgăduiesc!

– Şi bietul meu Nicu n-are să păţească nimic?...

– Nimic, iar mulţumită agenţilor de poliţie veţi putea străbate – peste câteva zile curtea cetăţuii, la fel de liniştit cum străbateţi piaţa din Vereşti.

Socotind nepotrivit să pună problema elementelor supranaturale înaintea unor minţi stăpânite de idei preconcepute, tânărul ban o rugă pe Mioriţa să-l ducă în odaia pădurarului. Fata se grăbi să-i facă pe plac şi-l lăsă pe Frâncu singur cu logodnicul ei.

Nicu Deac aflase de sosirea celor doi călători la hanul *Regele Matei*.

Pentru a-şi primi oaspetele, se ridică din jilţul vechi, larg cât o gheretă, în care şedea. Cum aproape nu mai simţea efectele paraliziei care-l lovise vremelnic, era în stare să răspundă întrebărilor banului Teleac.

– Dragă Deac, spuse Frâncu, după ce strânsese prieteneşte mâna tânărului pădurar, aş vrea să te întreb întâi şi întâi dacă mai crezi că în Castelul din Carpaţi se află niscai făpturi supranaturale.

– Sunt nevoit să cred, boierule, răspunse Nicu Deac.

– Şi ele să te fi oprit să treci zidul cetăţuii?

– Nu mă îndoiesc.

– Şi de ce asta?...

– Pentru că tot ce mi s-a întâmplat ar fi de neînţeles dacă n-ar fi vorba de duhuri.

– Vrei să fii bun să-mi povesteşti ce s-a petrecut, fără a lăsa nimic deoparte?

– Cu dragă inimă, boierule.

Nicu Deac povesti amănunţit ce i se ceruse. Nu putu decât să confirme faptele aduse la cunoştinţă lui Frâncu în timpul convorbirii lui cu oaspeţii *Regelui Matei*, fapte cărora tânărul ban, după cum se ştie, le dădea o interpretare pur naturală.

Până la urmă, întâmplările acelei nopţi cu peripeţii se lămureau cu uşurinţă dacă fiinţele omeneşti, răufăcători sau

alţii, care ocupau cetăţuia, aveau o aparatură în stare să producă efecte fantasmagorice.

Cât priveşte ciudata pretenţie a doctorului Paţac, că se simţise legat de pământ ca urmare a cine ştie cărei puteri nevăzute, se putea spune că numitul doctor fusese victima unei iluzii. Părea mai lesne de crezut, că, pur şi simplu, nu-l mai ţinuseră picioarele, pentru că era înnebunit de spaimă, şi Frâncu îi vorbi tânărului pădurar chiar în acest sens.

– Cum, boierule, răspunse Nicu Deac, pe fricosul ăsta să-l fi lăsat picioarele tocmai când voia să fugă? Nu prea e cu putinţă, mărturiseşte şi domnia ta.

– Ei bine, spuse Frâncu, să zicem că a intrat cu picioarele în vreo capcană ascunsă-n ierburile de pe fundul şanţului…

– Când se închide, răspunse pădurarul, o capcană te răneşte cumplit, îţi sfâşie carnea, iar picioarele doctorului Paţac nu poartă nici urmă de rană.

– Ai dreptate, Nicu Deac, şi cu toate astea, crede-mă, dacă-i adevărat că doctorul nu s-a putut desprinde, înseamnă că picioarele-i erau ţinute numai în felul ăsta...

– Te-aş întreba atunci, boierule, cum s-a putut deschide de la sine capcana pentru a-i da drumul doctorului?

Lui Frâncu îi veni destul de greu să răspundă.

– Mai mult, boierule, adăugă pădurarul, să-l lăsăm deoparte pe doctorul Paţac. La urma urmei, nu pot spune decât ceea ce ştiu că mi s-a întâmplat mie.

– Da... hai să-l lăsăm pe doctorul ăsta de treabă şi să vorbim numai despre cele ce ţi s-au întâmplat ţie, Nicu Deac.

– E limpede ce mi s-a întâmplat. Am fost scuturat zdravăn, fără doar şi poate, şi-ntr-un fel care nu-i deloc firesc.

– N-ai avut pe trup nimic care să semene a rană? întrebă Frâncu.

– Nimic, boierule, şi cu toate astea am fost izbit cu o putere…

– Era, într-adevăr, în clipa când ai pus mâna pe ferecătura podiştii?…

– Da, boierule, şi numai ce-am atins-o că m-am simţit ca paralizat.

Din fericire, cealaltă mână n-a dat drumul lanţului de care mă ţineam şi am lunecat până în fundul şanţului, unde doctorul m-a ridicat, fără simţire.

Frâncu dădea din cap, ca unul pe care asemenea explicaţii îl lăsau neîncrezător.

– Păi bine, boierule, adăugă Nicu Deac, n-am visat toate câte ţi le spusei şi, dacă am rămas timp de opt zile întins în patul ăsta cât eram de lung, fară să-mi pot mişca braţul şi piciorul, nu-i înţelept să spui că toate mi s-au năzărit!

– De aceea nici nu spun una ca asta, şi e sigur că ai trecut printr-o zguduire cumplită...

– Cumplită şi drăcească!
– Nu, şi pe chestia asta nu ne înţelegem, Nicu Deac, răspunse tânărul ban. Crezi că ai fost lovit de o făptură supranaturală şi eu nu cred asta, din pricină că nu există făpturi supranaturale, nici rele, nici bune.
– Ai putea să-mi lămureşti atunci, boierule, ce-am păţit?
– Încă nu, Nicu Deac, dar fii sigur că totul se va lămuri în chipul cel mai simplu.
– Să dea Dumnezeu! răspunse pădurarul.
– Spune-mi, adăugă Frâncu, oare castelul a fost dintotdeauna al neamului Gorj?
– Da, boierule, şi-i tot al lui, măcar că cel din urmă vlăstar, boierul Radu, a pierit fără să i se mai fi auzit nici de nume.
– Şi de când a pierit?
– De vreo douăzeci de ani.
– Douăzeci de ani?...
– Da, boierule. Boierul Radu a plecat într-o bună zi din castelul al cărui ultim slujitor a murit la câteva luni după aceea, şi dus a fost.
– Şi de atunci nimeni n-a mai pus piciorul în cetăţuie?
– Nimeni.
– Şi ce se zice pe la voi?...
– Se zice că boierul Radu o fi murit prin străinătăţi şi c-a murit la puţină vreme după ce plecase.
– Vă înşelaţi, Nicu Deac, boierul mai trăia, măcar acum cinci ani.
– Trăia, boierule?...
– Da... în Italia... la Neapole...
– L-ai văzut domnia ta acolo?...
– L-am văzut.
– Şi de cinci ani încoace?...
– N-am mai auzit vorbindu-se de el.
Tânărul pădurar căzu pe gânduri. Îi venise o idee, pe care şovăia s-o exprime. Se hotărî în sfârşit şi, ridicând capul, spuse încruntat:
– Nu-i de crezut că boierul Radu Gorj s-a înapoiat în ţară pentru a se închide în cetăţuia lui?...
– Nu... nu-i de crezut, Nicu Deac.
– Ce pricină ar avea să se ascundă... să nu îngăduie nimănui să ajungă până la el?...
– Nici una, răspunse Frâncu Teleac.
Şi totuşi, în mintea tânărului ban gândul începea să prindă rădăcini. Nu era cu putinţă ca personajul a cărui viaţă fusese întotdeauna greu de înţeles să se fi refugiat în castelul lui, după plecarea din Neapole? Acolo, cunoscând starea de spirit a localnicilor din preajmă şi mulţumită eresurilor întreţinute cu

dibăcie, nu-i fusese lesne să se apere de orice vizită supărătoare, dacă ţinea să trăiască în deplină singurătate?

Frâncu socoti totuşi inutil să-i pună pe vereşteni pe asemenea urme. Ar fi trebuit să le împărtăşească fapte care-l priveau personal. Dealtfel, îşi dădu prea bine seama că n-ar fi convins pe nimeni, atunci când Nicu Deac adăugă:

– Dacă boierul Radu e cel din castel, apăi trebuie să credem că boierul Radu e Necuratul, că numai Necuratul putea să mă târnosească în aşa hal!

Dornic să nu se mai întoarcă pe acest teren, Frâncu schimbă vorba. Dacă folosi toate mijloacele pentru a-l linişti pe pădurar cu privire la urmările încercării sale, îl sfătui totuşi să n-o ia de la capăt. Nu era treaba lui, era treaba autorităţilor, iar agenţii poliţiei din Alba Iulia se vor pricepe să pătrundă taina Castelului din Carpaţi.

Tânărul ban se despărţi atunci de Nicu Deac îndemnându-l să se pună cât mai repede pe picioare pentru a nu pricinui întârzierea căsătoriei lui cu Mioriţa, căsătorie la care voia să fie de faţă.

Pierdut în gânduri, Frâncu se înapoie la *Regele Matei*, de unde nu mai ieşi toată ziua.

La ora şase Ionas îi aduse cina în sala mare, unde, dintr-o lăudabilă bună-cuviinţă, nici jupânul Colţ, nici altcineva din sat nu veni să-i tulbure singurătatea.

Către ora opt Roşca îi spuse tânărului ban:

– Mai ai nevoie de mine, stăpâne?

– Nu, Roşca.

– Atunci mă duc pe terasă să-mi fumez luleaua.

– Du-te, Roşca, du-te.

Pe jumătate culcat într-un jilţ, Frâncu se lăsă din nou pradă trecutului de neuitat. Se afla la Neapole, în timpul ultimei reprezentaţii a teatrului *San-Carlo*... Îl revedea pe boierul Gorj, aşa cum îi apăruse scoţându-şi capul din lojă, cu privirile înflăcărate aţintite asupra artistei, de parcă ar fi voit s-o fascineze.

Gândul tânărului ban se îndreptă apoi către scrisoarea semnată de ciudatul personaj care-l acuza pe el, Frâncu Teleac, că o ucisese pe Stilla...

Pierzându-se astfel în amintiri, Frâncu simţi că somnul îl cuprinde treptat. Dar se mai afla în starea dintre vis şi veghe, potrivită pentru a prinde cel mai mic zgomot, când se petrecu ceva uimitor.

Un glas dulce şi unduitor parcă trece prin sala în care Frâncu e totuşi singur, absolut singur.

Fără a se întreba dacă visează sau nu, Frâncu se îndreaptă în jilţ şi ascultă.

Da, s-ar zice că o gură s-a apropiat de urechea lui şi buze nevăzute lasă să le scape melodia expresivă a lui Stefano, inspirată de cuvintele:

Nel giardino de mille fiori,
Andiamo, mio cuore[1]…

Frâncu îşi aminteşte romanţa… Stilla a cântat romanţa asta, de o inefabilă suavitate, la concertul pe care l-a dat la teatrul *San-Carlo*, înaintea reprezentaţiei de adio…

Ca legănat, fără să-şi dea seama, Frâncu se lasă pradă farmecului de a o mai asculta o dată…

Apoi fraza ia sfârşit şi glasul, care scade treptat, se stinge odată cu vibraţiile moi ale aerului.

Dar Frâncu a ieşit din toropeală… S-a ridicat fără veste… Îşi ţine răsuflarea, căutând să mai apuce un ecou depărtat al glasului care-i merge drept la inimă…

Totul tace, înăuntru şi afară.

– Glasul ei!… şopteşte. Da… era glasul ei… glasul pe care l-am iubit atât! Apoi, dându-şi seama unde se află: Dormeam, spune. Şi am visat…

XI

Tânărul ban se deşteptă a doua zi în zori, cu mintea încă tulburată de arătările nopţii.

Dimineaţa trebuia să plece din satul Vereşti pentru a lua drumul Clujului.

După ce vizitase târguşoarele industriale Petroşeni şi Livezeni, Frâncu intenţiona să se oprească o zi întreagă la Alba Iulia, înainte de a rămâne o vreme în capitala Transilvaniei. De acolo, drumul de fier urma să-l ducă prin provinciile Ungariei centrale, ultimă etapă a călătoriei.

Frâncu părăsise hanul şi, plimbându-se cu luneta la ochi pe terasă, cerceta, adânc mişcat, contururile cetăţii pe care răsăritul o făcea să se profileze destul de desluşit pe dealul Gorgan.

Gândurile i se învârteau în jurul întrebării: odată ajuns la Alba Iulia îşi va ţine făgăduiala făcută vereştenilor? Va înştiinţa poliţia despre cele ce se petreceau în Castelul din Carpaţi?

Atunci când se legase să readucă liniştea în sat, tânărul ban fusese încredinţat că cetăţuia slujea drept adăpost unei bande de răufăcători, sau măcar unor oameni suspecţi care, având

---

[1] În grădina cu o mie de flori,
Vino, inima mea…

interesul să nu fie căutaţi, se străduiseră să interzică orice apropiere.

Dar Frâncu cugetase peste noapte. În gândurile lui se produsese o schimbare şi acum şovăia.

Într-adevăr, ultimul descendent al neamului Gorj, boierul Radu, pierise de cinci ani şi nimeni n-a izbutit să afle ce se întâmplase cu el. Fără îndoială, la puţină vreme după plecarea lui din Neapole se răspândise zvonul că murise. Dar ce era adevărat într-asta? Ce dovadă exista că murise? Poate că boierul Gorj trăia şi, dacă trăia, de ce nu s-ar fi înapoiat în castelul strămoşilor săi? De ce nu l-ar fi însoţit Orfanik, singurul prieten care i se cunoştea, şi de ce n-ar fi fost ciudatul fizician autorul şi regizorul fenomenelor care nu încetau să alimenteze spaima în tot ţinutul? Tocmai la asta se gândea Frâncu.

Ce-i drept, ipoteza părea plauzibilă, iar dacă boierul Radu Gorj împreună cu Orfanik se adăpostiseră în cetăţuie, e lesne de înţeles că doriseră s-o facă inaccesibilă pentru a-şi putea duce într-însa felul de viaţă singuratic, potrivit obiceiurilor şi firii lor.

Iar dacă aşa era, ce trebuia să facă tânărul ban? Se cuvenea să încerce să se amestece în treburile personale ale boierului Gorj? Tocmai se întreba, cântărind argumentele, când Roşca se apropie de el pe terasă.

Socoti nimerit să-i împărtăşească gândurile lui, iar Roşca îi răspunse:

– Stăpâne, se prea poate că boierul Gorj să fie cel ce se dedă la toate drăcoveniile astea. Ei bine, dacă aşa stau lucrurile, eu zic că nu trebuie să ne amestecăm. Fricoşii din Vereşti or ieşi din încurcătură cum s-or pricepe, treaba lor, şi n-are rost să ne batem capul ca să liniştim satul.

– Fie, răspunse Frâncu, întorcând lucrurile pe o parte şi pe alta, cred că ai dreptate, dragul meu Roşca.

– Şi eu, zise simplu ostaşul.

– Cât despre jupânul Colţ şi toţi ceilalţi, ştiu acum ce au de făcut pentru a sfârşi cu aşa-zisele duhuri din cetăţuie.

– Într-adevăr, stăpâne, n-au decât să înştiinţeze poliţia din Alba Iulia.

– Pornim după micul dejun, Roşca.

– Totul va fi gata.

– Dar. Înainte de a coborî în valea Jiului, vom face un ocol către Pleşa.

– Şi de ce asta, stăpâne?

– Aş vrea să văd mai de aproape ciudatul Castel din Carpaţi.

– La ce bun?

– O trăsnaie, Roşca, o trăsnaie care nu ne va răpi nici o jumătate de zi.

Roşca se necăji din pricina hotărârii care i se părea cel puţin fără rost. Ar fi vrut să alunge tot ce-i putea aminti tânărului ban trecutul.

De data asta însă se strădui în van, lovindu-se de hotărârea nestrămutată a stăpânului său.

De parcă ar fi fost supus unei înrâuriri de nestăvilit, Frâncu se simţea atras de vechea cetăţuie. Fără să-şi dea seama, atracţia era poate legată de visul în cursul căruia auzise glasul Stillei, şoptind melodia tânguitoare a lui Stefano.

Dar visase oare?... Da, iată ce se întreba, amintindu-şi că în aceeaşi sală a *Regelui Matei* un glas se mai făcuse auzit, după cum se spunea, glasul ale cărui ameninţări fuseseră înfruntate în chip atât de nechibzuit de către Nicu Deac. Nu-i de mirare că, în starea de spirit în care se afla, tânărul ban plănuia de aceea să se îndrepte spre Castelul din Carpaţi, să urce până la poalele vechilor sale ziduri, fără a-şi propune, dealtfel, să pătrundă înăuntru.

E de la sine înţeles că Frâncu Teleac era hotărât să nu le împărtăşească celor din Vereşti gândurile lui. Localnicii ar fi fost în stare să i se alăture lui Roşca pentru a-l sfătui să nu se apropie de cetăţuie, aşa că-i poruncise oşteanului să nu destăinuiască nimănui planul.

Văzând cum coboară din sat către valea Jiului, nimeni n-ar fi pus la îndoială că vrea s-o apuce spre Alba Iulia. Dar zărise de sus, de pe terasă, un alt drum mărginind poalele Retezatului până la pasul Vulcan.

Se putea urca spre culmile Pleşei, aşadar, fără a mai trece prin sat şi, prin urmare, fără a fi văzut nici de jupânul Colţ şi nici de ceilalţi.

Către prânz, după ce achită fără vorbe nota cam umflată pe care Ionas i-o înfăţişă cu cel mai frumos zâmbet, Frâncu se pregăti de plecare.

Jupânul Colţ, frumoasa Mioriţa, dascălul Homorod, doctorul Paţac, ciobanul Frig şi mulţi alţi localnici veniseră să-şi ia rămas bun.

Tânărul pădurar îşi putuse părăsi odaia şi se vedea bine că nu va mai întârzia să se pună pe picioare, fapt pentru care ex-infirmierul se umflă în pene.

– Îţi doresc noroc, Nicu Deac, ca şi logodnicei dumitale, spuse Frâncu.

– Mulţumim frumos, răspunse fata, strălucind de bucurie.

– Drum bun, boierule, adăugă pădurarul.

– Da... de s-ar putea! răspunse Frâncu, a cărui frunte se înnegurase.

– Măria ta, zise atunci jupânul Colţ, te rugăm să nu uiţi demersurile pe care ai făgăduit să le faci la Alba Iulia.

– N-am să uit, jupâne Colţ, răspunse Frâncu. Dar, dacă voi zăbovi pe drum, cunoaşteţi mijlocul foarte simplu prin care puteţi scăpa de vecinătatea asta neliniştitoare şi în scurtă vreme castelul nu-i va mai înspăimânta pe oamenii de ispravă din Vereşti.

– Uşor de zis... şopti dascălul.

– Şi de făcut, răspunse Frâncu. Dacă vreţi, în mai puţin de patruzeci şi opt de ore, jandarmii le vor veni de hac fiinţelor ascunse în cetăţuie, oricare ar fi...

– Numai de n-ar fi duhuri, aşa cum se pare, zise ciobanul Frig.

– Chiar şi atunci, răspunse Frâncu, ridicând uşor din umeri.

– Boierule, spuse doctorul Paţac, dacă ne-ai fi însoţit, pe Nicu Deac şi pe mine, poate că n-ai grăi aşa!

– M-ar mira, doctore, răspunse Frâncu, ba chiar de-aş fi fost ţinut de picioare în şanţul cetăţii, în chip tot atât de ciudat ca şi dumneata.

– De picioare... da, boierule, sau mai degrabă de cizme! Numai dacă nu socoţi că... în starea... în care mă aflam... am visat...

– Nu socot nimic, răspunse Frâncu, şi n-am să încerc să-ţi lămuresc ce ţi se pare de nelămurit. Dar fii sigur că dacă jandarmii dau o raită prin Castelul din Carpaţi, cizmele lor, obişnuite cu disciplina, n-au să prindă rădăcini ca cizmele dumitale.

După cuvintele rostite la adresa doctorului, tânărul ban primi ultimele închinăciuni ale hangiului, preacinstit de cinstea pe care cinstitul Frâncu Teleac... ş.a.m.d. Salutându-i pe jupânul Colţ, pe Nicu Deac, pe logodnica sa şi pe locuitorii adunaţi în piaţă, îi făcu semn lui Roşca; amândoi coborâră apoi în pas voinicesc prin trecătoare.

Frâncu şi ostaşul lui atinseră în mai puţin de un ceas malul drept al râului, pe care-l urmăriră suind de-a lungul bazei sudice a Retezatului. Roşca se resemnase să nu-şi mai dojenească stăpânul; ar fi fost zadarnic. Obişnuit să-l asculte milităreşte, s-ar fi priceput să-l scape chiar dacă se vâra în cine ştie ce încurcătură primejdioasă.

După două ceasuri de umblet, Frâncu şi Roşca se opriră pentru a se odihni puţin.

În locul acela, Jiul valah, care o lua puţin spre dreapta, se apropia de drum printr-un cot puternic. De cealaltă parte, pe culmea Pleşei, la depărtare de o jumătate de milă, adică aproape o leghe, se rotunjea dealul Gorgan. De vreme ce Frâncu dorea să străbată trecătoarea pentru a se îndrepta către castel, trebuiau să părăsească Jiul.

Fireşte, dacă evitau să treacă prin Vereşti, ocolul îndoia depărtarea dintre castel şi sat. Cu toate astea avea să mai fie zi atunci când Frâncu şi Roşca urmau să ajungă pe creştetul dealului Gorgan. Tânărul ban avea deci vreme să cerceteze de

afară cetăţuia. Iar dacă aştepta să se însereze pentru a coborî drumul spre Vereşti, îi va fi lesne să-l urmeze cu siguranţa că nu va fi văzut de nimeni. Frâncu avea de gând să-şi petreacă noaptea la Livezeni, târguşor aşezat la confluenţa celor două Jiuri, şi să reia a doua zi calea spre Alba Iulia.

Popasul dură o jumătate de ceas. Cufundat în amintiri, tulburat de gândul că boierul Gorj se ascundea, poate, între zidurile castelului, Frâncu nu rosti nici un cuvânt...

Şi Roşca avu nevoie de multă stăpânire de sine pentru a nu-i spune:

«Degeaba mergem mai departe, stăpâne!... Hai să-ntoarcem spatele cetăţuii blestemate şi s-o luăm din loc!»

Amândoi începură să urmeze firul văii. Pătrunseră mai întâi într-un hăţiş de copaci, nestrăbătut de poteci. Unele părţi ale pământului erau destul de adânc brăzdate, căci în vremea ploilor Jiul se revarsă uneori şi preaplinul se scurge în puhoaie furtunoase pe terenuri prefăcute în mlaştini. Treaba asta le pricinui unele greutăţi la mers şi, prin urmare, o oarecare întârziere. Avură nevoie de un ceas pentru a reîntâlni drumul din pasul Vulcan, pe care-l trecură către ora cinci.

Coasta dreaptă a Pleşei nu-i acoperită de pădurile pe care Nicu Deac nu le putuse străbate decât deschizându-şi drum cu securea; dar trebuiră să ţină seama de greutăţi de alt fel. Erau revărsări de grohotiş, printre care nu se putea înainta decât cu băgare de seamă, denivelări bruşte, falii adânci, blocuri prost înţepenite la bază şi înălţându-se ca gheţarii unei regiuni alpine, tot talmeş-balmeşul unei îngrămădiri de pietre uriaşe târâte din pisc de către avalanşe, în sfârşit, un adevărat haos în toată grozăvia lui.

Urcarea costişei, în asemenea împrejurări, mai ceru un ceas de eforturi grele. S-ar fi zis, zău aşa, că vechiul Castel din Carpaţi se putea apăra şi numai cu ajutorul piedicilor presărate pe căile lui de acces. Poate că Roşca nădăjduia să dea peste nişte stăvili de netrecut, dar n-a fost aşa.

Dincolo de zona blocurilor şi a văgăunilor, atinseră în cele din urmă creasta anterioară a dealului Gorgan. Din acel loc profilul castelului se desena mai desluşit în mijlocul mohorâtului deşert de care spaima depărta de atâţia ani localnicii.

Se cuvine să atragem atenţia asupra faptului că Frâncu şi Roşca aveau să ajungă la cetăţuie în dreptul zidului lateral, dinspre nord.

Nicu Deac şi doctorul Paţac, sosiseră în faţa zidului de la răsărit, pentru că, luând-o pe la stânga Pleşei, lăsaseră la dreapta lor torentul Doinei şi drumul trecătorii. Într-adevăr, cele două direcţii alcătuiesc un unghi foarte deschis, al cărui vârf sfârşeşte în donjonul central. Dinspre nord, dealtfel, zidul ar fi fost cu neputinţă de trecut; nu numai că acolo nu se aflau nici

poartă, nici podişcă, dar, urmând neregularităţile terenului, zidul se ridica la o înălţime destul de mare.

Faptul că din partea aceea accesul nu era cu putinţă n-avea în fond prea multă însemnătate, de vreme ce tânărul ban nu se gândea să treacă dincolo de zidurile castelului.

Când Frâncu Teleac şi Roşca sosiră în vârful dealului Gorgan, se făcuse şapte şi jumătate. În faţa lor, înecat în beznă, se ridica mormanul sălbatic a cărui patină se contopea cu vechea culoare a stâncilor Pleşei. La stânga, flancată de bastionul din colţ, incinta făcea un cot neaşteptat. Acolo, pe o ridicătură de pământ şi deasupra parapetului crenelat, se schimonosea fagul, ale cărui ramuri contorsionate dovedeau violenţa cu care rafalele de sud-vest suflau la acea înălţime.

Într-adevăr, ciobanul Frig nu se înşelase. După legendă, vechea cetăţuie a boierilor Gorj mai avea de trăit numai trei ani.

Tăcut, Frâncu privea întreaga zidire dominată de donjonul îndesat din centru. Acolo, sub grămezile nedesluşite, se mai ascundeau fară îndoială săli boltite, vaste şi sonore, culoare labirintice, tainiţe îngropate în fundul pământului. Nici o altă locuinţă decât acest vechi castel nu i s-ar fi potrivit mai bine ultimului vlăstar al neamului Gorj, pentru a se înmormânta într-o uitare căreia nimeni nu-i putea pătrunde taina. Şi cu cât tânărul ban se gândea mai mult, cu atât se încredinţa că Radu Gorj se adăpostise între zidurile singuraticului său Castel din Carpaţi.

Nimic, dealtfel, nu vădea prezenţa unor oaspeţi în interiorul donjonului. Nici o şuviţă de fum nu se desfăcea din hornuri, nici un zgomot nu ieşea prin ferestrele ermetic închise. Nimic, nici măcar un ţipăt de pasăre nu tulbura taina întunecatei clădiri.

Timp de câteva minute, Frâncu îmbrăţişă lacom cu privirea incinta plină odinioară de vâlva serbărilor şi de larma armelor. Dar tăcea, cu mintea bântuită de gânduri apăsătoare, cu inima grea de amintiri.

Dorind să-l lase pe tânărul ban singur cu el însuşi, Roşca avusese grijă să se tragă într-o parte. Nu şi-ar fi îngăduit să-l stânjenească. Dar nu mai şovăi atunci când soarele coborî după masivul Pleşei şi valea celor două Jiuri începu să se umple de beznă.

– Stăpâne, spuse el, s-a înserat... Curând se face opt.

Frâncu nu păru să-l audă.

– E vreme să plecăm, adăugă Roşca, dacă vrem să fim la Livezeni înainte de închiderea hanurilor.

– Roşca... îndată... da... îndată sunt al tău, răspunse Frâncu.

– Stăpâne, avem nevoie de un ceas încheiat pentru a ajunge la drumul trecătorii şi, cum atunci va fi noapte neagră, n-avem a ne teme că putem fi văzuţi străbătându-l.

– Câteva clipe încă, răspunse Frâncu, şi coborâm spre sat.

Tânărul ban nu se clintea din locul unde se oprise, odată ajuns pe culmea dealului.

– Nu uita, stăpâne, adăugă Roşca, ce greu ne va fi să trecem noaptea printre stâncile astea... Abia am scos-o la capăt ziua...

– Da... să mergem... Roşca... Te urmez...

Frâncu părea oprit în faţa cetăţii de către o putere de nebiruit, poate de una dintre tainicele presimţiri de care inima nu se pricepea să ţină seamă. Să fi fost înlănţuit de picioare, aşa cum doctorul Paţac spunea că se pomenise în şanţ, la poalele zidului?... Nu! Picioarele-i erau libere de orice piedică, de orice capcană... Putea umbla încoace şi încolo şi, dacă ar fi vrut nimic nu l-ar fi împiedicat să dea ocol incintei, urmărind malul şanţului.

Dar poate că asta şi voia.

Chiar aşa gândi Roşca, şi se hotărî să spună pentru ultima dată:

– Vii, stăpâne?...

– Da... da... răspunse Frâncu.

Şi nu se clinti.

Dealul Gorgan se şi întunecase. Urcând spre sud, bezna pornită din munte ascundea ansamblul clădirilor, ale căror contururi nu mai înfăţişau decât o siluetă nedesluşită. Curând urma să nu se mai vadă nimic, dacă vreo lumină n-avea să ţâşnească prin ferestruicile înguste ale donjonului.

– Stăpâne... hai odată! repetă Roşca.

Şi Frâncu era să-l urmeze, în sfârşit, când o formă nedesluşită se ivi pe ridicătura de pământ a bastionului, acolo unde se ridica fagul legendar.

Frâncu se opri, privind forma al cărei profil se întărea, puţin câte puţin.

Era o femeie cu părul despletit, cu mâinile întinse şi înfăşurată într-un lung veşmânt alb.

Dar costumul nu era cel pe care Stilla îl purta în scena finală din *Orlando*, când Frâncu o văzuse pentru cea din urmă oară?

Da! Era Stilla, nemişcată, cu braţele întinse către tânărul ban, cu privirea atât de pătrunzătoare aţintită asupră-i...

– Ea!... Ea!... strigă el.

Şi, năpustindu-se, s-ar fi prăvălit până la temeliile zidului, dacă Roşca nu l-ar fi oprit...

Vedenia pieri pe neaşteptate. Stilla se arătase doar pentru un minut... N-avea însemnătate! Frâncu ar fi avut nevoie doar de o secundă spre a o recunoaşte şi cuvintele-i ţâşniră de pe buze:

– Ea... ea... trăieşte!

XII

Să fi fost cu putinţă? Stilla, pe care Frâncu Teleac nu credea s-o mai vadă, i se ivise pe ridicătura de pământ a bastionului! Nu fusese victima unei iluzii. Roşca o văzuse ca şi el!... Era chiar marea artistă, în costumul Angelicăi, aşa cum se arătase publicului în reprezentaţia de adio de la teatrul *San-Carlo*!

Tânăru ban înţelese adevărul cumplit. Aşadar, femeia mult iubită, cea care urma să devină băneasa Teleac, era de cinci ani închisă în mijlocul munţilor transilvăneni! Aşadar, cea pe care Frâncu o văzuse prăbuşindu-se moartă pe scenă supravieţuise! Aşadar, în vreme ce fusese transportat mai mult mort decât viu la hotel, boierul Radu izbutise să pătrundă la Stilla, s-o răpească, s-o ducă în Castelul din Carpaţi, şi toată populaţia nu urmase a doua zi până la *Santo Campo Nuovo* din Neapole decât un sicriu gol!

Toate acestea păreau de necrezut, de neînţeles, contrarii bunului simţ. Ţineau de minuni, erau neverosimile şi Frâncu ar fi trebuit să-şi repete asta până la îndărătnicie... Da!... Dar faptul rămânea: de vreme ce se afla în cetăţuie, Stilla fusese răpită de către boierul Gorj... Era vie, odată ce o văzuse dincolo de zid!... Certitudinea era absolută.

Tânărul ban se străduia totuşi să-şi stăpânească gândurile răvăşite, care se adunau, dealtminteri, într-unui singur: să i-o smulgă lui Radu Gorj pe Stilla, de cinci ani prizonieră în Castelul din Carpaţi!

– Roşca, spuse Frâncu gâfâind, ascultă-mă... înţelege-mă, mai ales... că mi se pare că-mi ies din minţi...

– Stăpâne... dragul meu stăpân!

– Cu orice preţ, trebuie să ajung la ea... la ea!... Chiar în seara asta...

– Nu... mâine...

– În seara asta, dacă-ţi spun!... E acolo... M-a văzut, aşa cum am văzut-o... Mă aşteaptă...

– Ei bine... vin şi eu...

– Nu!... Mă duc singur.

– Singur?...

– Da.

– Dar cum ai să pătrunzi în cetăţuie, când Nicu Deac n-a izbutit?...

– Am să intru, dacă-ţi spun.

– Poarta e închisă...

– Pentru mine nu... Am să caut... Am să găsesc o spărtură... Am să trec...

– Nu vrei să te însoţesc... stăpâne... zău, nu vrei?

– Nu! Ne despărţim şi poţi să mă slujeşti tocmai despărţindu-ne...

– Să aştept aici?...

– Nu, Roşca.

– Atunci, unde să mă duc?...
– La Vereşti... sau, mai bine... nu... nu la Vereşti... răspunse Frâncu. Cei de acolo n-au nevoie să ştie... Coboară la Vulcan şi rămâi peste noapte... Dacă nu mă vezi mâine, pleacă din Vulcan de dimineaţă... adică... nu... mai aşteaptă câteva ceasuri... Apoi du-te la Alba Iulia... Acolo, înştiinţează-l pe şeful poliţiei... Povesteşte-i tot... În sfârşit, întoarce-te cu nişte agenţi... Dacă-i nevoie, atacaţi cetăţuia!...Scăpaţi-o!... Of! Doamne dumnezeule! Vie... în mâinile lui Radu Gorj!...
Şi, pe măsură ce tânărul ban rostea fraze întretăiate, Roşca vedea surescitarea stăpânului său crescând şi vădindu-se prin simţămintele răvăşite ale unui om care nu se mai poate stăpâni.
– Du-te... Roşca! strigă el pentru ultima oară.
– Îmi porunceşti?...
– Îţi poruncesc!
În faţa hotărârii răspicate, lui Roşca nu-i rămânea decât să se supună.
Frâncu se îndepărtase, dealtminteri, iar bezna îl şi ascundea de privirile ostaşului.
Roşca mai rămase câteva clipe locului, neputându-se hotărî să plece. Atunci îşi zise că străduinţele lui Frâncu vor fi zadarnice, că nu va ajunge nici să treacă de zid şi va fi nevoit să se înapoieze la Vulcan... poate mâine... poate la noapte... Amândoi s-or duce atunci la Alba Iulia şi agenţii autorităţilor vor face ceea ce nici Frâncu, nici pădurarul nu izbutiseră... Îi vor veni de hac lui Radu Gorj... i-o vor smulge pe biata Stilla... vor scotoci cetăţuia din Carpaţi... la nevoie, fără a mai lăsa nici piatră pe piatră... Chiar dacă toţi dracii din iad s-ar aduna s-o apere. Şi Roşca începu să coboare povârnişurile dealului Gorgan, pentru a da de drumul pasului Vulcan.
Între timp, urmând marginea şanţului, Frâncu şi ocolise bastionul din colţ, care străjuia în stânga.
Mii de gânduri se încrucişau în mintea lui. Acum nu mai încăpea îndoială că boierul Gorj se afla în cetăţuie, de vreme ce Stilla era închisă acolo... Numai el putea fi... Stilla trăia!... Dar cum să ajungă la ea?... Cum s-o scoată din castel?... Nu ştia cum, dar aşa trebuia să se întâmple... şi se va întâmpla... Va învinge piedicile pe care Nicu Deac nu le putuse învinge... Nu curiozitatea îl împingea în mijlocul ruinelor, ci patima, dragostea pentru femeia pe care o regăsea în viaţă. Da, în viaţă... după ce o crezuse moartă, şi pe care avea să i-o smulgă lui Radu Gorj!
De fapt, Frâncu îşi spusese că nu putea intra decât din dreptul zidului de sud, unde se căsca poarta la care ducea podişca. De aceea, înţelegând că n-avea rost să încerce să treacă peste zidurile înalte, de îndată ce întoarse colţul bastionului, urmă să meargă de-a lungul crestei dealului Gorgan.

Peste zi, lucrul n-ar fi fost prea greu. Dar în plină noapte, pentru că luna încă nu răsărise - o noapte întunecată de ceţurile care se condensează între munţi - era mai mult decât primejdios. La primejdia paşilor greşiţi, a prăbuşirii în fundul şanţului se adăuga cea de a se lovi de stânci, pricinuind, poate, prăvălirea lor.

Frâncu înainta, totuşi, urmărind pe cât putea de aproape zigzagurile malului, pipăind cu mâna şi cu piciorul pentru a se încredinţa că nu se depărtează. Susţinut de o putere supraomenească, se mai simţea călăuzit şi de un instinct neobişnuit, care nu-l putea înşela.

Dincolo de bastion se desfăşura zidul sudic cu care podişca intra în legătură când nu era ridicată şi lipită de poartă.

De la bastion încolo piedicile păreau a se înmulţi. Printre uriaşele blocuri acoperind podişul nu mai era cu putinţă să urmărească şanţul şi trebui să se depărteze de el. Închipuiţi-vă că cineva încearcă să se orienteze în mijlocul unui câmp de felul celui de la Carnac, dar unde dolmenii şi menhirii ar fi plasaţi fără rost. Şi nici un punct de reper, nici o licărire în noaptea neagră ce învăluia până şi acoperişul donjonului central!

Frâncu înainta totuşi, aici căţărându-se pe un bloc uriaş care-i închidea drumul, acolo târându-se printre stânci, cu mâinile sfâşiate de scaieţi şi mărăcini, pe când vulturii îi atingeau fruntea, zburând şi scoţând cumplitul lor ţipăt ascuţit.

Ah! De ce nu suna atunci clopotul vechii bisericuţe, aşa cum sunase pentru Nicu Deac şi pentru doctor? De ce nu se mai aprindea peste crenelurile donjonului lumina puternică ce-i învăluise pe ei? Ar fi mers către sunet, ar fi mers către lumină ca marinarul către şuierul sirenei de alarmă sau către fulgerările farului. Nu!... Nimic decât noaptea grea, mărginindu-i privirea la câţiva paşi.

Aşa trecu o oră. După panta ce pornea la stânga lui, Frâncu simţi că se rătăcise. Sau coborâse mai jos de poartă? Depăşise, poate, podişca?

Se opri dând din picior, frângându-şi mâinile. Încotro să se îndrepte? Ce furie îl cuprinse la gândul că era nevoit să aştepte să se facă de zi!... Atunci avea să fie văzut de către cei din cetăţuie... Nu-i mai putea lua pe neaşteptate... Radu Gorj va fi cu ochii în patru.

Noaptea, încă noaptea asta, trebuia să pătrundă în incintă, iar Frâncu nu se putea orienta din pricina beznei.

Scoase un strigăt... un strigăt deznădăjduit:

– Stilla... răcni el, Stilla mea!...

Ajunsese să creadă că prizoniera îl putea auzi, că-i putea răspunde?!..

Şi totuşi, îi strigă de douăzeci de ori numele, pe care ecourile Pleşei îl întoarseră.

Fără veste, ochii lui Frâncu zăriră. O licărire destul de vie, al cărei izvor părea că se află la oarecare înălţime, se strecura prin întuneric.

– Acolo e cetăţuia... acolo! îşi spuse.

Şi, într-adevăr, după cum era plasată, licărirea nu putea veni decât din donjonul central.

Dată fiind aţâţarea ce pusese stăpânire pe el, Frâncu nu şovăi să creadă că Stilla îl ajuta astfel. Îl recunoscuse, fără îndoială, în clipa când şi el o zărise pe movila bastionului. Şi acum îi trimitea un semn, îi arăta drumul pe care să apuce pentru a ajunge în dreptul porţii...

Frâncu se îndreptă spre lumina a cărei strălucire creştea pe măsură ce se apropia de ea. Cum o apucase prea mult spre stânga, pe culmea dealului Gorgan, fu silit să se înapoieze cu vreo douăzeci de paşi la dreapta şi, după câteva bâjbâieli, regăsi marginea şanţului.

Lumina strălucea în faţa lui şi înălţimea la care se afla dovedea că venea, într-adevăr, de la una dintre ferestrele donjonului.

Frâncu urma să se afle înaintea ultimelor piedici, de netrecut, poate!

Pe drept cuvânt, de vreme ce - poarta fiind încuiată, podişca ridicată - ar fi trebuit să se lase să lunece până la piciorul zidului... Apoi, ce putea face în faţa unui zid ce se ridica până la cincizeci de picioare?....

Frâncu înaintă către locul unde se sprijinea podişca, atunci când poarta era deschisă...

Podişca era lăsată. Fără a mai chibzui, păşi peste bârnele podiştii ce se clătina şi atinse poarta... Poarta se deschise.

Frâncu se năpusti sub bolta întunecată. Dar abia făcuse câţiva paşi că podişca se ridică, izbindu-se cu zgomot de brâul porţii...

Banul Frâncu Teleac era închis în Castelul din Carpaţi.

XIII

Localnicii din Transilvania şi călătorii ce urcă sau coboară prin pasul Vulcan nu cunosc decât înfăţişarea exterioară a Castelului din Carpaţi. De la depărtarea respectuoasă la care terasa îi oprea pe cei mai îndrăzneţi locuitori din Vereşti şi împrejurimi, nu se descoperea privirilor decât uriaşul morman de pietre al unei cetăţui în ruină.

Dar, în interiorul incintei, să fi fost cetăţuia chiar atât de dărăpănată cum se putea crede? Nu. La adăpostul puternicelor ziduri, clădirile rămase întregi ale vechii fortăreţe feudale ar mai fi putut găzdui o întreagă garnizoană.

Vaste săli boltite, pivniţe adânci, culoare nenumărate, curţi ale căror aşternuturi de piatră piereau sub covorul ierburilor înalte,

chilii subpământene, unde lumina zilei nu pătrundea niciodată, scări ascunse în grosimea pereţilor, cazemate luminate de îngustele ferestruici ale zidului de incintă, donjonul central, cu trei caturi şi apartamente destul de bune pentru a mai fi locuite, încununate de o platformă crenelată, apoi, printre nenumăratele construcţii din incintă, culoare nesfârşite, încâlcindu-se în chip capricios, suind până la movilele de pământ ale bastioanelor, coborând până la nivelul temeliilor, ici şi colo câteva cisterne în care se aduna apa ploilor şi al căror preaplin se revărsa către torentul Doinei, în sfârşit, tuneluri lungi, neastupate aşa cum se credea şi ieşind în drumul din pasul Vulcan - iată cum arăta în întregime Castelul din Carpaţi, al cărui plan era tot atât de complicat ca şi cele ale labirintelor din Porsena, Lemnos sau Creta.

Un simţământ puternic - de neînvins, aşa cum fusese cel al lui Tezeu voind s-o cucerească pe fiica lui Minos - îl atrăsese şi pe tânărul ban în nesfârşitele meandre ale cetăţuii. Avea să găsească firul Ariadnei, care slujise la călăuzirea eroului grec?

Frâncu nu fusese stăpânit decât de un singur gând, să pătrundă în incintă, şi izbutise. Poate că ar fi trebuit să-şi spună că podişca, până atunci ridicată, părea să se fi lăsat anume ca să-i îngăduie trecerea!... Poate că ar fi trebuit să-l neliniştească faptul că poarta se închisese brusc în urma lui!... Dar nici că-i păsa. Se afla, în sfârşit, în castelul unde Radu Gorj o închisese pe Stilla şi şi-ar fi dat viaţa numai să ajungă până la ea.

Galeria în care se năpustise, largă, înaltă, cu bolta lăsată către mijloc, era cufundată în cel mai deplin întuneric, şi lespezile mişcate de la locul lor nu îngăduiau un mers sigur.

Frâncu se apropie de peretele din stânga şi păşi de-a lungul lui, sprijinindu-se de un ornament a cărui suprafaţă mâncată de salpetru i se măcina între degete. N-auzea nici un zgomot în afara paşilor lui, ce deşteptau ecouri depărtate. Un curent călduţ, purtând o miasmă de mucegai, îl împingea din spate, ca şi cum la celălalt capăt al galeriei s-ar fi aflat o deschidere.

După ce depăşi un stâlp de piatră ce proptea ultimul colţ, pe stânga, se pomeni la intrarea într-un culoar mult mai îngust. Îi atingea pereţii numai desfăcându-şi braţele.

Înaintă astfel, cu trupul plecat, pipăind cu piciorul şi cu mâna şi străduindu-se să-şi dea seama dacă gangul merge drept înainte.

Cam la două sute de paşi de la stâlpul de colţ, Frâncu simţi că o ia spre stânga, pentru ca să apuce în direcţie contrarie peste alţi cincizeci. Culoarul se întorcea oare spre zidul cetăţii, sau ducea către donjonul central?

Frâncu încercă să meargă mai repede; dar era oprit în fiecare clipă de o denivelare a solului, de care se împiedica, sau de un unghi neaşteptat, care-l silea să apuce în altă direcţie. Din timp

în timp dădea peste câte o deschidere care spărgea peretele, îngăduind trecerea în galerii laterale. Dar totul era întunecat, de nepătruns, şi zadarnic încerca să se orienteze în labirint, adevărată operă a unor cârtiţe.

Trebui să se întoarcă de câteva ori din drum, înţelegând că se vârâse prin fundături. Se temea ca vreun chepeng prost închis să nu se lase sub paşii lui, prăvălindu-l în fundul unei închisori subpământene, din care n-ar mai fi putut ieşi. De aceea, ori de câte ori călca peste o lespede sunând a gol, avea grijă să se ţină de pereţi, înaintând însă mereu cu o înflăcărare ce nu-i lăsa nici răgazul de a chibzui.

Cu toate acestea, de vreme ce încă nici nu urcase, nici nu coborâse, se mai afla la nivelul curţilor interioare croite între feluritele clădiri ale incintei şi putea avea norocul ca galeria să-l ducă până la donjonul central, chiar în locul de unde pornea scara.

Fără îndoială, trebuia să existe o cale mai directă de comunicare între poartă şi clădirile cetăţuii. Desigur, iar pe vremea când familia Gorj mai locuia aici nu era nevoită să se vâre prin toate trecerile acelea fără sfârşit. O altă poartă, faţă-n faţă cu cea de la intrare şi deschisă la celălalt capăt al primei galerii, dădea către piaţa defilărilor, în inima căreia se înălţa donjonul; dar poarta era acum zidită şi Frâncu nu-i putuse recunoaşte nici locul.

Trecuse un ceas de când tânărul ban tot rătăcea după cum îl duceau ocolurile, încercând să prindă vreun zgomot depărtat, necutezând să strige numele Stillei, pe care ecourile îl puteau trimite până la etajele donjonului. Nu-şi pierdea nădejdea şi ar fi înaintat cât l-ar fi ţinut puterile, câtă vreme o piedică de netrecut nu l-ar fi silit să se oprească.

Şi totuşi, fără să-şi dea seama, Frâncu se şi istovise. Nu pusese nimic în gură de când plecase din Vereşti. Suferea de foame şi sete. Nu mai mergea cu pas sigur, picioarele i se muiaseră. În aerul umed şi cald ce-i străbătea veşmintele începuse să gâfâie, iar inima-i bătea repede.

Trebuie să fi fost aproape nouă când, întinzând piciorul, nu mai dădu de pământ.

Se aplecă şi mâna îi simţi o treaptă, apoi încă una.

Era o scară.

Scara cobora către temeliile castelului şi poate că n-avea ieşire?

Frâncu nu şovăi, coborî şi numără treptele care se desfăşurau pieziş faţă de direcţia coridorului.

Coborî astfel şaptezeci şi şapte de trepte pentru a atinge o a doua galerie orizontală, ce se pierdea în nenumărate coturi întunecoase.

Mai merse o jumătate de oră şi, zdrobit de oboseală, tocmai se oprise, când un punct luminos se ivi la două sau trei sute de picioare înaintea lui.

De unde venea lumina? Era oare un fenomen natural, o emanaţie de hidrogen care se aprinsese la adâncimea aceea? Nu era mai curând un felinar purtat de către unul dintre cei ce locuiau în cetăţuie?

– Să fie ea?... şopti Frâncu.

Şi-şi aminti că o lumină se mai ivise, ca pentru a-i arăta intrarea castelului, atunci când se rătăcise printre stâncile de pe dealul Gorgan. Dacă Stilla era cea care-i arătase lumina la una dintre ferestrele donjonului, nu încerca tot ea să-l călăuzească prin cotiturile subsolului?

Abia stăpân pe el, Frâncu se plecă şi privi, fără a face vreo mişcare.

O lucire difuză, mai curând decât un punct luminos, părea să umple un fel de criptă subterană, aflată la capătul culoarului.

Frâncu hotărî să se grăbească, târându-se pentru că picioarele abia-l mai puteau duce şi, după ce trecu printr-o deschidere îngustă, căzu pe pragul criptei.

Păstrată în bună stare, înaltă de vreo doisprezece paşi, cripta se desfăşura circular pe un diametru aproape egal. Nervurile catapetesmei, purtată de capitelurile a opt stâlpi pântecoşi, se întâlneau în cheia bolţii, în mijlocul căreia fusese vârât un glob de sticlă, plin de o lumină gălbuie.

Dincolo de poarta croită între doi stâlpi se afla o altă poartă, închisă, şi ale cărei ţinte mari, cu capetele ruginite, arătau locul unde se prindea armătura exterioară a zăvoarelor.

Frâncu se ridică, se târî până la această a doua poartă, încercă să-i clintească usciorii masivi....

Încercările-i fură zadarnice.

Cripta era prevăzută cu câteva mobile părăduite; aici, un pat sau mai degrabă nişte rămăşiţe de stejar, peste care fuseseră zvârlite câteva aşternuturi; colo un scăunel cu picioare răsucite, o masă prinsă de perete cu scoabe de fier. Pe masă se aflau blide felurite, o cană cu apă, o farfurie cu o bucată de vânat rece, un codru de pâine semănând cu pesmetul marinăresc. Într-un colţ şopotea un mic bazin alimentat de o şuviţă de apă şi al cărui preaplin se vărsa într-o scurgere săpată la piciorul unuia dintre stâlpi.

Asemenea pregătiri nu vădeau că un oaspete fusese aşteptat în criptă, sau mai curând un prizonier în temniţă? Prizonierul să fi fost Frâncu, momit acolo în chip viclean?

În învălmăşeala gândurilor sale, aşa ceva nici nu-i trecu prin minte. Epuizat de foame şi de oboseală, înghiţi merindele puse pe masă. Îşi potoli setea cu apa din cană; apoi se lăsă să cadă de-a curmezişul patului grosolan, în care o odihnă de câteva clipe îi

putea întoarce o parte din puterile pierdute. Dar când voi să-şi adune gândurile, i se păru că ele-i scapă printre degete ca o apă.

Era mai bine să aştepte ziua, pentru a-şi urma cercetările? Voinţa îi era în asemenea măsură adormită, încât nu mai era stăpân pe faptele lui?...

– Nu, îşi spuse, n-am să aştept!... La donjon... trebuie să ajung la donjon chiar în noaptea asta!....

Lumina înşelătoare care se revărsa din globul prins de cheia bolţii se stinse deodată, iar cripta fu învăluită într-un întuneric deplin.

Francu voi să se ridice... Nu izbuti, iar gândurile-i adormiră, sau, mai bine-zis, se curmară fără veste, ca acele unui orologiu căruia i s-a rupt arcul. A fost un somn ciudat, mai degrabă o toropeală apăsătoare, o nimicire deplină a fiinţei, ce nu venea dintr-o liniştire a minţii...

Când se deşteptă, Francu nu-şi putu da seama cât timp durase somnul. Ceasul i se oprise. Dar cripta era din nou luminată în mod artificial.

Francu se depărtă de pat, făcu câţiva paşi în direcţia primei porţi: era tot deschisă; către cea de a doua: era tot închisă.

Voi să cugete, şi lucrul nu mergea prea uşor.

Dacă trupul i se refăcuse după oboselile din ajun, îşi simţea capul şi gol, şi greu.

– Cât să fi dormit? se întrebă el. E noapte, e zi?...

În criptă nu se schimbase nimic, în afara luminii care fusese reaprinsă, a hranei reîmprospătate, a cănii din nou umplută cu apă proaspătă.

Să fi intrat cineva câtă vreme se prăbuşise în sfârşeala aceea toropită?

Ținîndu-și răsuflarea, Frîncu ascultă...

Se ştia că ajunsese în adâncurile cetăţii?... Se afla în puterea boierului Radu Gorj.... Era osândit să nu mai poată comunica în nici un fel cu semenii lui?

Nu era de crezut şi, dealtfel, avea să fugă, de vreme ce mai era în stare, avea să regăsească galeria ducând la poartă, va ieşi din castel....

Să iasă?... Îşi aminti atunci că poarta se închisese în urma lui....

Ei bine, va încerca să ajungă la zidul de incintă şi, printr-una dintre ambrazurile lui, va încerca să se strecoare afară... Până într-un ceas, cu orice preţ, trebuia să fie în afara cetăţuii....

Dar Stilla... Va renunţa să ajungă la ea?.... Va pleca fără s-o fi smuls din mâna lui Radu Gorj?....

Nu! Şi o va scoate la capăt cu ajutorul agenţilor, pe care Roşca trebuie să-i fi adus de la Alba Iulia la Vereşti... Vor lua cu asalt vechiul zid.... Vor scotoci cetăţuia, de jos şi până sus!....

Odată hotărârea luată, trebuia s-o pună în aplicare fară a mai pierde o clipă.

Frâncu se ridică şi se îndreptă către culoarul prin care sosise, când un fel de fâşâit se auzi îndărătul celei de a doua porţi a criptei.

Fără îndoială, nişte paşi se apropiau tiptil.

Frâncu îşi lipi urechea de canatul porţii şi, ţinându-şi răsuflarea, ascultă...

Cineva părea să calce la intervale regulate, ca şi cum ar fi urcat de la o treaptă la alta. Se afla acolo, fără doar şi poate, o a doua scară, ce lega cripta de curţile interioare.

Spre a fi gata pentru orice împrejurare, Frâncu îşi scoase din teaca de la cingătoare cuţitul şi-l apucă zdravăn.

Dacă intra unul dintre slujitorii boierului Gorj, se va zvârli asupra lui, îi va smulge cheile, îl va împiedica să-l urmărească şi, năpustindu-se prin noua ieşire, va încerca să ajungă la donjon.

Dacă era boierul Radu Gorj - şi-l va recunoaşte pe cel zărit în clipa când Stilla se prăbuşea pe scena teatrului *San-Carlo* - îl va lovi fără milă.

Între timp, paşii se opriseră pe palierul ce alcătuia pragul de afară.

Nemişcat, Frâncu aştepta ca poarta să se deschidă...

Nu se deschise, iar un glas de o blândeţe nespusă ajunse până la tânărul ban.

Era glasul Stillei... Da!... Puţin slăbit, dar cu toate inflexiunile lui, cu farmecul de nedescris, cu modulaţiile mângâietoare, admirabil instrument al minunatei arte ce părea că murise odată cu artista.

Iar Stilla repeta melodia tânguitoare care legănase visarea lui Frâncu pe când picotea în marea sală a hanului din Vereşti:

Nel giardino de mille fiori,

Andiamo, mio cuore...

Cântul pătrundea până-n adâncul sufletului lui Frâncu... Îl aspira, îl sorbea ca pe o licoare divină, în vreme ce Stilla părea că-l pofteşte s-o urmeze, repetând:

Andiamo, mio cuore... andiamo...

Şi, cu toate acestea, poarta nu se deschidea pentru a-i îngădui să treacă!... Nu va putea ajunge până la Stilla, n-o va putea lua în braţe, scoţând-o din cetăţuie?....

– Stilla... Stilla mea!... strigă el.

Şi se aruncă asupra porţii, care rezistă la încercările lui. Cântul părea să slăbească... glasul să se stingă... paşii să se depărteze...

Îngenuncheat, muncindu-se să desfacă scândurile porţii, sfâşiindu-şi unghiile în ferecături, Frâncu o chema întruna pe Stilla, al cărei glas aproape nu se mai auzea. Un gând cumplit îl străfulgera atunci.

– Nebună!... strigă el. E nebună, de vreme ce nu m-a recunoscut... n-a răspuns!... închisă de cinci ani... în puterea lui... biata mea Stilla... şi-a pierdut minţile....

Atunci, cu ochii rătăciţi, cu gesturi dezordonate, cu capul în flăcări, se ridică....

– Şi eu... simt că-mi pierd minţile!... repetă el. Simt că înnebunesc...

Ca o fiară în cuşcă, umbla încolo şi încoace prin criptă...

– Nu! repeta el. Nu!.... Nu trebuie să-mi pierd capul!.... Trebuie să ies din cetăţuie... Am să ies!

Şi se aruncă asupra primei porţi...

Fusese închisă fără zgomot.

Ascultând glasul Stillei, Frâncu nu-şi dăduse seama de nimic...

După ce se pomenise închis în incinta cetăţuii, se afla acum închis în criptă.

XIV

Era zdrobit. Aşa cum se temuse, facultatea de a gândi, înţelegerea lucrurilor, inteligenţa necesară pentru a trage din ele concluzii îi scăpau, puţin câte puţin. Singurul simţământ rămas viu în el era amintirea Stillei, impresia exercitată de cântul pe care ecourile criptei întunecoase nu i-l mai trimiteau.

Fusese oare victima unei iluzii? Nu, de o mie de ori nu! Pe Stilla o auzise abia adineauri şi pe ea o zărise pe bastionul castelului.

Atunci, gândul că era lipsită de judecată îl cuprinse din nou, şi cumplita lovitură îl izbi de parcă ar fi pierdut-o pentru a doua oară.

– Nebună! îşi repeta. Da!... Nebună... de vreme ce nu mi-a recunoscut vocea... de vreme ce nu mi-a putut răspunde... Nebună... Nebună!

Şi era, într-adevăr, verosimil!

Ah, de-ar putea s-o smulgă din cetăţuie, s-o ducă în castelul de lângă Craiova, să-i închine propria lui viaţă, îngrijirile şi dragostea lui, ar şti s-o vindece....

Iată ce-şi spunea Frâncu, pradă unui delir înspăimântător, iar mai multe ceasuri se scurseră până să-şi vină în fire.

Atunci încercă să judece la rece, să se regăsească printre gândurile lui răvăşite.

– Să fug de aici... îşi spuse. Cum?... De îndată ce au să deschidă poarta!.... Da!... În timp ce dorm, îmi reîmprospătează merindele... Am să aştept... prefăcându-mă că dorm....

Îi trecu atunci prin minte o bănuială: apa din cană trebuia să cuprindă vreo substanţă adormitoare... Numai pentru că băuse din apa aceea se cufundase în somnul greu, în nimicirea totală de a cărei durată nu-şi mai putea da seama... Ei bine, n-avea să mai bea!.... Nu se va atinge nici de alimentele puse pe masă... Unul dintre cei din cetăţuie nu va întârzia să intre şi, curând....

Curând?... De unde să ştie?... Soarele urca în clipa aceea către zenit, sau cobora la orizont?.... Era zi, sau noapte?

Aşa că Frâncu se străduia să prindă zgomotul unor paşi care s-ar fi apropiat de una sau alta dintre porţi... Dar cum nici un zgomot nu ajungea până la el, se târî de-a lungul pereţilor criptei, cu fruntea în flăcări, cu ochii rătăciţi, simţind că-i vâjâie urechile şi răsuflând greu sub apăsarea unei atmosfere îngreunate, ce abia se reîmprospăta printre crăpăturile porţilor.

Deodată, la colţul unuia dintre stâlpii din dreapta, simţi ajungându-i la buze o adiere mai răcoroasă.

Se afla acolo, aşadar, o deschizătură prin care pătrundea puţin aer de afară?

Da... în umbra stâlpului exista o trecere ce nu putea fi bănuită.

Tânărul ban se strecură cât ai clipi între cei doi pereţi, îndreptându-se către o lumină destul de vagă, ce părea că vine de sus.

Acolo se rotunjea o curticică, largă de cinci-şase paşi, şi ale cărei ziduri se ridicau până la vreo sută. S-ar fi zis că-i fundul unui puţ slujind de curte celulei subpământene, şi prin care se strecura un strop de aer şi de lumină.

Frâncu îşi putu da seama că mai era zi. În orificiul de sus al puţului un unghi de lumină se desena pieziş faţă de nivelul ghizdurilor.

Soarele străbătuse cel puţin jumătate din zilnicul lui drum, căci unghiul luminos tindea să se îngusteze.

Să tot fi fost ora cinci, spre seară.

De aici încheierea că somnul lui Frâncu se prelungise timp de cel puţin patruzeci de ceasuri, aşa că nu se mai îndoi că fusese pricinuit de o băutură adormitoare.

Iar cum tânărul ban şi Roşca părăsiseră Vereştii cu două zile în urmă, la 11 iunie, însemna că ziua de 13 era pe sfârşite....

Oricât de umed era aerul în fundul curţii, Frâncu îl trase în plămâni şi se simţi întrucâtva uşurat. Dar, dacă nădăjduise că o evadare era cu putinţă printr-acel lung tub de piatră, fu repede dezamăgit. Îi era cu neputinţă să încerce a se ridica pe pereţii care nu înfăţişau nici o ieşitură.

Frâncu se înapoie în criptă. Deşi nu putea fugi prin nici una dintre cele două porţi, voi să-şi dea seama de starea în care se găseau.

Cea dintâi, pe care sosise, era tare solidă, groasă şi părea să fie închisă pe dinafară cu zăvoare prinse în belciuge de fier; ar fi fost prin urmare zadarnic să caute să-i forţeze canaturile.

A doua poartă, de după care se auzise glasul Stillei, părea mai puţin bine păstrată, scândurile fiindu-i putrezite pe alocuri... Poate că n-ar fi fost prea greu să-şi deschidă cale pe-acolo.

– Da... pe aici! îşi spuse Frâncu, regăsindu-şi sângele rece.

Dar n-avea timp de pierdut, pentru că cineva avea să intre de bună seamă în criptă, de îndată ce l-ar fi socotit toropit de băutura adormitoare.

Treaba mergea mai repede decât ar fi nădăjduit, întrucât putregaiul rosese lemnul în jurul armăturii metalice de care erau prinse zăvoarele vârâte în tocul porţii. Frâncu izbuti să desprindă cu cuţitul partea rotundă, lucrând aproape fară zgomot, oprindu-se când şi când pentru a trage cu urechea, încredinţându-se că de afară nu se aude nimic.

Peste trei ceasuri desprinsese zăvoarele şi poarta se deschise, scârţâind din ţâţâni.

Frâncu se duse atunci în curticică, pentru a respira un aer mai puţin înăbuşitor.

În clipa aceea unghiul luminos nu se mai desluşea în orificiul puţului, dovadă că soarele coborâse dincolo de Retezat. Curtea era cufundată într-o beznă grea. Câteva stele străluceau în cercul ghizdurilor, ca văzute prin ţeava lungă a unui telescop. Când şi când adierile ce se alină noaptea împingeau alene pe cer nori mărunţi. Nuanţele văzduhului arătau de asemeni că luna, aflată la jumătate, depăşise orizontul munţilor dinspre răsărit.

Să tot fi fost ora nouă seara.

Frâncu se înapoie pentru a se hrăni puţin şi a-şi potoli setea cu apa din micul bazin, după ce o vărsă mai întâi pe cea din cană.

Apoi, prinzându-şi cuţitul la cingătoare, ieşi pe poarta pe care o trase după el.

Poate că avea s-o întâlnească pe nefericita Stilla rătăcind prin galeriile subterane?.... La gândul acesta inima-i bătea să se spargă.

Merse câţiva paşi şi se lovi de o treaptă. După cum socotise, acolo începea o scară căreia îi numără treptele în timp ce le suia - numai şaizeci în locul celor şaptezeci şi şapte pe care fusese nevoit să le coboare pentru a ajunge pe pragul criptei. Mai lipseau, aşadar, încă opt paşi ca să se afle din nou la nivelul solului.

Dar, cum nu vedea nimic mai bun de făcut decât să urmeze coridorul întunecat, căruia îi atingea pereţii dacă-şi desfăcea braţele, continuă să înainteze.

O jumătate de oră se scurse fară să-l fi oprit vreo poartă sau nişte zăbrele. Dar numeroase coturi îl împiedicară să-şi dea seama de direcţia luată faţă de zidul de incintă, care făcea faţă culmii Gorganului.

După un popas de câteva minute, în care-şi trase sufletul, Frâncu porni din nou şi începea să i se pară că galeria nu mai are capăt, când trebui să se oprească înaintea unui obstacol.

Era un perete de cărămidă.

Pipăind la înălţimi felurite, mâna nu-i dădu nici peste cea mai mică deschizătură.

Pe acolo nu se putea trece.

Fără să vrea, scoase un strigăt. Toate speranţele i se zdrobeau de această piedică! Genunchii-i tremurară, îl lăsară picioarele şi căzu de-a lungul peretelui.

Dar, la nivelul solului, peretele avea o crăpătură îngustă, cărămizile deplasate abia se mai ţineau şi se mişcau sub degetele lui.

– Pe aici... Da!... Pe aici!... strigă Frâncu.

Şi începu să scoată una câte una cărămizile, când un zgomot se auzi din partea cealaltă.

Frâncu se opri. Zgomotul nu încetase şi, totodată, o rază de lumină se strecura prin crăpătură.

Frâncu privi.

Acolo se afla vechea bisericuţă a castelului. În ce jalnică stare o aduseseră timpul şi părăsirea: o boltă pe jumătate prăbuşită, ale cărei nervuri se mai racordau cu stâlpii gheboşi, două sau trei arcade ogivale, gata să se dărâme; ferestre dislocate pe care se desenau fragile cruci de stil gotic; ici şi colo câte o lespede prăfuită de marmură, sub care dormea un strămoş al neamului Gorj; în fundul naosului, o bucată de iconostas împodobită cu sculpturi zgâriate, apoi o rămăşiţă de acoperiş peste altarul ferit de ploaie şi, în sfârşit, deasupra intrării, turla gata să cadă, din care spânzura până la pământ o funie, funia clopotului ce bătea

uneori spre nespusa spaimă a celor din Vereşti, când întârziau pe drumul trecătorii.

Ţinând în mână un felinar a cărui strălucire îi lumina faţa, cineva intrase în bisericuţa de atâta vreme pustie şi deschisă intemperiilor climatului din Carpaţi.

Frâncu îl recunoscu pe dată.

Era Orfanik, omul ciudat cu care boierul Radu se întovărăşea în vremea şederii în marile oraşe italieneşti, originalul văzut pe străzi gesticulând şi vorbind cu el însuşi, savantul neînţeles, inventatorul urmărind mereu câte o himeră şi care-şi punea cu siguranţă invenţiile în slujba lui Radu Gorj.

Aşa că, dacă Frâncu mai avea vreo îndoială cu privire la prezenţa boierului în Castelul din Carpaţi, chiar şi după apariţia Stillei, îndoiala lăsa loc certitudinii odată ce Orfanik se afla acolo, sub ochii lui.

Ce putea trebălui în bisericuţa dărăpănată, la acel ceas târziu de noapte?

Frâncu încercă să-şi dea seama şi iată ce văzu, destul de limpede:

Plecat spre pământ, Orfanik ridicase mai mulţi cilindri de fier, de care lega un fir desfăşurat de pe o bobină aşezată într-un colţ al bisericuţei. Şi era atât de prins de ceea ce făcea, încât nu l-ar fi zărit pe tânărul ban nici dacă acesta s-ar fi putut apropia.

Ah, de ce crăpătura pe care Frâncu se apucase s-o lărgească nu era destul de mare pentru a-i îngădui să treacă dincolo! Ar fi pătruns în bisericuţă, s-ar fi năpustit asupra lui Orfanik, l-ar fi silit să-l ducă în donjon....

Dar era poate mai bine că nu era în stare să iasă, fiindcă, dacă încercarea n-ar fi izbutit, boierul Gorj l-ar fi făcut să plătească cu viaţa tainele pe care le descoperise!

La câteva minute după sosirea lui Orfanik, un alt bărbat pătrunse în bisericuţă:

Era boierul Radu Gorj.

Chipul de neuitat al personajului nu se schimbase. Nici nu părea să fi îmbătrânit, cu faţa lui palidă şi prelungă, pe care lanterna o lumină de jos în sus, cu pletele date pe spate şi începând a încărunţi, cu privirea scăpărând până în fundul orbitelor!

Radu Gorj se apropie pentru a cerceta treaba pe care o făcea Orfanik.

Şi iată şoaptele schimbate între cei doi:

XV

– Ai făcut racordul cu bisericuţa, Orfanik?

– Am isprăvit.

– În cazematele bastioanelor e totul pregătit?

– Totul.

– Bastioanele şi bisericuţa sunt legate acum direct cu donjonul?

– Sunt.

– Şi vom avea vreme să fugim după ce aparatul va da drumul la curent?

– Vom avea.

– Ai verificat dacă tunelul care dă în pasul Vulcan e liber?

– Este.

Urmară atunci câteva clipe de tăcere, pe când Orfanik, apucând felinarul, îi trimitea lumina în adâncurile bisericuţei.

– O, bătrâna mea cetăţuie! strigă boierul. Scump au să plătească cei ce-or încerca să-ţi calce incinta!

Şi Radu Gorj rosti cuvintele cu un glas care-l făcu pe tânărul ban să se înfioare.

– Ai auzit ce se spune la Vereşti? îl întrebă apoi pe Orfanik.

– Firul mi-a transmis acum cincizeci de minute ce se vorbea la hanul *Regele Matei*.

– Atacul a rămas pentru la noapte?

– Nu, va avea loc abia în zori.

– De când s-a înapoiat Roşca ăsta la Vereşti?

– De două ore, împreună cu agenţii de poliţie, pe care i-a adus de la Alba Iulia.

– Ei bine, de vreme ce nu mai poate fi apărat, repetă boierul Gorj, castelul îi va zdrobi sub dărâmături pe Frâncu Teleac, împreună cu toţi câţi îi vor sări într-ajutor. Apoi, peste câteva clipe, adăugă: Şi firul, Orfanik? Nu trebuie să se poată afla niciodată că stabilea o comunicaţie între castel şi satul Vereşti....

– Nu se va afla. Am să-l distrug.

Credem că e timpul să lămurim unele fapte petrecute în cursul acestei povestiri şi a căror origine n-avea să întârzie a fi dată în vileag.

Pe vremea aceea - ţinem să subliniem în chip deosebit că întâmplarea s-a petrecut într-unul din ultimii ani ai secolului al XIX-lea - folosirea electricităţii, socotită pe drept cuvânt «sufletul universului», fusese dusă până la ultimele perfecţionări. Ilustrul Edison şi ciracii săi îşi desăvârşiseră opera.

Printre alte aparate electrice, telefonul funcţiona atunci cu o atât de minunată precizie, încât sunetele culese pe plăci de metal ajungeau liber la ureche, fără ajutorul cornetelor. Ceea ce se spunea, se cânta chiar, ceea ce se şoptea putea fi auzit la orice depărtare, şi două persoane despărţite prin mii de leghe vorbeau între ele de parcă ar fi stat una în faţa celeilalte[1].

[1] Puteau să se şi vadă în nişte oglinzi legate între ele, datorită invenţiei telefotonului (n.a.). Jules Verne anticipează videofonul, aflat azi în stadiu experimental (N.R.).

Orfanik, tovarăşul nedespărţit al boierului Radu Gorj, era de ani de zile un inventator de prima mână în toate domeniile privind utilizarea practică a electricităţii. Dar admirabilele lui descoperiri, se ştie, nu fuseseră primite după cum meritau. În locul omului de geniu, lumea savantă nu voise să vadă în el decât un nebun. De aici ura neîmpăcată pe care inventatorul, neacceptat şi dat deoparte, o nutrea faţă de semenii săi.

În această împrejurare, boierul Gorj îl întâlni pe Orfanik, de care mizeria se ţinea scai. Îl încurajă, îi deschise propria lui pungă şi, în cele din urmă, şi-l apropie, cu condiţia, totuşi, ca savantul să-i păstreze roadele invenţiilor şi el să rămână singurul în drept să le folosească.

Cei doi originali şi maniaci, fiecare în felul său, erau făcuţi să se înţeleagă. De aceea, din clipa întâlnirii nu se mai despărţiră, nici chiar când boierul Gorj o urmărise pe Stilla prin toate oraşele italiene.

Dar, în vreme ce melomanul se lăsa îmbătat de cântecul artistei fără seamăn, Orfanik se îndeletnicea doar cu întregirea descoperirilor făcute în ultimii ani de către electricieni, cu perfecţionarea aplicaţiilor lor, cu obţinerea celor mai năstruşnice efecte.

Boierul Gorj pieri fară urmă după incidentele care încheiară cariera dramatică a Stillei. Dar, părăsind Neapole, se refugiase în Castelul din Carpaţi, însoţit de către Orfanik, foarte mulţumit să se închidă acolo împreună cu el.

Când se hotărî să se îngroape între zidurile bătrânei cetăţui, boierul Gorj dori ca nici un localnic să nu poată bănui că se înapoiase şi nimeni să nu fie îndemnat să-l viziteze. E de la sine înţeles că Orfanik şi cu el puteau asigura cu prisosinţă în castel cele necesare traiului. Într-adevăr, exista o cale de comunicaţie secretă cu drumul din pasul Vulcan şi, pe acest drum, un om de încredere, vechi slujbaş al boierului, pe care nimeni nu-l cunoştea, aducea la anume răstimpuri tot ce boierul Gorj şi tovarăşul său puteau dori.

De fapt, ceea ce rămăsese din cetăţuie - şi mai ales donjonul central – era mai puţin dărăpănat decât se credea, şi chiar mai confortabil decât cereau nevoile oaspeţilor săi. De aceea, înzestrat cu tot ce-i trebuia pentru realizarea experienţelor lui, Orfanik se putu îndeletnici cu uimitoare lucrări, cărora fizica şi chimia le furnizau elementele. Şi îi trecu prin minte să le folosească pentru a-i îndepărta pe nepoftiţi.

Boierul Gorj îi primi bucuros propunerea şi Orfanik instală un aparataj special, menit să înspăimânte regiunea prin producerea unor fenomene ce nu puteau fi atribuite decât unei intervenţii diabolice.

Dar boierul Gorj voia mai întâi de toate să fie ţinut la curent cu ceea ce se spunea în satul cel mai apropiat. Exista oare un mijloc

pentru a-i auzi pe oameni vorbind, fără ca ei să bănuiască? Da, dacă se putea stabili o comunicaţie telefonică între castel şi sala mare a hanului *La Regele Matei*, unde fruntaşii din Vereşti obişnuiau să se adune seară de seară.

Asta şi făcu Orfanik, cu îndemânare şi în taină, în felul cel mai simplu cu putinţă. Un fir de aramă, învelit în teaca lui izolatoare şi al cărui capăt pornea de la primul etaj al donjonului, fu desfăşurat pe sub apele Doinei, până-n satul Vereşti. Odată treaba asta îndeplinită, Orfanik s-a dat drept turist şi a petrecut o noapte la *Regele Matei* pentru a racorda firul la sala cea mare a hanului. Se înţelege că nu-i fu prea greu să tragă celălalt capăt al firului, cufundat în albia torentului, până la înălţimea ferestrei de pe faţada posterioară, care nu se deschidea niciodată. Apoi, ascunzând un aparat telefonic în desişul frunzelor, îl legă de fir. Iar cum aparatul era făcut în chip desăvârşit pentru a emite, pentru a primi sunetele, boierul Gorj putea auzi tot ce se spunea la *Regele Matei* şi să facă auzit acolo tot ce poftea.

În primii ani liniştea cetăţuii nu fu defel tulburată. Faima rea de care se bucura ajungea pentru a-i îndepărta pe cei din Vereşti. Dealtminteri, se ştia că fusese părăsită după moartea celor din urmă slujbaşi ai familiei. Dar într-o bună zi, tocmai când începe povestirea noastră, luneta ciobanului Frig îngădui descoperirea şuviţei de fum ieşind dintr-un horn al donjonului. Din clipa aceea se iscară tot felul de vorbe, şi ce le-a urmat, se ştie.

Comunicaţia telefonică se dovedi atunci folositoare, de vreme ce boierul Gorj şi Orfanik putură fi ţinuţi la curent cu tot ce se petrecea la Vereşti. Datorită firului aflară că Nicu Deac se legase să se ducă până la cetăţuie şi cu ajutorul firului se auzi deodată în sala *Regelui Matei* glasul ameninţător, cerându-i să-şi schimbe gândul. Atunci, cum în ciuda avertismentului tânărul pădurar stărui să se ţină de vorbă, boierul Gorj hotărî să-l înveţe minte în aşa fel, încât să-i piară cheful de a mai da vreodată pe-acolo. Aparatura lui Orfanik, pregătită să funcţioneze oricând, produse în noaptea aceea o seamă de fenomene de natură fizică, menite să vâre groaza în ţinutul din preajmă: clopotul bătând în turla bisericuţei, proiectarea unor flăcări intense, care, în amestec cu sare de mare, dădeau tuturor lucrurilor o înfăţişare spectrală, sirene formidabile din care aerul comprimat ţâşnea cu mugete înspăimântătoare, siluete fotografice ale unor monştri proiectate cu ajutorul unor reflectoare puternice, plăci metalice dispuse în iarba şanţului de incintă şi puse în legătură cu baterii, al căror curent îl apucase pe doctor de cizmele lui potcovite, în sfârşit, o descărcare electrică pornită din bateriile laboratorului, care-l răsturnase pe pădurar în clipa când pusese mâna pe ferecătura podiştii.

Întocmai cum socotise boierul Gorj, după ivirea acestor inexplicabile minuni, după încercarea lui Nicu Deac, sfârşită atât de prost, groaza ajunse la culme şi chiar plătit cu aur nimeni nu s-ar mai fi învoit să se apropie - nici la două mile - de Castelul din Carpaţi, bântuit de bună seamă de făpturi supranaturale.

Radu Gorj se putea crede la adăpost de orice curiozitate nepoftită, când Frâncu Teleac sosi la Vereşti.

În timp ce-i trăgea de limbă fie pe Ionas, fie pe jupânul Colţ şi pe ceilalţi, prezenţa lui la hanul *Regele Matei* fu semnalată de firul din albia Doinei. Ura boierului Goij pentru tânărul ban se reaprinse la amintirea evenimentelor petrecute la Neapole. Şi nu numai că Frâncu Teleac se afla în sat, la câteva mile de cetăţuie, dar iată că-şi mai bătea joc de absurdele superstiţii ale fruntaşilor, nimicea faima de natură fantastică ce apăra Castelul din Carpaţi, ba mai şi făgăduia să înştiinţeze autorităţile de la Alba Iulia pentru ca poliţia să dezvăluie deşertăciunea tuturor acestor legende!

Astfel că boierul Gorj hotărî să-l atragă pe Frâncu Teleac în cetăţuie, şi se ştie prin ce mijloace de tot felul izbutise. Trimis prin aparatul telefonic la hanul *Regele Matei*, glasul Stillei îl îndemnase pe tânărul ban să se abată din drum pentru a se apropia de castel; ivirea cântăreţei pe movila de pământ a bastionului îi insuflase dorinţa nestăvilită de a pătrunde înăuntru; o lumină aşezată la una dintre ferestrele donjonului îl călăuzise către poarta deschisă pentru a-i îngădui să intre. În fundul criptei luminată electric, în care auzise din nou glasul răscolitor, între pereţii celulei unde alimentele îi erau aduse pe când cădea într-un somn letargic, în temniţa vârâtă în adâncurile cetăţuii şi a cărei poartă se închisese peste el, Frâncu Teleac se afla în puterea boierului Gorj şi boierul Gorj era încredinţat că de acolo nu va mai putea ieşi niciodată.

Acestea erau rezultatele misterioasei colaborări a lui Radu Gorj cu complicele său, Orfanik. Dar, spre marea lui ciudă, boierul ştia că Roşca dăduse alarma şi, neurmându-şi stăpânul în interiorul castelului, înştiinţase autorităţile din Alba Iulia. O căprărie de agenţi sosise la Vereşti şi boierul Gorj n-avea să le poată face faţă. Într-adevăr, cum puteau el şi Orfanik să se apere împotriva unei cete numeroase?

Mijloacele întrebuinţate împotriva lui Nicu Deac şi a doctorului Paţac ar fi fost neîndestulătoare, căci poliţia nu crede în intervenţii drăceşti.

De aceea se hotărâseră amândoi să nimicească definitiv cetăţuia şi nu mai aşteptau decât clipa în care să treacă la fapte. Un curent electric fusese pregătit pentru a da foc încărcăturilor de dinamită îngropate sub donjon, sub bastioane, sub vechea bisericuţă, iar aparatul menit să declanşeze curentul trebuia să lase boierului Gorj şi complicelui său răgazul de a fugi prin

tunelul pasului Vulcan. Apoi, după explozia căreia aveau să-i cadă victimă tânărul ban şi mulţi dintre cei ce escaladaseră zidul de incintă al castelului, amândoi trebuiau să fugă atât de departe, încât niciodată nu li s-ar mai fi dat de urmă.

Cât auzise din vorbele lor îi lămuri lui Frâncu întâmplările din trecut.

Ştia acum că între Castelul din Carpaţi şi satul Vereşti exista o comunicaţie telefonică. Aflase şi că cetăţuia avea să fie nimicită în urma unei catastrofe care-l va costa viaţa şi care trebuia să le fie fatală şi agenţilor de poliţie aduşi de Roşca. Ştia, în sfârşit, că boierul Gorj şi Orfanik vor avea răgazul de a fugi, de a fugi târând-o cu ei pe Stilla cu minţile pierdute...

Ah, de ce nu putea intra în bisericuţă, de ce nu se putea arunca asupra celor doi!... I-ar fi pus la pământ, i-ar fi lovit, i-ar fi făcut inofensivi, ar fi împiedicat înspăimântătoarea explozie!

Dar ceea ce era cu neputinţă acum, n-avea să mai fie la fel, poate, după plecarea boierului. Atunci când vor fi părăsit amândoi bisericuţa,

Frâncu avea să-i urmărească până la donjon şi, cu ajutorul lui Dumnezeu, va face dreptate!

Boierul Gorj şi Orfanik se şi aflau în fundul naosului. Frâncu nu-i pierdea din ochi. Pe unde aveau să iasă? Pe vreo poartă dând către una din curţile incintei, sau printr-un culoar interior, legând bisericuţa cu donjonul, de vreme ce toate clădirile cetăţuii păreau să comunice între ele? N-avea nici o însemnătate, dacă tânărul ban nu dădea peste vreo piedică pe care să n-o poată trece.

În clipa aceea boierul Gorj şi Orfanik mai schimbară câteva cuvinte.

– Nu mai e nimic de făcut aici?

– Nimic.

– Atunci ne despărţim.

– Aţi rămas la părerea să vă las singur în castel?...

– Da, Orfanik, şi porneşte chiar acum prin tunelul pasului Vulcan.

– Dar dumneavoastră?!

– N-am să părăsesc cetăţuia decât în ultima clipă.

– Suntem înţeleşi să vă aştept la Bistriţa?

– La Bistriţa.

– Rămâneţi, aşadar, boierule, şi rămâneţi singur, dacă asta vi-i voia.

– Da... pentru că vreau s-o aud... vreau s-o mai aud o dată, în cea din urmă noapte pe care o petrec în Castelul din Carpaţi!

Peste câteva clipe boierul Gorj şi Orfanik părăsiseră bisericuţa.

Deşi numele Stillei nu fusese rostit, Frâncu înţelese că Radu Gorj vorbise despre ea.

XVI

Dezastrul era iminent. Frâncu nu-l putea preîntâmpina decât punându-l pe boierul Gorj în imposibilitatea de a-şi îndeplini planul.

Era, atunci, ora 11 noaptea. Nemaitemându-se că poate fi descoperit, Frâncu se apucă din nou de lucru. Cărămizile peretelui se desfăceau destul de lesne, dar era atât de gros, că trecu o jumătate de ceas până să lărgească deschiderea de ajuns ca să poată trece printr-însa.

De îndată ce puse piciorul în bisericuţa bătută de vânt, Frâncu se simţi înviorat de aerul de afară. Prin spărturile pereţilor şi prin golul ferestrelor cerul lăsa să se vadă nişte nori mărunţi, goniţi de vânt. Ici şi colo se zăreau câteva stele, pe care strălucirea lunii, suind la orizont, le făcea să pălească.

Trebuia să găsească uşa ce se deschidea în fundul bisericuţei, şi pe care ieşiseră boierul Gorj şi Orfanik. De aceea, străbătând pieziş naosul, Frâncu se apropie de altar.

În partea aceasta întunecoasă, unde razele lunii nu pătrundeau, piciorul se izbea de rămăşiţele mormintelor şi de fragmente desprinse din boltă.

În sfârşit, tocmai în fund, dincolo de iconostas, lângă un ungher întunecat, simţi că o uşă mâncată de cari se deschide, când o împinse.

Uşa dădea într-o galerie ce străbătea, pesemne, incinta. Pe acolo pătrunseseră în bisericuţă boierul Gorj şi Orfanik şi tot pe acolo ieşiseră.

De îndată ce pătrunse în galerie, Frâncu se află din nou în mijlocul beznei. După o seamă de coturi, fără să fi trebuit să urce sau să coboare, era încredinţat că se păstrase la nivelul curţilor interioare.

După o jumătate de ceas întunericul păru mai puţin adânc; o lumină slabă se strecura prin câteva deschideri laterale ale galeriei.

Frâncu putu merge mai repede şi pătrunse într-o cazemată mare, cruţată sub movila de pământ a bastionului din colţul stâng al zidului de incintă.

Cazemata era străpunsă de ferestruici înguste, prin care pătrundeau razele lunii. În faţă se afla o uşă deschisă.

Prima grijă a lui Frâncu fu să se aşeze în dreptul uneia dintre ferestruici ca să tragă în piept, pentru câteva clipe, aerul proaspăt al nopţii.

Dar, când să se dea îndărăt, i se păru că vede două sau trei umbre mişcându-se la marginea de jos a dealului Gorgan, luminat până către întunecata masă a brădetului.

Frâncu se uită mai bine.

Pe culme, câţiva oameni umblau încoace şi încolo, pe dinaintea copacilor - fără îndoială agenţii din Alba Iulia, aduşi de Roşca. Se hotărâseră totuşi să atace noaptea, în nădejdea că-i vor lua pe neaşteptate pe oaspeţii castelului, sau aşteptau acolo primele licăriri ale zorilor?

Cât de mult trebui să se stăpânească pentru a opri strigătul gata să-i ţâşnească de pe buze, pentru a nu-l chema pe Roşca, deşi acesta l-ar fi auzit şi i-ar fi recunoscut glasul! Dar strigătul putea fi auzit în donjon şi, înainte ca agenţii să fi sărit zidul, Radu Gorj ar fi avut răgazul să-şi pună în funcţiune aparatul şi să fugă prin tunel.

Frâncu izbuti să se stăpânească şi se depărtă de ferestruică. Apoi, străbătând cazemata, trecu de uşă şi urmă să păşească prin galerie.

După cinci sute de paşi ajunse pe pragul unei scări, săpate în grosimea zidului.

Se afla, în sfârşit, în donjonul ridicat în mijlocul pieţii unde se primeau odinioară defilările? Aşa s-ar fi zis.

Cu toate acestea scara nu părea să fie scara principală, ducând către etajele donjonului. Era alcătuită dintr-o seamă de trepte circulare, aşezate, ca spiralele unui şurub, în interiorul unei cuşti înguste şi întunecoase.

Frâncu sui fară zgomot, trăgând cu urechea dar neauzind nimic şi, la capătul a vreo douăzeci de trepte, se opri pe un palier.

O uşă se căsca acolo, dând către terasa ce înconjura primul etaj al donjonului.

Frâncu se furişă pe terasă şi, luând seama să se adăpostească pe după parapet, privi spre culmea Gorganului.

Mai mulţi oameni se vedeau încă la marginea pădurii de brad şi nimic nu vădea că aveau de gând să se apropie de cetăţuie.

Hotărât să-l găsească pe boierul Gorj înainte de fuga acestuia prin tunelul trecătorii, Frâncu ocoli etajul şi ajunse înaintea unei alte uşi, unde spirala scării îşi relua urcuşul cotit. Puse piciorul pe prima treaptă, îşi lipi mâinile de perete şi începu să urce.

Mereu aceeaşi tăcere!

Apartamentul de la etajul întâi nu era locuit.

Frâncu se grăbi să ajungă la palierele celorlalte etaje.

Când ajunse la al treilea palier, piciorul nu-i mai dădu peste nici o treaptă. Acolo sfârşea scara deservind apartamentul cel mai de sus al donjonului, încununat de platforma crenelată pe care flutura odinioară steagul boierilor Gorj.

Pe stânga palierului, peretele era străpuns de o uşă, atunci închisă.

Prin broasca a cărei cheie se afla afară se strecura un fir de lumină puternică.

Frâncu ascultă şi nu auzi, din apartament, nici un zgomot.

Lipindu-şi ochiul de gaura cheii, nu văzu decât partea stângă a unei încăperi viu luminate, în vreme ce partea dreaptă era cufundată în întuneric.

După ce suci cheia încetişor, Frâncu deschise uşa.

O sală spaţioasă ocupa tot etajul superior al donjonului. Pe pereţii ei circulari se sprijinea o boltă de chesoane, ale cărei nervuri se întâlneau la mijloc pentru a se contopi într-un pandantiv grosolan. Draperii grele, tapiserii vechi cu personaje acopereau pereţii. Câteva mobile bătrâne, dulapuri, blidare, jilţuri, scaune fără spătar o mobilau într-un fel destul de artistic. La ferestre spânzurau perdele groase, ce nu îngăduiau luminii să fie văzută de afară. Pe jos era întins un covor gros de lână, care amortiza paşii.

Rânduiala încăperii era cel puţin ciudată şi, pătrunzând înăuntru, Frâncu fu izbit mai ales de contrastul pe care-l înfăţişa, după cum era cufundată în întuneric sau scăldată în lumină.

În dreapta uşii, partea din fund se pierdea într-o beznă adâncă.

Dimpotrivă, la stânga, o estradă drapată în stofe negre primea o lumină puternică, provenind din vreun aparat de concentrare aşezat în faţă, dar astfel încât să nu poată fi văzut.

La vreo doisprezece paşi de estrada de care era despărţit printr-o balustradă ce-i venea până la brâu, se afla un jilţ vechi, cu spătar înalt, pe care ecranul îl înconjura cu un fel de penumbră.

Lângă jilţ, pe o măsuţă acoperită de un covor, o cutie dreptunghiulară.

Cutia, lungă de douăsprezece până la cincisprezece şchioape, largă de cinci sau şase, şi al cărei capac, bătut în nestemate, era deschis, cuprindea un cilindru metalic.

De cum pătrunse în încăpere, Frâncu îşi dădu seama că jilţul era ocupat.

Şedea într-adevăr acolo o fiinţă cu totul nemişcată, cu capul lăsat pe spătarul jilţului, cu pleoapele închise, cu braţul drept întins peste masă şi mâna sprijinită pe partea anterioară a cutiei.

Era Radu Gorj.

Oare pentru a dormi dorise boierul să-şi petreacă ultima noapte în etajul de sus al vechiului donjon?

Nu!... După câte auzise Frâncu, pe când celălalt vorbea cu Orfanik, era cu neputinţă!

Boierul Gorj era, dealtfel, singur în încăpere şi, ascultând de porunca ce-i fusese dată, nu mai încăpea îndoială că tovarăşul îi şi fugise prin tunel.

Dar Stilla?... Nu spusese Radu Gorj că voia s-o mai audă pentru ultima dată în Castelul din Carpaţi, înainte ca acesta să fie nimicit de explozie?... Şi de ce altfel ar fi venit în sala unde ea sosea, pesemne, seară de seară, pentru a-l îmbăta cu glasul ei?

Unde să fi fost Stilla?

Frâncu n-o vedea şi n-o auzea...

La urma urmei, ce-i păsa acum, când Radu Gorj era la cheremul tânărului ban!... Frâncu va şti să-l silească să spună tot! Dar, dată fiind starea de surescitare în care se afla, n-avea să se năpustească asupra celui pe care-l ura, aşa cum era urât de către el, care i-o răpise pe Stilla... pe Stilla, în viaţă şi nebună... nebună din pricina lui... şi să-l izbească?...

Frâncu se aşeză în spatele jilţului. Nu mai avea de făcut decât un pas pentru a apuca braţul boierului Gorj şi, rătăcit, cu ochii înroşiţi, îşi şi ridicase mâna...

Deodată se ivi Stilla.

Frâncu scăpă cuţitul pe covor.

Stilla era pe estradă, în picioare, în plină lumină, cu părul despletit, cu braţele întinse, minunat de frumoasă în costumul alb al Angelicăi din *Orlando*, aşa cum i se arătase pe bastionul cetăţii. Ochii ei, aţintiţi asupra tânărului ban, îl pătrundeau până în fundul sufletului...

Era cu neputinţă să nu-l vadă pe Frâncu şi, cu toate acestea, Stilla nu făcea nici o mişcare pentru a-l chema... nu-şi dezlipea buzele pentru a-i vorbi!... Vai! Era nebună!

Frâncu era gata să se năpustească pe estradă pentru a o cuprinde în braţe, pentru a o scoate afară...

Stilla începu să cânte. Fără a-şi părăsi jilţul, boierul Gorj se plecase spre ea. În culmea admiraţiei, ciudatul *dilettante* respira glasul ca pe un parfum, îl sorbea ca pe o licoare divină. Aşa cum fusese odinioară la reprezentaţiile teatrelor din Italia, aşa era acum în mijlocul sălii, în deplină singurătate, în vârful donjonului ce domina câmpia transilvană!

Da!... Stilla cânta... Cânta pentru el... doar pentru el!... Ceva ca o adiere se desprindea de pe buzele ei, ce păreau nemişcate... Dar, dacă-şi pierduse judecata, sufletul ei de artistă rămăsese întreg!

Frâncu, şi el, se îmbăta de farmecul glasului pe care nu-l auzise de cinci ani de zile... Se cufunda în contemplarea înflăcărată a femeii pe care nu crezuse s-o mai vadă vreodată şi care se afla aici, vie, de parcă o minune ar fi înviat-o sub privirile lui.

Iar cântecul Stillei nu era cel care, mai presus de toate, trebuia să facă să vibreze strunele amintirii în inima lui Frâncu? Da! Recunoscuse finalul tragicei scene din Orlando, finalul în care sufletul cântăreţei se fărâmase la cea din urmă frază:

Innamorata, mio cuore tremante,
Voglio morire...

Frâncu urmărea notă cu notă fraza inefabilă... Şi-şi spunea că nu se va mai întrerupe, aşa cum se întâmplase pe scena teatrului *San-Carlo*...

Nu!... Nu va muri pe buzele Stillei, precum murise la reprezentaţia ei de adio...

Frâncu nu mai răsufla... întreaga viaţă-i era legată de cântecul acesta... Câteva măsuri încă şi cântecul urma să sfârşească în toată puritatea-i fară seamăn...

Dar iată că glasul începe să slăbească... S-ar zice că Stilla şovăie, repetând cuvintele de o sfâşietoare durere:

Voglio morire...

Va cădea oare Stilla acolo, pe estradă, aşa cum căzuse odinioară pe scenă?

Nu cade, dar cântecul se opreşte la aceeaşi măsură, la aceaşi notă ca în teatrul *San-Carlo*... Scoate un strigăt... şi e strigătul pe care Frâncu l-a auzit în seara aceea...

Cu toate acestea Stilla e tot acolo, în picioare, nemişcată, cu privirea ei atât de îndrăgită, privire ce-i trimite tânărului ban toată dragostea din suflet...

Frâncu se repede spre ea... Vrea s-o scoată din sală, din castel...

În clipa aceea se întâlneşte faţă în faţă cu boierul Radu, care se ridicase.

– Frâncu Teleac!... strigă Radu Gorj. Frâncu Teleac a izbutit să scape!...

Dar Frâncu nici nu-i răspunde şi, năvălind spre estradă, repetă:

– Stilla... draga mea Stilla, te regăsesc aici, în viaţă...

– În viaţă... Stilla! strigă boierul Gorj.

Şi fraza ironică sfârşeşte printr-un hohot de râs în care se simte focul mâniei.

– În viaţă! adaugă Radu Gorj. Ei bine, încerce Frâncu Teleac să mi-o răpească!

Frâncu şi-a întins braţele către Stilla, ale cărei priviri arzătoare sunt aţintite asupră-i...

În clipa aceea Radu Gorj se pleacă, ia de jos cuţitul scăpat din mâna lui Frâncu şi-l îndreaptă către Stilla, încremenită...

Frâncu se aruncă spre el ca să abată lovitura ce o ameninţă pe nefericita nebună...

Prea târziu... Cuţitul o izbeşte în inimă...

Deodată se aude zgomotul unei oglinzi sfărâmate şi, când mii de cioburi se împrăştie prin încăpere, Stilla piere...

Frâncu a încremenit... Nu mai înţelege... Oare a înnebunit şi el?...

Iar Radu Gorj strigă:

– Frâncu Teleac o pierde din nou pe Stilla!... Dar glasul... glasul ei îmi rămâne... Glasul e al meu... numai al meu... şi nu va fi niciodată al altcuiva!

Atunci când dă să se repeadă asupra boierului Gorj, puterile îl lasă şi Frâncu se prăbuşeşte la picioarele estradei, pierzându-şi cunoştinţa.

Radu Gorj nici nu-l mai învredniceşte cu o privire. Ia cutia aşezată pe masă, iese năvalnic din sală, coboară la primul etaj al donjonului; apoi, ajuns pe terasă, îi dă ocol şi e gata să iasă pe uşa cealaltă, când răsună o împuşcătură.

De jos, de pe marginea şanţului, Roşca trăsese asupra boierului Gorj.

Boierul nu fu atins, dar glontele lui Roşca sfărâmă cutia pe care celălalt o ţinea în braţe.

Scoase un strigăt cumplit.

– Glasul... glasul ei... repeta. Sufletul... sufletul Stillei... zdrobit... zdrobit... zdrobit!...

Şi atunci, cu părul vâlvoi, cu mâinile crispate, fu văzut alergând de-a lungul terasei, în vreme ce striga întruna:

– Glasul... glasul ei!... I-au zdrobit glasul!... Să fie blestemaţi!

Apoi pieri pe uşă în clipa când Roşca şi Nicu Deac încercau să escaladeze zidurile incintei, fară a mai aştepta căprăria agenţilor de poliţie.

Aproape îndată, o cumplită explozie făcu să tremure masivul Pleşei. Jerbe de flăcări se ridicară până la nori şi o avalanşă de pietre căzu peste drumul Vulcanului.

Din bastioane, ziduri, donjon, din bisericuţa Castelului din Carpaţi nu mai rămânea pe culmea dealului Gorgan, decât o grămadă de ruine fumegânde.

XVII

Conform convorbirii boierului cu Orfanik, vă amintiţi, explozia trebuia să nimicească cetăţuia abia după plecarea lui Radu Gorj.

Dar în clipa când explozia se produsese era cu neputinţă ca boierul să fi avut răgazul să fugă prin tunel, pe drumul trecătorii. Nemaiştiind ce face, în zbuciumul durerii, în nebunia deznădejdii, să fi pricinuit Radu Gorj o catastrofă năprasnică, a cărei victimă să fi devenit? Să fi dorit să se îngroape sub ruinele castelului după rostirea cuvintelor de neînţeles care-i scăpaseră în clipa când glontele lui Roşca sfărâmase cutia pe care o ducea?

În orice caz, a fost o fericire faptul că, surprinşi de împuşcătura lui Roşca, agenţii se mai găseau la oarecare depărtare atunci când explozia zgudui muntele. Numai câţiva fură atinşi de sfărâmăturile căzute la poalele dealului Gorgan. Doar Roşca şi pădurarul se aflau atunci la piciorul zidului şi, întradevăr, a fost o minune că nu s-au pomenit striviţi sub ploaia de pietre.

Explozia se produsese, aşadar, înainte ca Roşca, Nicu Deac şi agenţii să izbutească, fără prea mare greutate, să trecă zidul, depăşind şanţul pe jumătate umplut de năruirea pietrelor.

La cincizeci de paşi dincolo de zid, la baza donjonului, un trup fu ridicat din mijlocul dărâmăturilor.

Era cel al lui Radu Gorj. Câţiva oameni mai în vârstă – jupânul Colţ, printre alţii – îl recunoscuseră fără să şovăie.

Cât despre Roşca şi Nicu Deac, nu se gândeau decât să-l regăsească pe tânărul ban. De vreme ce Frâncu nu se ivise la răstimpul socotit de el şi ostaşul său, însemna că nu izbutise să scape din castel.

Dar Roşca nu mai nădăjduia că supravieţuise, că nu era una dintre victimele catastrofei; de aceea plângea cu lacrimi cât pumnul, iar Nicu Deac nu mai ştia cum să-l potolească.

După o jumătate de ceas de cercetări, tânărul ban fu totuşi regăsit la primul etaj al donjonului, sub o boltă care îngăduise să nu fie strivit.

– Stăpâne... bietul meu stăpân!

– Boierule!...

Acestea fură cele dintâi cuvinte pe care Roşca şi Nicu Deac le rostiră atunci când se plecară asupra lui Frâncu. Îl credeau mort, nu era decât leşinat.

Frâncu deschise ochii; dar privirea lui rătăcită nu părea să-l recunoască pe Roşca şi s-ar fi zis că nici nu-l aude.

Nicu Deac, care-l ridicase în braţe, îi vorbi din nou; nu primi răspuns.

Doar ultimele cuvinte ale cântecului Stillei ieşiră din gura tânărului ban:

Innamorata... Voglio morire...

Frâncu Teleac îşi pierduse minţile.

XVIII

De vreme ce tânărul ban avea minţile rătăcite, nimeni, fară îndoială, n-ar fi aflat vreodată explicaţia ultimelor întâmplări petrecute în decorul Castelului din Carpaţi, fără unele revelaţii făcute în următoarele împrejurări:

Aşa cum se înţeleseseră, Orfanik aşteptă timp de patru zile ca boierul Gorj să-l întâlnească în târguşorul Bistriţa. Văzând că nu se iveşte, se întrebase dacă nu fusese cumva răpus de explozie. Atunci, împins deopotrivă de curiozitate şi de nelinişte, părăsise târguşorul, o luase spre Vereşti şi începuse să bântuie prin preajma cetăţii.

Rău îi prii, că agenţii poliţiei nu întârziară să pună mâna pe el, după indicaţiile lui Roşca, de vreme ce-l cunoştea de mult.

Odată ajuns în capitala comitatului şi aflat în prezenţa magistraţilor, Orfanik nu se împotrivi să răspundă la întrebările puse în cursul anchetei cu privire la catastrofă.

Vom mărturisi, chiar, că tristul sfârşit al boierului Radu Gorj nu păru să-l mişte pe savantul egoist şi maniac, căruia nu-i stăteau la inimă decât invenţiile lui.

Mai întâi şi întâi, la cererile stăruitoare ale lui Roşca, Orfanik declară că Stilla murise, murise de-a binelea şi că - sunt propriile lui cuvinte - «era îngropată de cinci ani, şi bine îngropată, în cimitirul *Campo Santo Nuovo* din Neapole».

Această declaraţie nu trezi cea mai mică dintre mirările pe care ciudata aventură avea să le stârnească.

Într-adevăr, dacă Stilla murise, cum se făcea că Frâncu îi auzise glasul în sala mare a hanului, că o văzuse apoi ivindu-se pe movila de pământ a bastionului, că se îmbătase apoi cu cântecul ei, pe când era închis în criptă?... Cum de o regăsise în viaţă în încăperea din donjon?

Iată explicaţia acestor felurite fenomene, ce păreau menite a rămâne neexplicate:

Nu s-a uitat ce deznădejde îl cuprinsese pe boierul Gorj ca urmare a răspândirii zvonului că Stilla părăsea teatrul pentru a deveni băneasa Teleac. Urma să-i lipsească minunatul talent al artistei, adică toate bucuriile lui de *dilettante*.

Orfanik îi propuse atunci să culeagă, cu ajutorul aparatelor fonografice, cele mai de seamă bucăţi ale repertoriului, pe care cântăreaţa avea de gând să le cânte la reprezentaţiile ei de adio. Aparatele erau admirabil perfecţionate la vremea aceea şi Orfanik le desăvârşise până într-atât, încât glasul omenesc nu era alterat de ele nici în farmecul şi nici în puritatea sa.

Boierul Gorj primi oferta fizicianului. Pe rând şi în taină, în ultima lună a stagiunii, nişte fonografe fură instalate în fundul lojii zăbrelite.

Aşa fură gravate pe plăcile lor cavatinele, romanţele din opere sau concerte, printre altele melodia lui Stefano şi aria finală din *Orlando*, întreruptă de moartea cântăreţei.

Iată împrejurările în care boierul Gorj venise să se închidă în Castelul din Carpaţi, unde, seară de seară, putea auzi cântecele culese de minunatele aparate. Şi nu numai că o asculta pe Stilla ca şi cum s-ar fi aflat în loja lui, dar - ceea ce poate părea cu totul de neînţeles - o şi vedea înaintea ochilor, de parcă ar fi fost vie.

Era un simplu artificiu de optică.

Boierul Gorj, se ştie, cumpărase un minunat portret al cântăreţei. Portretul o înfăţişa în picioare, în costumul alb al Angelicăi din *Orlando* şi cu părul despletit. Iar, cu ajutorul unor oglinzi înclinate după un anume unghi calculat de Orfanik, atunci

când puternice raze luminau portretul aşezat în faţa unei oglinzi, Stilla se ivea, datorită reflectării, la fel de «reală» ca în vremea când era plină de viaţă şi în toată splendoarea frumuseţii ei. Mulţumită acestui aparat, mutat noaptea pe movila de pământ a bastionului, Radu Gorj o făcuse să se ivească atunci când voise să-l momească pe Frâncu Teleac; mulţumită aceluiaşi aparat o văzuse tânărul ban pe Stilla în sala donjonului, pe când fanaticul ei admirator se îmbăta cu glasul şi cântecele ei.

Acestea sunt, pe scurt, informaţiile pe care Orfanik le împărtăşi mai amănunţit în cursul interogatoriului. Şi trebuie spus că, plin de o mândrie fără pereche, se declarase autorul acestor invenţii geniale pe care le dusese până la cel mai înalt grad de perfecţiune.

Cu toate acestea, dacă Orfanik lămurise din punct de vedere material atâtea fenomene, sau mai degrabă «trucuri», pentru a folosi un termen consacrat, nu înţelegea nici el de ce, înainte de explozie, boierul Gorj nu avusese răgazul de a fugi prin tunelul facând legătura cu pasul Vulcan. Dar, când află că un glonte sfărâmase obiectul pe care Radu Gorj îl ducea în braţe, înţelese. Obiectul era aparatul fonografic cuprinzând ultimul cântec al Stillei, cel pe care Radu Gorj dorise să-l mai asculte o dată în sala donjonului, înaintea prăbuşirii. Iar distrugerea aparatului însemna şi distrugerea vieţii boierului Gorj, care – înnebunit de deznădejde – voise să se îngroape sub ruinele cetăţuii.

Boierul Radu Gorj a fost înmormântat în cimitirul din Vereşti, cu cinstea cuvenită vechiului neam ce sfârşea odată cu el. Cât despre tânărul ban Teleac, Roşca l-a dus în castelul de lângă Craiova, unde-şi închină viaţa îngrijirii stăpânului său. Orfanik i-a dăruit cu dragă inimă fonografele pe care sunt culese celelalte cântece ale Stillei şi, când aude glasul marei artiste, Frâncu devine cumva atent, îşi regăseşte luciditatea de odinioară, de parcă sufletul său încearcă să retrăiască în amintirile unui trecut de neuitat.

Într-adevăr, tânărul ban avea să-şi recapete peste câteva luni judecata şi, prin el, au fost cunoscute amănuntele ultimei nopţi a Castelului din Carpaţi.

Să spunem că nunta fermecătoarei Mioriţe şi a lui Nicu Deac a avut loc la o săptămână de la catastrofă. După ce primiră binecuvântarea popii din Vulcan, mirii se înapoiară la Vereşti, unde jupânul Colţ le pregătise cea mai frumoasă încăpere a casei.

Dar să nu ne închipuim că, dacă feluritele întâmplări au fost lămurite în chip firesc, tânăra femeie nu mai crede în fantasticele năluci din cetăţuie. Degeaba-şi bate gura Nicu Deac – şi chiar Ionas, care ţine să-şi vadă din nou muşteriii la *Regele Matei* – ea nu se dă bătută, după cum nu se vor da, dealtfel, nici jupânul Colţ, ciobanul Frig, dascălul Homorod şi ceilalţi

vereşteni. Vor mai trece încă mulţi ani până ce oamenii ăştia de treabă se vor dezbăra de credinţele lor superstiţioase.

Măcar că doctorul Paţac, care şi-a reluat obişnuitele lăudăroşenii, nu încetează să spună cui vrea să-l asculte:

– Ei bine!... N-am zis eu?... Duhuri în cetăţuie!... Parcă există duhuri!

Dar nimeni nu-l ia în seamă şi, dacă batjocurile-i depăşesc măsura, e chiar poftit să tacă din gură.

Dealtfel, dascălul Homorod n-a încetat să-şi întemeieze lecţiile pe studiul legendelor transilvănene. Tânăra generaţie din satul Vereşti va crede încă multă vreme de acum înainte că ruinele Castelului din Carpaţi sunt bântuite de duhuri venite de pe lumea cealaltă.

CASTELUL DIN CARPAŢI, AZI (postfaţă)

Iată, aşadar, vestitul roman al lui Jules Verne, care a făcut cunoscută regiunea carboniferă a «celor două Jiuri» şi oamenii

ei, mai mult, poate, decât celebrele lucrări ale lui Elisée Reclus şi Gérando, a contribuit în mod hotărâtor la învăluirea într-o aură romantică a ţinutului carpatin şi a atras atenţia Europei nu numai asupra frumuseţilor unui peisaj legendar, ci şi asupra dramei naţionale desfăşurată în Transilvania secolului trecut!

Ecoul romanului, surprinzător de puternic în rândurile contemporanilor, pare azi atenuat. Această povestire, cum mai modest o intitulează Jules Verne, să fi îmbătrânit oare mai repede decât atâtea dintre operele scriitorului? Ea a fost totuşi selecţionată printre cele zece lucrări, considerate drept cele mai reprezentative, pe care populara colecţie Livre de Poche le-a editat în 1966 într-un tiraj record de 1000000 exemplare, cu prilejul sărbătoririi Anului Jules Verne... Caracterul întrucâtva desuet al micului roman să ne izbească oare mai degrabă pe noi, cititorii români, scăpând cititorilor de limbă franceză? Să încercăm a ne lămuri.

Tot ceea ce putea părea «neverosimil» în întâmplările narate la 1892, când Castelul din Carpaţi a văzut lumina tiparului - şi chiar «într-unul din ultimii ani ai secolului al XIX-lea», când ele se petrec – a devenit azi nu numai verosimil, ci realmente banal, tocmai datorită acelor «resurse ştiinţifice» invocate de Jules Verne şi care, în cazul dat, nu mai constituie de mult «zestrea viitorului», ci moştenirea trecutului. Minunile electrice ale lui Orfanik ne fac să zâmbim, spaimele vereştenilor ni se par naive din cale-afară.

Ni s-ar putea obiecta că observaţia e valabilă pentru cele mai multe dintre anticipaţiile lui Jules Verne (fară să ştirbească prea mult din farmecul lucrărilor sale, ce rămân an de an în fruntea listelor de traduceri făcute în toate limbile pământului). Dar am aminti atunci că o călătorie în submarin, ocolul lumii sau zborul cosmic, deşi perfect posibile, nu sunt totuşi nici azi la îndemâna oricui, în vreme ce electricitatea a intrat în viaţa noastră în asemenea măsură şi ne-a devenit atât de familiară, încât ne vine greu să ne mai minunăm de utilizarea ei, fie şi în scopuri excentrice. Limitându-se la o anticipare de numai câţiva ani cu privire la folosirea unei invenţii căreia pare să nu-i fi prevăzut colosala extindere, scriitorul a grăbit îmbătrânirea naraţiunii sale şi sentimentul acesta îi încearcă desigur pe toţi cei care o descoperă azi.

Ceea ce n-a pierit însă pentru cititorii din lumea întreagă e parfumul exotic, culoarea locală, farmecul «îndepărtatei» Transilvanii, această provincie a «Extremei Europe» cum o numeşte Jules Verne cu o expresie menită să sugereze distanţa pe care o evocă Extremul-Orient. Vai! farmecul acesta dispare pentru cei ce cunosc mai bine decât el locurile, obiceiurile şi traiul oamenilor din Valea Jiului. În cazul nostru, magia exotismului nu poate opera. De aceea, poate, povestirea a

îmbătrânit mai vizibil pentru noi, de aceea îi detectăm mai degrabă suflul scurt, necompensat de factorii care-l ascund cititorilor pentru care România a rămas o ţară depărtată, chiar dacă nu necunoscută. Şi ne putem întreba cu oarecare melancolie cum apare Patagonia în ochii unui patagonez ce parcurge Copii căpitanului Grant....

Ne rămâne oare atunci atât de puţin din cunoscuta povestire a lui Jules Verne? Din fericire, nu. Pentru că am vorbit de optica noastră, se cuvine să subliniem cu putere, în primul rând, datoria de recunoştinţă pe care noi, românii, am contractat-o faţă de cel ce a scris cu atâta dragoste despre oamenii văii Jiului, îmbrăţisându-le fără reticenţe idealul naţional. Nedezminţindu-se nici de astă dată, Jules Verne şi-a îndreptat întreaga simpatie către un popor asuprit şi dornic de libertate, pe care l-a înfăţişat cu o consecventă căldură. Toţi eroii principali ai romanului sunt români şi toţi sunt oameni de treabă, până şi lăudărosul Paţac. În ciuda tendenţioaselor mijloace de informare care-i stăteau la îndemână, Jules Verne a înţeles tragedia urmaşilor vechilor daci, supuşi «la cea mai nedemnă asuprire» şi a notat că «viitorul le aparţine». Acest mic roman a creat un val de simpatie pentru «valahi» şi a contribuit astfel - fie şi indirect - la formarea unei opinii publice favorabile aspiraţiilor către unitatea naţională a românilor. Numai această împrejurare, singură, ar justifica interesul de care *Castelul din Carpaţi* e firesc să se bucure în România. Dar am fi nedrepţi dacă n-am recunoaşte şi calităţile literare ale lucrării şi, în primul rând, atmosfera romantică pe care Jules Verne s-a priceput s-o creeze în jurul negurosului său erou principal.

Radu Gorj se integrează în galeria personajelor scumpe lui Jules Verne, eroi îndrăgostiţi de libertate şi care au sacrificat totul pentru a-i asigura victoria, eroi învinşi de împrejurări potrivnice şi care au devenit «ciudaţi», s-au închis în ei, refuzând contactul cu o lume ce i-a dezamăgit acceptând - pe ruinele speranţelor de ieri - instaurarea unor rânduieli nedrepte. Mândri, neînfrânţi şi singuri, aceşti eroi au supravieţuit idealului lor şi s-au cantonat într-o mizantropie care nu reprezintă decât un ultim răspuns la marea lor dragoste înşelată, expresia ireversibilei lor dezamăgiri.

În această ordine de idei e interesant de subliniat faptul că, dacă banul Teleac pare a juca în roman rolul eroului pozitiv în luptă cu maleficul stăpân al *Castelului din Carpaţi,* o lectură atentă demonstrează că lucrurile nu sunt atât de simple. Singurul punct comun între cei doi protagonişti – în afara originii lor naţionale şi sociale, evident – e singurătatea. Amândoi au rămas de timpuriu orfani. Dar, în vreme ce boierul Radu şi-a consacrat viaţa luptei pentru libertatea poporului său, banul Frâncu a dus existenţa unui boier de ţară şi s-a mulţumit cu

plăcerile vânătorii. Amândoi se întâlnesc apoi în admiraţia faţă de Stilla. Radu Gorj n-a manifestat însă niciodată dorinţa de a o răpi, de a o avea numai pentru el - deşi o admiră dinaintea lui Teleac, nici n-a încercat s-o cunoască – pe când visul tânărului ban e s-o ducă în castelul lui de lângă Craiova pentru a se bucura singur de farmecul şi arta cântăreţei.

Eroul înfrânt pe câmpurile de luptă unde se disputa libertatea nu mai e acum decât un iubitor de muzică, printre alţii, tot ce i-a rămas, tot ce-l ţine în viaţă e arta incomparabilă a Stillei, în care recunoaşte o valoare absolută, nobilă şi generoasă ca libertatea. Dar, consecvent cu altruismul trecutului său, nu-i trece prin minte s-o răpească nici celui din urmă dilettante şi se mulţumeşte s-o asculte din loja în fundul căreia se ascunde pentru a nu vedea publicul compus din oameni pe care-i dispreţuieşte, fără a le contesta totuşi dreptul de a se împărtăşi – ca şi el – din comorile artei. Numai un fatal concurs de împrejurări – strania depresiune a Stillei, inconştientul egoism de îndrăgostit al lui Frâncu şi tragicul accident al cântăreţei – îl determină să se retragă definitiv din lumea oamenilor, după o neizbutită încercare de sinucidere. Oamenii l-au dezamăgit din nou, înregistrările făcute de Orfanik sunt tot ce i-a rămas şi, cu ele, se închide în uriaşul mormânt al castelului său părăginit.

Frâncu intervine atunci pentru a doua oară în tragica existenţă a lui Radu Gorj, ale cărui fantasmagorice mijloace de apărare alimentau cronica Vereştilor, dar nu făceau rău, în fond, nimănui. Fireşte, sfârşitul boierului Radu ilustrează convingerea lui Jules Verne că, oricât de perfect organizată, izolarea de societate nu-i cu putinţă şi nu poate constitui o soluţie. Stima lui se îndreaptă totuşi către sumbrul erou care nu ezită să meargă până la distrugere pentru a-şi apăra inviolabilitatea ultimului refugiu, răzbunându-se totodată asupra celui ce a retezat cel din urmă fir ce-l mai lega de lume, răzbunându-se asupra omenirii în genere, pentru a pieri sub ruinele castelului său într-o tragică apoteoză, înfrânt şi biruitor. Într-adevăr, dacă maniacul îmbătrânit şi cu minţile întunecate de suferinţă a fost înfrânt, omul liber a înregistrat o ultimă victorie, căreia nu-i poate supravieţui. Un Radu Gorj delincvent de drept comun, proscris, fugărit de poliţie şi nevoit să se coboare la toate compromisurile inerente unei vieţi la marginea societăţii nu e de conceput. Mândru şi demn până la excentricitate, eroul moare ca un simbol intransigent al independenţei, iar romantica lui figură continuă să impresioneze peste ani, stăruind în conştiinţa cititorului, în ciuda naivului ei anarhism. Cea mai însemnată cauză care asigură succesul *Castelului din Carpaţi* rămâne astfel memorabila realizare a acestui complex personaj, frate bun cu căpitanul Nemo şi cu atâţia eroi romantici, deveniţi demoni pentru că nu li s-a îngăduit să fie îngeri.

*

O problemă care-l interesează în mod firesc pe cititorul român priveşte sursele documentării lui Jules Verne. Abundenţa numelor geografice şi a cuvintelor româneşti, pomenirea unor obiceiuri şi mai ales precizia cu care descrie peisajele Văii Jiului au dus la presupunerea că ar fi vizitat locurile despre care vorbeşte. Nu avem din păcate nici o dovadă în acest sens şi, cum pare greu de crezut că vizita în Transilvania a unui scriitor celebru ca autorul *Castelului din Carpaţi* putea trece neînregistrată de numeroşii gazetari ai vremii, care s-ar fi socotit onoraţi să obţină de la el interviuri şi declaraţii," trebuie să credem că Jules Verne a folosit în primul rând cele două izvoare (Reclus şi Gérando), menţionate, dealtfel, la începutul romanului, unele surse mai greu de identificat, precum şi relatările unei prietene originară din Transilvania şi proprietară a unui mic «castel din Carpaţi», amplasat pare-se cam prin regiunea unde se desfăşoară acţiunea romanului. Amintirile acestei prietene îi vor fi fost deosebit de utile, după cum miniaturalul ei castel, amplificat până la dimensiunile celui de la Hunedoara, a putut deveni, pentru circumstanţă, sumbra cetăţuie a lui Radu Gorj. (Cititorul dornic să cunoască mai bine împrejurările în care Jules Verne şi-a conceput romanul poate acum consulta cu mult folos remarcabila lucrare a lui Ion Hobana *20 000 de pagini în căutarea lui Jules Verne* (Ed. Univers, 1979) şi îndeosebi pasionantul capitol intitulat «Cântecul amintirii».)

În sfârşit, o ultimă precizare. După cum se ştie, către sfârşitul secolului al XIX-lea singurele surse de informaţie referitoare la Translivania şi accesibile unui străin nu puteau fi decât de provenienţă austro-ungară. Cum, datorită unor dificultăţi explicabile, Jules Verne a transcris greşit cuvintele româneşti pe care le citează şi cum ni s-a părut firesc să-i corectăm ortografia (un singur exemplu: *Românul nu piere* devine în transcrierea lui *Roman ne pere*), am considerat tot atât de necesară restabilirea vechilor nume geografice româneşti indicate de el în echivalente maghiare sau germane, conform surselor cercetate şi hărţilor oficiale ale vremii. Dacă operaţia aceasta nu comportă dificultăţi şi am menţionat-o mai mult pentru a-l preveni pe cititorul căruia i-ar cădea în mâini textul original, lucrurile se schimbă atunci când e vorba de numele unor personaje de origine română, cărora romanul le atribuie sonorităţi cu totul bizare. A fost nevoie astfel de oarecare efort pentru a reconstitui o categorie de nume alterate şi a înţelege, de pildă, că fata numită de Jules Verne *Miriota* e Mioriţa (*Miriota*, adică mieluşeaua, precizează el la pag. 27) sau pentru a detecta o altă categorie de nume, echivalate cu corespondentul lor francez, ca *Rodolphe*, numele

dat castelanului din Carpaţi, care nu reprezintă decât transcrierea numelui Radu (ceea ce reiese din faptul că Jules Verne menţionează la pag. 19 un personaj istoric *Rodolphe le Noir*, alias Radu Negru, şi palatul său de la Curtea de Argeş). Nu vom prelungi lista exemplelor menite să ilustreze felul în care am procedat pentru restabilirea numelor corecte, fără de care povestirea *Castelului din Carpaţi* ni s-ar fi părut, în româneşte, falsă. Trebuie totuşi să menţionăm faptul că, pentru ediţia de faţă, am profitat de cercetările lui Ion Hobana materializate în studiul amintit şi – pentru precizarea câtorva nume ale personajelor – am revenit asupra soluţiilor anterioare acceptând sugestiile acestui excelent cunoscător al operei verniene şi dând astfel banului de Craiova numele Teleac, învăţătorului pe cel de Homorod etc. Menţiunea aceasta, evident, e menită să acorde Cezarului ce-i al Cezarului, dar şi să lămurească eventualele nedumeriri ale celui ce ar avea curiozitatea să compare prezenta ediţie cu aceea din 1967....

VL
ADIMIR COLIN

ÎNTÂMPLĂRI NEOBIŞNUITE

Capitolul I ÎN CARE *NORTH POLAR PRACTICAL ASSOCIATION* LANSEAZĂ O NOTIFICARE ÎN LUMEA VECHE ŞI LUMEA NOUĂ

– Care va să zică, domnule Maston, dumneata pretinzi că o femeie n-ar fi niciodată în stare să contribuie la progresul ştiinţelor matematice sau experimentale?

– Spre marele meu regret, Mistress Scorbitt, sunt obligat să susţin această părere, răspunse J.T. Maston. Recunosc, mă rog, că au existat sau că există unele matematiciene celebre, mai ales în Rusia; dar, ţinând seama de conformaţia creierului femeii, ea nu poate ajunge niciodată un Arhimede şi, cu atât mai puţin, un Newton.

– Vai, domnule Maston, dă-mi voie, te rog, să protestez în numele sexului feminin!...

– ...care este cu atât mai fermecător, Mistress Scorbitt, cu cât nu-i deloc menit să-şi închine viaţa studiilor abstracte.

– Prin urmare, domnule Maston, dumneata eşti de părere că o femeie, văzând cum cade un măr, n-ar fi putut să descopere legea atracţiei universale, aşa cum a făcut ilustrul savant englez la sfârşitul celui de al XVII-lea secol?

– Văzând cum cade un măr, Mistress Scorbitt, unei femei nu i-ar fi trecut prin cap decât gândul să-l mănânce... urmând pilda mamei noastre, Eva!

– După cum văd, dumneata crezi că femeile n-au nici o aptitudine pentru înalte speculaţii intelectuale.

– Nici o aptitudine?... Nu spun asta, Mistress Scorbitt! Îmi iau totuşi îngăduinţa să observ că, de când există oameni pe pământ şi deci şi femei, nu s-a pomenit încă vreun creier de femeie căruia să-i datorăm vreo descoperire în domeniul ştiinţific, asemănătoare celor ale lui Aristotel, Euclid, Kepler sau Laplace.

– Ei, şi aceasta poate constitui o dovadă? Trecutul hotărăşte irevocabil şi viitorul?

– Deh!... Ceea ce nu s-a întâmplat de mii de ani încoace, n-o să se întâmple... fară îndoială... nici de acum înainte...

– Atunci, după câte văd, domnule Maston, nu ne mai rămâne altceva de făcut decât să ne resemnăm; nu suntem bune decât...

– Decât să fiţi bune! răspunse J.T. Maston, cu amabilitatea curtenitoare pe care o poate avea un savant cu capul împuiat de X-uri.

Dealtfel, Mistress Evangelina Scorbitt era dispusă să se mulţumească şi cu atât.

– Ei bine, domnule Maston, reluă ea, fiecare cu rolul lui în lumea asta. Dumneata rămâi calculatorul extraordinar care eşti!

Dăruieşte-te în întregime problemelor ridicate de această operă uriaşă, căreia sunteţi pe cale, dumneata şi prietenii dumitale, să vă închinaţi viaţa. Cât despre mine, eu am să fiu «femeia bună» care trebuie să fiu, dându-vă concursul meu bănesc.

– Ceea ce o să-ţi asigure recunoştinţa noastră veşnică! răspunse J.T. Maston.

Obrajii doamnei Scorbitt se împurpurară de plăcere, pentru că avea - dacă nu pentru toţi savanţii în general - cel puţin pentru J.T. Maston o simpatie cu totul deosebită. Oare inima femeii nu-i o prăpastie adâncă?

Era într-adevăr uriaşă opera aceasta, în care bogata văduvă americană se hotărâse să investească un capital însemnat.

Iată despre ce operă era vorba şi ce ţel pretindeau că urmăresc iniţiatorii ei.

Ţinuturile arctice propriu-zise cuprind, după Maltebrun, Reclus, Saint-Martin şi cei mai autorizaţi geografi:

1. Devonul nordic, adică insulele acoperite de gheţuri din Marea Baffin şi strâmtoarea Lancaster;

2. Georgia nordică, formată din Ţara lui Banks şi dintr-un mare număr de insule, ca insulele Sabine, Byam-Martin, Griffith, Cornwallis şi Bathurst;

3. Arhipelagul lui Baffin-Parr, compus din diferite regiuni ale continentului polar, ca Southampton, Cumberland, James-Sommerset, Boothia-Felix, Melville şi altele, aproape necunoscute.

În ţinutul acesta nordic, mărginit de paralela 78, uscatul se întinde pe 1 400 000 de mile pătrate, iar marea pe 700 000 de mile pătrate.

Dincolo de această paralelă, îndrăzneţi exploratori moderni[1] au reuşit să înainteze până aproape de paralele 84, descoperind câteva ţărmuri pierdute în spatele unui lanţ înalt de banchize şi dând nume capurilor, piscurilor, golfurilor sau golfuleţelor de pe aceste ţinuturi întinse, care ar putea fi numite Podişul Arctic. Dincolo de paralela 84 domneşte taina, irealizabilul desideratum al cartografilor; nimeni nu ştie încă dacă îngrămădirea de netrecut de gheţuri de la Polul Nord ascunde sub ea, pe o întindere de 6° latitudine, pământuri sau mări.

Şi iată că, în 189..., guvernul Statelor Unite avu năstruşnica idee să propună lumii întregi scoaterea la mezat a regiunilor din jurul Polului Nord, neexplorate încă. Concesionarea regiunilor polare era solicitată de o societate americană, care se constituise în vederea cumpărării acestei tichii boreale a globului pământesc.

Este drept că, mai înainte cu vreo câţiva ani, Conferinţa de la Berlin alcătuise un cod special, spre folosinţa marilor puteri care

[1] Această carte a apărut în anul 1889. (N.T.)

vor să pună mâna pe bunul altuia sub pretextul colonizării sau al deschiderii de noi debuşee pentru comerţ. Totuşi, se pare că acest cod nu se putea aplica în cazul de faţă, deoarece teritoriile polare nu erau locuite.

Cum, însă, ceea ce nu-i al nimănui este şi al tuturor, noua societate nu pretindea să «ocupe», ci să «dobândească», pentru ca să fie la adăpost de orice reclamaţie ulterioară.

În Statele Unite nu există proiect, oricât de îndrăzneţ - ba chiar aproape irealizabil - care să nu găsească atât adepţi atraşi de laturile lui practice, cât şi bani pentru a fi tradus în fapt. Se văzuse asta destul de bine cu câţiva ani mai înainte, când Gun-Club («Clubul artileriştilor») din Baltimore se hotărâse să trimită un proiectil în Lună, sperând să obţină o linie de legătură directă cu satelitul nostru[1]. Oare nu tocmai întreprinzătorii yankei furnizaseră cele mai mari sume de care avea nevoie această încercare interesantă? Şi dacă încercarea a putut avea loc, faptul nu se datoreşte oare celor doi membri ai clubului amintit mai sus, care au îndrăznit să înfrunte riscurile acestei experienţe supraomeneşti?

Dacă vreun nou Lesseps[2] ar propune într-o bună zi să se taie un canal cu un profil adânc de-a curmezişul Europei şi Asiei, de la ţărmurile Atlanticului până la mările Chinei; dacă vreun genial inginer de foraj s-ar oferi să sfredelească Pământul ca să atingă straturile fluide de silicaţi aflate la suprafaţa materiei topite, pentru a scoate căldură din însuşi focarul aflat în centrul globului pământesc; dacă vreun electrician întreprinzător ar voi să adune la un loc curenţii electrici împrăştiaţi pe toată suprafaţa Pământului, pentru a forma din ei un nesecat izvor de căldură şi lumină; dacă vreunui inginer îndrăzneţ i-ar trece prin minte să înmagazineze în rezervoare imense surplusul de căldură din timpul verii, pentru a-l înapoia iarna zonelor bântuite de ger; dacă vreun excepţional inginer hidrolog ar încerca să folosească forţa vie a fluxului şi refluxului pentru a produce, după bunul lui plac, căldură sau forţă - câte societăţi anonime sau în comandită nu s-ar forma pentru a duce la bun sfârşit sute de asemenea proiecte!

În fruntea celor care ar subscrie s-ar găsi americanii, şi torente de dolari ar da năvală în casele de bani ale societăţilor, asemenea marilor fluvii din America de Nord, ce se revarsă în oceane.

Este deci firesc să admitem că opinia publică a fost afectată când s-a răspândit vestea - cel puţin ciudată - că ţinuturile

---

[1] A se vedea volumele «De la Pămînt la Lună» şi «În jurul Lunii» (N.T.)

[2] Lesseps - inginer francez, constructorul Canalului de Suez (N.T.)

arctice urmau să fie scoase la mezat, spre a deveni proprietatea celui ce va oferi un preţ mai mare. Dealtfel, nu se deschisese nici o subscripţie publică în vederea acestei cumpărări. Capitalul era strâns dinainte, aşa cum o să vedem când va fi vorba de folosirea domeniului intrat în posesia cumpărătorilor.

Folosirea ţinuturilor arctice?!... Zău că o asemenea idee nu putea să se nască decât în capul unor nebuni!

Şi totuşi, proiectul era cât se poate de serios.

Într-adevăr, o notă fusese adresată în acelaşi timp ziarelor europene, australiene şi asiatice ca şi celor americane. Nota se încheia cu o invitaţie de *commodo et incommodo*[1] din partea celor interesaţi. Ziarul *New-York Herald* publicase primul această notă, aşa că abonaţii lui Gordon Bennett putură citi la 7 noiembrie următoarea ştire, care pătrunse ca fulgerul în lumea savanţilor şi în lumea industriaşilor, stârnind ecouri diferite:

«În atenţia locuitorilor globului pământesc!

Regiunile de la Polul Nord, situate dincolo de paralela 84 latitudine boreală, nu au fost puse în exploatare din simplul motiv că nu au fost descoperite.

Într-adevăr, punctele extreme însemnate pe hărţi de către navigatorii de naţionalităţi diferite sunt următoarele:

82°45’ atins de englezul Parry, în iulie 1847, pe cel de-al 28-lea meridian vestic, în nordul insulei Spitzberg;

83°20’28’’, atins de Markham, din expediţia engleză a lui sir John Georges Nares, în mai 1876, pe al 50-lea meridian vestic în nordul Ţării lui Grinnel;

83°35’ latitudine, atins de Lockwood şi Brainard, din expediţia americană a locotenentului Greelly în mai 1882, pe cel de-al 42-lea meridian vestic, în nordul Ţării lui Nares.

Aşadar, regiunea care se întinde între paralela 84 şi Pol, pe o distanţă de 6 grade, poate fi socotită drept un domeniu în indiviziune al diferitelor state de pe glob, şi deci susceptibil de a deveni proprietate particulară, în urma unei licitaţii publice.

Dar, potrivit principiilor de drept, nimeni nu poate fi obligat să rămână în indiviziune. În consecinţă, Statele Unite ale Americii, întemeindu-se pe aceste principii, au hotărât să provoace alienarea acestui domeniu.

La Baltimore a fost întemeiată o societate sub denumirea North Polar Practical Association («Societatea practică Polul Nord») ca reprezentant oficial al Statelor Unite. Această societate îşi propune să cumpere sus-zisa regiune cu acte încheiate în regulă, care să-i confere dreptul absolut de proprietate asupra continentelor, insulelor, ostroavelor,

---

[1] Termen juridic însemnând «despre avantaje şi inconveniente» (N.T.)

stâncilor, mărilor, lacurilor, fluviilor, râurilor, torentelor şi, în general, asupra a tot ceea ce formează acum bunul imobil de la Polul Nord, fie că este acoperit de gheţuri veşnice, fie că aceste gheţuri se topesc în timpul verii.

Se atrage atenţia în mod special că acest drept de proprietate nu va putea fi socotit caduc, chiar dacă în situaţia geografică şi meteorologică a globului pământesc ar surveni modificări - indiferent de natura lor.

Prezenta se aduce la cunoştinţa locuitorilor celor două emisfere ale Pământului, pentru ca toate statele să poată participa la licitaţie, în cadrul căreia dreptul de proprietate va fi obţinut de cel ce va face ultima ofertă şi va oferi preţul cel mai mare.

Data şi locul licitaţiei au fost stabilite pentru ziua de 3 decembrie a anului curent, în «Sala licitaţiilor» din Baltimore, statul Maryland, Statele Unite ale Americii.

Pentru alte amănunte, a se adresa lui William S. Forster, agent provizoriu al lui North Polar Practical Association, High-Street nr. 93, Baltimore».

Că o asemenea înştiinţare din partea societăţii «Polul Nord» putea fi socotită drept o aiureală - asta se poate; dar trebuie recunoscut că nu lăsa nimic de dorit în privinţa clarităţii şi sincerităţii. Dealtfel, seriozitatea ei era întărită de faptul că guvernul Statelor Unite ale Americii îi şi concesionase teritoriile arctice, în cazul că ar fi reuşit să le cumpere la licitaţie.

Părerile erau foarte împărţite. Mulţi nu voiau să vadă în această chestiune decât una din acele uluitoare «bombe» americane, care ar întrece limitele păcălelii, dacă tendinţa spre glumă a omului n-ar fi fără limite. Alţii erau de părere că propunerea merita să fie privită cu toată seriozitatea. Aceştia insistau mai ales asupra faptului că noua societate comercială nu se adresa deloc pungii publicului. Ea voia să cumpere regiunile nordice cu banii ei proprii. Aşadar, nu căuta să sugă dolarii, bancnotele, aurul şi argintul gogomanilor, ca să-şi umple casa ei de bani. Nu! Ea nu căuta decât să cumpere cu fonduri proprii bunul imobil din jurul Polului Nord.

Oamenii obişnuiţi să-şi drămuiască flecare părăluţă erau de părere că societatea ar face mult mai bine dacă s-ar folosi, pur şi simplu, de dreptul «primului ocupant» şi ar pune mâna pe acest teritoriu, a cărui scoatere în vânzare o iniţiase. Dar tocmai aici stătea dificultatea, deoarece până în ziua aceea se părea că omul nu are posibilitatea să ajungă la Polul Nord. Şi apoi, admiţând că Statele Unite ar fi devenit proprietarul acestor teritorii, concesionarii voiau să aibă un act în regulă, pentru ca nimeni să nu se poată ridica mai târziu împotriva dreptului lor. Nimeni nu i-ar fi putut învinui pentru asta. Oamenii acţionau cu prudenţă şi,

când e vorba să faci un asemenea contract, apoi precauţiunile legale luate nu sunt niciodată prea multe.

Dealtfel, anunţul includea o clauză, care avea scopul să înlăture contestaţiile ce s-ar fi putut ivi în viitor. Clauza aceasta a avut darul să dea loc la multe interpretări contradictorii, fiindcă sensul ei precis nu era înţeles nici de minţile cele mai ascuţite. Era vorba de alineatul care preciza că «acest drept de proprietate nu va putea fi socotit caduc, chiar dacă în situaţia geografică şi meteorologică a globului pământesc ar surveni modificări - indiferent de natura lor».

Ce însemna fraza aceasta? Ce eventualitate avea în vedere? Cum ar fi putut Pământul să sufere vreodată o modificare, în stare să influenţeze geografia şi meteorologia - în special în teritoriile scoase la mezat?

«Cu siguranţă că trebuie să fie ceva la mijloc!» spuneau cei ce se socoteau bine informaţi.

Interpretările date acestei clauze nu mai conteneau, punând la încercare perspicacitatea unora sau curiozitatea altora.

Ziarul *Ledger* din Philadelphia făcu începutul, publicând următoarea notiţă glumeaţă:

«Cu siguranţă că numeroase calcule aritmetice au arătat cumpărătorilor ţinuturilor nordice că o cometă cu nucleu solid se va izbi curând de Pământ, în asemenea condiţii încât izbitura ei va provoca acele schimbări geografice şi meteorologice de care se preocupă clauza în chestiune».

Fraza era ceva cam lungă, aşa cum se cuvine unei fraze care se pretinde ştiinţifică, dar nu lămurea nimic. Dealtfel, eventualitatea ciocnirii Pământului cu o asemenea cometă nu putea fi luată în serios.

În orice caz, nu se putea admite că concesionarii s-ar fi gândit la o eventualitate atât de puţin sigură.

«Oare să fie doar o întâmplare - se întreba ziarul *Delta* din New Orleans sau noua societate îşi închipuie că precesiunea echinocţiilor[1] ar putea produce cândva modificări care să favorizeze exploatarea domeniului său?»

«Şi de ce nu, odată ce această mişcare modifică paralelismul axei sferoidului nostru?» interveni *Hamburger-Korrespondent.*

«Chiar aşa, răspunse *Revue Scientifique* din Paris. Oare n-a preconizat Adhémar[2], în cartea sa «Mişcarea de revoluţie a mărilor», că precesiunea echinocţiilor, combinată cu mişcarea de

---

[1] Precesiunea echinocţiilor - denumirea uneia din mişcările Pămîntului: axa Pămîntului descrie, în decurs de 26 000 de ani, un con. Datorită acestui fapt, diferite stele ale Cerului Polar apar rând pe rând ca stele polare ale Pămîntului. (N.T.)

secole a axei mari a orbitei Pământului, va duce, de-a lungul unei perioade lungi de timp, la schimbări în temperatura medie din diferite locuri de pe Pământ şi în cantitatea de gheţuri de la cei doi Poli?»

«Dar aşa ceva nu-i deloc sigur», răspunse *Revista Edinburgh-ului*, continuând: Şi chiar dacă ar fi aşa, ar trebui să treacă 12 000 de ani pentru ca, în urma fenomenului amintit mai sus, steaua Vega să devină steaua polară a Pământului, iar teritoriile arctice să sufere o schimbare din punct de vedere al climei».

«Atunci e bine! interveni *Dagblad* din Copenhaga. Peste douăsprezece mii de ani, poftim, putem vărsa fondurile necesare. Dar până atunci, nu merită să riscăm nici măcar o coroană!»

Chiar dacă «Revista ştiinţifică» avea dreptate cu teoria lui Adhémar, era aproape sigur că *North Polar Practical Association* nu se bizuia nicidecum pe modificările de temperatură pricinuite de precesiunea echinocţiilor.

De fapt, nimeni nu reuşea să afle ce înseamnă această clauză a faimosului document şi nici ce viitoare schimbare cosmică avea ea în vedere.

Pentru soluţionarea problemei, poate că ar fi fost de ajuns o întrebare pusă noii societăţi şi mai ales preşedintelui. Dar nimeni nu ştia cine-i preşedinte! Şi tot atât de necunoscuţi erau şi secretarul şi membrii consiliului de administraţie. Nu se ştia nici măcar de unde a plecat nota. Ştirea fusese adusă la redacţia ziarului *New-York Herald* de un oarecare William S. Forster, din Baltimore, misit onorabil al societăţii *Adrinell and Co.*, din Terra-Nova, care se ocupa cu comerţul de batog.

Un «om de paie», evident, şi mut în ce priveşte această chestiune, aidoma peştelui pe care îl comercializa în magazinele sale, aşa că nici cei mai curioşi şi mai dibaci reporteri n-au putut scoate nimic de la el.

Pe scurt această *North Polar Practical Association* era o societate atât de anonimă, încât nu se putea vorbi de nici un nume. Era într-adevăr ultimul cuvânt al anonimatului.

Şi totuşi, dacă cei din fruntea acestei întreprinderi se încăpăţânau să-şi învăluie identitatea într-un mister absolut, scopul lor era arătat limpede şi precis în nota adusă la cunoştinţa locuitorilor întregului Pământ.

Era vorba pur şi simplu de a deveni stăpâni deplini pe partea din regiunea nordică îngrădită de paralela 84 şi care avea Polul Nord ca punct central.

Lucru foarte exact, dealtfel, deoarece exploratorii moderni - Parry, Marckham, Lockwood şi Brainard - care se apropiaseră

---

[2] A. Adhémar (1797-1862) - matematician francez, autorul teoriei periodicităţii epocilor glaciale şi a deplasării treptate a gheţurilor de pe o emisferă a Pămîntului pe cealaltă (N.T.)

cel mai mult de acest punct inaccesibil, rămăseseră totuşi dincoace de paralela 84. Cât priveşte pe ceilalţi navigatori din mările nordice, ei ajunseseră de-abia la o latitudine simţitor inferioară. Astfel: Payez, în 1874, la 82°15', la nord de Ţara lui Frantz-Josef şi de Noua Zemlie; Leout, în 1870, la 82°47', deasupra Siberiei; De Long, în expediţia făcută pe corabia Jeannette, în 1879, la 78°45', în preajma insulelor care îi poartă numele. Ceilalţi ajunseseră dincolo de Noua Siberie şi Groenlanda, la înălţimea Capului Bismarck, dar nu trecuseră de paralelele 76, 77 şi 79. Lăsând deci o distanţă de 35 minute de arc între punctul, să zicem, 83°35' - unde Lockwood şi Brainard puseseră piciorul - şi cea de a 84-a paralelă, aşa cum arăta nota, *North Polar Practical Association* nu atingea cu nimic drepturile câştigate prin descoperirile de până atunci. Societatea aceasta se referea la un teritoriu pe care nu călcase niciodată picior de om. Iată care este aria acestei părţi a globului, mărginită de jur-împrejur de paralela 84:

De la 84 la 90 sunt şase grade; cum între fiecare grad distanţa este de 60 de mile, raza cercului este de 360 de mile, diametrul fiind deci de 720 de mile. Aşadar, în cifre rotunde, ţinutul acesta are o circumferinţă de 2 260 de mile şi suprafaţa de 407 000 de mile pătrate. Ceva mai mult decât de două ori suprafaţa Franţei, sau cam a zecea parte din întreaga Europă; o porţie destul de bună.

După cum s-a văzut, nota expunea principiul că aceste regiuni, nefiind încă explorate geograficeşte şi deci neaparţinând nimănui, aparţineau, prin chiar acest fapt, întregii lumi. Se putea presupune că celor mai multe dintre statele Pământului nici n-avea să le treacă prin minte să ridice vreo pretenţie. Era însă aproape sigur că statele învecinate - cel puţin ele - aveau să socotească aceste regiuni ca o prelungire a posesiunilor lor spre nord şi, în consecinţă, să se folosească de dreptul de proprietate. Pretenţiile lor vor fi cu atât mai întemeiate, cu cât descoperirile din regiunile arctice s-ar datora în cea mai mare parte curajului cetăţeniloi ţărilor respective. Iată de ce guvernul american, reprezentat prin noua societate, soma toate ţările să-şi expună acum pretenţiile, pentru a fi dezdăunate cu preţul obţinut la licitaţie. Oricum, partizanii noii societăţi North Polar Practical Association strigau sus şi tare: proprietatea nu aparţine nimănui, aşadar nimeni nu poate să se opună la scoaterea la mezat a acestui întins domeniu.

Statele ale căror drepturi nu puteau fi puse deloc în discuţie, fiind vecine cu aceste teritorii, erau în număr de şase şi anume: America, Anglia, Danemarca, Suedia-Norvegia[1], Olanda şi Rusia.

---

[1] Pe atunci, aceste două ţări constituiau un singur stat. (N.T.)

Dar şi alte state puteau să ridice pretenţii pe baza descoperirilor geografice făcute de marinarii şi călătorii lor.

De pildă, ar fi putut să intervină Franţa, deoarece câţiva dintre fiii ei luaseră parte la expediţiile pornite pentru cucerirea ţinuturilor din jurul Polului Nord. Nu poate fi citat, printre alţii, curajosul Bellot, care a murit în 1853, în largul insulei Beechey, în cursul călătoriei navei *Phoenix* trimisă în căutarea lui John Franklin? Poate fi uitat doctorul Octave Pavy, mort în 1884, lângă capul Sabine, în cursul expediţiei misiunii Greely la fortul Conger? Şi n-ar fi nedrept să fie dată uitării expediţia aceea care a dus până în mările Spitzbergului, în 1838 - 1839, pe Charles Martins, Marmier, Bravais şi pe curajoşii lor tovarăşi? Dar Franţa a socotit că este mai bine să nu se amestece în această întreprindere mai mult comercială decât ştiinţifică, aşa că a renunţat la bucăţica ei de plăcintă polară, în care alte state riscau să-şi rupă dinţii. Poate că a avut dreptate, că a făcut bine.

Tot aşa şi Germania. Ea avea la activul ei, încă din 1671, călătoria hamburghezului Frederic Martens la Spitzberg, iar în 1869-1870 expediţiile făcute de vasele *Germania* şi *Hansa* comandate de Koldervey şi Hegemann, care ajunseseră până la Capul Bismarck, navigând de-a lungul coastelor Groenlandei. Dar, în ciuda acestui trecut de descoperiri glorioase, a găsit şi ea de cuviinţă că nu trebuie să mărească imperiul german cu o bucăţică din regiunea polară.

Acelaşi lucru s-a petrecut şi cu Austro-Ungaria, deşi acest imperiu era proprietar al insulei Frantz-Josef, situată la nord de ţărmul Siberiei.

Italia, care n-avea nici un drept să se amestece, nici nu s-a amestecat, oricât de ciudat ar putea să pară un asemenea lucru.

Este drept că mai existau samoiezii din Siberia, eschimoşii, care sunt răspândiţi mai ales pe teritoriile Americii de Nord, băştinaşii din Groenlanda, Labrador, arhipelagul Baffin-Parry, insulele Aleutine, grupate între Asia şi America, în sfârşit cei care, sub numele de ciucci, locuiesc vechea Alaskă rusă, devenită americană după anul 1867[2].

Dar aceste popoare - la urma urmei adevăraţii băştinaşi, locuitorii absolut fireşti ai regiunilor nordice - nu aveau dreptul să spună nici un cuvânt în legătură cu această chestiune. Şi apoi, cum ar fi putut aceste popoare sărace să depună o cauţiune, oricât de mică, la licitaţia impusă de societatea «Polul Nord»? Şi cum ar fi putut să plătească?

Cu scoici, cu dinţi de morsă sau untură de focă? Şi totuşi, cam lor le aparţinea, potrivit dreptului primului ocupant, acest teritoriu scos la mezat de americani. Ei, dar aceştia nu erau

---

[2] În 1867, guvernul Rusiei ţariste a vândut Statelor Unite peninsula Alaska pentru 7 milioane de dolari. (N.T.)

decât nişte samoiezi, ciucci, eschimoşi - aşa că nici măcar n-au fost întrebaţi...

Aşa e lumea!

Capitolul II ÎN CARE DELEGAŢII ENGLEZ, OLANDEZ, SUEDEZ, DANEZ ŞI RUS SUNT PREZENTAŢI CITITORULUI

Nota publicată merita un răspuns. Într-adevăr, dacă noua societate ar fi cumpărat regiunile boreale, ele ar fi devenit proprietatea definitivă a Americii sau, mai bine-zis, a Statelor Unite, tânăra confederaţie care tinde să crească mereu. Încă de câţiva ani, Rusia îi cedase ţinutul de nord-vest, de la Cordilierii nordici până la strâmtoarea Behring, ceea ce adăugase un teritoriu destul de mare la Lumea Nouă. Se putea presupune deci că celelalte state mari n-au să privească cu ochi buni anexarea întinderilor nordice la republica federală.

Totuşi, aşa cum am mai spus, diferite state din Europa şi din Asia, care nu se învecinau cu sus-zisele regiuni, au refuzat să ia parte la această licitaţie ciudată, deoarece rezultatele ei li se păreau problematice. Numai statele ale căror graniţe se apropiau de paralela 84 au hotărât să-şi valorifice drepturile prin intermediul unor reprezentanţi oficiali.

Dealtfel, are să se vadă că aceste state nu aveau pretenţia să cumpere decât la un preţ convenabil, pentru că era vorba de un domeniu a cărui luare în posesie s-ar fi putut dovedi o imposibilitate. Totuşi nesăţioasa Anglie a crezut că trebuie să acorde agentului său un credit destul de mare. Este necesar să mai spunem că achiziţionarea acestor teritorii nu ameninţa în nici un fel «echilibrul european» şi nu urma să determine nici o complicaţie internaţională. Domnul Bismarck – marele cancelar mai trăia pe vremea aceea - nici măcar n-a încruntat sprâncenele sale de Jupiter german.

Rămâneau deci în horă Anglia, Danemarca, Suedia-Norvegia, Olanda şi Rusia, care urmau să fie admise să liciteze împotriva Statelor Unite, în faţa comisarului-preţuitor din Baltimore. Calota îngheţată a Polului, a cărei valoare comercială era cel puţin îndoielnică, urma să aparţină acelei ţări care avea să ofere un preţ mai mare decât celelalte.

Iată, dealtfel, motivele personale datorită cărora fiecare din cele cinci state europene dorea, cu destulă dreptate, ca adjudecarea să se facă în favoarea lui:

Suedia-Norvegia, proprietara Capului Nord, situat dincolo de paralela 70, nu ascundea deloc faptul că ea socoteşte că ar avea drepturi asupra teritoriilor care se întind până la Spitzberg şi

chiar ceva mai încolo, până la Pol. Oare nu norvegianul Kheilhau şi celebrul suedez Nordenskjöld contribuiseră la progresul geografic în ce priveşte aceste regiuni? Ba da!

Danemarca spunea că încă de pe acum stăpânea Islanda şi insulele Feroë, situate aproape de linia Cercului Polar. De asemenea, îi aparţineau colonii situate foarte departe în regiunile arctice, ca insula Disko în strâmtoarea Davis, punctele Holsteinborg, Proven, Godhavn şi Uppernavik în marea Baffin şi pe coasta de apus a Groenlandei. În plus, faimosul navigator Behring, de origine daneză, deşi se găsea pe atunci în serviciul Rusiei, nu a trecut el, oare, încă din 1728, prin strâmtoarea care-i poartă astăzi numele, iar după 13 ani nu a murit în chinuri, împreună cu cei 30 de oameni din echipaj, pe ţărmul unei insule care-i poartă şi ea numele? Şi, cu mult înainte, în 1619, nu explorase navigatorul Jan Munk coasta de răsărit a Groenlandei, trecând pe hărţi câteva puncte cu totul necunoscute până la el? Aşadar, Danemarca era pe deplin îndreptăţită să ia parte la licitaţie.

Olanda vorbea despre marinarii săi Barentz şi Heemskerk, care vizitaseră Spitzbergul şi Noua Zemlie încă de pe la sfârşitul veacului al XVI-lea. De asemeni, unul dintre fiii Olandei, Jean Mayen, făcuse o călătorie îndrăzneaţă în Nord, la 1611, aducând ţării sale posesiunea insulei care-i poartă numele, situată dincolo de paralela 71. Aşadar, trecutul îi dădea şi ei anumite drepturi.

Cât despre Rusia, cu Alexei Cirikov, sub comanda căruia se afla Behring, cu Pavluţki, a cărui expediţie, din 1751, 1-a dus dincolo de limitele Oceanului îngheţat de Nord, cu căpitanul Martân Spanberg şi locotenentul Valton care s-au aventurat, în 1739, pe aceste meleaguri necunoscute - ea are o contribuţie importantă la explorările făcute în strâmtoarea care desparte Asia de America. În plus, prin însăşi aşezarea teritoriilor siberiene, întinse pe 120° până la limitele extreme ale peninsulei Kamciatka, de-a lungul acestui ţărm nesfârşit, unde trăiesc samoiezii, iacuţii, ciuccii şi alte neamuri supuse autorităţii lor, nu domină oare ruşii jumătate din Oceanul îngheţat de Nord? Şi apoi, pe paralela 75, la mai puţin de 900 de mile de Pol, nu posedă ei oare insulele şi insuliţele numite Noua Siberie şi insulele arhipelagului Liatkov, descoperite la începutul secolului al XVIII-lea? În sfârşit, încă din 1764, înaintea englezilor, înaintea americanilor, înaintea suedezilor, nu căutase oare navigatorul Ciciagob un drum pe la miazănoapte, pentru a scurta calea dintre cele două continente?

Totuşi, la urma urmelor, se părea că americanii sunt cei mai interesaţi să devină proprietarii acestui punct inaccesibil de pe globul pământesc. Încercaseră şi ei de multe ori să atingă Polul, trimiţând pe rând în căutarea lui sir John Franklin pe Grinnel, Kane, Hayes, Greely, De Long şi alţi navigatori îndrăzneţi.

Puteau şi ei să vină cu pretextul situaţiei geografice a ţării lor, care se întinde până dincolo de Cercul Polar, de la strâmtoarea Behring până la golful Hudson. Toate aceste teritorii, toate aceste insule - Wollaston, Prinţul Albert, Victoria, Regele Wilhelm, Melville, Cockburne, Banks, Baffin - fară a mai pune la socoteală miile de insule ale acestui arhipelag, nu erau ca o prelungire care lega Statele Unite de cel de al 90-lea grad? Şi apoi, dacă Polul Nord se leagă printr-o linie aproape neîntreruptă de teritorii cu unul dintre marile continente, apoi acest continent nu este America, mai degrabă decât prelungirile Asiei sau Europei? Deci, nimic mai firesc ca propunerea de cumpărare, făcută de guvernul american în favoarea unei societăţi americane, fiindcă dacă vreo putere avea drepturile cele mai indiscutabile pentru a poseda domeniul polar, apoi aceasta era Statele Unite ale Americii.

Trebuie să recunoaştem însă că Anglia, care poseda Canada şi Columbia engleză şi număra mulţi marinari ce se distinseseră în campaniile polare, avea motive temeinice pentru a dori să anexeze această parte a globului la vastul său imperiu colonial. Ziarele engleze discutau problema de multă vreme şi cu mare pasiune.

«Da, fireşte, răspunse marele geograf englez Kliptringan printr-un articol publicat în ziarul *Times*, da, suedezii, danezii, olandezii, ruşii şi americanii pot prea bine să-şi pună în valoare drepturile lor! Dar Anglia ar greşi dacă ar lăsa să-i scape acest teritoriu. Oare nu-i aparţine Angliei încă de pe acum partea nordică a noului continent? Teritoriile, insulele care o compun n-au fost ele cucerite de descoperitori englezi, începând cu Willoughi, care a vizitat Spitzbergul şi Noua Zemlie în 1739, şi până la Mac Clure, a cărui corabie a străbătut, în 1853, trecerea către nord-vest?»

«Şi apoi, declară ziarul *Standard* prin pana amiralului Fize, oare Frobisher, Davis, Hali, Weymouth, Hudson, Baffin, Cook, Ross, Parry, Bechey, Belcher, Franklin, Mulgrave, Scoresby, Mac Clintock, Kennedy, Nares, Collinson, Archer n-au fost de origine anglo-saxonă? Şi atunci, care ţară ar putea să aibă o mai justă revendicare asupra porţiunii din regiunile arctice, pe care aceşti navigatori nu au reuşit încă să le atingă?

«Fie şi aşa! răspunse ziarul american *Curierul* din San Diego. Să spunem lucrurilor pe nume şi, deoarece este o chestiune de amor propriu între Statele Unite şi Anglia, să precizăm: dacă englezul Markham din expediţia lui Nares a ajuns până la 83°20' latitudine nordică, americanii Lockwood şi Brainard din expediţia Greely l-au depăşit cu 15 minute de grad, făcând să scânteieze pe paralela 83°35' cele 38 de stele ale drapelului Statelor Unite. Lor li se cuvine toată cinstea de a se fi apropiat cel mai mult de Polul Nord!»

Cam aşa erau toate atacurile şi ripostele.

În sfârşit, printre primii navigatori care s-au aventurat în mijlocul regiunilor arctice, se cuvine să cităm şi pe veneţianul Cabot, în 1498, şi pe portughezul Cortoreal, în 1500, care au descoperit Groenlanda şi Labradorul.

Dar nici Italia şi nici Portugalia nu s-au gândit să ia parte la licitaţia proiectată şi nici nu le păsa de statul care urma să pună mâna pe acest teritoriu.

În consecinţă, se putea prevedea că lupta cea mai crâncenă se va da între Anglia şi America, cu lovituri date cu lire sterline şi cu dolari.

În acest timp, propunerea formulată de societatea «Polul Nord» fusese discutată în ţările vecine cu regiunile nordice, la diferite congrese de industriaşi şi savanţi. După dezbateri, aceste state hotărâseră să ia parte la licitaţia fixată pentru data de 3 decembrie la Baltimore, acordând delegaţilor respectivi un credit care nu putea fi depăşit.

Cât despre suma rezultată din vânzare, ea urma să fie împărţită între cele cinci state ieşite din cursa licitaţiei şi care urmau să o împartă între ele ca despăgubire, renunţând la orice pretenţii în viitor.

Chiar dacă n-a mers totul fără discuţii, până la urmă s-a ajuns la un acord. Pe de altă parte, statele interesate au acceptat ca licitaţia să se ţină la Baltimore, aşa cum anunţase guvernul Statelor Unite. Delegaţii, înarmaţi cu scrisori de acreditare, plecară de la Londra, Haga, Stockholm, Copenhaga, Petersburg şi ajunseră în Statele Unite cu trei săptămâni înainte de ziua licitaţiei.

În epoca aceea, reprezentant al Statelor Unite ale Americii rămăsese tot omul lui *North Polar Practical Association*, acel Williams S. Forster, omul al cărui nume figura pe nota apărută la 7 noiembrie, în ziarul *New-York Herald*.

Cât despre delegaţii ţărilor europene, iată cine fuseseră aleşi şi pe care se cuvine să-i descriem în câteva rânduri:

Pentru Olanda: Jacques Jansen, fost consilier al Indiilor olandeze; cincizeci şi trei de ani, gras, scund, cu pieptul lat, braţe mici, picioare scurte şi arcuite, ochelari de aluminiu, faţa rotundă şi roşcovană, părul ca o aureolă în jurul capului, favoriţi cărunţi - un om cumsecade şi puţin cam sceptic în ce priveşte această întreprindere, ale cărei urmări practice nu le putea pricepe.

Pentru Danemarca: Eric Baldenak, fost vice-guvernator al posesiunilor groenlandeze, talie mijlocie, umerii unul ceva mai sus ca celălalt, puţină burtă, un cap enorm şi mereu în mişcare; atât de miop încât îşi tocea vârful nasului pe caiete şi cărţi, nepricepând în ruptul capului cum de sunt nesocotite drepturile

patriei sale, pe care o considera proprietara legitimă a regiunilor din Nord.

Pentru Suedia-Norvegia: Jan Harald, profesor de astronomie la Christiania, unul dintre cei mai înfocaţi partizani ai expediţiei lui Nordenskjöld, om tipic al nordului, roşcovan, cu barba şi părul de un blond care amintea grâul prea copt, şi care, fiind sigur că tichia polară nu era formată decât din Marea Paleochristică, era tot atât de sigur că regiunea aceasta nu are nici o valoare. Era, deci, destul de dezinteresat şi nu se ducea la licitaţie decât aşa, pentru a respecta un principiu.

Pentru Rusia: colonelul Boris Karkov, jumătate militar, jumătate diplomat, înalt, băţos, păros, bărbos, mustăcios, turnat parcă dintr-o bucată, părând jenat de costumul său civil şi căutând fără să vrea minerul săbiei pe care o purta altădată. Era foarte intrigat şi dorea în primul rând să afle ce anume se ascunde în spatele propunerii făcute de *North Polar Practical Association* şi dacă ea n-ar putea fi în viitor cauza unor neînţelegeri internaţionale.

În sfârşit, pentru Anglia: maiorul Donellan şi secretarul său, Dean Toodrink. Aceştia doi reprezentau ei singuri toate poftele, toate aspiraţiile ţării lor, instinctele ei comerciale şi industriale, tendinţa de a considera ca fiind ale sale, potrivit unei legi a naturii, toate teritoriile de la Polul Nord, Polul Sud sau Ecuator, care încă nu aparţineau altcuiva.

Era un englez ca nimeni altul acest maior Donellan, înalt, slab, uscat, nervos, colţuros, cu gât ca de sitar, capul ca al lui Palmerston[1] pe nişte umeri căzuţi, picioare ca de barză, încă destul de verde la cei şaizeci de ani ai săi, neobosit - aşa cum o dovedise destul de bine pe vremea când lucra la delimitarea frontierei dintre India şi Birmania. Nu râdea niciodată şi poate că nici nu râsese vreodată. La ce bun?... A văzut cineva râzând o locomotivă, o macara, un vapor?

În privinţa aceasta, maiorul se deosebea fundamental de secretarul său, Dean Toodrink - un om vorbăreţ, glumeţ, inteligent, cu părul fluturându-i pe frunte, cu ochi mici şi cu riduri. Scoţian de origine, era foarte cunoscut prin restaurante şi cafenele pentru veselia şi glumele lui. Cu toată veselia, însă, nu era mai puţin exclusivist şi intransigent ca maiorul Donellan, când era vorba de revendicările, oricât de neîndreptăţite, ale Marii Britanii.

Evident că aceşti doi delegaţi aveau să fie cei mai înverşunaţi adversari ai societăţii americane. Polul Nord era al lor - le aparţinea din timpuri preistorice, ca şi când creatorul lumii ar fi încredinţat englezilor misiunea de a asigura mişcarea de rotaţie

---

[1] Cunoscut om politic englez din vremea aceea. (N.T.)

a Pământului în jurul axei sale şi ei - pentru nimic în lume - n-ar lăsa-o în mâinile altora.

Se cuvine să mai semnalăm că, deşi Franţa socotise că nu e cazul să trimită un delegat nici în mod oficial şi nici în mod oficios, un inginer francez venise «pentru amorul artei» să urmărească de aproape această afacere curioasă. Îl vom vedea apărând când îi va veni rândul.

Aşadar, reprezentanţii ţărilor nordice din Europa sosiseră la Baltimore, cu vapoare diferite, ca nişte oameni care nu ţineau să se influenţeze unii pe alţii. Erau rivali. Fiecare avea în buzunar creditul necesar cu care să lupte. Trebuie să spunem însă că nu intrau în luptă cu arme egale. Unul putea să aibă la dispoziţie o sumă care să nu ajungă la un milion, altul o sumă care să depăşească milionul. Dealtfel, nimeni nu voia să plătească prea scump o bucată din sferoidul nostru, unde părea cu neputinţă să ajungă cineva. În realitate, cel mai bine înarmat din acest punct de vedere era delegatul englez, căruia Anglia îi deschisese un credit destul de însemnat. Mulţumită acestui credit, maiorul Donellan n-avea de întâmpinat prea multe dificultăţi, ca să-şi învingă adversarii: suedezul, danezul, olandezul şi rusul. Cu America, însă, era altă poveste: era mai greu să fie bătută pe tărâmul dolarilor.

Aproape sigur că misterioasa societate avea la dispoziţie fonduri considerabile. Probabil că lupta cu milioanele avea să se dea între Marea Britanie şi Statele Unite.

Odată cu sosirea delegaţilor europeni, opinia publică deveni din ce în ce mai pasionată. Ziarele erau pline de cele mai ciudate poveşti.

Se făceau cele mai stranii ipoteze în legătură cu cumpărarea Polului Nord. Ce voiau să facă cu acest teritoriu? Şi ce puteau să facă cu el?

Nimic - afară dacă nu cumva aveau de gând să aprovizioneze toate frigoriferele din Lumea Veche şi Lumea Nouă! Ba, un ziar din Paris, *Le Figaro*, susţinea chiar în glumă această părere, numai că pentru aşa ceva tot trebuia ca omul să treacă dincolo de paralela 84.

Între timp, delegaţii, deşi se ocoliseră unii pe alţii cu prilejul călătoriei peste Atlantic, începură să se apropie între ei, după ce ajunseră la Baltimore.

Şi iată pentru care motive:

Încă de la început, fiecare dintre ei încercase separat şi pe ascuns să intre în legătură cu *North Polar Practical Association*. Voiau să afle motivele ce se ascundeau în spatele acestei afaceri şi ce profit spera societatea să realizeze. Dar, până acum, nimic nu arăta că această societate şi-ar fi stabilit vreun birou la Baltimore. Nici un birou, nici un funcţionar. *«Pentru orice lămuriri, a se adresa domnului William S. Forster, din High-*

Street». Se părea însă că preacinstitul reprezentant al comerţului de batog nu ştia despre această chestiune nimic mai mult decât ultimul hamal din oraş.

Aşadar, delegaţii nu putură afla nimic, rămânând doar la presupuneri mai mult sau mai puţin absurde, pe bază de simple zvonuri. Oare taina aceasta avea să rămână de nepătruns atâta vreme cât societatea nu voia să spună despre ce e vorba? Fără îndoială că ea n-avea să-şi iasă din muţenie decât după ce va cumpăra domeniul la licitaţie.

Urmarea a fost că delegaţii au început să se întâlnească, să-şi dea târcoale şi, în sfârşit, să intre în legături unii cu alţii - poate gândind în sinea lor să formeze o ligă împotriva duşmanului comun, adică a societăţii americane.

Şi într-o bună zi, în seara de 22 noiembrie, se adunară toţi la hotelul *Wolesley*. În apartamentul ocupat de maiorul Donellan şi secretarul său, Dean Toodrink. De fapt, acest prim pas către o înţelegere comună se datora în primul rând activităţii duse cu dibăcie de colonelul Boris Karkov, diplomat cunoscut prin fineţea lui.

La început, conversaţia s-a învârtit în jurul avantajelor comerciale sau industriale pe care societatea pretindea să le tragă prin achiziţionarea domeniului arctic. Profesorul Jan Harald întrebă dacă vreunul dintre colegi a reuşit să-şi procure vreo informaţie în această privinţă şi, încet-încet, recunoscură cu toţii că au încercat să-l descoasă pe William S. Forster, căruia, după cum se spunea în notă, trebuiau să i se adreseze comunicările.

– Dar am dat greş, spuse Eric Baldenak.

– Iar eu n-am avut nici un succes, adăugă Jacques Jansen.

– Cât despre mine, spuse Dean Toodrink, când m-am prezentat în numele maiorului Donellan la magazinele din High-Street, am dat peste un om gras, cu surtuc negru, cu joben şi cu un şorţ alb, care-l acoperea din tălpi până sub bărbie. Iar când i-am cerut amănunte asupra acestei chestiuni, mi-a răspuns că vaporul *Steaua Sudului* tocmai sosise din Terra-Nova, cu o încărcătură plină, şi că are posibilitatea să-mi livreze o cantitate bună de batog proaspăt în contul casei Ardrinell and Co.

– Deh! intră în vorbă fostul consilier al Indiilor Olandeze, sceptic ca totdeauna. Poate că ar fi mai rentabil să cumperi un vapor cu batog, decât să arunci banii în fundul Oceanului Îngheţat de Nord.

– Ne-am depărtat de subiect! spuse atunci maiorul Donellan, cu glas tăios şi aspru. Nu este vorba de batog, ci de tichia polară...

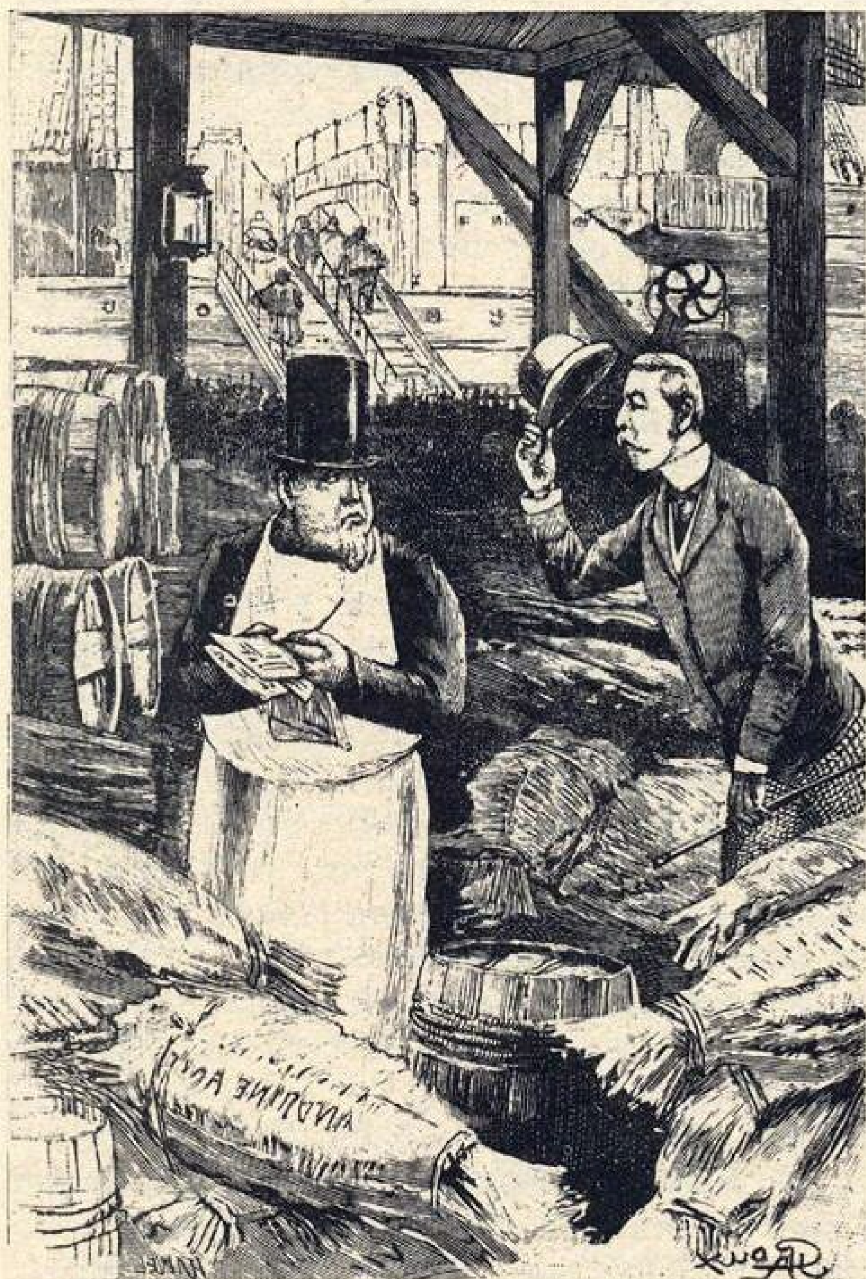
– Pe care America ar vrea să şi-o pună-n cap! adăugă Dean Toodrink, râzând de gluma lui.

– Asta ar face-o să capete guturai, interveni Boris Karkov.

– Ne-am depărtat de subiect! repetă maiorul Donellan. Nu ştiu ce caută guturaiul în conferinţa noastră. Lucru sigur este că, pentru un motiv sau altul, America, reprezentată de North Polar Practical Association - fiţi atenţi la cuvântul «practical», domnilor! - vrea să cumpere o suprafaţă de 407 000 de mile pătrate din jurul Polului Nord, suprafaţă mărginită în prezent - fiţi atenţi la cuvintele «în prezent», domnilor! - de paralela 84, latitudine nordică.

– Ştim şi noi asta, şi încă destul de bine, maior Donellan! îl întrerupse Jan Harald. Ceea ce nu ştim este cum sus-zisa societate înţelege să exploateze din

William S. Forster avea posibilitatea să livreze batog proaspăt...

punct de vedere industrial aceste teritorii - dacă sunt teritorii, sau aceste mări - dacă sunt mări...

– Ne-am depărtat de subiect! obiectă pentru a treia oară maiorul Donellan. Un stat oarecare vrea să pună mâna, cu plată, pe o parte din globul nostru pământesc, parte care, prin situaţia ei geografică, pare că aparţine mai mult Angliei...

– Rusiei, spuse colonelul Karkov.

– Olandei, spuse Jacques Jansen.

– Suediei-Norvegiei, spuse Jan Harald.

– Danemarcei, spuse Eric Baldenak.

Cei cinci delegaţi deveniseră ameninţători şi convorbirea lor era cât pe-aci să ajungă la cuvinte neplăcute urechii, când Dean Toodrink încercă să intervină:

– Domnilor, zise el cu glas împăciuitor, ne-am depărtat de subiect, aşa cum spune adesea şeful meu, maiorul Donellan. Deoarece s-a hotărât în principiu ca regiunile din jurul Polului Nord să fie scoase în vânzare, ele vor deveni, în mod sigur, proprietatea aceluia dintre statele reprezentate de dumneavoastră, care va oferi mai mult la licitaţie.

Prin urmare, odată ce Suedia-Norvegia, Rusia, Danemarca, Olanda şi Anglia au deschis credite pe seama delegaţilor respectivi, nu ar fi nimerit ca ei să formeze un sindicat care să le dea posibilitatea să dispună de o sumă atât de mare, încât societatea americană să nu mai poată lupta împotriva lor?

Delegaţii se uitară unii la alţii. Poate că acest Dean Toodrink a găsit soluţia. Un sindicat...

În vremurile noastre cuvintul acesta e bun pentru toate. Oamenii se sindicalizează aşa cum respiră, cum beau, cum mănâncă, cum dorm.

Nimic mai modern - în politică, precum şi în afaceri!

Totuşi, era nevoie să se aducă o obiecţie sau, mai bine-zis, să se ceară o explicaţie, şi Jacques Jansen exprimă sentimentele tuturor colegilor săi când întrebă:

– ...Şi după aceea?

Ei, da! Ce urma să se petreacă după ce sindicatul va fi făcut achiziţia?

– Mi se pare că Anglia!... zise maiorul, băţos.

– Ba, Rusia... spuse colonelul, încruntându-şi sprâncenele.

– Ba, Olanda!... exclamă consilierul.

– De când Dumnezeu a dat Danemarca danezilor... începu Eric Baldenak.

– Vă rog să mă iertaţi, spuse Dean Toodrink, dar nu există decât o singură ţară care a fost dată de Dumnezeu - şi aceasta este Scoţia!

– De unde aţi scos asta?... făcu delegatul suedez.

– Păi, n-a spus poetul:

Deus nobis haec otia fecit.[1]

ripostă farsorul, traducând în felul său sfârşitul celui de-al şaselea vers din prima eglogă a lui Vergiliu.

Începură cu toţii să râdă, în afară de maiorul Donellan, ceea ce stăvili a doua oară discuţia care ameninţa să se sfârşească destul de rău.

Şi atunci, Dean Toodrink putu să adauge:

– La ce bun să ne certăm, domnilor? Mai bine să trecem la înfiinţarea sindicatului!

– Şi apoi, ce-o să fie? întrebă din nou Jan Harald.

– Ce-o să fie? răspunse Dean Toodrink. Nimic mai simplu, domnilor. După ce veţi fi cumpărat acest domeniu, el sau va rămâne proprietate indiviză, sau va fi cedat unuia dintre statele coachizitoare, celelalte patru primind în schimb o anumită indemnizaţie. În felul acesta va fi atins scopul principal şi anume: excluderea definitivă a reprezentanţilor Americii.

Era bună propunerea aceasta - cel puţin pentru moment - căci n-ar mai fi trecut mult până când delegaţii s-ar fi luat de păr - şi se ştie ce păroşi erau - dacă ar mai fi discutat cine să rămână proprietar definitiv al acestui teritoriu, tot atât de disputat pe cât era de inutil. În orice caz, aşa cum subliniase cu atâta înţelepciune Dean Toodrink, Statele Unite aveau să fie eliminate din cursă.

– Mi se pare că propunerea e de bun-simţ, spuse Eric Baldenak.

– Dibace, încuviinţă colonelul Karkov.

– Isteaţă, întări Jan Harald.

– Deşteaptă, zise Jacques Jansen.

– Tipic englezească, spuse maiorul Donellan.

Spunându-şi cuvântul, fiecare gândise că mai târziu îşi va trage colegii pe sfoară.

– În consecinţă, domnilor, reluă Boris Karkov, rămânem bine înţeleşi că, deşi ne constituim în sindicat, fiecare stat îşi va rezerva dreptul de a acţiona independent în viitor.

Bineînţeles că aşa gândeau toţi.

Nu mai rămânea de aflat decât ce credite puseseră aceste state la dispoziţia reprezentanţilor lor. Creditele urmau să fie totalizate, şi fără îndoială că toate laolaltă reprezentau o sumă atât de importantă, încât nu putea fi depăşită de resursele societăţii «Polul Nord».

Întrebarea cu privire la creditele de care dispune fiecare fu pusă tot de Dean Toodrink. Dar atunci se întâmplă altceva:

[1] Cuvintele latine haec otia sunt pronunţate de francezi ec, osia, adică aproape ca Ecosse (Scoţia, în limba franceză). Traducerea versului latin: Zeul ne-a făcut această favoare. (N.T.)

tăcere de mormânt! Nimeni nu voia să răspundă. Să-şi arate punga? Să-şi golească buzunarele în casa de bani a sindicatului? Să dea în vileag înainte de vreme suma până la care avea de gând să liciteze?... Nici o grabă la aşa ceva! Dacă mai târziu s-ar ivi o neînţelegere între membrii noului sindicat?... Dacă împrejurările i-ar obliga cumva să intre în luptă fiecare pe seama lui?... Dacă diplomatul Karkov s-ar simţi jignit de şurubăriile lui Jacques Jansen, care s-ar supăra de şiretlicurile lui Jan Harald, care ar refuza să accepte pretenţiile arogante ale maiorului Donellan, care, la rândul lui, nu s-ar jena câtuşi de puţin să facă tot felul de intrigi împotriva colegilor săi? Pe scurt, a preciza suma de care dispui înseamnă a-ţi da cărţile pe faţă, când de fapt trebuie să le ţii ascunse.

Fără îndoială că nu erau decât două căi ca să răspunzi la justa, dar indiscreta întrebare a lui Dean Toodrink: fie să exagerezi suma - lucru care ar fi putut să aducă destule încurcături când ar fi venit scadenţa vărsământului - fie să spui o sumă atât de ridicol de mică, încât totul să pară o glumă şi nimeni să nu se mai gândească să răspundă serios la propunere.

Ideea aceasta îi trecu prin cap întâi fostului consilier al Indiilor olandeze, care - trebuie s-o recunoaştem - nu era om prea serios, şi toţi colegii lui îi călcară pe urme.

– Domnilor, cuvântă Olanda prin glasul lui, îmi pare rău, dar, pentru achiziţionarea teritoriului arctic, eu nu pot dispune decât de 50 de riksdaleri.

– Eu de 35 de ruble, spuse Rusia.

– Eu de 30 de cronori, spuse Suedia-Norvegia.

– Eu de 15 crone, spuse Danemarca.

– Ei bine, răspunse maiorul Donellan, cu un glas în care se simţea toată acea atitudine de dispreţ care i se pare atât de firească Marii Britanii, licitaţia se va hotărî în favoarea dumneavoastră, domnilor, fiindcă Anglia nu poate să pună la bătaie decât un şiling şi jumătate.

Şi, odată cu această declaraţie ironică, conferinţa delegaţilor bătrânei Europe luă sfârşit.

Capitolul III ÎN CARE SE FACE ADJUDECAREA TERITORIILOR DE LA POLUL NORD

De ce urma ca această scoatere în vânzare de la 3 decembrie să aibă loc în obişnuita sală de licitaţii, unde nu se vindeau decât obiecte mobiliare ca: mobile, unelte, instrumente etc., sau obiecte de artă ca: tablouri, statui, medalii, antichităţi? De ce - odată ce era vorba de o licitaţie imobiliară - ea nu era făcută fie

în faţa notarului, fie la bara tribunalului instituit special pentru asemenea soiuri de operaţii? În sfârşit, de ce era nevoie de intervenţia unui comisar-preţuitor, când scopul licitaţiei era punerea în vânzare a unei părţi a globului pământesc? Era oare cu putinţă ca această bucată a sferoidului nostru să fie asimilată cu un bun mobil mişcător, când, de fapt, era cel mai nemişcat imobil din lume?

Este drept: toate astea păreau lipsite de logică. Şi totuşi, aşa se prezentau lucrurile. În aceste condiţii urmau să fie vândute regiunile arctice în totalitatea lor, fapt din pricina căruia contractul n-ar fi fost mai puţin valabil. Dar, dacă stăm şi ne gândim mai bine, aceasta nu arată oare că în mintea conducătorilor societăţii «Polul Nord», imobilul de care era vorba semăna cu ceva mobil, ca şi cum ar fi fost cu putinţă să fie deplasat? Mai trebuie să spunem că această ciudăţenie a cam intrigat unele spirite ascuţite, e drept, foarte rare chiar în Statele Unite.

Dealtfel, exista un precedent. O altă porţiune a planetei noastre fusese adjudecată într-o sală de licitaţii prin intermediul unui comisarpreţuitor. Chiar în America.

Într-adevăr, cu câţiva ani înainte, o insulă din Oceanul Pacific, insula Spencer[1], fusese vândută la San-Francisco din California bogătaşului William W. Kolderup, care a oferit cu 500 de mii de dolari mai mult decât concurentul său, I.R. Taskinar din Stockton. Insula Spencer fusese plătită cu 4 milioane de dolari. Este adevărat, era o insulă unde omul putea locui, situată la numai câteva grade de coasta californiană, cu păduri, cursuri de apă, sol productiv şi solid, câmpii şi livezi care puteau fi cultivate - şi nu o regiune vagă, poate o mare acoperită de gheţuri veşnice, apărată de banchize de netrecut şi pe care, după toate probabilităţile, nimeni n-ar fi putut s-o ocupe vreodată. Era deci de presupus că domeniul nesigur de la Pol, pus la licitaţie, n-avea să atingă niciodată un preţ atât de mare.

Totuşi, în ziua aceea, ciudăţenia cazului atrăsese, dacă nu mulţi amatori serioşi, cel puţin un număr de curioşi, dornici să afle deznodământul. În definitiv, nu se putea ca lupta să nu fie foarte interesantă.

Imediat după sosirea lor la Baltimore, delegaţii europeni deveniră foarte căutaţi şi, bineînţeles, asaltaţi de ziarişti. Intrucât licitaţia avea loc în America, nimic mai firesc ca opinia publică să fie înfrigurată în cel mai înalt grad. În consecinţă, au urmat pariuri nebuneşti - forma cea mai obişnuită în care se traduce supraînfrigurarea în Statele Unite - din păcate, exemplu contagios care a început să fie adoptat din ce în ce mai mult şi în

---

[1] A se vedea «Şcoala Robinsonilor» de acelaşi autor. (Nota ed. franceze.)

Europa. Dar, deşi cetăţenii Confederaţiei Americane - atât cei ai Noii Anglii, cât şi cei din statele centrale, din vest şi din sud - se împărţeau în diferite grupuri de opinii, toţi, fireşte, ţineau ca ţara lor să învingă. Ei sperau din tot sufletul ca Polul Nord să se adăpostească sub faldurile drapelului cu 38 de stele. Erau, totuşi, destul de neliniştiţi. Nu se temeau nici de Rusia, nici de Suedia-Norvegia, nici de Danemarca şi nici de Olanda. Dar intrase în horă şi Anglia, cu poftele ei teritoriale, cu tendinţă ei de a înghiţi totul, cu faimoasa ei încăpăţânare, cu prea-cotropitoarele sale bancnote. În consecinţă, pariurile s-au ridicat la sume mari. Pariau pe *America* şi pe *Great Britain*, aproape la paritate, ca şi cum ar fi pariat pe doi cai de curse.

Cât despre *Danemark*, *Sweden*, *Holland* şi *Russia*, deşi cotele oferite erau de 12 şi chiar 13,5 la 1, totuşi nu se prea găseau amatori.

Licitaţia era anunţată pentru ora 12. Încă în cursul dimineţii, îmbulzeala mulţimii întrerupse circulaţia de pe Bolton-Street. Publicul aştepta înfrigurat încă din ajun. Prin cablul transatlantic, ziarele fuseseră înştiinţate că majoritatea pariurilor propuse de americani fuseseră acceptate de englezi - şi Dean Toodrink afişase imediat această cotă în sala licitaţiilor. Circula zvonul că guvernul Angliei pusese la dispoziţia maiorului Donellan sume considerabile... La ministerul britanic al marinei - anunţa ziarul *New-York Herald*, lorzii amiralităţii susţineau cu tărie cumpărarea ţinuturilor arctice, destinate de mult să fie trecute pe lista coloniilor engleze. Şi câte şi mai câte...

Cât adevăr cuprindeau aceste ştiri, câte probabilităţi erau în aceste zvonuri? Nu ştia nimeni. Dar în ziua aceea, la Baltimore, oamenii care gândeau ceva mai adânc se temeau că, dacă North *Polar Practical Association* va fi lăsată să lupte numai cu propriile sale fonduri, lupta s-ar putea termina prea bine în favoarea Angliei. Urmarea a fost că yankeii cei mai înfocaţi au încercat să facă presiuni asupra guvernului din Washington. În mijlocul acestei fierberi generale, noua societate, întruchipată în modesta persoană a agentului său William S. Forster, nu părea să se sinchisească de vâlva crescândă stârnită în rândurile opiniei publice, ca şi cum ar fi fost de pe acum sigură de succes.

Pe măsură ce se apropia ora deschiderii licitaţiei, mulţimea se îmbulzea tot mai mult pe Bolton-Street. Cu trei ore înainte de deschiderea uşilor, era cu neputinţă să mai ajungi în sala de vânzare. Locul rezervat publicului era arhiplin; zidurile păreau gata să crape. Doar câteva spaţii, împrejmuite de o bară, fuseseră rezervate delegaţilor europeni. Cel puţin să aibă de unde urmări fazele adjudecării şi să-şi strige sumele oferite pentru licitaţie.

Acolo stăteau Eric Baldenak, Boris Karkov, Jacques Jansen, Jan Harald, maiorul Donellan şi secretarul său, Dean Toodrink. Ei

formau un grup compact, strânşi unul lângă altul, ca nişte soldaţi în coloană de atac. Ai fi zis că aproape sunt gata să se năpustească la asaltul Polului Nord!

Din partea Americii nu se prezentase nimeni, dacă trecem cu vederea pe reprezentantul batogului; chipul lui vulgar exprima o indiferenţă totală. Cu siguranţă că omul acesta părea cel mai puţin emoţionat din toată asistenţa şi fără îndoială că nu se gândea decât la plasarea încărcăturilor de batog pe care le aştepta să sosească pe vasele plecate din Terra-Nova. Dar cine erau capitaliştii reprezentaţi de acest om cumsecade, care avea să pună în mişcare, poate, milioane de dolari? Iată un lucru care provoca în cel mai înalt grad curiozitatea publicului.

E drept că nimănui nu i-ar fi trecut prin cap că J.T. Maston şi Mistress Evangelina Scorbitt ar putea avea vreun amestec în chestiunea aceasta. Dealtfel, cum ar fi putut bănui aşa ceva? Şi totuşi, aceste două persoane se găseau aci, în sală, dar pierdute în mulţime, fără un loc special, înconjurate de câţiva din principalii membri ai «Clubului artileriştilor», colegi de-ai lui J.T. Maston. Păreau nişte simpli spectatori, absolut dezinteresaţi. Nici William S. Forster nu părea să-i cunoască.

Nu mai e nevoie să spun că, contrar obiceiurilor folosite în sala licitaţiilor, obiectul vânzării nu putea fi ţinut la dispoziţia publicului. Polul Nord nu putea să fie trecut din mână în mână, nici examinat pe toate feţele, nici privit cu lupa, nici frecat cu degetul pentru a se vedea dacă patina este reală sau artificială, aşa cum ai face cu un bibelou antic. Şi totuşi, Polul era destul de antic. El exista cu mult înaintea epocii de fier, a epocii de bronz, a epocii de piatră, adică a epocilor preistorice - el exista de când lumea!

Dar dacă Polul nu figura pe masa comisarului-preţuitor, în schimb, o hartă mare, pusă la vedere, arăta celor interesaţi, prin culorile ei contrastante, configuraţia teritoriilor arctice. La 17° deasupra Cercului Polar, o linie roşie, foarte vizibilă, trasă de-a lungul paralelei 84, închidea într-un cerc partea din globul pământesc a cărei scoatere la mezat o propusese *North Polar Practical Association*. Era aproape sigur că în această regiune se întinde o mare acoperită cu o carapace de gheaţă considerabil de groasă. Dar asta era treaba cumpărătorilor.

Cel puţin să nu se înşele cu privire la natura mărfii.

La douăsprezece punct, comisarul-preţuitor Andrew R. Gilmour intră pe uşiţa ascunsă printre ornamentele de lemn ale peretelui din fundul sălii, şi se aşeză la birou. Flint - aprodul, omul care urma să anunţe cu glas de tunet preţurile oferite - se plimba greoi, ca un urs în cuşcă, de-a lungul barierei ce despărţea publicul de birou.

Amândoi aceşti oameni erau veseli, gândindu-se că vânzarea le va procura un procent enorm, pe care aveau să-l încaseze cu

plăcere. E de la sine înţeles că, potrivit formulei americane, vânzarea trebuia să se facă cu bani peşin. Cât despre sumă, oricât de importantă ar fi fost, ea urma să fie depusă în întregime în mâinile delegaţilor, în contul statelor retrase din cursa licitaţiei.

Deodată, în sală răsună dangătul puternic al clopotului, anunţând celor ce nu erau prezenţi - am putea spune chiar *urbi et orbi*[1]- că licitaţia este pe cale să înceapă.

Ce clipă solemnă! Inimile tuturor oamenilor din acest cartier şi din oraş începură să bată mai repede. Larma mulţimii de pe Bolton-Street şi de pe străzile învecinate pătrunse până în sală, purtată parcă de murmurele celor prezenţi în încăpere.

Andrew R. Gilmour trebui să aştepte ca murmurul mulţimii dinăuntru şi larma dinafară să se potolească şi numai după aceea să ia cuvântul.

Se ridică în picioare şi îşi plimbă privirea în cerc peste public. Apoi, lăsând ochelarii, prinşi de un şnur, să-i cadă pe piept, spuse cu un glas în care se simţea oarecare emoţie:

– Domnilor, la propunerea guvernului Statelor Unite şi mulţumită acceptării acestei propuneri de către diferite state din Lumea Nouă şi chiar din Lumea Veche, vom scoate în vânzare teritoriul situat în jurul Polului Nord, în situaţia în care se găseşte şi delimitat de paralela optzeci şi patru, indiferent dacă este compus din continente, mări, strâmtori, insule, ostroave, banchize, părţi solide sau lichide...

Apoi continuă, arătând cu degetul pe hartă:

– ...Vă rog să aruncaţi o privire asupra acestei hărţi, care a fost întocmită potrivit ultimelor descoperiri. Observaţi că suprafaţa acestui lot se întinde - cu mare aproximaţie - pe vreo patru sute şapte mii de mile pătrate. De aceea, pentru uşurarea operaţiunilor de vânzare, s-a hotărât ca licitaţia să se ţină luându-se ca bază mila pătrată. Un cent mila va însemna, deci, în sumă rotundă, patru sute şapte mii cenţi, iar un dolar mila - patru sute şapte mii dolari. Vă rog, puţină linişte, domnilor.

Recomandarea nu era inutilă, deoarece nerăbdarea publicului se manifesta printr-un tumult, pe care strigarea preţurilor la licitaţie nu l-ar fi putut întrece.

Când se făcu oarecare tăcere, datorită mai ales răcnetelor lui Flint, care mugea ca o geamandură de alarmă pe vreme de ceaţă, Andrew R. Gilmour continuă:

– ...Înainte de a începe, trebuie să mai amintesc una din clauzele adjudecării: imobilul polar va fi definitiv cumpărat şi dreptul de proprietate va fi în afara oricărei posibilităţi de constelaţie din partea vânzătorilor, aşa cum se găseşte el îngrădit în prezent de paralela optzeci şi patru latitudine

[1] în limba latină, cu înţelesul: lumii întregi. (N.T.)

nordică, indiferent de modificările de natură geografică sau meteorologică ce ar putea să se producă în viitor!

Mereu şi mereu această dispoziţie stranie introdusă în notă şi care, dacă pe unii îi făcea să râdă, altora le atrăgea atenţia.

– Licitaţia începe! strigă preţuitorul cu glas tremurător.

Şi, în vreme ce bâţâia în mână ciocănaşul de fildeş, se lăsă furat de obiceiurile şi jargonul vânzărilor publice, adăugind cu glas fonfăit:

– Avem client la zece cenţi mila pătrată!

Zece cenţi sau a zecea parte dintr-un dolar - asta însemna suma de patruzeci de mii şapte sute de dolari pentru întregul domeniu arctic.

Fie că licitatorul Andrew R. Gilmour ar fi avut sau nu cumpărător la acest preţ, oferta fu întrecută imediat de Eric Baldenak, pe seama guvernului danez.

– Douăzeci de cenţi! spuse el.

– Treizeci de cenţi! spuse Jacques Jansen, pe socoteala Olandei.

– Treizeci şi cinci, zise Jan Harald, pe socoteala Suediei-Norvegiei.

– Patruzeci, zise colonelul Boris Karkov, pe socoteala Rusiei.

Asta reprezenta încă de pe acum suma de o sută şaizeci şi două de mii opt sute de dolari, şi licitaţia era abia la început!

Se cuvine să subliniem că reprezentantul Marii Britanii nu deschisese încă gura şi nici măcar nu-şi descleştase buzele, pe care şi le muşca mereu.

Cât priveşte pe William S. Forster, reprezentantul batogului rămânea mut ca peştele. Şi chiar în clipele acestea el părea cufundat în lectura ziarului *Mercurial of New-Foundland*, care anunţa sosirea vapoarelor şi preţurile zilei pe diferite pieţe ale Americii.

– La patruzeci de cenţi mila pătrată! repeta Flint, cântând, parcă, ultima vorbă, la patruzeci de cenţi!

Cei patru colegi ai maiorului Donellan se uitară unii la alţii. Să-şi fi epuizat ei oare fondurile încă de la începutul licitaţiei? Urmau să amuţească de pe acum?

– Haideţi, domnilor, începu din nou Andrew R. Gilmour, la patruzeci de cenţi! Cine dă mai mult? Patruzeci de cenţi!... Face mai mult calota polară!...

Şi parcă era gata să adauge: «...gheaţă pură, garantată.»

Dar delegatul danez interveni:

– Cincizeci de cenţi!

Iar delegatul olandez îl supralicită cu zece cenţi.

– La şaizeci de cenţi mila pătrată! răcni Flint. Şaizeci de cenţi! Nimeni nu mai spune nimic?

Aceşti şaizeci de cenţi reprezentau suma respectabilă de două sute patruzeci şi patru de mii două sute de dolari.

Asistenţa primi cu un murmur de satisfacţie anunţarea sumei oferite de Olanda. Lucru ciudat şi totuşi omenesc: nenorociţii cokney, fără un ban, care erau de faţă, săracii aceia cu buzunarele goale, păreau să arate cel mai mare interes faţă de această luptă cu lovituri de dolari.

În acest timp, după intervenţia lui Jacques Jansen, maiorul Donellan se uită, ridicându-şi capul, la secretarul său, Dean Toodrink.

Dar cum acesta îi făcu un semn negativ aproape nevăzut, maiorul rămase mut.

William S. Forster rămânea mai departe cufundat în citirea preţurilor pieţei şi făcea însemnări cu creionul pe marginea ziarului.

Cât despre J.T. Maston, acesta răspunse cu o scurtă aprobare din cap la zâmbetul doamnei Evangelina Scorbitt.

– Hai, domnilor!... Mai multă însufleţire!... O să adormim!... Slabă mişcare!... Poftiţi! Nimeni nu mai spune nimic?... Trecem la adjudecare? începu din nou Andrew R. Gilmour, bâţâind mereu în mână ciocănaşul de fildeş, ca pe o cădelniţă.

– Şaptezeci de cenţi! spuse profesorul Jan Harald, cu oarecare tremur în glas.

– Optzeci! răspunse aproape imediat colonelul Boris Karkov.

– S-au oferit optzeci de cenţi! răcni Flint, ochii lui bulbucaţi scăpărând scântei din pricina înflăcărării cu care începuse să se desfăşoare licitaţia.

Un gest al lui Dean Toodrink îl făcu pe maiorul Donellan să sară ca ars de pe scaun, de parcă era o marionetă pe arcuri.

– O sută de cenţi! spuse scurt reprezentantul Marii Britanii.

Cuvintele acestea angajau Anglia cu patru sute şapte mii de dolari.

Cei ce pariaseră pe mâna Angliei începură să strige «ura!», la care o parte din public răspunse ca un ecou.

Cei ce pariaseră pe mâna Americii se uitară unii la alţii, descurajaţi. Patru sute şapte mii de dolari! Iată o sumă cam prea mare pentru o regiune fantezistă ca Polul Nord. Patru sute şapte mii de dolari pentru munţi de gheaţă, câmpii de gheaţă şi banchize!

Şi în timpul acesta, omul societăţii «Polul Nord» nu spunea un cuvinţel, nici măcar nu-şi ridica niţeluş capul. Oare n-avea să se hotărască odată să ofere şi el o sumă mai mare? Dacă a voit să aştepte ca delegaţii Danemarcei, Suediei-Norvegiei, Olandei şi Rusiei să ajungă la capătul creditului, ei bine, momentul acesta părea că venise. Într-adevăr, pe chipurile lor citeai că, în faţa celor «o sută de cenţi» ai maiorului Donellan, se cam hotărâseră să părăsească lupta.

– La o sută de cenţi mila pătrată! repetă de două ori preţuitorul.

– O sută de cenţi!… O sută de cenţi!… O sută de cenţi!… repetă aprodul Flint, făcându-şi mâinile pâlnie la gură.

– Nimeni nu mai oferă nimic?… Sunteţi toţi de acord?… N-aveţi nimic de zis?… N-o să vă pară rău?… Terminăm licitaţia? începu din nou Andrew R. Gilmour, ridicând mâna cu care agita ciocănaşul şi aruncând o privire plină de îndemnuri asupra asistenţei, ale cărei murmure se pierdeau tot mai mult, până când se lăsă o linişte apăsătoare.

– O dată!… De două ori!… reluă el.

– O sută douăzeci de cenţi! spuse liniştit William S. Forster, fără ca măcar să catadicsească să ridice ochii de pe ziarul căruia tocmai îi întorcea pagina.

– Hip! Hip! Hip! strigară cei ce pariaseră pe mâna Statelor Unite ale Americii.

Maiorul Donellan se ridicase în picioare. Gâtu-i lung se bălăbănea mecanic de la unghiul făcut cu umerii, iar buzele i se ţuguiseră de parcă erau un cioc de pasăre. Îl fulgeră cu privirea pe mult prea liniştitul reprezentant al societăţii americane, dar fără să-l facă să-i răspundă măcar cu o privire. Diavolul de William S. Forster stătea nemişcat ca o stană.

– O sută patruzeci, zise maiorul Donellan.

– O sută şaizeci, spuse Forster.

– O sută optzeci, urlă maiorul.

– O sută nouăzeci, şopti Forster.

– O sută nouăzeci şi cinci de cenţi, răcni delegatul Marii Britanii, încrucişându-şi braţele şi părând că sfidează cele treizeci şi opt de state ale Confederaţiei Americane.

Se lăsă o linişte adâncă. Ai fi putut auzi cum păşeşte o furnică, cum înoată un baboi, cum zboară un fluture, cum se târăşte un viermişor, cum se mişcă un microb. Inimile tuturor băteau să spargă coşul piepturilor. Ochii tuturor erau aţintiţi spre buzele maiorului Donellan. Capul lui, de obicei foarte mobil, acum rămăsese ţeapăn.

Alături, Dean Toodrink se scărpina cu atâta foc la ceafă, de parcă ar fi vrut să-şi smulgă pielea păroasă.

Andrew R. Gilmour lăsă să se scurgă câteva clipe care - cum se spune în cărţi - părură lungi cât o veşnicie. Reprezentantul comerţului cu batog citea mai departe gazeta, tot însemnând pe marginea ei nişte numere care, cu siguranţă, nu aveau nici în clin nici în mânecă cu regiunea polară. Oare să-şi fi terminat şi el creditul? Se hotărâse să nu mai supraliciteze? Oare această sumă de o sută nouăzeci şi cinci de cenţi pe mila pătrată, adică peste şapte sute nouăzeci şi trei mii cincizeci de dolari pentru întregul teritoriu, i se părea că a ajuns la culmea absurdului?

– O sută nouăzeci şi cinci de cenţi! începu din nou şeful licitaţiei. Terminăm acum...

Şi se pregătea să bată cu ciocănaşul în masă.

– O sută nouăzeci şi cinci! repetă aprodul.

– Gata! Gata!

Această intervenţie fusese făcută de câţiva spectatori nerăbdători, pentru a da ghes lui Andrew R. Gilmour, care părea că se codeşte să încheie licitaţia.

– O dată!... De două ori!... începu acesta să strige.

Privirile tuturor se îndreptară către omul lui *North Polar Practical Association*.

Ei bine: omul acesta ciudat tocmai îşi sufla tacticos nasul într-o batistă cu pătrăţele, apăsându-şi puternic nările.

Totuşi, ochii lui J.T. Maston, ca şi ai doamnei Evangelina Scorbitt, erau îndreptaţi asupra lui. Chipurile celor doi, palide ca de ceară, arătau emoţia pe care încercau să şi-o stăpânească. De ce se codea William S. Forster să ofere mai mult decât maiorul Donellan?

William S. Forster îşi suflă zgomotos nasul a doua oară, apoi a treia oară, de parcă ar fi plesnit nişte petarde, dar între cea de a doua şi cea de a treia explozie nazală şopti blând şi modest:

– Două sute de cenţi.

Un fior străbătu pe toţi cei din sală. Apoi, partizanii americanilor începură să urle «hip! hip!», de dârdâiau geamurile.

Maiorul Donellan, copleşit, zdrobit, uluit, căzuse lângă Dean Toodrink, nu mai puţin năucit. La un asemenea preţ pe mila pătrată se ajungea la suma uriaşă de opt sute patrusprezece mii de dolari şi era evident că o sumă mai mare creditul britanic nu-i dădea voie să ofere.

– Două sute de cenţi! repetă Andrew R. Gilmour.

– Două sute de cenţi! răcni după el şi Flint.

– O dată... de două ori!... reluă comisarul-preţuitor. Nimeni nu mai oferă nimic?

Fără să-şi dea seama ce face, maiorul Donellan se ridică din nou în picioare şi se uită la ceilalţi delegaţi. Numai în el îşi puseseră aceştia toată nădejdea că proprietatea Polului Nord nu va scăpa din mâna europenilor. Dar acest efort al delegatului britanic a fost ultimul.

Maiorul căscă gura, apoi o închise şi, prin el, Anglia se prăbuşi din nou pe scaun.

– ...Vândut!... strigă Andrew R. Gilmour, lovind în masă cu ciocănaşul de fildeş.

– Hip!... hip!... hip!... pentru Statele Unite! izbucniră în urlete cei ce pariaseră pe victoria americană.

Cât ai clipi din ochi, vestea cumpărării se răspândi în tot oraşul Baltimore, apoi prin firele aeriene în toată ţara, iar prin firele submarine năvăli în Lumea Veche.

Prin omul său de paie, William S. Forster, *North Polar Practical Association* devenise proprietara regiunii arctice, mărginită de paralela 84.

A doua zi, când William S. Forster se duse să facă declaraţia cerută de legile americane pentru punerea în posesie, numele declarat fu cel al lui Impey Barbicane, care reprezenta sus-zisa societate prin firma *Barbicane and Co.*

Capitolul IV ÎN CARE APAR VECHI CUNOŞTINŢE ALE TINERILOR NOŞTRI CITITORI

Barbicane and Co.! Preşedintele unui cerc de artilerişti!... Ce amestec puteau să aibă nişte tunari într-o asemenea chestiune?...

O să vedem curând.

Mai este oare nevoie să-i prezentăm oficial pe Impey Barbicane, preşedintele «Clubului artileriştilor» din Baltimore, pe căpitanul Nicholl, pe J.T. Maston, pe Tom Hunter - cel cu picioarele de lemn – pe neobositul Bilsby, pe colonelul Bloomsberry şi pe ceilalţi colegi ai lor? Desigur că nu! Persoanele acestea ciudate erau cu vreo douăzeci de ani mai bătrâne ca pe vremea când uimiseră lumea întreagă cu planul lor de a ajunge pe Lună; încolo, însă, rămăseseră aceiaşi oameni, tot atât de schilozi în ce priveşte trupul, dar şi tot atât de gălăgioşi, de îndrăzneţi, de «explozivi» când era vorba să se avânte într-o nouă aventură extraordinară. Timpul nu-şi pusese pecetea pe această legiune de tunari în retragere, ci îi respectase aşa cum sunt respectate tunurile scoase din funcţiune şi care mobilează muzeele vechilor arsenale.

Dacă *Gun-Club* număra la înfiinţare o mie opt sute treizeci şi trei de membri (să ne înţelegem: este vorba de persoane şi nu de membre ale corpului, ca mâini şi picioare, de care cei mai mulţi duceau lipsă), dacă treizeci de mii cinci sute şaptezeci şi cinci de corespondenţi se mândreau că au legături cu clubul - apoi aceste cifre nu se micşoraseră, ci dimpotrivă. Ba chiar, datorită încercării de necrezut de a stabili o comunicaţie directă între Pământ şi Lună[1], faima acestui club crescuse enorm.

---

[1] Vezi De la Pămînt la Lună, în jurul Lunii, de acelaşi autor. (Nota ediţiei franceze.)

Lumea îşi mai aducea aminte de uriaşul ecou pricinuit de memorabila experienţă, pe care se cuvine să o rezumăm în câteva rânduri.

La câţiva ani după războiul de secesiune, unii membri ai «Clubului artileriştilor», plictisiţi de lâncezeala în care urmau să trăiască, şi-au făcut planul să trimită un proiectil până în Lună, cu ajutorul unui Columbiad uriaş. Tunul, lung de nouă sute de picioare şi cu un diametru de nouă picioare între ghinturi, fusese turnat în cadrul unor mari solemnităţi în City-Moon[1], pe solul peninsulei Florida, şi apoi încărcat cu patru sute de mii de livre de fulmicoton. Aruncat de acest tun, un obuz cilindro-conic de aluminiu îşi luase zborul către astrul nopţilor, sub presiunea a şase miliarde de litri de gaz. După ce făcuse înconjurul Lunii, în urma unei devieri a traiectoriei, proiectilul îşi luase din nou drumul spre Pământ, scufundându-se în Oceanul Pacific, într-un punct situat la 27°37' longitudine vestică. În acea regiune, fregata *Susquehanna* din marina americană pescuise proiectilul ce se ridicase la suprafaţa mării, spre marele noroc al pasagerilor din proiectil.

Căci chiar pasageri fuseseră. În acest proiectil-vagon luaseră loc doi membri ai «Clubului artileriştilor» - preşedintele clubului, Impey Barbicane, şi căpitanul Nicholl - însoţiţi de un francez, faimos pentru îndrăzneala lui aventuroasă. Toţi trei se înapoiaseră vii şi nevătămaţi din această călătorie. Dar dacă cei doi americani erau mereu la post, gata să-şi pună viaţa în joc în vreo nouă aventură, francezul Michel Ardan dăduse bir cu fugiţii. Se pare că, după ce se înapoiase în Europa, se îmbogăţise - fapt care mirase pe mulţi - şi se retrăsese la ţară unde, aşa cum spune o vorbă franţuzească, îşi răsădea singur varza, mâncând-o tot el şi chiar mistuind-o - după cum afirmau ziariştii bine informaţi.

După această aventură, care zguduise lumea ca un trăsnet, Impey Barbicane şi Nicholl îşi trăiau faima într-o oarecare tihnă. Dar, frământaţi întruna de dorul unor fapte măreţe, visau altă aventură, de acelaşi fel. De bani nu duceau lipsă. De pe urma ultimei lor afaceri le rămăseseră aproape două sute de mii de dolari, din cele cinci milioane şi jumătate pe care le adunaseră prin subscripţie publică în lumea întreagă. Pe de altă parte, strânseseră bani buni doar lăsându-se să fie expuşi în proiectilul lor de aluminiu, prin diferite oraşe ale Statelor Unite - aşa cum se expun la bâlciuri, în cuşcă, vieţuitoarele ciudate. Erau scăldaţi într-o celebritate de care ar fi fost mulţumită şi cea mai ambiţioasă fiinţă omenească.

Care va să zică, Impey Barbicane şi căpitanul Nicholl ar fi putut să-şi petreacă viaţa în linişte, dacă n-ar fi simţit cum îi

[1] City-Moon - Oraşul Lunii. (N.T.)

roade plictiseala. Fără îndoială că numai pentru a termina odată cu lâncezeala cumpăraseră ei regiunile polare.

Să nu uităm însă că, dacă achiziţia putuse să fie făcută cu preţul a opt sute de mii de dolari şi mai bine, apoi asta se datora faptului că Mistress Scorbitt adusese în această afacere ceea ce-i mai lipsea: banii! Numai datorită generozităţii acestei femei, Europa fusese învinsă de America.

Iată acum şi explicaţia generozităţii ei:

Dacă, după ce s-au înapoiat pe Pământ, preşedintele Barbicane şi căpitanul Nicholl s-au trezit bucurându-se de o faimă nemaipomenită, apoi mai era un ins care se bucura şi el de o bună parte din această celebritate. Aţi ghicit: este vorba de J.T. Maston, înfocatul secretar al «Clubului artileriştilor». Oare nu acestui calculator măiestru i se datorau socotelile matematice care făcuseră cu putinţă marea experienţă de care am vorbit mai sus? Şi dacă el nu însoţise pe cei doi colegi ai săi în călătoria lor extra-pământească, apoi asta nu s-a întâmplat din pricină că i-ar fi fost cumva frică, fir-ar să fie de ghiulea! Vedeţi însă că viteazul artilerist nu numai că era ciung de mâna dreaptă, dar avea şi o bucată din scăfârlie făcută din gutapercă, datorită unui accident destul de obişnuit într-un război. Şi, zău, dacă ar fi apărut aşa în faţa locuitorilor Lunii, ar fi însemnat să se dea acestora prilejul să-şi facă o impresie cam jalnică despre locuitorii Pământului. Şi nu se cădea aşa ceva, fiindcă, la urma urmei, Luna nu-i decât un umil satelit al Pământului.

Spre marea lui părere de rău, J.T. Maston trebuise, deci, să se resemneze şi să nu plece şi el în această călătorie, ceea ce nu înseamnă însă că s-a culcat pe-o ureche. Dimpotrivă. După ce a pus să i se construiască un telescop uriaş pe Long's Peak, unul dintre cele mai înalte piscuri din lanţul Munţilor Stâncoşi, se surghiuni şi el acolo. Iar din clipa când proiectilul a fost semnalat descriind pe cer traiectoria lui măreaţă, Maston nu şi-a mai părăsit postul de observaţie, îşi luase de bună voie sarcina ca, de aci, din faţa ocularului acestui instrument uriaş, să-şi urmărească prietenii care călătoreau prin spaţiul ceresc în vehiculul lor aerian.

S-ar fi putut crede că Pământul pierduse pentru vecie pe îndrăzneţii călători. Într-adevăr: nu era oare îndreptăţită teama ca proiectilul, odată intrat într-o nouă orbită, din pricina atracţiei Lunii, să se învârtească în vecii vecilor împrejurul acestui astru al nopţilor, ca un sub-satelit? Dar nu! Direcţia proiectilului fusese modificată de o deviere care ar putea fi numită providenţială. După ce făcuse înconjurul Lunii, în loc să cadă direct pe ea, proiectilul intrase într-o cădere progresiv accelerată şi se înapoiase pe sferoidul nostru, având o viteză de 57 600 leghe pe oră când s-a prăbuşit în străfundurile Oceanului Pacific.

Din fericire, masele lichide ale Pacificului amortizaseră lovitura pricinuită de cădere. Echipajul fregatei americane *Susquehanna* fusese martor la cele petrecute. Vestea a fost transmisă imediat lui J.T. Maston. Secretarul «Clubului artileriştilor» coborî în grabă de la observatorul de pe Long's Peak pentru a lua parte la operaţiile de salvare. În locul unde se prăbuşise proiectilul au fost făcute numeroase sondaje şi devotatul J.T. Maston nu s-a codit măcar o clipă să îmbrace costumul de scafandru pentru a da de urma prietenilor săi.

De fapt, n-ar fi trebuit să se facă atâta tevatură fiindcă, dislocând o cantitate de apă superioară greutăţii lui, proiectilul de aluminiu se urcase singur la suprafaţa oceanului, după ce făcuse un plonjon de toată frumuseţea. Aşa se face că preşedintele Barbicane, căpitanul Nicholl şi Michel Ardan au fost găsiţi la suprafaţa oceanului jucând domino în închisoarea lor plutitoare.

Şi acum, ca să vorbim iarăşi de J.T. Maston, trebuie să spunem că rolul jucat de el în aceste aventuri extraordinare fusese mult scos în evidenţă.

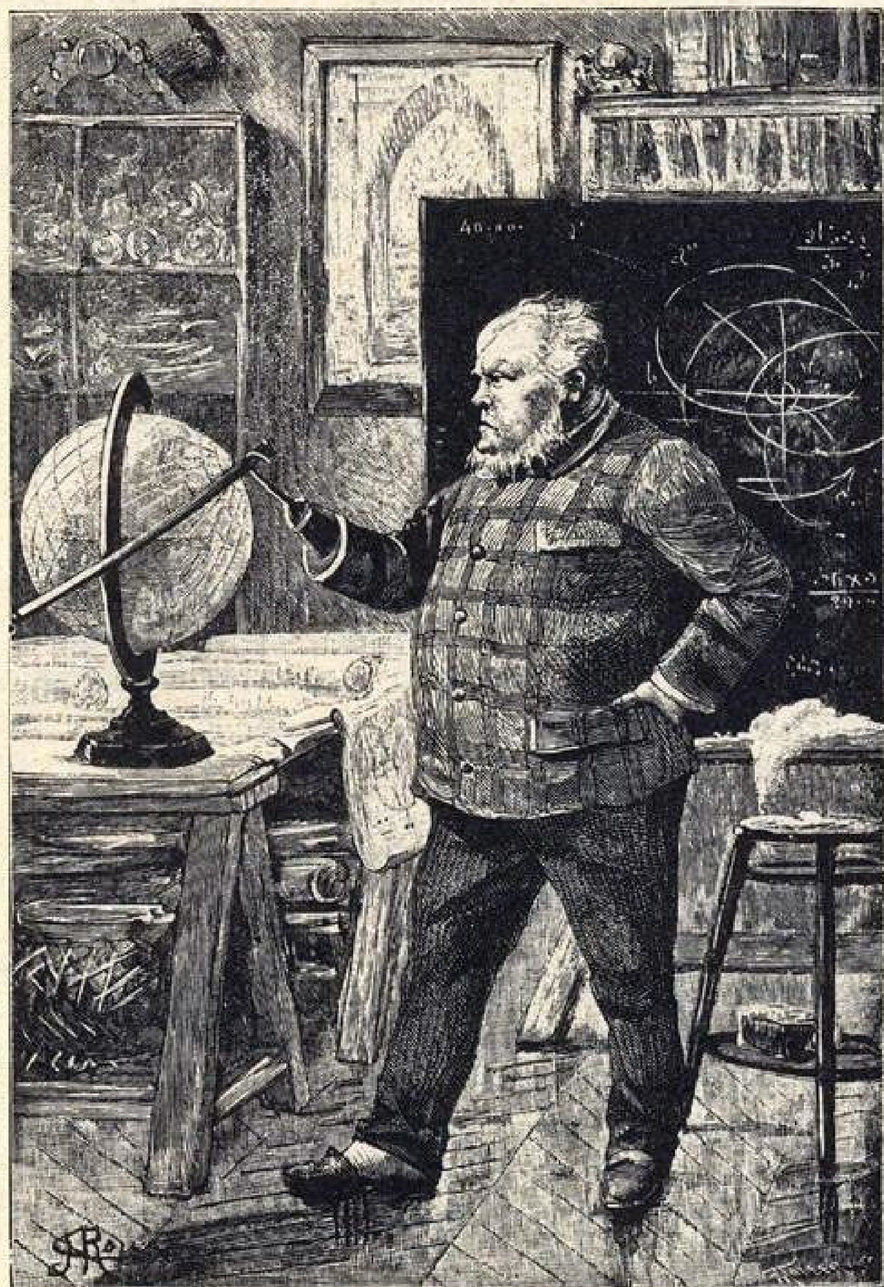
Cu craniul fals şi cu un cârlig de metal în locul antebraţului drept, el nu era, fireşte, un om frumos. Dealtfel, nu era nici tânăr, la cei cincizeci şi opt de ani bătuţi pe muche pe care-i avea în timpul când se petrece povestirea de faţă. Dar originalitatea caracterului său, vioiciunea inteligenţei, flacăra care-i însufleţea privirea, pasiunea pe care o punea în toate acţiunile lui făcuseră ca pentru Mistress Scorbitt să pară bărbatul ideal. În sfârşit, creierul său împachetat cu grijă în scufia de gutapercă era nevătămat, şi Maston trecea, încă, şi pe bună dreptate, drept unul dintre cei mai vestiţi calculatori ai vremii sale.

Iar Mistress Evangelina Scorbitt (deşi o apucau durerile de cap când era vorba de cea mai simplă socoteală) avea o înclinaţie deosebită pentru matematicieni, dacă nu pentru matematică. Îi socotea drept o specie deosebită şi superioară a neamului omenesc. Gândiţi-vă! Oamenii în ale căror capete X-urile se rostogolesc ca nişte nuci într-un sac, ai căror creieri se joacă cu semnele algebrice, ale căror mâini jonglează cu integralele triple ca un scamator cu paharele şi sticlele, minţile care înţeleg ceva din formule de soiul acesta:

$$\int \int \int \varphi (x\ y\ z)\ d\ x\ d\ y\ d\ z$$

îi provocau totdeauna cea mai mare admiraţie şi-i păreau cei mai potriviţi pentru ca o femeie să se simtă atrasă spre ei direct proporţional cu masa şi invers proporţional cu pătratul distanţei. Or, J.T. Maston era destul de corpolent ca să

J.T. Maston

exercite o atracţie irezistibilă, iar distanţa devenea egală cu zero dacă aveau să fie unul al altuia.

Calda simpatie arătată de Mistress Scorbitt - trebuie s-o mărturisim - îl cam pusese pe gânduri pe J.T. Maston, care nu căutase niciodată fericirea în căsătorie. Dealtfel, Mrs. Evangelina Scorbitt nu mai era nici ea la prima tinereţe, ba nici chiar la a doua, cu cei patruzeci şi cinci de ani ai ei, cu părul lipit pe tâmple, ca o pânză vopsită şi răsvopsită, cu gura prea mobilată de dinţi prea lungi dintre care nu pierduse nici unul, cu talia fără formă şi mersul fără graţie, într-un cuvânt, părea o fată bătrână, deşi fusese căsătorită - e drept, doar câţiva ani. Dar era o femeie excelentă şi nu şi-ar mai fi dorit altă fericire pe pământ dacă s-ar fi putut anunţa în saloanele din Baltimore sub numele de Mistress Maston.

Averea acestei văduve era foarte mare. E drept că nu era nici pe departe atât de bogată ca alde Gould, Mackay, Gordon Bennett, Vanderbilt, a căror avere trecea de un miliard şi pe lângă care alde Rotschild puteau fi socotiţi nişte cerşetori! Nu avea nici trei sute de milioane ca Mrs. Moses Carper, două sute de milioane ca Mrs. Stewart, optzeci de milioane ca Mrs. Crocker - toate trei văduve - nici nu era atât de bogată ca Mrs. Hammersley, Mrs. Helly Green, Mrs. Maffitt, Mrs. Marshall, Mrs. Para Stevens, Mrs. Mintury şi alte câteva. Ar fi avut totuşi dreptul să capete un loc la acel faimos banchet de la *Motelul Fifth-Avenue* din New-York, la care nu fuseseră admişi decât oaspeţi de cel puţin cinci ori milionari. Mistress Scorbitt dispunea, în realitate, de mai bine de patru milioane de dolari, rămaşi de la răposatul ei soţ, John P. Scorbitt, care se îmbogăţise facând negoţ atât cu articole de modă, cât şi cu carne de porc sărată.

Ei bine, generoasa văduvă a răposatului nu ar fi stat o clipă pe gânduri să folosească moştenirea pentru gloria lui J.T. Maston, căruia i-ar fi adus şi o comoară de dragoste, şi mai inepuizabilă.

Până una-alta, la cererea acestuia, Mistress Scorbitt acceptase din toată inima să arunce câteva sute de mii de dolari în afacerea pusă la cale de *North Polar Practical Association*, fară să ştie măcar despre ce este vorba. Este drept că, odată ce era amestecat şi J.T. Maston, întreprinderea nu putea fi decât măreaţă, sublimă, supraomenească. Trecutul secretarului «Clubului artileriştilor» era o chezăşie pentru viitor.

Iar după licitaţie, când înscrierea titlului de proprietate i-a arătat că în consiliul de administraţie al noii societăţi urma să se afle în frunte preşedintele «Clubului artileriştilor», sub firma *Barbicane and Co.*, încrederea ei s-a întărit şi mai mult. Odată ce J.T. Maston era înglobat în *and Co.*, nu avea ea toate motivele să se simtă cât se poate de fericită că are cele mai multe acţiuni în această societate?

Aşadar, Mistress Evangelina Scorbitt se trezi proprietara celei mai mari părţi din regiunile nordice, îngrădite de paralela 84. Foarte bine! Dar ce să facă cu ea sau, mai bine-zis, cum putea societatea aceasta să tragă, aşa cum pretindea, vreun profit oarecare din acest domeniu unde nu putea ajunge picior de om?

Mereu şi mereu aceeaşi întrebare, care, dacă pe Mistress Evangelina Scorbitt o interesa nespus de mult din pricina banilor băgaţi în întreprindere, interesa tot atât de mult lumea întreagă din pricina curiozităţii fireşti.

Dealtfel, această femeie minunată încercase de mai multe ori, destul de discret dealtfel, să-l tragă de limbă pe J.T. Maston, înainte de a-şi pune banii la dispoziţia principalilor membri ai societăţii. Dar J.T. Maston rămăsese mereu mut când venea vorba de aşa ceva. O să vadă în curând Mistress Evangelina Scorbitt despre ce este vorba – dar asta numai atunci când va bate ceasul, adică atunci când lumea întreagă va rămâne cu gura căscată de mirare, aflând scopul noii societăţi!

Fără îndoială că el se gândea la o întreprindere care - aşa cum spunea scriitorul francez Jean Jacques Rousseau - «nu a avut vreun exemplu până atunci şi nu va avea nici imitatori», o operă care avea să lase cu mult în urmă încercarea făcută de membrii «Clubului artileriştilor» de a intra în legătură directă cu Luna.

Când doamna Scorbitt insista, J.T. Maston îşi ducea cârligul de fier la buze şi spunea doar atât:

– Dragă Mistress Scorbitt, te rog să ai încredere în mine!

E uşor de închipuit că, dacă doamna Evangelina Scorbitt a avut încredere «înainte», ce bucurie uriaşă a cuprins-o «după», când clocotitorul secretar al «Clubului artileriştilor» îi spuse că numai şi numai ei i se datoreşte victoria Statelor Unite asupra ţărilor nordice din Europa.

– Şi nici măcar acum nu pot să aflu cât de cât despre ce este vorba? întrebă ea, zâmbind, pe eminentul matematician J.T. Maston.

– Ai să afli îndată! îi răspunse acesta scuturând puternic - americăneşte - mâna coasociatei sale.

Efectul imediat al acestei scuturături a fost că Mrs. Evangelina Scorbitt s-a liniştit.

După câteva zile, atât Lumea Nouă, cât şi Lumea Veche au fost şi ele scuturate de un fior straşnic - fără să mai vorbim de scuturăturile ce le aşteptau de-acum încolo - când au aflat de planul de-a dreptul nebunesc pentru realizarea căruia *North Polar Practical Association* făcea acum un apel la toată lumea, ca să subscrie acţiuni.

Ca să nu mai lungim vorba: societatea cumpărase acele teritorii din jurul Polului numai şi numai pentru a exploata... zăcămintele de cărbuni de la Polul Nord.

Capitolul V ÎN CARE MAI ÎNTÂI SE PUNE ÎNTREBAREA DACĂ EXISTĂ SAU NU ZĂCĂMINTE DE CĂRBUNI LA POLUL NORD

Întrebarea aceasta şi-a pus-o imediat fiece om cât de cât cu scaun la cap.

– De ce-ar exista zăcăminte de cărbuni în preajma Polului Nord? spuseră unii.

– Şi de ce n-ar exista? răspunseră alţii.

Se ştie că straturile de cărbuni, răspândite în numeroase puncte ale suprafeţei Pământului, abundă în diferite regiuni ale Europei.

Asemenea straturi se găsesc şi în cele două Americi, şi poate că Statele Unite sunt cele mai bogate în astfel de zăcăminte, care nu lipsesc dealtfel nici din Africa, Asia sau Oceania.

Pe măsură ce explorarea globului pământesc progresează, se descoperă asemenea zăcăminte în toate păturile geologice: antracitul se găseşte în straturile cele mai vechi, huila în terenurile carbonifere superioare, lignitul în cele terţiare. De combustibil mineral nu vom duce lipsă sute de ani de acum înainte.

Şi totuşi, extracţia de cărbune este de 400 milioane de tone în lumea întreagă, dintre care 160 de milioane se extrag în Anglia. Dar odată cu necesităţile tot mai mari ale industriei, creşte proporţional şi consumul de cărbune. Chiar dacă electricitatea ar lua locul aburului ca forţă motrice, ar fi totuşi necesară o cheltuială egală de huilă pentru producerea acestei forţe. Stomacul industriei mistuie numai cărbune, nu-i place să mănânce nimic altceva. Industria este un animal «carbonivor» şi trebuie hrănită bine.

Şi apoi, cărbunele este nu numai un combustibil, ci şi acea substanţă telurică din care ştiinţa extrage acum sumedenie de produse şi subproduse, folosite pentru nevoile cele mai diferite. Prin transformările pe care le suferă în creuzetele laboratoarelor, cărbunele poate fi folosit la vopsit, îndulcit, parfumat, evaporat, curăţat, încălzit, luminat şi chiar la împodobit - putând fi transformat în diamant. Cărbunele este tot atât de folositor ca fierul, ba chiar mai mult.

Din fericire nu-i de temut ca acest metal, fierul, să se epuizeze vreodată; el face parte din însăşi compoziţia globului pământesc.

Într-adevăr, Pământul poate fi socotit o masă de fier mai mult sau mai puţin combinată cu carbon. În stare de fluiditate din pricina temperaturii mari, acoperită de silicaţi lichizi; un fel de zgură în fierbere, pe care plutesc roci solide şi apă. Celelalte metale, ca şi apa şi piatra, intră într-o proporţie extrem de mică în compoziţia sferoidului nostru.

Dar dacă consumul de fier este asigurat în vecii vecilor, nu se poate spune acelaşi lucru şi despre cărbune. Departe de aşa ceva. În consecinţă, oamenii prevăzători, cei pe care-i preocupă viitorul - chiar dacă este vorba de un viitor de peste câteva secole - trebuie să caute zăcăminte de cărbuni peste tot unde natura prevăzătoare le-a format în epocile geologice.

– Foarte bine!... spuneau adversarii.

Căci şi în Statele Unite, ca pretutindeni, se găsesc destui oameni cărora, din invidie sau din ură, le place să defaime, fără a mai pune la socoteală pe cei care sunt împotrivă numai ca să nu fie de acord.

– ...Foarte bine! spuneau aceşti adversari, dar de ce trebuie să existe neapărat cărbuni la Polul Nord?

– De ce? răspundeau partizanii preşedintelui Barbicane. Pentru că, după toate probabilităţile, în epoca formaţiilor geologice, volumul Soarelui era atât de mare, încât, potrivit teoriei lui Blandet, diferenţa dintre temperatura de la Ecuator şi cea de la Poli era foarte mică. Pe vremurile acelea, cu mult înainte de apariţia omului, când planeta noastră era supusă acţiunii permanente a căldurii şi umezelii, păduri uriaşe acopereau regiunile nordice ale globului.

Iată ceea ce demonstrau ziarele, revistele în slujba societăţii *North Polar Practical Association*, în mii de articole de tot felul, când sub formă de glumă, când pe un ton ştiinţific, serios. Cu siguranţă că aceste păduri, înghiţite de pământ pe vremea formidabilelor zvârcoliri care au zguduit globul nostru înainte de a fi luat forma de azi, s-au transformat în zăcăminte de cărbuni, sub acţiunea timpului, a apelor şi a căldurii interioare. Prin urmare, nimic mai firesc ca teoria potrivit căreia ţinutul polar ar fi bogat în zăcăminte de cărbune, aşteptând doar târnăcoapele minerilor.

În plus, în favoarea acestei teorii puteau fi citate fapte de netăgăduit. Oamenii practici, care nu mizează pe simple probabilităţi, nu puneau la îndoială aceste fapte, care le arătau că pot porni cu siguranţă în căutarea a diferite varietăţi de cărbune în regiunile nordice.

Şi tocmai despre acest lucru vorbeau, cu câteva zile mai târziu, maiorul Donellan şi secretarul său, aşezaţi în colţul cel mai întunecos al restaurantului *Two friends* - («La cei doi prieteni».)

– Oare Barbicane - vedea-l-aş spânzurat - să aibă dreptate cu presupunerile lui? întrebă Toodrink.

– Se prea poate, ba chiar aş spune că-i aproape sigur! răspunse maiorul Donellan.

– Dar atunci pot fi câştigate câteva averi exploatând regiunile polare!

– Cu siguranţă! răspunse maiorul. Dacă America de Nord este foarte bogată în zăcăminte de combustibil mineral şi dacă în

fiecare zi sunt descoperite noi zăcăminte, cu siguranţă că multe altele aşteaptă să fie descoperite, domnule Toodrink. Dar ţinuturile polare par să fie o anexă a continentului american. Aceeaşi formaţie geologică, acelaşi aspect. Îndeosebi Groenlanda este doar o prelungire a Lumii Noi şi cu siguranţă că Groenlanda ţine de continentul american...

– După cum capul calului - cu care, dealtfel, se aseamănă insula asta - ţine de trupul animalului, remarcă secretarul maiorului Donellan.

– Trebuie să adaug, reluă acesta, că, în cadrul explorărilor sale pe teritoriul Groenlandei, profesorul Nordenskjöld a descoperit formaţiuni sedimentare de gresie şi şisturi cu intercalări de lignit, în care se găsea o cantitate considerabilă de plante fosile. Danezul Stöenstrup a descoperit şaptezeci şi unu de asemenea zăcăminte numai în districtul Diskö. Aceste zăcăminte erau pline de urme vegetale, rămăşiţe sigure ale acelei vegetaţii bogate, care se întindea pe vremuri în jurul axei polare.

– Dar mai sus?... întrebă Dean Toodrink.

– Mai sus, sau mai departe înspre nord, răspunse maiorul, există dovezi materiale despre existenţa cărbunelui de piatră, şi se pare că nu ai decât să te apleci ca să-l aduni de pe jos. Prin urmare, dacă există atâta cărbune la suprafaţa Pământului, oare nu avem dreptul să tragem concluzia că zăcămintele de cărbuni din aceste regiuni se întind şi adânc în scoarţa Pământului?

Avea dreptate maiorul Donellan! Întrucât cunoştea temeinic problema straturilor geologice la Polul Nord, era acum cel mai ţâfnos dintre toţi englezii. Şi poate că ar mai fi vorbit multă vreme despre acest subiect, dacă nu ar fi observat că ceilalţi clienţi din restaurant cam începuseră să tragă cu urechea.

De aceea, atât el cât şi Dean Toodrink socotiră că-i mai bine să schimbe vorba, dar numai după ce secretarul făcu o ultimă observaţie, plină de ascuţime:

– Nu vă surprinde un lucru, maior Donellan?

– Care?

– Că în toată povestea asta, în care te-ai fi aşteptat să vezi cum s-au amestecat ingineri, sau cel puţin navigatori, odată ce-i vorba de Pol şi de zăcăminte de cărbuni - figurează numai artilerişti?

– Ai dreptate, răspunse maiorul. Ciudat, tare ciudat!

Între timp, în fiecare dimineaţă, gazetele continuau campania în legătură cu problema straturilor de cărbune.

– Zăcăminte? Care zăcăminte? întreba *Pall Mall Gazette* în articole pline de furie, inspirate de marele comerţ britanic, care clevetea mereu împotriva argumentelor prezentate de *North Polar Practical Association*.

– Care? răspunseră redactorii ziarului *Daily-News* din Charleston, partizani înfocaţi ai preşedintelui Barbicane. Păi, în primul rând cele care au fost identificate de căpitanul Nares în

1875-1876, lângă paralela 82, odată cu straturi care indică existenţa unei flore miocene, bogată în plopi, fagi, călini, nuci şi conifere.

– Şi între 1881-1884, în cursul expediţiei locotenentului Greely, în golful Lady Franklin - sări în ajutor cronicarul ştiinţific al ziarului *New-York Witness* - oare conaţionalii noştri nu au descoperit un zăcământ de cărbune lângă fortul Conger, pe malul golfuleţului Watercourse? Iar doctorul Pavy nu a fost îndrituit să susţină că aceste ţinuturi nu sunt lipsite de straturi carbonifere, sortite probabil de natura prevăzătoare să lupte într-o bună zi împotriva gerului de pe aceste triste meleaguri?

Se înţelege de la sine că adversarii preşedintelui Barbicane nu mai aveau ce răspunde în faţa unor dovezi atât de convingătoare ca acelea citate de autoritatea acestor îndrăzneţi călători americani. Aşadar, partizanii întrebării «şi de ce-ar exista zăcăminte?» începură să închine steagul în faţa partizanilor întrebării «şi de ce n-ar exista?» Cu siguranţă că existau asemenea zăcăminte, şi probabil că în cantităţi uriaşe chiar. Teritoriile din jurul Polului ascundeau mase enorme din acest preţios combustibil, vârâte în măruntaiele acestor regiuni unde pe vremuri existase o vegetaţie bogată.

Dar dacă le fugise pământul de sub picioare în problema zăcămintelor de cărbuni, a căror existenţă în regiunile arctice nu mai putea fi pusă la îndoială, clevetitorii începură din nou atacul, examinând problema dintr-alt punct de vedere.

– Fie cum ziceţi! spuse într-o zi maiorul Donellan, în cursul unei discuţii pe care o provocase chiar în sala «Clubului artileriştilor», adresându-se preşedintelui Barbicane, aşa, de la om la om. Admit!

Ba chiar o spun sus şi tare: există zăcăminte de cărbuni în teritoriul cumpărat de societatea dumneavoastră! Dar poftim de le exploataţi!...

– O s-o facem şi pe asta! răspunse liniştit Impey Barbicane.

– Şi o să treceţi peste paralela 84, dincolo de care nici un explorator n-a reuşit să treacă[1]?

– O să trecem!

– Şi o să ajungeţi poate chiar până la Polul Nord?

– O să ajungem!

Auzindu-l pe preşedintele «Clubului artileriştilor» cum răspunde cu atâta sânge rece şi cu atâta siguranţă, ascultând aceste păreri spuse cu atâta claritate şi precizie, până şi omul cel mai încăpăţânat s-ar fi simţit zdruncinat în părerile lui. Simţeai imediat că te afli în faţa unui om care nu-şi pierduse nici una din calităţile de odinioară; era calm, rece, extrem de serios şi

[1] Se reaminteşte că povestirea aceasta a apărut în anul 1889. (N.T.)

concentrat, exact ca un cronometru, aventuros, dar îmbinând idei practice până şi cu cele mai îndrăzneţe planuri...

Putem deci înţelege de ce maiorul Donellan era ispitit acuma să-l strângă de gât pe stimabilul, dar furtunosul adversar din faţa lui. Straşnic om preşedintele Barbicane, atât din punct de vedere moral, cât şi din punct de vedere fizic. Avea tot timpul «apă la moară» - vorba lui Napoleon - aşa că ieşea biruitor din orice încercare. Duşmanii, rivalii, invidioşii ştiau prea bine asta!

Totuşi, întrucât zeflemistul nu poate fi împiedicat să zeflemisească, năduful tuturor împotriva societăţii americane începu să se descarce în glume batjocoritoare. Pe seama preşedintelui «Clubului artileriştilor» erau puse intenţiile cele mai absurde. Intră în joc şi caricatura, mai ales în ziarele europene şi în special în cele din Anglia - ţară care nu se împacă deloc cu înfrângerea suferită în bătălia dintre dolari şi lire sterline.

Ah! Yankeul ăsta a susţinut că o să ajungă la Polul Nord! Ah! O să pună piciorul acolo unde nici o fiinţă omenească nu l-a pus până acum! Ah! O să împlânte steagul Statelor Unite pe singurul punct de pe globul pământesc care rămâne nemişcat în veci, pe când toate celelalte se mişcă din pricina rotaţiei Pământului în jurul axei sale!

Şi pe urmă, las' pe caricaturişti când îşi dau frâu liber!

În vitrinele librăriilor şi chioşcurilor mai mari din principalele oraşe ale Europei, ca şi în oraşele mai importante ale Americii, apăreau caricaturi şi desene arătând cum preşedintele Barbicane caută cele mai năstruşnice mijloace pentru a putea ajunge la Polul Nord.

Într-una din aceste caricaturi, îndrăzneţul american, ajutat de toţi membrii «Clubului artileriştilor», fiecare ţinând în mâini câte o cazma, săpa un tunel submarin prin gheţarii cufundaţi în apă, începând de la primele banchize, până la paralela 90 latitudine nordică, spre a ajunge chiar la vârful axei terestre.

În alta, Impey Barbicane, însoţit de J.T. Maston - caracteristicile acestuia erau foarte bine prinse în desen - şi de căpitanul Nicholl, ateriză cu un balon pe acest loc atât de dorit şi, după încercări îngrozitoare, însoţite de mii de primejdii, tustrei puneau în sfârşit mâna pe o bucată de cărbune... de o jumătate de kilogram. Atâta tot se afla în faimoasele zăcăminte din regiunea Polului Nord!

Într-un număr al ziarului englez *Punch* era caricaturizat şi J.T. Maston - cu tot atâta ironie ca şi şeful său. După ce fusese atras cu violenţă de polul Magnetic, secretarul «Clubului artileriştilor» era pe vecie ţintuit la pământ de cârligul său de metal.

Se cade să pomenim, în legătură cu acest fapt, că faimosul calculator avea un temperament prea violent ca să poată gusta partea comică a acelei glume, care îl lovea chiar în conformaţia

lui trupească. În consecinţă, el a fost extrem de indignat, iar Mrs. Evangelina Scorbitt – nici nu mai e nevoie s-o spunem - i-a împărtăşit cu totul indignarea justificată.

Un alt desen, apărut în *Lanterna Magică* din Bruxelles, îi reprezenta pe Impey Barbicane şi pe membrii consiliului de administraţie al societăţii acţionând în mijlocul unei mări de flăcări, ca nişte salamandre mitologice de care nu se prindea focul. De ce? Păi, pentru a topi gheţurile Oceanului îngheţat de Nord, n-au avut ei ideea de a răspândi pe întreaga sa suprafaţă o mare de spirt şi de a-i da foc, ceea ce transformase bazinul polar într-o imensă cupă de punch? Şi, folosindu-se de cuvântul *punch*, care în limba engleză înseamnă şi «paiaţă», nu împinsese caricaturistul belgian neobrăzarea până la a-l prezenta pe preşedintele *Gun-Club*-ului sub chipul unei ridicole paiaţe?

Dar cel mai mare succes l-a obţinut caricatura publicată în ziarul francez *Charivari* sub semnătura caricaturistului Stop. În stomacul unei balene, capitonat şi mobilat cu tot confortul, Impey Barbicane şi J.T. Maston stăteau în tihnă la o masă şi jucau şah, aşteptând să ajungă cu bine la destinaţie. Ca nişte noi biblici Iona, preşedintele şi secretarul se lăsaseră pur şi simplu înghiţiţi de uriaşul mamifer marin, socotind că, prin acest nou mod de locomoţie, vor trece pe sub banchize şi vor ajunge la inaccesibilul Pol al globului pământesc.

De fapt, însă, flegmaticul director al noii societăţi nu se sinchisea deloc de aceste exagerări ale ziarelor. Îi lăsa pe toţi să spună ce vor despre el, să-l folosească drept motiv pentru cântece, să-l parodieze, să-l caricaturizeze, şi îşi vedea mai departe de treabă.

Într-adevăr, potrivit unei hotărâri luate de consiliul de administraţie, societatea, care avea dreptul de exploatare a domeniului polar fiindcă i se acordase această concesiune de către guvern, deschisese o subscripţie publică pentru suma de cincisprezece milioane de dolari.

Acţiunile erau de 100 de dolari bucata şi trebuiau subscrise printr-un singur vărsământ. Încrederea în firma *Barbicane and Co.* era atât de mare, încât doritorii de a subscrie au dat buzna. Trebuie să spunem însă că mai toţi erau cetăţeni ai celor 38 de state ale Confederaţiei americane.

– Cu atât mai bine! strigară partizanii lui *North Polar Practical Association*; în felul acesta întreprinderea va fi cu atât mai americană!

Într-un cuvânt, faima de care se bucura firma *Barbicane and Co.* era atât de mare, cei ce făceau speculaţii la bursă credeau cu atâta fermitate în promisiunile ei privind câştigurile mari ce aveau să se realizeze şi admiteau cu atâta încredere existenţa zăcămintelor de cărbuni la Polul Nord, ca şi posibilitatea de a le

exploata, încât capitalul înscris pentru noua societate a fost de trei ori mai mare decât cel necesar.

În consecinţă, două treimi din subscrieri au fost anulate, iar la data de 16 decembrie s-a constituit definitiv capitalul social în sumă de 15 milioane dolari, vărsaţi de acţionari.

Capitalul acesta era aproape de trei ori mai mare decât suma subscrisă pentru *Gun-Club*, când membrii acestui club au făcut marea experienţă de a trimite un proiectil de la Pământ la Lună.

Capitolul VI ÎN CARE ESTE ÎNTRERUPTĂ O CONVORBIRE TELEFONICĂ ÎNTRE MISTRESS SCORBITT ŞI J.T. MASTON

Afirmaţia preşedintelui Barbicane că-şi va atinge scopul nu era numai o vorbă aruncată în vânt; cu capitalul pe care-l avea acum la dispoziţie nu se mai putea lovi de nici o piedică. Pe de altă parte, cu siguranţă că n-ar fi îndrăznit să facă apel la subscrierea de capitaluri dacă n-ar fi fost sigur de succes.

În sfârşit, Polul Nord urma să fie cucerit de geniul şi îndrăzneala omului.

Nu mai încăpea nici o îndoială că Barbicane şi consiliul său de administraţie aveau la îndemână mijloacele de a reuşi într-o întreprindere în care atât de mulţi dăduseră greş. Ei aveau să facă ceea ce nu reuşiseră atâţia călători vestiţi ca Franklin, Kane, De Long, Nares, Greely. Vor trece dincolo de paralela 84, vor lua în posesie întinsa porţiune de pământ cumpărată la licitaţie, vor adăuga pe drapelul american a 39-a stea, reprezentând al 39-lea stat anexat la Confederaţia americană.

– Scamatori! spuneau întruna delegaţii europeni şi partizanii lor din Lumea Veche.

Şi totuşi, nimic nu era mai real ca mijlocul practic, logic, indiscutabil de a cuceri Polul Nord. Mijlocul acesta atât de simplu - ai putea spune «la mintea unui copil» - le fusese sugerat de J.T. Maston. În creierul acestui om, în care ideile se coceau într-o materie cerebrală în continuă fierbere, luase naştere proiectul unei măreţe opere geografice, ca şi modul de a o duce la bun sfârşit.

Niciodată nu se va spune prea de ajuns că secretarul «Clubului Artileriştilor» era un calculator remarcabil. Pentru el, rezolvarea celor mai complicate probleme ale ştiinţelor matematice era o jucărie. Râdea de «dificultăţi» fie ele întâlnite în ştiinţa câtimilor valorice, care este algebra, fie în ştiinţa numerelor, adică în aritmetică. Ţi-era mai mare dragul să-l vezi mânuind simbolurile, adică semnele convenţionale care sunt folosite pentru notarea câtimilor algebrice, indiferent dacă - fiind litere ale alfabetului -

reprezintă cantităţi sau mărimi, sau dacă - fiind linii împerecheate sau întretăiate - reprezintă raporturile ce se pot stabili între cantităţile şi operaţiile la care sunt supuse.

Ah, coeficienţii, exponenţii, radicalii, indicii şi celelalte expresii adoptate în limba matematicilor! Cum zburau toate aceste semne sub peniţa lui sau, mai curând, a crâmpeiului de cretă care fremăta la capătul cârligului lui de fier, fiindcă tare îi plăcea lui Maston să-şi facă toate calculele pe o tablă! Acolo, pe suprafaţa aceasta de zece metri pătraţi - fiindcă mai puţini nu-i ajungeau! - se lăsa el pradă, cu tot focul, pasiunii sale de algebrist. Şi să nu creadă cineva că în calculele sale ar fi scris nişte cifre minuscule. Nu! Dimpotrivă, desena cu mâna lui năbădăioasă nişte cifre uriaşe, fantastice. Cifrele 2 şi 3 apăreau rotunjite ca nişte cocoşei de hârtie; cifra 7 era desenată ca o spânzurătoare, din care lipsea doar spânzuratul. Cifra 8 se încovoia ca o pereche de ochelari, iar cifrele 6 şi 9 erau împodobite ca nişte cozi care păreau că nu se mai sfârşesc!

Ce să mai spunem de literele cu care îşi stabilea formulele! Primele litere ale alfabetului - a, b, c - care îi serveau ca să însemneze cantităţile cunoscute sau date, şi ultimele litere - x, y, z - care îi serveau pentru însemnarea cantităţilor necunoscute sau de aflat, ce frumos erau desenate ele, cu o singură trăsătură plină, legate unele de altele! Mai ales litera z se încovoia în nişte zig-zag-uri ca trăsnetul! Şi ce eleganţă în literele greceşti π, λ şi ω, de care s-ar fi simţit mândru chiar un Arhimede sau un Euclid.

Cât despre semnele aritmetice, trasate perfect cu linii de cretă, erau pur şi simplu fermecătoare; + arăta limpede că este vorba de adunarea a două cantităţi; - era mai umil, dar făcea totuşi faţă bună; x se profila maiestuos; cât despre =, cu cele două linii absolut egale, ele arătau, neîndoios, că J.T. Maston era cetăţeanul unei ţări în care egalitatea nu este o vorbă goală, cel puţin între oamenii de rasă albă în acelaşi fel măreţ erau desenate şi semnele < şi >, ca şi semnul ≷, în dimensiuni extraordinare.

Cât despre semnul √, care arăta rădăcina unui număr sau unei cantităţi, acesta era un adevărat triumf; iar când îl mai completa şi cu bara orizontală şi căpăta această formă √ părea că braţul arătător, depăşind marginea tablei, ameninţă lumea întreagă, cerându-i să i se supună!

Dar să nu credeţi cumva că inteligenţa matematică a domnului Maston se mărginea la orizontul algebrei elementare! Departe de aşa ceva Nu-i erau străine nici calculul integral, nici calculul diferenţial şi nici calculul variaţiilor; el desena cu mâna sigură faimosul semn al integrării, litera înspăimântătoare în simplitatea ei:

$$\int$$

suma unei infinităţi de elemente infinit de mici!

Acelaşi lucru se putea spune despre semnul Σ, care reprezintă suma unui număr finit de elemente finite, de semnul ∞, prin care matematicienii înseamnă infinitul, ca şi despre toate simbolurile pe care le foloseşte această limbă de neînţeles pentru muritorul de rând.

Ce mai calea-valea! Omul acesta era în stare să se ridice până la culmile cele mai înalte ale matematicilor superioare.

Iată ce fel de om era onorabilul J.T. Maston! Şi iată de ce colegii lui puteau avea toată încrederea când îşi lua el sarcina să rezolve cele mai năstruşnice probleme născute în creierele lor pline de idei îndrăzneţe! Iată ceea ce determinase pe membrii «Clubului artileriştilor» să-i încredinţeze rezolvarea problemei aruncării unui proiectil de la Pământ în Lună! În sfârşit, iată pentru ce Mrs. Evangelina Scorbitt era îmbătată de faima lui, având pentru el o admiraţie vecină cu dragostea.

Dealtfel, în cazul de care e vorba acum - adică de problema cuceririi Polului Nord - J.T. Maston nu avea de ce să se avânte până în regiunile sublime ale geometriei analitice. Pentru a permite noilor concesionari ai teritoriilor polare să exploateze aceste terenuri, secretarul «Clubului artileriştilor» nu avea în faţa lui -decât o problemă de mecanică pe care trebuia s-o rezolve. Problemă complicată, fără îndoială, cerând formule ingenioase, poate chiar nemaifolosite până acum, dar cărora le va face faţă cu siguranţă.

Ei da! Puteau avea încredere în J.T. Maston, deşi cea mai mică greşeală ar fi atras după sine pierderea a milioane de dolari. Niciodată, însă, începând chiar de pe vremea când capul său de copil învăţa primele noţiuni de aritmetică, nu săvârşise vreo greşeală la măsurarea lungimilor - fie chiar de a mia parte dintr-un micron[1]. Dacă s-ar fi înşelat chiar la calcularea celei de a douăzecea zecimale, n-ar fi stat deloc pe gânduri, ci şi-ar fi tras un glonţ în craniul lui de gutapercă!

Era necesar să insistăm cât mai mult asupra acestei remarcabile aptitudini a lui J.T. Maston - şi am făcut-o. Acum, înainte de a continua povestirea, trebuie să arătăm cum lucrează el, şi pentru aceasta este necesar să ne întoarcem cu câteva săptămâni în urmă.

Cu vreo lună înainte de publicarea notei adresate locuitorilor de pe cele două emisfere ale Pământului în legătură cu scoaterea la mezat a ţinuturilor de la Polul Nord, J.T. Maston îşi luase sarcina de a transpune în cifre elementele proiectului, ale cărui consecinţe minunate le sugerase colegilor săi.

---

[1] Micron - a mia parte dintr-un milimetru. (Nota ediţiei franceze.)

Încă de mulţi ani, secretarul «Clubului artileriştilor» locuia pe Franklin-Street numărul 179, una dintre străzile cele mai liniştite din Baltimore, departe de cartierul afacerilor, din care nu pricepea nimic, departe de larma mulţimii, larmă care nu-i plăcea deloc.

Avea o locuinţă modestă, cunoscută sub numele de «Balistic-Cottage». Singurele lui venituri erau doar pensia de ofiţer de artilerie şi indemnizaţia primită ca secretar al *Gun-Club*-ului. Locuia singur şi era servit de negrul Fire-Fire, adică «Foc-Foc»! - poreclă demnă de valetul unui artilerist! Dealtfel, negrul acesta nu era un servitor, ci mai degrabă un servant, un prim servant, servindu-şi stăpânul aşa cum ar fi servit un tun.

J.T. Maston era burlac convins, fiind de părere că burlăcia este singura situaţie acceptabilă în lumea asta. El cunoştea proverbul slav că «o femeie trage mai puternic cu un singur fir de păr, decât patru boi la plug» - şi se ferea de aşa ceva.

Dar dacă locuia de unul singur la Balistic-Cottage, aceasta se întâmpla numai pentru că aşa voia el. Ştim prea bine că n-ar fi trebuit să facă decât un singur gest, pentru a-şi schimba singurătatea într-o singurătate în doi, şi averea lui nu prea mare într-o bogăţie de milioane. Ştia şi el bine că Mrs. Evangelina Scorbitt ar fi fost fericită să... Dar, cel puţin până acum, J.T. Maston n-ar fi fost deloc fericit să... Şi se părea că cele două fiinţe, aşa de potrivite una pentru alta - cel puţin aceasta era părerea îndrăgostitei văduve - nu vor ajunge niciodată să realizeze această transformare.

Balistic-Cottage era o vilă foarte simplă: un parter cu verandă şi un etaj. Jos, un salonaş şi o mică sufragerie, iar ceva mai departe, dincolo de grădiniţă - bucătăria şi cămara, într-o clădire anexă. La etaj erau dormitorul, cu o vedere spre stradă, şi biroul de lucru, cu vederea spre grădină, ca să nu pătrundă larma oraşului. Un *buen retiro* de savant sau de filosof, între zidurile căruia fuseseră rezolvate atâtea calcule, pentru care l-ar fi invidiat un Newton, Laplace sau Cauchy.

Ce diferenţă între această locuinţă şi palatul doamnei Evangelina Scorbitt, situat în cartierul New-Park - cartierul bogătaşilor - cu faţada plină de balcoane şi îmbrăcat în sculpturile fanteziste ale arhitecturii anglo-saxone, care amestecă stilul gotic cu stilul Renaşterii, cu saloane bogat mobilate, cu holul măreţ, cu galerii de tablouri, în care primul loc era deţinut de maeştrii francezi, cu scara de două ori arcuită, cu servitori numeroşi, grajduri, cămări, grădină cu pajişte, arbori mari, fântâni arteziene, un turn care domina toate clădirile şi în vârful căruia vântul flutura drapelul cu culorile auriu şi albastru al familiei Scorbitt!

Trei mile, da! Cel puţin trei mile, dacă nu mai bine, despărţeau palatul din New-Park de Balistic-Cottage. Dar un fir telefonic

special lega cele două clădiri şi, dacă vreunul chema pe celălalt, începea conversaţia între palat şi vilă; şi, dacă nu puteau să se vadă, cei doi puteau cel puţin să se audă. Probabil că n-o să se mire nimeni auzind că Mistress Evangelina Scorbitt îl chema mai des pe J.T. Maston, decât J.T. Maston pe Mrs. Scorbitt. Când se întâmpla aşa, matematicianul îşi părăsea lucrul, nu fără a strâmba din nas, auzea un «bună ziua!» prietenos, la care răspundea cu un mormăit, ale cărui intonaţii puţin amabile erau oarecum îndulcite de curentul electric - sau cel puţin să sperăm că aşa se întâmpla - şi apoi se înapoia la problemele lui.

În ziua de 3 octombrie, după o ultimă şi lungă convorbire cu colegii săi, J.T. Maston îşi luă rămas bun de la ei, pentru a se aşterne la lucru. Luase asupra lui o muncă dintre cele mai importante, pentru că era vorba să calculeze procedeele mecanice care aveau să deschidă calea spre Polul Nord, făcând cu putinţă exploatarea zăcămintelor de cărbune ascunse sub gheaţa lui.

J.T. Maston socotise că era nevoie de şapte-opt zile pentru a duce la bun sfârşit treaba sa misterioasă, pe drept cuvânt complicată şi delicată, cerând rezolvarea a diferite ecuaţii din cadrul mecanicii, geometriei analitice în spaţiu, geometriei polare şi trigonometriei.

Pentru a nu fi tulburat câtuşi de puţin, căzuseră toţi de acord ca secretarul «Clubului artileriştilor», retras în vila lui, să nu fie vizitat şi deranjat de nimeni. Lucrul acesta a pricinuit mare supărare doamnei Scorbitt, dar a trebuit să se resemneze. De aceea venise şi ea în cursul după-amiezei, împreună cu preşedintele Barbicane, căpitanul Nicholl şi colegii lor: neobositul Bilsby, colonelul Bloomsberry şi Tom Hunter, cel cu picioarele de lemn, ca să facă o ultimă vizită lui J.T. Maston.

– Vei reuşi, dragă Maston! îi spuse ea în clipa când trebuiau să se despartă.

– Şi, mai ales, vezi să nu faci vreo greşeală! adăugă preşedintele Barbicane, zâmbind.

– Vreo greşeală?!... El?!... se miră Mrs. Evangelina Scorbitt.

– N-o să greşesc cum n-a greşit nici Dumnezeu când a combinat legile mecanicii universale! răspunse cu modestie calculatorul.

Şi după câteva strângeri de mână din partea bărbaţilor şi câteva suspine din partea văduvei, urări de succes şi sfaturi să nu se istovească printr-o muncă prea încordată, îşi luară cu toţii rămas-bun de la calculator. Poarta casei Balistic-Cottage fu încuiată şi Fire-Fire primi ordin să n-o deschisă nimănui, chiar dacă ar fi vorba de preşedintele Statelor Unite în persoană.

În primele două zile de sihăstrie, J.T. Maston se gândi adânc tot timpul, la problema ce avea de rezolvat, fără să pună mâna pe cretă. El reciti unele lucrări cu privire la elementele

Universului, la Pământ - masa, densitatea, volumul, forma şi mişcările lui de rotaţie în jurul axei şi de translaţie de-a lungul orbitei - adică la tot ceea ce trebuia să formeze baza calculelor sale. Iată câteva din aceste date - cele mai însemnate - pe care le vom reaminti cititorului:

Forma Pământului: un elipsoid de revoluţie, a cărui rază mare este de 6 377 398 metri, raza cea mai mică măsurând 6 356 080 metri; diferenţa de 21 318 metri dintre lungimile celor două raze se datoreşte turtirii sferoidului nostru la poli.

Circumferinţa Pământului la Ecuator: 40 000 de kilometri.

Suprafaţa Pământului - cu aproximaţie: 510 milioane de kilometri pătraţi.

Volumul Pământului: circa 1 000 de miliarde de kilometri cubi, adică cuburi având înălţimea, lăţimea şi adâncimea de câte 1 000 metri fiecare.

Densitatea Pământului: aproape de cinci ori densitatea apei, adică puţin superioară densităţii feldspatului, sau aproape ca aceea a iodului; aceasta reprezintă o greutate medie de 5 480 de kilograme pe metru cub de pământ, socotit în bucăţi scoase succesiv la suprafaţa lui. Acesta este numărul dedus de Cavendish, prin utilizarea balanţei inventate şi construite de Mitchell, sau, mai riguros exact, 5 670 de kilograme, potrivit rectificărilor făcute de Baily. De atunci, domnii Wilsing, Cornu, Baille şi alţii au repetat aceste măsurători.

Durata de translaţie a Pământului în jurul Soarelui: 365 de zile şi un sfert, denumită an solar; mai exact: 365 de zile, 6 ore, 9 minute. 10 secunde şi 37 sutimi de secundă; aceasta înseamnă că sferoidul nostru înconjoară Soarele cu o viteză de 30 400 metri pe secundă.

Drumul parcurs, prin rotaţia Pământului în jurul axei sale, de punctele aflate la suprafaţa lui, de-a lungul Ecuatorului: 463 metri pe secundă.

Iată acum care au fost unităţile de lungime, de forţă, de timp şi unghiulară, luate de J.T. Maston ca etalon în calculele sale: metrul, kilogramul, secunda şi unghiul la centru, care interceptează într-un cerc oarecare un arc egal cu raza.

În ziua de 5 octombrie, către ora 5 după-amiază - este important ca lucrurile să fie spuse precis când este vorba de o operă atât de memorabilă - J.T. Maston, după o adâncă gândire, începu să lucreze în scris. De la bun început, el atacă problema de la bază, adică porni de la numărul care reprezintă circumferinţa Pământului la unul din cercurile mari, adică, mai precis, la Ecuator.

Tabla se găsea într-un colţ al biroului, pe trepiedul de stejar bine lăcuit, luminată de fereastra care dădea în grădină. Bastonaşele de cretă erau aşezate pe planşeta prinsă la marginea de jos a tablei. Buretele de şters se afla la îndemână, în

partea stângă. Cât despre mâna dreaptă, sau mai bine-zis cârligul care-i ţinea loc de mână, el era rezervat pentru trasarea figurilor, formulelor şi cifrelor.

Mai întâi, J.T. Maston descrise o linie cu o curbă deosebit de corectă, desenând o circumferinţă care reprezenta sferoidul terestru. La Ecuator, rotunjimea Pământului fu însemnată printr-o linie neîntreruptă, reprezentând partea din faţă a curbei, apoi printr-o linie punctată, arătând partea din spate a curbei - astfel încât să iasă cât mai bine în evidenţă proiecţia unei figuri sferice. Axa Pământului ieşind prin cei doi Poli, fu însemnată printr-o linie perpendiculară pe planul Ecuatorului şi identificată prin literele N. şi S.

Apoi, în coltul tablei, fu înscris numărul

40 000 000

care reprezintă circumferinţa Pământului, în metri.

După ce făcu toate acestea, J.T. Maston se pregăti să înceapă seria calculelor sale.

Era atât de preocupat, încât nu observase deloc schimbarea simţitoare a vremii petrecută în cursul după-amiezii. De o oră încoace se pregătea una din acele furtuni puternice, care au consecinţe asupra vieţii tuturor vieţuitoarelor. Nori vineţi, ca nişte ghemotoace de lână îngrămădite pe cerul cenuşiu, treceau greoi pe deasupra oraşului.

Tunete îndepărtate se rostogoleau în prăpăstiile sonore dintre Pământ şi spaţiul ceresc. Câteva fulgere şi brăzdaseră văzduhul, acolo unde tensiunea electrică ajunsese la punctul culminant. J.T. Maston, din ce în ce mai absorbit în lucru, nu vedea nimic, nu auzea nimic.

Deodată, clinchetul sonor al clopoţelului electric tulbură liniştea biroului de lucru.

– Asta-i bună! mormăi J.T. Maston. Când nepoftiţii nu pot intra pe uşă, vin pe firul telefonic!... Straşnică invenţie pentru oamenii care vor să fie lăsaţi în pace!... O să am grijă să întrerup firul telefonului pe tot timpul cât o să lucrez!

Apoi se apropie de receptor şi întrebă:

– Ce-i?

Aş vrea să-ţi spun câteva cuvinte! răspunse un glas de femeie.

– Cine vorbeşte?

– Vai, dragă domnule Maston, nu mi-ai recunoscut glasul? Eu sunt... Mistress Scorbitt!

– Mistress Scorbitt!... N-o să mă lase o clipă-n pace!

Dar aceste ultime cuvinte - destul de puţin plăcute pentru amabila văduvă fuseseră mormăite, prudent, destul de departe, ca să nu fie prinse de placa receptorului.

Apoi, înţelegând că până la urmă tot trebuie să răspundă măcar din politeţe cu o frază, spuse:

– Ah, dumneata eşti, Mistress Scorbitt?

– Eu, dragă domnule Maston!
– Şi ce doreşte de la mine Mistress Scorbitt?
– Să-ţi atragă atenţia că în curând o să se abată asupra oraşului o furtună groaznică!
– Şi ce pot face eu? N-am cum s-o împiedic!...
– Nu-i vorba de asta; vreau numai să te întreb dacă ai avut grijă să închizi ferestrele...
De abia termină Mistress Scorbitt cuvintele acestea, că un formidabil bubuit de tunet umplu văzduhul. Ai fi zis că cineva sfâşie pe o lungime nesfârşită o imensă bucată de pânză de mătase. Trăsnetul căzuse în apropiere de Balistic-Cottage şi descărcarea electrică, condusă de firul telefonic, inundase cabinetul calculatorului cu o brutalitate într-adevăr electrică.
J.T. Maston, aplecat peste placa vibrantă a receptorului, primi cea mai straşnică palmă voltaică lipită vreodată pe obrazui unui savant. Apoi, curentul electric, scurgându-se prin cârligul său de fier, îl trânti peste cap ca pe o jucărie de carton. Tabla, dărâmată de el în cădere, zbură până în celălalt colţ al camerei. După toate acestea, fluidul electric ieşi pe fereastră, dădu peste ţeava metalică a unui burlan şi se scurse în pământ.
Năucit - şi cine ar fi fost numai năucit după o asemenea întâmplare? - J.T. Maston se ridică, se frecă în diferite părţi ale trupului şi se convinse că nu este rănit. După aceea, dând dovadă că nu şi-a pierdut deloc sângele rece, aşa cum, dealtfel, stă bine unui vechi tunar, orândui totul la loc în birou, ridică trepiedul, puse tabla pe el, adună crâmpeiele de cretă împrăştiate pe covor şi îşi reluă lucrul întrerupt atât de brusc.
Abia acum observă el că, atunci când căzuse tabla, numărul scris de el în colţ şi care reprezenta lungimea în metri a circumferinţei Pământului la Ecuator se ştersese în parte. Se apucă să-l completeze, când clopoţelul telefonului începu din nou să sune, nerăbdător.
– Iar! izbucni J.T. Maston.
Şi se duse la telefon:
– Cine-i?
– Mistress Scorbitt.
– Şi ce doreşte de la mine Mistress Scorbitt?
– Nu cumva trăsnetul ăsta a căzut pe Balistic-Cottage?
– Ba cred că da.
– Ah! Doamne!... Trăsnetul!
– Linişteşte-te, Mistress Scorbitt!
– N-ai păţit nimic, dragă domnule Maston?
– Nimic.
– Eşti sigur că nu eşti atins?
– Nu sunt atins decât de prietenia pe care mi-o arăţi! crezu că se cuvine să răspundă, galant, J.T. Maston.
– Bună seara, dragă Maston!

– Bună seara, dragă Mistress Scorbitt!

Şi, înapoindu-se la lucru, adăugă:

– S-o ia dracu' de femeie încântătoare! Dacă nu m-ar fi chemat atât de nesăbuit la telefon, n-aş fi fost în primejdie să mă pomenesc trăsnit!

Şi cu asta, basta! J.T. Maston nu mai avea cum să fie deranjat în timpul lucrării. Dealtfel, ca să-şi asigure pe deplin liniştea necesară pentru lucru, amuţi aparatul, întrerupând legătura electrică.

Pornind de la numărul pe care-l scrisese, deduse mai multe formule, apoi extrase o formulă definitivă, pe care o scrise în colţul din stânga al tablei. După aceea, şterse toate cifrele care-i serviseră la extragerea acestei formule.

Porni apoi să scrie o nesfârşită serie de semne algebrice...

....

După opt zile, la 11 octombrie, acest măreţ calcul de mecanică era terminat, iar secretarul «Clubului artileriştilor» aduse triumfător colegilor săi rezolvarea problemei, aşteptată cu atâta nerăbdare.

Fusese stabilit în mod matematic mijlocul de a ajunge la Polul Nord, pentru a-i exploata zăcămintele de cărbune. După aceea a fost întemeiată societatea *North Polar Practical Association*, căreia guvernul Statelor Unite urma să-i acorde concesiunea teritoriilor arctice, în cazul când el ar fi devenit proprietarul lor. Cititorul cunoaşte împrejurările în care licitaţia a fost câştigată de americani şi cum, după aceea, noua societate s-a adresat capitaliştilor din Lumea Nouă şi Lumea Veche, pentru subscrierea de acţiuni.

Capitolul VII ÎN CARE PREŞEDINTELE BARBICANE NU SPUNE MAI MULT DECÂT ÎI CONVINE SĂ SPUNĂ

În ziua de 22 decembrie, acţionarii societăţii anonime «Barbicane şi Co.» au fost convocaţi în adunare generală. Bineînţeles că localul ales pentru acest scop au fost saloanele «Clubului artileriştilor», din Union-Square. La drept vorbind, poate că nici scuarul întreg n-ar fi putut cuprinde mulţimea nerăbdătoare a acţionarilor, dar nu se putea face o întrunire în aer liber, pe una din pieţele din Baltimore, pe asemenea vreme, când termometrul arăta 10° sub zero.

De obicei, holul enorm al «Clubului artileriştilor» era împodobit cu tot felul de arme legate de nobila profesiune a membrilor săi. Ai fi zis chiar că-i un adevărat muzeu de artilerie. Până şi mobilele - scaune şi mese, jilţuri şi divane - aminteau prin

forma lor ciudată de acele maşinării ucigaşe, care trimiseseră pe lumea cealaltă atâţia oameni cumsecade, a căror dorinţă tainică fusese să moară de bătrâneţe.

Pentru ziua aceasta, însă, aranjamentul camerelor fusese schimbat.

Impey Barbicane avea să prezideze nu o adunare războinică, ci una industrială şi paşnică. Se amenajase un loc larg pentru numeroşii acţionari veniţi din toate colţurile Statelor Unite. Totuşi, în holul mare şi în saloanele din jur, mulţi, foarte mulţi alţii se înghesuiau, se zdrobeau, se înăbuşeau, fără să mai pomenim de nesfârşita coadă de oameni care se îmbulzeau până departe, în Union-Square.

Membrii «Clubului artileriştilor», în calitatea lor de primi acţionari ai noii societăţi anonime, ocupau, fireşte, primele locuri, cele din apropierea estradei. Printre ei se vedeau, mai triumfători ca oricând, colonelul Bloomsberry, Tom Hunter, cel cu picioarele de lemn, şi colegul lor, sprintenul Bilsby. Un fotoliu confortabil fusese rezervat, din galanterie, pentru Mistress Evangelina Scorbitt, care, în calitatea sa de cea mai mare proprietară a domeniului polar, ar fi avut într-adevăr dreptul să ia loc chiar alături de preşedintele Barbicane. Dealtfel, numeroase alte femei din toate păturile sociale ale oraşului împodobeau cu pălăriile lor pline de flori colorate, pene ciudate şi panglici multicolore mulţimea care se înghesuia sub cupola de sticlă a holului.

De fapt, cei mai mulţi dintre acţionarii prezenţi la adunare puteau fi socotiţi nu numai ca sprijinitori, ci chiar ca prieteni personali ai membrilor consiliului de administraţie.

Se cuvine însă să facem o observaţie: delegaţii europeni - suedez, danez, englez, olandez şi rus - ocupau locuri speciale. Delegaţii puteau să ia parte la această adunare, deoarece fiecare dintre ei subscrisese numărul de acţiuni cerute pentru a avea dreptul la un vot deliberativ. Pe cât fuseseră de uniţi la cumpărare, pe atât erau acum de uniţi în dorinţa de a-şi bate joc de cumpărători. E uşor de închipuit cu câtă curiozitate aşteptau declaraţia pe care urma să o facă preşedintele Barbicane. Evident că această comunicare avea să dea la iveală procedeul pentru a se putea ajunge la Polul Nord. Oare acest lucru nu era mai greu de realizat decât însăşi exploatarea zăcămintelor de cărbune? Dacă s-ar fi ivit prilejul să se poată face vreo observaţie, apoi Boris Karkov, Eric Baldenak, Jacques Jansen şi Jan Harald nu s-ar fi jenat să ceară cuvântul. La rândul lui, maiorul Donellan, aţâţat de Dean Toodrink, era hotărât să-şi urmărească rivalul - Impey Barbicane - până în pânzele albe.

Era ora opt seara. Holul, saloanele, curtea «Clubului artileriştilor» erau scăldate de lumina lămpilor inventate de Edison. De cum fuseseră deschise uşile, nu mai încetase tumultul

pricinuit de vorbele celor care le asaltau. Se făcu însă cea mai adâncă tăcere atunci când uşierul anunţă intrarea consiliului de administraţie.

Pe estrada dreaptă, în faţa unei mese acoperite cu un covor de culoare întunecată, luară loc preşedintele Barbicane, secretarul J.T. Maston şi colegul lor, căpitanul Nicholl, puternic luminaţi de becuri electrice.

În sală răsună un «ura» repetat de trei ori, însoţit de urlete şi strigăte de «hip-hip», care se prelungiră până departe pe străzile din jur.

J.T. Maston şi căpitanul Nicholl se aşezară în fotolii, solemni şi conştienţi de celebritatea lor.

Atunci preşedintele Barbicane, care rămăsese în picioare, îşi vârî mâna stângă în buzunar, dreapta în deschizătura vestei şi începu cuvântarea:

– Acţionari şi acţionare!

Consiliul de administraţie al societăţii «Polul Nord» v-a convocat în saloanele «Clubului artileriştilor» pentru a vă face o comunicare importantă.

Desigur că aţi aflat din discuţiile publicate în ziare că scopul noii noastre societăţi este exploatarea zăcămintelor de cărbune din regiunea Polului Nord, care ne-a fost concesionată de guvernul Statelor Unite.

Acest teritoriu, cumpărat la licitaţie, constituie partea pe care proprietarii lui o aduc în afacere. Fondurile puse la dispoziţia lor prin subscrierea de acţiuni încheiată la 11 decembrie trecut le va permite să organizeze această întreprindere, al cărei randament va aduce acţionarilor un beneficiu fără precedent, nemaiîntâlnit în nici o operaţie industrială sau comercială.

Primele murmure de aprobare ale publicului întrerupseră pentru o clipă cuvântarea oratorului.

– ...Desigur că ştiţi şi dumneavoastră, continuă Barbicane, felul în care am ajuns la convingerea că în regiunile din jurul Polului Nord există bogate zăcăminte de cărbune şi, poate, chiar şi de fildeş fosil.

Documentele publicate de presa din lumea întreagă nu mai pot lăsa nici o îndoială în privinţa existenţei zăcămintelor de cărbune.

În prezent, cărbunele de pământ a devenit izvorul întregii industrii. Fără să mai vorbim de cărbunele propriu-zis, folosit pentru încălzit, pentru producerea vaporilor de apă sau a electricităţii, mai pot fi citate numeroase derivate ale cărbunelui, cum sunt culorile roşu, violet, indigo, carmin şi roşu-aprins, parfumurile de vanilie, migdale amare, zambile, garoafă, anason, camfor, cimbru şi heliotrop, acidul salicilic, picraţii, naftolul, fenolul, antipirina, benzina, naftalina, acidul pirogalic. hidrochinonul, taninul, zaharina, gudronul, asfaltul, răşina, uleiurile lubrefîante, lacurile, galbenul de potasiu, cianura etc., etc., etc.

După această enumerare, oratorul se opri puţin, ca un alergător obosit peste măsură şi care se opreşte ca să-şi mai tragă sufletul. Răsuflă adânc şi apoi continuă:

– ... Este, deci, sigur că această substanţă deosebit de preţioasă - cărbunele de pământ - se va termina într-un răstimp destul de scurt, din pricina unui consum exagerat. Minele de cărbune aflate acum în exploatare vor fi pustii în mai puţin de cinci sute de ani...

– Trei sute!... strigă cineva din public.

– Două sute!... răspunse altcineva.

– Să spunem într-un viitor mai mult sau mai puţin apropiat, continuă preşedintele Barbicane, şi să pornim în căutarea unor noi surse de cărbune, ca şi cum cărbunele de pământ ar urma să dispară înainte de sfârşitul secolului al XlX-lea.

Şi vorbitorul făcu o nouă pauză, pentru a permite ascultătorilor să ciulească urechile. Apoi continuă:

– ...Iată de ce, acţionari şi acţionare, ridicaţi-vă şi urmaţi-mă, căci pornim spre Pol!

Şi într-adevăr tot publicul se puse în mişcare, gata să-şi facă geamantanele, ca şi cum preşedintele Barbicane ar fi arătat o corabie gata să plece către regiunile arctice.

O observaţie, aruncată pe un ton acru, dar limpede de maiorul Donellan, puse brusc capăt acestei mişcări, pe cât de entuziaste, pe atât de nesăbuite.

– Înainte de a pleca, întrebă acesta, aş vrea să ştiu: cum se poate ajunge la Polul Nord? Aveţi pretenţia să ajungeţi acolo pe mare?

– Nici pe mare, nici pe pământ, nici prin văzduh! răspunse cu glas liniştit preşedintele Barbicane.

Şi cei prezenţi se aşezară din nou pe locurile lor, pradă unei curiozităţi pe deplin îndreptăţită.

– ... Nu se poate să nu ştiţi, începu din nou oratorul, câte încercări au fost făcute pentru a se atinge acest punct de neatins al sferoidului terestru. Se cade totuşi să vi le reamintesc pe scurt. Vom aduce astfel omagiul nostru îndrăzneţilor pionieri care au supravieţuit încercărilor, ca şi celor care şi-au găsit moartea în aceste expediţii supraomeneşti.

Cuvintele acestea fură primite cu o aprobare unanimă din partea ascultătorilor, indiferent de naţionalitatea lor.

– ...În 1845, reluă preşedintele Barbicane, englezul sir John Franklin, într-o a treia călătorie făcută cu corăbiile *Erebus* şi *Terror*, cu care voia să ajungă până la Pol, pătrunde în ţinuturile nordice şi nu se mai aude nimic de el.

În 1854, americanul Kane şi locotenentul său, Morton, pornesc în căutarea lui sir John Franklin. Este drept că ei s-au înapoiat din această călătorie, dar corabia lor, *Advance*, nu s-a mai întors.

În 1859, englezul Mac Clintock descoperă un document din care reiese că nu a rămas nici un supravieţuitor din călătoria în care porniseră *Erebus* şi *Terror*.

În 1860, americanul Hayes părăseşte Bostonul cu *schooner*-ul *United States*, trece dincolo de paralela 81 şi se înapoiază în 1862, fără să poată ajunge mai departe spre nord, cu toate strădaniile eroice ale tovarăşilor săi.

În 1869, căpitanii Koldervey şi Hegeman, germani amândoi, pleacă din Bremerhaven pe *Hansa* şi *Germania*. *Hansa*, strivită de gheţari, se scufundă aproape de cea de a 71-a paralelă, iar echipajul abia poate scăpa cu viaţă, îmbarcându-se în şalupele de pe vas şi reuşind să ajungă pe ţărmul Groenlandei. *Germania*, mai norocoasă, se înapoiază în portul Bremerhaven, dar fără a fi trecut dincolo de paralela 77.

În 1871, căpitanul Hali se îmbarcă la New-York pe vasul cu aburi *Polaris*. După patru luni, în cursul unei ierni groaznice, acest marinar curajos îşi pierde viaţa din pricina oboselii. După un an, *Polaris*, târât de aisberguri, este strivit de banchizele în derivă, înainte de a fi ajuns la paralela 82. Optsprezece oameni din echipajul vaporului, debarcaţi sub ordinul locotenentului Tyson, au reuşit să ajungă pt continent numai lăsându-se duşi la voia întâmplării de curenţii marini, pe blocul de gheaţă pe care debarcaseră. Despre ceilalţi treisprezece oameni de pe *Polaris* nu s-a mai aflat niciodată nimic.

În 1875, englezul Nares părăseşte oraşul Portsmouth cu vasele *Alarma* şi *Descoperirea*. În această campanie faimoasă, echipajele şi-au stabilit tabăra de iarnă între paralelele 82 şi 83, iar căpitanul Markham a înaintat în direcţia nord, oprindu-se

doar la 740 kilometri de Pol. Nimeni nu se apropiase atât de mult de Polul Nord înaintea lui.

În 1879, marele nostru cetăţean Gordon Bennett...

Trei strigăte de «ura», scoase din străfundurile rărunchilor, salutară numele «marelui cetăţean», directorul ziarului *New-York Herald*.

– ...echipează vasul *Jeannette*, îl încredinţează maiorului De Long, care se trăgea dintr-o familie de origine franceză. *Jeannette* pleacă din San Francisco cu 33 de oameni, trece prin strâmtoarea Behring, este prinsă de gheţari în apropiere de insula Herald şi se scufundă în apropiere de insula Bennett, aproape de paralela 77. Oamenii din echipaj nu mai au decât o singură cale de scăpare: să se îndrepte către sud cu bărcile sau străbătând pustietăţile de gheaţă. Oboseala şi lipsurile îi seceră. De Long moare în octombrie. Mulţi dintre tovarăşii lui au aceeaşi soartă şi numai doisprezece se mai înapoiază din această expediţie.

În sfârşit, în 1881, americanul Greely părăseşte portul Saint-Jean din Terra-Nova pe vasul cu aburi *Proteus*, având ca ţel stabilirea unei staţiuni în golful Lady Franklin, pe insula Ţara lui Grant, situată puţin sub paralela 82. Acolo a fost întemeiat fortul Conger, de unde, înfruntând iarna polară, îndrăzneţii exploratori pleacă spre vest şi nord.

Locotenentul Lockwood şi tovarăşul său Brainard ajung în mai 1882 până la un punct situat la 83°35', întrecând pe căpitanul Markham cu câteva mile.

Acesta este punctul extrem atins până în ziua de astăzi, este *Ultima Thule*[1] de pe hărţile care arată împrejurimile Polului Nord.

Izbucniră din nou strigăte de «ura», întretăiate de «hip»-urile de rigoare, în cinstea descoperitorilor americani.

– ... Dar, continuă preşedintele Barbicane, campania avea să se termine în mod tragic. *Proteus* se scufundă. Au rămas între gheţuri 24 de colonişti polari, sortiţi unor suferinţe groaznice. Doctorul Pavy, un francez, şi mulţi alţii îşi pierd viaţa. Greely, salvat de Thetis în 1883, nu se mai înapoiază decât cu şase dintre tovarăşii săi. Unul dintre eroii acestor descoperiri, locotenentul Lockwood, moare şi el, adăugând încă un nume la

---

[1] Regat imaginar, în poveştile medievale: accepţia obişnuită este «la capătul pământului». (N.T)

durerosul şi lungul şir de martiri care şi-au pierdut viaţa în aceste regiuni!

De astă dată, o tăcere respectuoasă întâmpină cuvintele preşedintelui Barbicane, a cărui îndrituită emoţie era împărtăşită de toţi cei prezenţi.

Oratorul continuă apoi cu glas tremurător:

– ... Aşadar, în ciuda devotamentului şi a curajului atâtor exploratori[1] polari, nu s-a putut trece niciodată până acum peste paralela 84.

Ba chiar se poate spune că niciodată nu se va putea ajunge dincolo de această paralelă, nici cu vaporul şi nici cu săniile, din pricina banchizelor şi a pustiurilor troienite. Omul nu poate înfrunta asemenea primejdii, nu poate îndura geruri atât de mari. Prin urmare, trebuie să pornim cu alte mijloace la cucerirea Polului!

După freamătul care se stârni în rândurile publicului, se putea vedea că se ajunsese la punctul culminant al expunerii: urma să fie divulgat secretul pe care lumea întreagă îl căuta şi dorea să-l afle.

– Şi ce anume voiţi să faceţi, domnule? întrebă delegatul Angliei.

– Veţi afla în mai puţin de zece minute, maior Donellan, răspunse preşedintele Barbicane. Şi, adresându-mă acuma dumneavoastră, acţionari ai societăţii, adaug: aveţi încredere în noi, pentru că cei ce conduc această întreprindere sint aceiaşi oameni care, îmbarcându-se într-un proiectil cilindro-conic...

– Cilindro-comic! strigă Dean Toodrink.

– ...au îndrăznit să se aventureze până în Lună...

– De unde au făcut calea-ntoarsă! adăugă secretarul maiorului Donellan, ale cărui observaţii necuviincioase provocară proteste violente.

Dar preşedintele Barbicane dădu din umeri şi continuă cu glas ferm:

– Da, acţionari şi acţionare: în mai puţin de zece minute veţi şti despre ce este vorba.

Un murmur prelung, pricinuit de exclamaţiile publicului, întâmpină acest răspuns.

Parcă oratorul ar fi spus:

«În mai puţin de zece minute, vom fi la Pol!»

Şi preşedintele Barbicane continuă:

---

[1] Printre exploratorii care au încercat să ajungă până la Pol, Barbicane a omis numele căpitanului Hatteras, care ar fi înfipt steagul pe cea de a 90-a paralelă. Omisiunea este scuzabilă, suszisul căpitan fiind, probabil, doar un erou imaginar. (A se vedea *Englezii la Polul Nord* şi *Deşertul de gheaţă*). (Nota ediţiei franceze.)

– ...Dar calota polară a Pământului este oare compusă dintr-un continent? Nu cumva este vorba de o mare, pe care căpitanul Nares a avut dreptate s-o numească «Marea Paleochristică», adică «mare cu gheţuri antice»? La această întrebare răspund: credem că nu e mare.

– Asta nu-i de ajuns! strigă Eric Baldenak. Nu poate fi vorba de «credem că nu», ci de ceva sigur...

– Ei bine, răspund înfocatului meu întrerupător: suntem siguri! Da!

North Polar Practical Association a cumpărat un teren solid, nu un bazin lichid, şi acest teren solid aparţine acum Statelor Unite, fără ca vreo putere europeană să aibă cândva dreptul de a ridica vreo pretenţie.

Se auziră murmure pe băncile delegaţilor din Lumea Veche.

– Ţi-ai găsit!... O groapă plină cu apă... un lighean... pe care n-o să fiţi în stare să-l goliţi! strigă din nou Dean Toodrink, aprobat zgomotos de colegii lui.

– Nu, domnule! răspunse cu glas puternic preşedintele Barbicane, Nu există acolo nici o groapă, ci un continent, un podiş care se ridică deasupra nivelului mării cu trei-patru mii de metri, ca pustiul Gobi în Asia Centrală. Lucrul acesta a putut fi dedus cu uşurinţă şi în mod logic din observaţiile făcute în regiunile învecinate, a căror prelungire este însuşi domeniul polar. Astfel, în cursul explorărilor, Nordenskjöld, Peary, Maignard au constatat că Groenlanda are o altitudine tot mai ridicată cu cât înaintezi spre nord. La 160 de kilometri în interior, pornind de la insula Diskö, altitudinea ei atinge 2 300 metri. Ţinând seama de aceste observaţii şi de diferitele rămăşiţe animale sau vegetale găsite în carapacea de gheaţă seculară, ca schelete de mastodonţi, colţi de fildeş, trunchiuri de conifere, se poate afirma că acest continent era pe vremuri un pământ rodnic, cu siguranţă locuit de animale şi poate chiar şi de oameni. Acolo au fost îngropate pădurile dese din vremurile preistorice, formând zăcămintele de cărbune pe care o să ne pricepem noi să le exploatăm cât mai bine! Ei, da! În jurul Polului se întinde un continent nelocuit de oameni şi pe care noi vom înfige drapelul Statelor Unite!

Tunete de aplauze acoperiră aceste cuvinte.

Când şi ultimele ecouri se stinseră în Union-Square, se auzi glasul hodorogit al maiorului Donellan:

– Au trecut şapte minute din cele zece care trebuiau să ne fie de ajuns pentru a ajunge la Pol!

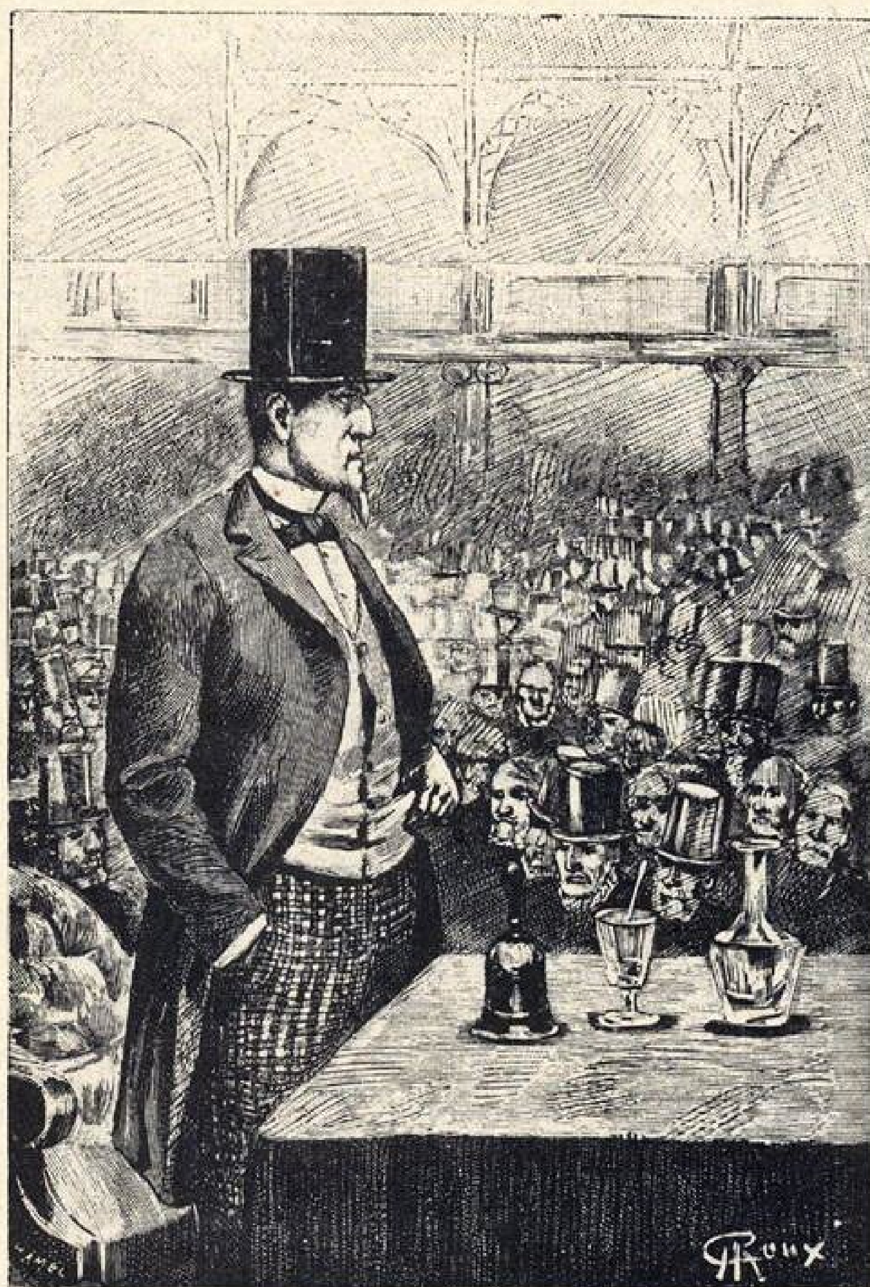
– Vom ajunge în trei minute! răspunse liniştit preşedintele Barbicane, care apoi continuă, adresându-se publicului:

– ...Dar, deşi noul nostru domeniu este constituit dintr-un continent, iar continentul este ridicat destul de mult deasupra nivelului mării, aşa cum avem toate motivele s-o credem, totuşi

el este acoperit – de gheţuri veşnice, munţi de gheaţă şi câmpii de gheaţă; în asemenea condiţii, exploatarea lui va fi dificilă...

– Ba, imposibilă! îl întrerupse Jan Harald, întărindu-şi afirmaţia cu un gest energic.

Preşedintele Gun-Club-*ului*

– Imposibilă, da, admit, răspunse Impey Barbicane. Ei bine: eforturile noastre au fost îndreptate tocmai spre înlăturarea acestei imposibilităţi. Nu vom avea nevoie nici de corăbii, nici de sănii pentru a ajunge la Pol. Ba, mai mult: datorită procedeelor noastre, gheaţa se va topi ca prin farmec, indiferent dacă s-a format mai de mult sau mai de curând. Şi lucrul acesta se va întâmpla fără să ne coste măcar un dolar din capital sau un minut de muncă!

Tăcere absolută în toată sala. Se apropia momentul «pisicologic», expresie puţin elegantă pe care Dean Toodrink o şopti la urechea lui Jacques Jansen.

– ...Domnilor, continuă preşedintele «Clubului artileriştilor», Arhimede nu cerea decât un punct de sprijin pentru a putea ridica de pe locul lui globul pământesc. Ei bine, noi am găsit acest punct de sprijin! Marelui matematician din Siracuza i-ar fi fost de ajuns o pârghie - şi pârghia aceasta se află şi ea în mâinile noastre. Deci, putem deplasa Polul,..

– Să deplasăm Polul?!... strigă Eric Baldenak.

– Să-l aduceţi în America?!... se pomeni strigând şi Jan Harald.

Se vede că preşedintele Barbicane nu voia încă să dea totul pe faţă, întrucât continuă cu aceste cuvinte:

– Cât priveşte punctul de sprijin...

– Nu-l destăinuiţi! Nu-l divulgaţi!strigă cineva din public, cu un glas de tunet.

– Cât priveşte pârghia...

– Păstraţi secretul! Păstraţi secretul!... strigară cei mai mulţi dintre spectatori.

– Îl vom păstra! răspunse preşedintele Barbicane.

E uşor de închipuit cât de dezamăgiţi au fost delegaţii europeni de acest răspuns. Dar, în ciuda cererilor lor, oratorul nu mai spuse nimic despre procedeele pe care avea de gând să le folosească, ci se mulţumi să adauge:

– ...Vă voi comunica însă imediat consecinţa operei mecanice fără precedent în analele tehnicii, pe care o vom întreprinde şi o vom duce la bun sfârşit mulţumită capitalului substanţial subscris de dumneavoastră.

– Ssst! Ssst!

Toţi erau numai ochi şi urechi!

– Trebuie să încep prin a spune că ideea iniţială a întreprinderii – noastre revine unuia dintre cei mai savanţi, devotaţi şi iluştri colegi ai noştri. Tot lui i se cuvine şi gloria de a fi pus la punct

calculele care au făcut cu putinţă ca această idee să treacă din teorie în practică. Fiindcă, dacă exploatarea zăcămintelor de cărbuni de la Polul Nord nu-i decât o jucărie, deplasarea Polului Nord era o problemă pe care o putea rezolva numai mecanica superioară. Iată pentru ce ne-am adresat onorabilului secretar al «Clubului artileriştilor», J. T. Maston!

– Ura! Hip, hip, ura pentru J. T. Maston! urlă tot publicul, electrizat de prezenţa acestui prea-distins şi extraordinar personaj.

Ah! Cât de emoţionată a fost Mistress Evangelina Scorbitt de aclamaţiile adresate faimosului calculator şi cum simţea că i se topeşte inima de fericire!

Maston, modest, se mulţumi să încline capul la dreapta, apoi la stânga şi să salute cu vârful cârligului său de fier mulţimea entuziasmată.

– Iubiţi acţionari, începu din nou preşedintele Barbicane, încă în ziua când am sărbătorit printr-o mare întrunire sosirea francezului Michel Ardan în America, cu câteva luni înainte de plecarea noastră spre Lună...

Yankeul ăsta vorbea despre zborul spre Lună tot atât de nepăsător ca despre o călătorie de la New-York la Baltimore!

– ...J. T. Maston a declarat: «Să inventăm maşini, să găsim un punct de sprijin şi să îndreptăm axa Pământului!» Ei bine, voi, toţi cei ce mă ascultaţi, aflaţi acum de la mine: maşinile au fost inventate, punctul de sprijin a fost găsit, iar acum toate eforturile noastre au în vedere numai îndreptarea axei Pământului.

Urmară câteva minute de uluială. Uimirea aceea care în Franţa - şi în alte ţări - este exprimată prin expresia populară, dar foarte justă: «asta-i groasă de tot».

– Ce?!... Aveţi pretenţia să schimbaţi axa Pământului? răcni maiorul Donellan.

– Da, domnule, răspunse liniştit preşedintele Barbicane. Sau, mai bine-zis, avem posibilitatea de a crea o nouă axă, în jurul căreia se va învârti de acum încolo planeta noastră.

– Să se modifice mişcarea de rotaţie a Pământului în jurul lui?! repetă colonelul Karkov, cu ochii scânteietori.

– Chiar aşa, şi fără ca durata rotaţiei să se schimbe! răspunse preşedintele Barbicane. În urma acestui fapt, actualul Pol va ajunge să fie situat, cu aproximaţie, pe paralela 67, iar Pământul va ajunge în situaţia planetei Jupiter, a cărei axă este aproape perpendiculară pe planul orbitei sale. Dar această deplasare de 23 grade şi 28 minute – va fi suficientă pentru ca proprietatea noastră de la Pol să primească de la Soare cantitatea de căldură necesară pentru topirea gheţurilor îngrămădite acolo de mii de ani.

Publicul rămase cu gura căscată. Nimeni nu se mai gândea să-l întrerupă pe orator - nici măcar să-l aplaude. Erau cu toţii uimiţi de această idee, pe cât de ingenioasă, pe atât de simplă: modificarea axei în jurul căreia se învârteşte planeta noastră.

Cât priveşte pe delegaţii europeni, aceştia erau pur şi simplu năuciţi, copleşiţi, nimiciţi, şi nici nu mai îndrăzneau să-şi descleşteze fălcile de zăpăciţi ce erau.

Dar ropotul de aplauze se dezlănţui ca o furtună când preşedintele Barbicane îşi termină cuvântarea cu această concluzie, sublimă în simplitatea ei:

– Aşadar, chiar Soarele îşi va lua sarcina să topească banchizele de gheaţă, deschizându-ne calea spre Polul Nord.

– Cu alte cuvinte, întrebă maiorul Donellan, dacă omul nu se poate duce la Pol, va veni Polul la el?...

– Chiar aşa cum spuneţi dumneavoastră! răspunse preşedintele Barbicane.

Capitolul VIII «CA ÎN JUPITER!» A SPUS PREŞEDINTELE «CLUBULUI ARTILERIŞTILOR»

Da! Ca în Jupiter!

Dacă, într-adevăr, cu prilejul acelui memorabil miting ţinut în cinstea lui Michel Ardan - şi de care preşedintele Barbicane a pomenit pe bună dreptate - J. T. Maston a strigat cuprins de emoţie: «Să îndreptăm axa Pământului!» apoi aceasta se datoreşte faptului că îndrăzneţul francez, plin de fantezie, Michel Ardan, unul dintre eroii *Călătoriei de la Pământ la Lună* şi tovarăş de drum al preşedintelui Barbicane şi al căpitanului Nicholl, intonase un imn ditirambic în cinstea celei mai importante dintre planetele sistemului nostru solar. În minunata sa cuvântare, el lăudase toate avantajele speciale pe care le oferă planeta Jupiter - pe care le vom arăta şi noi, pe scurt, ceva mai jos.

Aşadar, potrivit rezultatului problemei rezolvate de calculatorul «Clubului artileriştilor», o nouă axă de rotaţie va înlocui vechea axă, pe care se roteşte Pământul «de când e lumea lume», cum se spune. Această nouă axă de rotaţie va fi perpendiculară pe planul orbitei sale. În asemenea situaţie, clima vechiului Pol Nord va fi exact clima care este acum la Trondheim în Norvegia, în cursul primăverii. Prin urmare, blindajul său de gheţuri veşnice se va topi de la sine sub acţiunea razelor Soarelui. Totodată, pe sferoidul nostru clima urmează să fie distribuită în acelaşi fel ca pe Jupiter.

Într-adevăr, înclinarea axei acestei planete sau, cu alte cuvinte, unghiul pe care axa sa de rotaţie îl face cu planul eclipticii, este de 88°13'. Încă un grad şi 47 de minute, şi axa ar fi absolut perpendiculară pe planul orbitei pe care o descrie în jurul Soarelui.

Dealtfel - şi lucrul acesta este bine să fie subliniat - proiectul făcut de societatea «Barbicane şi Co.» pentru modificarea condiţiilor actuale de pe Pământ nu urmărea propriu-zis îndreptarea axei lui. Din punct de vedere mecanic nu există forţă, oricât de mare ar fi ea, care să poată produce un asemenea rezultat. Pământul nu-i ca o găină la frigare, care se învârteşte în jurul unei axe materiale, pe care o poţi lua cu mâna şi deplasa după plac. Totuşi, la urma urmei, crearea unei axe noi era un lucru posibil - ba chiar s-ar putea spune uşor de obţinut - odată ce punctul de sprijin visat de Arhimede şi pârghia inventată de J. T. Maston erau la dispoziţia acestor îndrăzneţi ingineri.

Cum însă membrii «Clubului artileriştilor» păreau hotărâţi să păstreze, până la noi ordine, secretul invenţiei lor, nu le rămânea celorlalţi oameni altceva de făcut decât să studieze consecinţele schimbării axei, ceea ce făcură mai întâi ziarele şi revistele. Ele amintiră savanţilor şi aduseră la cunoştinţa celor ce nu ştiau încă aceste lucruri, care era situaţia pe planeta Jupiter din pricină că axa de rotaţie a acestei planete este aproape perpendiculară pe planul orbitei sale.

Jupiter, care face parte din lumea solară ca Mercur, Venus, Pământul, Marte, Saturn, Uranus şi Neptun, merge pe drumul lui la vreo două sute de milioane de leghe de focarul comun - Soarele. Volumul planetei Jupiter este cam de o mie patru sute de ori mai mare decât volumul Pământului.

Dacă există cumva o viaţă «joviană», adică dacă există locuitori pe suprafaţa lui Jupiter, iată avantajele pe care li le oferă această planetă - avantaje subliniate cu atâta fantezie cu prilejul mitingului tinut înainte de plecarea spre Lună.

În primul rând, în timpul mişcării de rotaţie zilnică a lui Jupiter în jurul axei sale, mişcare ce durează numai 9 ore şi 55 de minute, zilele sunt absolut egale cu nopţile, indiferent de latitudine şi anume: 4 ore şi 57 de minute ziua şi 4 ore şi 57 de minute noaptea.

«Iată un lucru care ar conveni de minune oamenilor obişnuiţi cu ordinea! spuseră partizanii vieţii asemănătoare cu cea de pe Jupiter. Ei ar fi încântaţi să se supună unei asemenea vieţi regulate!»

Ei bine, aşa va fi şi pe Pământ, dacă preşedintele Barbicane îşi va duce opera la bun sfârşit. Cum mişcarea de rotaţie în jurul noii axe nu va fi nici accelerată şi nici frântă, şi cum 24 de ore despart totdeauna două amiezi succesive, nopţile şi zilele vor fi exact de câte 12 ore pe orice punct al sferoidului nostru.

Amurgul şi zorile ar prelungi ziua cu o câtime de timp mereu egală. Am trăi în cadrul unui echinocţiu veşnic, aşa cum se întâmplă la 21 martie şi 21 septembrie, la orice latitudine de pe glob, când Soarele strălucitor îşi descrie orbita aparentă pe planul Ecuatorului.

«Dar fenomenul climateric cel mai curios şi nici pe departe mai puţin interesant, adăugau pe bună dreptate oamenii cuprinşi de entuziasm, va fi dispariţia anotimpurilor!»

Într-adevăr, aceste variaţii anuale de temperatură, cunoscute sub numele de primăvară, vară, toamnă şi iarnă, se datoresc înclinării axei pe planul orbitei Pământului. Dar locuitorii de pe Jupiter nu cunosc anotimpurile. În consecinţă, nici pământenii nu le vor mai cunoaşte. Din moment ce noua axă va fi perpendiculară pe ecliptică, nu vor mai exista nici zone glaciale şi nici zone toride. Întregul Pământ se va bucura de o climă temperată. Şi, iată de ce:

Ce este zona toridă? Este acea parte din suprafaţa globului, cuprinsă între Tropicul Racului şi Tropicul Capricornului. Toate punctele situate în această zonă se bucură de proprietatea de a vedea de două ori pe an Soarele la zenit, pe când pentru punctele situate chiar pe Tropice acest fenomen nu se produce decât o dată pe an.

Ce este zona temperată? Este partea care cuprinde regiunile situate între Tropice şi Cercurile Polare, adică între 23°28' şi 66°72' latitudine. Acolo, Soarele nu se ridică niciodată până la zenit, însă apare în fiecare zi deasupra orizontului.

Ce este zona glacială? Este regiunea aflată în jurul Polilor, pe care Soarele o părăseşte complet o vreme; la Polul Nord şi la Polul Sud, noaptea este de şase luni pe an.

Consecinţa diverselor înălţimi la care poate ajunge Soarele deasupra orizontului este - aşa cum se poate înţelege foarte uşor - o căldură excesivă pentru zona caldă, o căldură moderată, dar variabilă, pe măsura îndepărtării de Tropice, pentru zona temperată şi un frig excesiv pentru zona glacială, care se întinde de la Cercurile Polare până la Poli.

Ei bine, când Pământul va avea o axă perpendiculară, lucrurile nu se vor mai petrece aşa cum se petrec acum. Soarele va rămâne veşnic pe planul Ecuatorului. În tot cursul anului, el îşi va face în 12 ore cursa neschimbată, ridicându-se până la o distanţă de zenit egală cu latitudinea locului, adică, ajungând cu atât mai sus, cu cât locul va fi mai aproape de Ecuator. Astfel, în regiunile situate la 20° latitudine, Soarele se va ridica în fiecare zi până la 70° deasupra orizontului, în cele situate la 49 se va ridica la 41, iar pentru cele situate pe paralela 67 se va ridica până la 23°. Aşadar, zilele vor păstra o regularitate perfectă, fiind măsurate chiar de Soare, care va răsări şi va apune din 12 în 12 ore, în acelaşi punct al orizontului.

«Închipuiţi-vă ce avantaj să ne găsim într-o asemenea situaţie! repetau întruna prietenii preşedintelui Barbicane. Orice ins îşi va putea alege, potrivit temperamentului său, climatul invariabil care să convină cel mai mult guturaiului sau reumatismelor sale, undeva pe întinsul globului nostru care nu va mai cunoaşte regretabilele schimbări de temperatură din ziua de astăzi!»

Pe scurt, «Barbicane şi Co.», adevăraţi titani moderni, vor modifica starea de lucruri care există încă din vremurile când planeta noastră, aplecată pe orbita ei, s-a solidificat, devenind Pământul aşa cum îl cunoaştem.

Este drept, omul va fi lipsit de câteva constelaţii sau stele pe care le vedea de obicei pe câmpia cerului. Poetul nu va mai avea la dispoziţie lungile nopţi de iarnă şi nici lungile zile de vară pe care să le cânte în rime moderne - dar cât va avea de câştigat întreaga omenire!

«În plus, repetau ziarele devotate preşedintelui Barbicane, recoltele vor fi reglementate, agronomii putând oferi fiecărei plante temperatura care îi convine mai mult!»

«Ei, şi? răspundeau ziarele adverse. Oare n-au să mai existe ploi, grindină, furtuni, vârtejuri, uragane - toate aceste fenomene care compromit uneori atât de grav recoltele şi punga cultivatorului?»

«Ba da, au să existe! răspundea corul prietenilor. Numai că, probabil, aceste dezastre vor fi mai rare, datorită regularităţii climei, fapt care va face să nu mai aibă loc atâtea tulburări atmosferice. Da! Omenirea va trage foloase mari din noua stare de lucruri. Da! Aceasta va însemna o adevărată transformare a globului pământesc. Da! «Barbicane şi Co.» vor face un nemaipomenit serviciu generaţiilor prezente şi viitoare, distrugând, odată cu lipsa de egalitate a zilelor şi nopţilor, supărătoarea diferenţă dintre anotimpuri. Da, aşa cum spunea Michel Ardan, planeta noastră, pe a cărei suprafaţă este când prea cald, când prea frig, nu va mai fi bântuită de guturai, tuse, răceli. Nimeni nu va mai suferi de asemenea boli, afară de cei care vor dori să se îmbolnăvească, pentru că oricine va putea să se ducă să locuiască în ţara cu a cărei temperatură bronhiile sale se vor împăca mai bine.»

Iar ziarul *Sun* din New-York, în numărul său din 27 decembrie, termina un foarte elocvent articol, afirmând sus şi tare:

«Cinste preşedintelui Barbicane şi colegilor lui! Aceşti oameni nu numai că vor fi anexat, ca să zicem aşa, o nouă provincie la continentul american, mărind astfel suprafaţa Statelor Unite, destul de mare şi acum, dar vor face ca Pământul să fie mai igienic pentru locuit şi de asemeni mai productiv, deoarece se va putea semăna imediat ce se va strânge recolta precedentă, iar grăuntele va încolţi fără întârziere, câştigându-se astfel timpul care se pierde acum în cursul iernii! Şi nu numai că bogăţia în

cărbune va creşte prin exploatarea noilor zăcăminte, asigurând poate pentru multă vreme consumul acestei materii absolut trebuincioase, dar se va schimba şi situaţia climaterică a Pământului, în avantajul nostru. Cinste acestor oameni, care vor trece în primele rânduri ale binefăcătorilor neamului omenesc!...»

Capitolul IX ÎN CARE APARE UN *DEUS EX MACHINA*[1] DE ORIGINE FRANCEZĂ

Acestea urmau să fie, aşadar, avantajele pricinuite de modificarea axei de rotaţie a Pământului, pe care avea de gând s-o realizeze preşedintele Barbicane. Se ştie, dealtfel, că modificarea nu avea să influenţeze decât într-o măsură neînsemnată mişcarea de translaţie a sferoidului nostru în jurul Soarelui. Pământul avea să continue a-şi descrie orbita prin spaţiu, neschimbată, iar condiţiile anului solar nu urmau să se modifice.

Anunţarea consecinţelor schimbării axei avu un ecou extraordinar în lumea întreagă. În primul moment, problema aceasta de mecanică superioară a fost primită cu entuziasm. Perspectiva de a avea la dispoziţie anotimpuri cu aceeaşi temperatură, «după gustul clientului», era foarte îmbietoare. Lumea era încântată la gândul că toţi muritorii se vor putea bucura de o primăvară veşnică şi că vor avea chiar posibilitatea să aleagă între o primăvară răcoroasă şi una călduţă. Cât priveşte poziţia noii axe, în jurul căreia urma să se desfăşoare mişcarea de rotaţie a Pământului, ea constituia o taină, pe care nici preşedintele Barbicane, nici căpitanul Nicholl, nici J.T. Maston nu păreau că vor s-o dezvăluie. Oare aveau s-o divulge înainte, sau taina avea să fie cunoscută abia după experienţă? Nesiguranţa aceasta a fost de ajuns pentru ca omenirea să înceapă a fi cuprinsă oarecum de nelinişte.

Lumea şi-a pus atunci o întrebare firească, întrebare viu comentată apoi în ziare: prin ce fel de efort mecanic se va produce această schimbare, care va cere cu siguranţă folosirea unei forţe uriaşe?

Forum, o revistă importantă din New-York, formulă astfel această îndreptăţită observaţie:

«Dacă Pământul nu s-ar roti în jurul unei axe, poate că ar fi fost de ajuns o izbitură destul de slabă, pentru a-i da o mişcare de rotaţie în jurul unui ax ales după voie; dar Pământul poate fi

[1] În limba latină: «Zeul din aparat, din culise». În teatrul antic, zeul care intervenea pe neaşteptate, ca să rezolve o situaţie, altfel de nerezolvat. (N.T.)

asemuit cu un titirez uriaş, care se învârteşte cu o viteză destul de mare. O lege naturală face ca un asemenea aparat să aibă tendinţa de a se roti fără încetare în jurul aceleiaşi axe. Leon Foucault a demonstrat aceasta prin experienţe rămase celebre. Prin urmare, va fi foarte greu, ca să nu spunem chiar imposibil, să se schimbe axa de rotaţie a Pământului!»

Nimic mai just. Dar, după ce s-a pus întrebarea cu privire la forţa pe care aveau de gând s-o folosească inginerii lui *North Polar Practical Association*, s-a dovedit că este tot atât de interesant de ştiut dacă această forţă se va manifesta pe nesimţite sau dacă va acţiona printr-o lovitură bruscă. Şi, dacă va acţiona brusc, nu se vor produce oare la suprafaţa Pământului catastrofe îngrozitoare când se va face schimbarea axei prin procedeele preconizate de Barbicane and Co.?

Iată un lucru care putea să preocupe foarte bine şi pe savanţi, şi pe oamenii simpli, atât din Lumea Veche, cât şi din Lumea Nouă. La urma urmei, o lovitură este o lovitură pentru oricine şi nu-i deloc plăcut să-i simţi izbitura sau chiar numai efectul izbiturii. Era evident că promotorii acestei afaceri se gândiseră numai la avantajele pe care le va aduce exploatarea zăcămintelor de cărbune şi nu se sinchisiseră deloc de catastrofele care aveau să se abată asupra nenorocitei noastre planete. Iar delegaţii europeni, mai cătrăniţi ca oricând de înfrângerea pe care o suferiseră, se gândiră, să profite cu dibăcie şi cât mai bine de această nouă împrejurare, aşa că începură să aţâţe opinia publică împotriva lui Barbicane şi a colegilor lui.

Poate că cititorul n-a uitat că Franţa nu avusese nici o pretenţie cu privire la regiunile din jurul Polului Nord, astfel încât ea nu se găsea printre puterile care luaseră parte la licitaţie. Totuşi, dacă Franţa nu se interesa oficial de această chestiune, un francez - după cum am spus-o mai înainte - se gândise să vină la Baltimore, pentru a urmări, pe seama şi pentru mulţumirea lui, diferitele faze ale acestei acţiuni uriaşe.

Era un inginer de mine şi avea cel mult treizeci şi cinci de ani. Ieşise primul la examenul de admitere în Şcoala politehnică şi tot primul şi la examenul de absolvire, fapt care-l îndrituieşte să fie prezentat cititorului ca un matematician excepţional şi, după toate probabilităţile, superior lui J.T. Maston; secretarul «Clubului artileriştilor» era un calculator iscusit, dar nu era decât un calculator; astfel, în comparaţie cu inginerul, Maston nu era decât un Le Verrier[1] faţă de un Laplace sau Newton.

Inginerul acesta era un om deştept, plin de fantezie şi tare original - fapt care nu-i strica deloc. Asemenea oameni se întâlnesc doar uneori printre inginerii de poduri şi şosele şi rar

---

[1] U. Le Verrier (1811 - 1877) - astronom francez care a descoperit planeta Neptun numai prin calcule matematice. (N.R.)

de tot printre inginerii de mine. Avea un fel de a vorbi foarte hazliu. Când stătea de vorbă cu prietenii, chiar dacă discuta probleme ştiinţifice, o făcea cu atâta libertate că părea un ştrengar de pe străzile Parisului. Îi plăcea să folosească vorbele din popor, expresiile populare pe care moda le încetăţeneşte în limba de fiecare zi. Când începea să vorbească astfel, s-ar fi părut că limbajul lui nu se potriveşte deloc cu formulele academice; totuşi, nu renunţa la acest limbaj decât atunci când scria. Pe lângă toate acestea, inginerul era un om tare muncitor: putea să rămână zece ceasuri ţintuit la masa lui de scris, acoperind pagini după pagini de formule algebrice, cu aceeaşi uşurinţă cu care altcineva ar scrie o scrisoare. După o zi întreagă de lucru în domeniul matematicilor superioare, cea mai plăcută destindere pentru el era jocul de whist - pe care, dealtfel, îl juca destul de prost, deşi îi calcula toate şansele. Când cădea «mână moartă» în joc, îl auzeai exclamând într-o latinească de bucătărie: *cadaveri pussandum est*!

Personajul acesta neobişnuit se numea Pierdeux - Alcide Pierdeux – şi în mania lui de a prescurta totul, manie pe care, dealtfel, o au toţi colegii lui, se iscălea de obicei Pierd, ba chiar Pi. fără să pună vreodată punctul deasupra lui I. Era atât de înfocat în convorbirile pe care le avea, încât prietenii îl porecliseră «Acid sulfuric». Omul acesta era mare nu numai în ceea ce priveşte cunoştinţele matematice, ci şi ca statură. Glumind pe seama înălţimii lui, prietenii îi spuneau că talia lui este egală cu a cinci-milioana parte dintr-un sfert de meridian, adică aproximativ doi metri - şi nu prea se înşelau în socoteala lor. Este drept că, în comparaţie cu pieptul lui puternic şi umerii largi, avea capul cam mic; dar cu câtă vioiciune îl mişca şi cât de vie era privirea ochilor lui albaştri, ascunsă în spatele ochelarilor prinşi pe nas! Ceea ce îl caracteriza, însă, era faţa lui veşnic surâzătoare, deşi cu trăsături grave, şi care contrasta oarecum cu ţeasta pleşuvită prea devreme din pricina abuzului de semne algebrice desenate la lumina «opaiţelor fără fitil», adică a lămpilor cu gaz din sălile de studiu. Dealtfel, era un om modest, iar la Şcoala politehnică lăsase cea mai frumoasă amintire. Deşi cu mult spirit de independenţă, se supusese totdeauna regulilor nescrise ale şcolii, fiind un coleg de nădejde şi respectând uniforma de politehnician pe care o purta. Era apreciat şi în «pădure», adică în curtea şcolii unde nu exista nici un arbore, ca şi în «cazarmă», adică în dormitor, unde felul cum era dereticat patul şi ordinea din «sicriu», adică din lădiţa de student, vădeau un spirit extrem de metodic.

Să zicem că, într-adevăr, avea capul cam mic pentru statura lui înaltă. În schimb, însă, capul acesta era cu siguranţă plin de ştiinţă. În primul rând, inginerul era un matematician, aşa cum sunt sau au fost toţi colegii lui. Dar el nu se ocupa de matematică

de dragul matematicii, ci pentru a o aplica la ştiinţele experimentale, care la rândul lor n-aveau pentru el nici un farmec, decât dacă îşi găseau aplicare în industrie. După cum o recunoştea el însuşi, aceasta era o slăbiciune a firii sale. Dar ce să-i faci! Nici un om nu este perfect! Specialitatea lui era studierea ştiinţelor experimentale care, cu tot progresul lor uriaş, au şi vor mai avea secrete pentru adepţii lor.

Să mai spunem, în treacăt, că Alcide Pierdeux era burlac. Îi plăcea să spună că este încă «egal cu 1», deşi tare ar mai fi dorit să se «dubleze». Prietenii săi se şi gândiseră să-l însoare cu o fetişcană fermecătoare, veselă, deşteaptă - o provensală din Martigues. Spre ghinionul lui, însă, mai exista şi un tată, care, după ce şi-a dat seama cam despre ce e vorba, a spus;

«Nu!... Alcide al vostru e prea savant. Mititica mea n-o să priceapă boabă când o-ncepe el să vorbească.»

Parcă adevăratul om de ştiinţă n-ar fi un om modest şi simplu!

Neavând încotro, inginerul nostru, foarte amărât, hotărî să aşeze o bucată bună de mare între Provenţa şi el. Aşadar, ceru un concediu de un an, care i-a fost acordat şi pe care a găsit cu cale să-l folosească urmărind problema ridicată de *North Polar Practical Association*. Iată cum de se găsea pe vremea aceea în Statele Unite ale Americii.

După cum am mai spus, Alcide Pierdeux era tare preocupat, încă de la sosirea lui la Baltimore, de grandioasa operaţie pusă la cale de firma Barbicane and Co. Puţin îi păsa că Pământul o să ajungă în situaţia lui Jupiter, în urma schimbării poziţiei axei! Modalitatea prin care se va putea realiza această schimbare, însă... iată ceea ce îi aţâţa curiozitatea de om de ştiinţă, şi nu fără motiv!

«Nu-ncape nici o îndoială, îşi spunea el în limbajul său pitoresc, că preşedintele Barbicane are de gând să aplice bilei noastre pământeşti o scatoalcă pe cinste!... Dar cum şi în ce direcţie?... Aici i-aici!... Hm! Cred că e vorba de o lovitură «tăiată» ca la biliard, când vrei să dai efect bilei într-o anumită parte!... Dacă ar da o lovitură «plină», apoi bila noastră pământească ar lua-o razna, ieşindu-şi din orbită, şi s-ar duce pe copcă anii aşa cum îi cunoaştem acum şi naiba ştie ce s-ar mai alege de noi!... Ei, dar nu poate fi vorba de aşa ceva! Cu siguranţă că domnişorii ăştia nu vor decât să înlocuiască axa veche cu una nouă!... În privinţa asta nu încape nici o îndoială!... Dar nu prea pricep unde vor găsi punctul de sprijin şi nici ce izbitură vor produce din exterior!... Hei, dacă n-ar exista mişcarea de rotaţie zilnică, ar fi de ajuns un simplu bobârnac!... Dar asta-i: mişcarea diurnă există!... Aici i-aici! *Ăsta est clencium*! (Voia să zică: ăsta-i clenciul). În orice caz, indiferent cum s-ar produce faptele, o să fie mare prăpădenie!...»

La urma urmei, degeaba-şi frământa «dovleacul» savantul nostru, fiindcă nici nu-i trecea prin minte procedeul imaginat de Barbicane şi Maston. Lucrul acesta era cu atât mai regretabil, cu cât, dacă l-ar fi cunoscut, ar fi dedus imediat formulele mecanice.

Iată de ce, în ziua de 29 decembrie, Alcide Pierdeux, din corpul de ingineri de mine din Franţa, măsura cu compasul larg al picioarelor sale lungi străzile pline de lume ale oraşului Baltimore.

Ăsta est clencium!

Capitolul X ÎN CARE ÎNCEP SĂ SE IVEASCĂ DIFERITE MANIFESTĂRI DE NELINIŞTE

Trecuse o lună încheiată din ziua când avusese loc adunarea generală în saloanele «Clubului artileriştilor». În acest răstimp, lumea îşi schimbase destul de mult părerile. Nu se mai pomenea de avantajele aduse de modificarea axei pământeşti! În schimb, acum ieşeau foarte limpede la iveală dezavantajele. Era imposibil să nu se întâmple o catastrofă pe Pământ, întrucât, după toate probabilităţile, schimbarea axei avea să se producă printr-o zguduire violentă! Şi nimeni nu putea să spună cum se va manifesta această catastrofă! Şi apoi, oare îndulcirea generală a climei era ceva chiar atât de dorit? La urma urmei, numai eschimoşii, laponii, samoiezii şi ciuccii ar fi putut câştiga ceva, pentru simplul motiv că nu aveau nimic de pierdut.

Acuma să-i fi auzit pe delegaţii europeni tunând şi fulgerând împotriva operei preşedintelui Barbicane! Începuseră prin a trimite rapoarte guvernelor respective, apoi aproape tociseră cablul submarin cu atâtea telegrame, fiindcă tot mereu cereau şi primeau instrucţiuni...

Şi se ştie cum sună astfel de instrucţiuni! Mereu pe acelaşi calapod al artei diplomatice şi cuprinzând rezerve de-a dreptul hazlii! «Daţi dovadă de multă energie, dar nu compromiteţi guvernul! Acţionaţi cu hotărâre, dar să nu loviţi în *statu quo*[1]».

Între timp, maiorul Donellan şi colegii lui protestau întruna în numele ţărilor lor ameninţate şi chiar în numele Lumii Vechi.

– E limpede ca ziua, spunea colonelul Boris Karkov, că inginerii americani şi-au luat toate măsurile ca teritoriile Statelor Unite să aibă cât mai puţin de suferit de pe urma şocului!

– Dar le stă oare în putinţă aşa ceva? întrebă Jan Harald. Când scuturi măslinul încărcat cu fructe coapte, oare nu se cutremură toate crengile?

– Şi când primeşti un pumn în piept, oare nu ţi se zguduie tot trupul? spunea şi Jacques Jansen.

– Care va să zică, iată de ce a fost pusă acea faimoasă clauză în document! ţipa Dean Toodrink. Iată de ce se referea el la anumite modificări geografice sau meteorologice pe suprafaţa Pământului!

– Da! confirma Eric Baldenak. Dar ceea ce trebuie să ne îngrijoreze în primul rând este întrebarea dacă schimbarea axei nu are să scoată oceanele şi mările din albiile lor naturale...

---

[1] în limba latină: ordinea existentă. (N.T.)

– Iar dacă nivelul oceanelor va scădea în unele puncte, intervenea Jacques Jansen, oare nu se vor pomeni unii locuitori ai Pământului la asemenea înălţimi, încât le va fi imposibil să mai intre în comunicaţie cu semenii lor?...

– Ca să nu mai vorbim de ipoteza că s-ar putea trezi într-o pătură a atmosferei cu o densitate atât de slabă, încât să nu mai poată respira! adăuga şi Jan Harald.

– Închipuiţi-vă Londra la înălţimea vârfului Mont-Blanc! ţipa maiorul Donellan.

Şi, cu picioarele larg desfăcute, cu capul lăsat pe spate, gentlemanul acesta privea în sus, de parcă printre nori ar fi fost ascunsă capitala Angliei.

La urma urmei, toată chestiunea era o adevărată primejdie publică, cu atât mai tulburătoare cu cât toată lumea bănuia care ar fi consecinţele modificării axei pământeşti.

Era vorba nici mai mult nici mai puţin decât de o schimbare de 23°28', care trebuia să atragă după sine o formidabilă deplasare a oceanelor, din pricina turtirii Pământului la Polii vechi. Oare Pământul era ameninţat cu transformări catastrofale, cum se crede că s-au petrecut recent lucrurile pe suprafaţa planetei Marte? Acolo, continente întregi, printre altele Libya lui Schiaparelli, par să se fi scufundat - fapt arătat de culoarea albastru-închis, care a luat locul culorii roşietice. Tot acolo, lacul Moeris a dispărut! Şase sute de mii de kilometri pătraţi au suferit modificări în nord, pe când la sud oceanele au părăsit regiunile întinse pe care le ocupau până de curând! Şi dacă unele suflete miloase sunt cuprinse de nelinişte din pricina «celor inundaţi» din Marte şi au propus să se lanseze liste de subscripţie în favoarea lor, ce va urma când va fi vorba de neliniştea provocată de soarta «celor inundaţi» de pe Pământ?...

Aşa că începură să curgă proteste din toate părţile, iar guvernul Statelor Unite fu somat să răspundă. Era mai bine nici să nu se încerce o asemenea experienţă, decât să se expună întreaga lume unei catastrofe sigure. Creatorul făcuse bine lumea. Nu era deloc nevoie ca o mână îndrăzneaţă să se amestece în opera lui.

Să nu-ţi vină să crezi, dar se mai găseau şi oameni, destul de uşuratici, care să glumească pe seama unor chestiuni atât de grave!

«Ia te uită la yankeii ăştia! spuneau ei. Vor să înfigă Pământul într-o altă frigare! Măcar dacă, din pricină că Pământul s-a tot învârtit în jurul ei de milioane de veacuri, axa asta veche s-ar fi tocit de atâta frecare de bucşă! Poate că atunci ar fi mai nimerit să fie schimbată, aşa cum se schimbă osia unei macarale sau a unei roţi. Dar, oare, axa veche nu-i tot atât de bună ca în primele zile ale facerii lumii?»

Ce să răspunzi la asemenea vorbe?

În mijlocul acestui tămbălău, Alcide Pierdeux căuta să ghicească modalitatea producerii şi direcţia izbiturii puse la cale de J.T. Maston, ca şi punctul precis al globului pământesc unde urma să se execute ea.

Odată ce ar fi aflat acest secret, ar fi dedus imediat care părţi ale Pământului sunt ameninţate.

S-a arătat ceva mai înainte că groaza oamenilor din Lumea Veche nu putea fi împărtăşită şi de cei din Lumea Nouă - cel puţin în regiunea cunoscută sub numele de America de Nord şi care aparţinea în cea mai mare parte Statelor Unite. Într-adevăr, cine ar fi putut să creadă că preşedintele Barbicane, căpitanul Nicholl şi J.T. Maston, în calitatea lor de americani, nu se vor fi gândit să ferească Statele Unite de pericolul scufundărilor sau ridicării de terenuri pe care trebuia să le provoace schimbarea axei pământeşti, în diferite puncte ale Europei, Asiei, Africii şi Oceaniei? Eşti, ori nu eşti yankeu? Şi cei trei erau yankei până în măduva oaselor - yankei dintr-o bucată, cum s-a spus despre Barbicane, când şi-a expus proiectul de a pleca în Lună.

Cu siguranţă că întreaga parte din Noul Continent cuprinsă între regiunile polare şi Golful Mexic nu avea să se teamă de lovitura proiectată. Ba poate chiar că America se va alege cu o nouă mărire a teritoriului. Într-adevăr, cine ştie dacă pe meleagurile părăsite de cele două oceane care o scaldă astăzi nu va găsi gata de anexat un număr de provincii tot atât de mare ca numărul stelelor de pe steagul ei?

«Hm! Cine ştie? mormăiau fricoşii - oamenii aceia care nu văd de obicei decât latura primejdioasă a lucrurilor. Dar dacă J.T. Maston a greşit socotelile? Dacă preşedintele Barbicane va săvârşi vreo greşeală când va trece la punerea în practică a planului? Aşa ceva se poate întâmpla chiar şi celui mai bun tunar. Doar nu toate ghiulelele nimeresc la ţintă!»

Este lesne de înţeles că aceste nelinişti erau întreţinute cu grijă de delegaţii puterilor europene. Dean Toodrink a publicat numeroase şi foarte violente articole în acest scop în *Standard*, Jan Harald în ziarul suedez *Aftenfladet*, şi colonelul Boris Karkov în ziarul rus, foarte răspândit, *Novoe Vremia*. Chiar şi în America părerile începură să fie împărţite. Dacă republicanii, care sunt liberali, au rămas partizani ai preşedintelui Barbicane, democraţii, care sunt conservatori, s-au declarat împotriva lui. O parte din ziarele americane, şi mai ales *Ziarul Bostonului* şi *Tribune* din New-York etc., începură să ţină isonul presei europene. În Statele Unite, în urma organizării agenţiilor de presă *Associated Press* şi *United Press*, ziarul a devenit un formidabil agent de informaţii; preţul ştirilor locale sau din străinătate depăşeşte cu mult în fiecare an cifra de 20 milioane de dolari.

În zadar au încercat alte ziare - şi nu dintre cele mai puţin răspândite - să răspundă favorabil pentru *North Polar Practical Association*. În zadar a plătit Mistress Evangelina Scorbitt cu zece dolari rândul de articol de fond, de reportaj sau articol satiric, în care erau ironizate asemenea primejdii, taxate drept pure fantezii! În zadar a încercat această văduvă înflăcărată să demonstreze că nimic nu poate fi mai neadevărat decât ipoteza că J.T. Maston ar fi putut să săvârşească vreo greşeală de calcul! În cele din urmă, năpădită de groază, America începu încet-încet să fie cu totul de acord cu Europa.

Dealtfel, nici preşedintele Barbicane, nici secretarul «Clubului artileriştilor» şi nici măcar membrii consiliului de administraţie nu-şi dădeau osteneala să răspundă. Îi lăsau pe toţi să-şi bată gura de pomană, iar ei îşi vedeau de treburi. Ba chiar păreau că nu se preocupă deloc de imensele pregătiri, necesare pentru o asemenea operaţie. Atunci, se preocupau ei oare de schimbarea părerii lumii întregi, de dezaprobarea unanimă a planului care mai înainte fusese primit cu atâta entuziasm? Nu prea părea.

Curând, în ciuda devotamentului doamnei Scorbit şi a banilor jertfiţi pentru apărarea prietenilor ei, preşedintele Barbicane, căpitanul Nicholl şi J.T. Maston ajunseră să fie socotiţi drept persoane periculoase pentru securitatea lumii întregi. Guvernul Statelor Unite se pomeni somat oficial de puterile europene să intervină în treburile acestei societăţi şi să cheme la un interogatoriu pe conducătorii săi.

Ei trebuiau să declare public mijloacele lor de acţiune, să dea în vileag procedeul înlocuirii axei vechi cu una nouă, fapt care ar fi permis să se deducă ce consecinţe ar avea din punct de vedere al securităţii generale - şi, în sfârşit, să arate care puncte ale globului pământesc vor fi direct ameninţate; cu alte cuvinte, să spună tot ce nu ştia lumea, dar ar fi vrut să ştie, ca măsură de prudenţă.

Guvernul Statelor Unite nu se lăsă deloc rugat. Emoţia care cuprinsese toate statele din confederaţie nu-i permitea să şovăie. La data de 19 februarie a fost înfiinţată prin decret o comisie de anchetă, compusă din mecanici, ingineri, matematicieni, hidrografi şi geografi, în număr total de cincizeci, sub preşedinţia celebrului John H. Prestice. I se acordară comisiei puteri depline, spre a lămuri rostul acţiunii ce urma să fie întreprinsă şi, la nevoie, pentru a interzice realizarea ei.

Primul citat în faţa acestei comisii fu preşedintele Barbicane.

Preşedintele Barbicane nu se prezentă.

Agenţii se duseră să-l caute la locuinţa lui din Cleveland-Street, nr. 95, Baltimore. Preşedintele Barbicane nu mai era acasă.

Unde se afla?

Nu ştia nimeni.

Când plecase?

Părăsise oraşul Baltimore şi statul Maryland, încă de acum vreo cinci săptămâni, la 11 ianuarie, însoţit de căpitanul Nicholl.

Unde plecaseră aceşti doi oameni?

Nimeni nu putea s-o spună.

Nu încăpea nici o îndoială că cei doi membri ai «Clubului artileriştilor» plecaseră către acea tainică regiune unde trebuiau să conducă pregătirile.

Dar care putea fi regiunea aceasta?

E de la sine înţeles că era foarte necesar să se cunoască acest lucru, pentru a se putea înăbuşi în faşă şi la timp planul periculoşilor ingineri.

Dezamăgirea pricinuită de vestea plecării preşedintelui Barbicane şi a căpitanului Nicholl nici nu se poate descrie. Valul de mânie împotriva conducătorilor societăţii «Polul Nord» creştea pe zi ce trecea, ca un flux.

Dar exista un om care trebuia să ştie unde au plecat preşedintele Barbicane şi căpitanul Nicholl. El ar fi putut răspunde cu precizie uriaşului semn de întrebare care cuprindea toată suprafaţa globului pământesc.

Omul acesta era J.T. Maston.

Şi J.T. Maston fu convocat în faţa comisiei de anchetă, printr-o citaţie semnată de John H. Prestice.

J.T. Maston nu se prezintă.

Nu cumva plecase şi el din Baltimore? Să se fi dus şi el la prietenii săi, pentru a-i ajuta în această acţiune, ale cărei rezultate erau aşteptate de toată lumea cu o destul de îndrituită groază?

Nu! J.T. Maston locuia mai departe în Balistic-Cottage, pe Franklin-Street, la numărul 179, lucrând tot timpul, adâncindu-se în noi calcule şi întrerupându-şi activitatea numai în câte o seară, pe care şi-o petrecea în saloanele doamnei Evangelina Scorbitt, în luxosul palat din New-Park.

În consecinţă, preşedintele comisiei de anchetă trimise un agent cu ordinul de a-l aduce imediat.

Agentul sosi la vilă, bătu la uşă, pătrunse în vestibul, fu destul de prost primit de negrul Fire-Fire şi apoi şi mai prost de stăpânul casei.

Totuşi J.T. Maston socoti de cuviinţă să dea urmare citaţiei. Când se găsi în faţa comisarilor anchetatori, el nu căută deloc să ascundă că nu-i plăcea să fie întrerupt de la ocupaţiile sale obişnuite.

I se puse o primă întrebare:

– Secretarul *Gun-Club*-ului ştie el oare unde se găsesc în prezent preşedintele Barbicane şi căpitanul Nicholl?

– Ştiu, răspunse J.T. Maston cu glas ferm, dar nu mă socotesc autorizat s-o spun.

A doua întrebare:

– Se ocupă colegii lui de pregătirile necesare operaţiei de schimbare a axei pământeşti?

– Aceasta face parte din secretul pe care trebuie să-l păstrez, aşa că refuz să răspund, spuse Maston.

– Vrea el, atunci, să comunice comisiei de anchetă lucrările pe care le-a făcut, astfel încât comisia să-şi dea seama dacă poate lăsa societăţii *North Polar Practical Association* libertatea de a-şi realiza planul până la capăt?

– Nu!... Fireşte că nu!... N-am să comunic!... Mai bine le distrug!... Este dreptul meu de cetăţean liber al Americii libere, de a nu comunica nimănui rezultatul lucrărilor mele!

– Nu contest, domnule Maston, că ai dreptul de a nu răspunde, spuse preşedintele John H. Prestice, cu glasul grav de parcă ar fi vorbit în numele întregii omeniri; dar poate că ai datoria să vorbeşti, ţinând seama de emoţia generală; în felul acesta ai pune capăt groazei de care e cuprinsă toată omenirea.

J.T. Maston nu credea că are această datorie. Nu avea decât datoria să tacă. Şi o să tacă!

În ciuda insistenţelor, a rugăminţilor, ca şi în ciuda ameninţărilor, cei din comisia de anchetă nu reuşiră să scoată nimic de la omul cu cârligul de fier. Zău că nimeni n-ar fi crezut să se fi cuibărit atâta încăpăţânare sub o ţeastă de gutapercă!

J.T. Maston plecă, deci, tot atât de liniştit precum venise. Este inutil să mai pomenim de felicitările pe care i le-a exprimat Mistress Evangelina Scorbitt pentru purtarea sa vitejească.

Când se află rezultatul interogatoriului luat lui J.T. Maston de către comisia de anchetă, indignarea tuturor luă forme cu adevărat îngrijorătoare pentru securitatea acestui tunar în retragere. Presiunile asupra guvernului american se accentuară atât de mult, iar intervenţia delegaţilor europeni şi a opiniei publice deveni atât de violentă, încât ministrul de interne, John S. Wright, fu nevoit să ceară colegilor săi autorizaţia de a interveni *manu militari*[1].

În seara de 10 martie, J.T. Maston era în biroul lui din Balistic-Cottage, cufundat în cifre, când clopoţelul telefonului începu să sune cu înfrigurare.

– Allo!... Allo! murmură membrana magnetică, pusă în mişcare de un glas tremurător care arăta o mare nelinişte.

– Cine vorbeşte? întrebă J.T. Maston.

– Mistress Scorbitt.

– Şi ce vrea Mistress Scorbitt?

– Să-ţi atrag atenţia asupra unui lucru!... Am fost informată că în seara asta chiar...

Încă nu pătrunsese întreaga frază în urechile lui J.T. Maston, când uşa casei fu împinsă cu lovituri de umăr.

---

[1] în limba latină: cu forţe armate.

Larmă grozavă pe scara care ducea spre birou. Un glas protesta. Alte glasuri îl acopereau. Apoi cineva căzu.

Era negrul Fire-Fire, care se rostogolea din treaptă în treaptă, după ce încercase zadarnic să apere căminul stăpânului său împotriva cotropitorilor.

După o clipă, uşa biroului sărea în ţăndări, şi în prag apăru un comisar de poliţie, urmat de o echipă de agenţi.

Comisarul primise ordin să facă o percheziţie domiciliară în *cottage*, să ridice toate hârtiile cu însemnări şi să-l aresteze pe J.T. Maston.

Pasionatul secretar al «Clubului artileriştilor» puse mâna pe un revolver, ameninţând grupul că va trage toate cele şase gloanţe.

Cât ai bate din palme, J.T. Maston fu dezarmat de numeroşii lui adversari, iar hârtiile acoperite de formule şi de cifre fură strânse de pe masă.

Deodată, Maston se smuci brusc, scăpând din mâinile poliţiştilor, şi înşfăcă un carnet care, probabil, cuprindea toate formulele calculelor sale.

Agenţii se aruncară să i-l smulgă, odată cu viaţa dacă era necesar...

Dar Maston îl deschise repede, rupse cu dinţii ultima filă şi apoi, şi mai repede, o înghiţi ca pe un bulin.

– Poftiţi acum de-o mai luaţi! strigă el cu glasul lui Leonida la Termopile.

După o oră, J.T. Maston era întemniţat în închisoarea din Baltimore.

Mare noroc a avut că lucrurile s-au întâmplat aşa, fiindcă populaţia era dispusă să treacă la acţiuni foarte regretabile pentru el - şi poliţia nu le-ar fi putut împiedica.

Capitolul XI ÎN CARE SE ARATĂ CE SE GĂSEŞTE ŞI CE NU SE MAI GĂSEŞTE ÎN CARNETUL LUI J.T. MASTON

Carnetul căzut în mâinile poliţiei din Baltimore avea vreo treizeci de pagini, împestriţate cu ecuaţii, formule şi apoi numere care constituiau totalitatea calculelor făcute de J.T. Maston. Era o lucrare de mecanică superioară, care nu putea fi înţeleasă decât de specialişti.

Exista acolo chiar ecuaţia forţelor vii,

$$V^2 - V_0^2 = 2gr_0^2 \left(\frac{1}{r} - \frac{1}{r_0}\right)$$

care fusese folosită pentru a rezolva problema călătoriei spre Lună şi care, în plus, conţinea şi expresiile în legătură cu atracţia Lunii.

Într-un cuvânt, omul obişnuit n-ar fi înţeles o iotă. De aceea, comisia a hotărât să anunţe publicului doar datele generale şi rezultatele pe care întreaga lume le aştepta cu atâta înfrigurare de săptămâni de zile.

Şi ele au fost date ziarelor spre publicare, îndată ce membrii comisiei de anchetă luară cunoştinţă de formulele celebrului calculator. Toate ziarele, indiferent de culoarea lor politică, le aduseră la cunoştinţa lumii întregi.

Dar mai întâi trebuie să se ştie că lucrările lui J.T. Maston nu puteau nici pe departe să fie puse în discuţie. După cum se spune, o problemă enunţată corect este pe jumătate rezolvată - şi această problemă era foarte clară. Dealtfel, calculele fuseseră făcute cu prea multă precizie, astfel încât nici unuia dintre membrii comisiei de anchetă nu i-a mai trecut prin minte să pună la îndoială exactitatea şi consecinţele lor. Dacă operaţia ar fi fost dusă până la capăt, axa pământească ar fi fost cu siguranţă modificată, iar catastrofele prevăzute aveau să se producă în toată amploarea lor.

«NOTA REDACTATĂ SUB ÎNGRIJIREA
COMISIEI DE ANCHETĂ DIN BALTIMORE.
PENTRU A FI COMUNICATĂ
ZIARELOR ŞI REVISTELOR
DIN LUMEA VECHE ŞI LUMEA NOUĂ. »

Efectul urmărit de consiliul de administraţie al lui *North Polar Practical Association*, şi care are drept scop înlocuirea vechii axe pământeşti cu una nouă, este obţinut prin izbitura provocată de reculul unei arme aflate într-un punct anumit al Pământului. Dacă partea de jos a acestei arme va fi bine fixată în pământ, cu siguranţă că ea îşi va transmite izbitura asupra întregii noastre planete.

Arma la care s-au oprit inginerii acestei societăţi nu-i altceva decât un tun uriaş. Efectul ar fi nul dacă s-ar trage vertical. Pentru a se produce un efect maxim, ţeava tunului trebuie îndreptată orizontal spre nord sau spre sud. «Barbicane şi Co.» au ales această din urmă direcţie, astfel încât reculul va produce o lovitură cu direcţia nord - lovitură asemănătoare cu cea dată unei bile de biliard «tăiată» foarte uşor».

Iată că lucrurile se prezentau chiar aşa cum îşi imaginase inteligentul Alcide Pierdeux!

«Când va fi trasă lovitura, centrul Pământului se va deplasa într-o direcţie paralelă cu direcţia loviturii. Faptul acesta va

putea duce la schimbarea orbitei Pământului şi, în consecinţă, la schimbarea duratei anului. Schimbarea va fi însă atât de mică, încât poate fi socotită absolut neglijabilă. În acelaşi timp, Pământul va căpăta o mişcare de rotaţie în jurul unui ax situat în planul Ecuatorului. Această nouă mişcare de rotaţie ar continua în veci în jurul noii axe - dacă nu ar exista actuala mişcare de rotaţie a Pământului.

Dar această mişcare există în jurul liniei Polilor şi, combinându-se cu cea de-a doua rotaţie produsă de recul, va da naştere unei noi axe, al cărei Pol se va situa la o distanţă *X* de Polul vechi. Pe de altă parte, dacă lovitura de tun va fi trasă în momentul când punctul vernal - una dintre cele două intersecţii ale Ecuatorului cu ecliptica - va fi la nadir faţă de locul unde va fi trasă lovitura, iar reculul va fi destul de puternic pentru a deplasa vechiul Pol cu 23°28', noua axă pământească va deveni perpendiculară pe planul orbitei sale, adică Pământul va ajunge în situaţia în care se găseşte, aproximativ, planeta Jupiter.

Se ştie care ar fi consecinţele perpendicularităţii axei pe orbită. Preşedintele Barbicane le-a arătat în şedinţa din 22 decembrie.

Dar, ţinând seama de volumul Pământului şi de forţa mişcării sale de rotaţie, se pune întrebarea: ar putea fi găsită o gură de foc atât de puternică, încât reculul ei să poată produce o modificare a aşezării Polului - şi încă o modificare de 23°28'?

Da, dacă s-ar construi un tun sau o serie de tunuri, cu dimensiunile cerute de legile mecanicii sau, în cazul când nu s-ar respecta aceste dimensiuni, dacă inventatorii lor ar avea la dispoziţie un explozibil de o forţă capabilă să dea proiectilului viteza necesară unei asemenea deplasări.

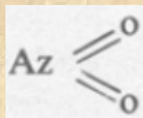
Dacă am lua, de pildă, tipul de tun de 27 centimetri al marinei franceze (model 1875), care aruncă un proiectil de 180 de kilograme cu o viteză de 500 metri pe secundă, şi i-am da dimensiuni de 100 de ori mai mari, ceea ce ar face ca volumul lui să fie de 100 x 100 x 100, adică de un milion de ori mai mare, acest tun ar putea arunca un proiectil de 180 000 tone. Dacă, în plus, explozibilul ar fi destul de puternic ca să imprime proiectilului o viteză de 5 600 ori mai mare decât cea obţinută cu praful de puşcă obişnuit - atunci s-ar obţine rezultatul dorit. Într-adevăr, având o viteză iniţială de 2 800 kilometri pe secundă, proiectilul acesta nu ar mai cădea înapoi pe Pământ, astfel încât nu ar mai fi nici în primejdie ca izbitura lui, la cădere, să pună lucrurile în vechea lor ordine.

Ei bine, din nenorocire pentru securitatea globului pământesc - şi oricât de extraordinar ar părea lucrul acesta - J.T. Maston şi colegii lui dispun de acest explozibil de o putere aproape fără limită. Noul explozibil nu poate suferi nici o comparaţie cu cel care a fost folosit de tunul Columbiad care a trimis un proiectil

de la Pământ spre Lună. Acest explozibil a fost inventat de căpitanul Nicholl. Substanţele care intră în compoziţia explozibilului rămân mai departe o taină, în carnetul lui J.T. Maston se găsesc numai însemnări necomplete. Matematicianul se mulţumeşte să pomenească despre el, numindu-l «meli-melonită».

Tot ce se ştie este că se obţine în urma reacţiei dintre un amestec de substanţe organice şi acid azotic.

Un oarecare număr de radicali monovalenti –

se substituie unui număr egal de atomi de hidrogen, obţinându-se un explozibil care, ca şi fulmicotonul, este format printr-o combinaţie şi nu printr-un simplu amestec de elemente care ard şi altele care ajută arderea.

În orice caz, explozibilul acesta are o forţă mai mult decât suficientă pentru a arunca un proiectil de 180 000 de tone dincolo de cercul atracţiei pământeşti. În consecinţă, nu mai încape nici o îndoială că reculul tunului va produce următoarele efecte: schimbarea axei, deplasarea Polului cu 23°28' şi perpendicularitatea noii axe pe planul eclipticii. Acestea vor pricinui toate catastrofele de care lumea întreagă este, pe bună dreptate, îngrozită.

Totuşi, omenirea mai are o şansă să scape de consecinţele acestei acţiuni, care urmăreşte să modifice într-atât situaţia geografică şi meteorologică a globului pământesc.

Este, oare, cu putinţă să se fabrice un tun, cu un volum de un milion de ori mai mare decât volumul tunului de 27 de centimetri? Cu tot progresul industriei metalurgice, care a realizat podurile de la Tay şi Forth, viaductul de la Garabit şi turnul Eiffel, se poate oare admite că vor reuşi inginerii să construiască această armă uriaşă, fără a mai vorbi de proiectilul uriaş de 180 000 de tone, care va fi aruncat în spaţiu?

Putem pune la îndoială o asemenea realizare. Iată unul din motivele care ar face ca încercarea lui „Barbicane şi Co.“ să nu reuşească. Dar situaţia rămâne totuşi deosebit de neliniştitoare, deoarece se pare că noua societate anonimă a şi început să lucreze.

După cum se ştie, numiţii Barbicane şi Nicholl sunt plecaţi din Baltimore şi chiar din America. Au plecat de mai bine de două luni. Unde s-au dus?... Cu siguranţă că în punctul acela necunoscut de pe globul pământesc, unde totul trebuie să fie gata pentru a încerca acţiunea plănuită.

Dar unde se află punctul acesta? Nu-l ştie nimeni şi, deci, nu se poate întreprinde urmărirea îndrăzneţilor „răufăcători" (*sic!)*

care vor să dea lumea peste cap, numai ca să poată exploata, pentru profitul lor, noi zăcăminte de cărbune.

Nu încape nici o îndoială că punctul acesta de pe globul pământesc era trecut în carnetul lui J.T. Maston pe ultima pagină, unde erau rezumate toate lucrările sale. Dar ultima pagină a fost ruptă cu dinţii şi înghiţită de complicele lui Impey Barbicane, iar acest complice, întemniţat acum în închisoarea din Baltimore, refuză să spună măcar o vorbă.

Aceasta este situaţia. Dacă preşedintele Barbicane reuşeşte să fabrice tunul acela uriaş şi proiectilul tot atât de uriaş, dacă - într-un cuvânt - operaţia va fi făcută în condiţiile arătate mai sus, el va reuşi să modifice vechea axă pământească, iar Pământul va fi supus acestei „experienţe criminale" (*sic!)* peste şase luni.

Într-adevăr, a fost aleasă data când focul de tun va avea cel mai mare efect, dată la care izbitura aplicată Pământului va avea maximum de intensitate.

Data aceasta este 22 septembrie, la 12 ore după trecerea Soarelui peste meridianul locului *X*.

În clipa de faţă cunoaştem următoarele date: 1) că se va trage cu un tun de un milion de ori mai voluminos decât tunul de 27 centimetri; 2) că tunul acesta va arunca un proiectil de 180 000 de tone; 3) că acest proiectil va avea o viteză iniţială de 2 800 kilometri; 4) că focul de tun va fi tras la 22 septembrie, 12 ore după trecerea Soarelui peste meridianul locului stabilit.

Din toate aceste date, se poate deduce oare poziţia punctului *X* unde va avea loc operaţiunea?

„Bineînţeles că nu!" au răspuns savanţii din comisia de anchetă.

Într-adevăr, nici un element nu permite să se calculeze care va fi punctul *X*, deoarece nici unul din calculele lui J.T. Maston nu arată prin ce loc al globului va trece noua axă, adică unde se vor afla noii Poli ai Pământului. Ştim că la 23°28' de vechiul Pol. Dar este imposibil de aflat pe ce meridian.

În consecinţă, este imposibil de stabilit care vor fi teritoriile ce se vor pomeni la o altitudine mai joasă sau mai ridicată faţă de nivelul mării în urma schimbării acestui nivel, precum şi care vor fi oceanele transformate în continente.

Şi totuşi, potrivit calculelor lui J.T. Maston, această schimbare de nivel a oceanelor va fi foarte mare, după modificarea axei. Imediat după lovitură, suprafaţa oceanelor va lua forma unui elipsoid de revoluţie, în jurul noii axe polare, iar nivelul păturii lichide se va schimba aproape în toate punctele globului.

Într-adevăr, intersecţia vechiului şi noului nivel al mărilor - două suprafeţe de revoluţie egale, ale căror axe se întâlnesc - va fi compusă din două curbe plane, ale căror planuri vor trece printr-o perpendiculară pe planul celor două axe polare şi, respectiv, prin cele două bisectoare ale unghiului celor două axe

polare. (*Text copiat cuvânt cu cuvânt după carnetul calculatorului*).

Rezultă deci că schimbarea maximă de nivel în plus sau în minus va fi de 8 415 metri faţă de nivelul vechi; diferite teritorii din anumite puncte ale globului se vor pomeni ridicate sau coborâte faţă de nivelul actual. Mărimea schimbării de nivel va descreşte treptat până la liniile de demarcaţie, împărţind globul în patru segmenţi, la limita cărora schimbarea de nivel va fi egală cu zero.

Este demn de subliniat că vechiul Pol Nord va fi el însuşi acoperit de o pătură de apă groasă de peste 3 000 metri, deoarece, din pricină că Pământul este turtit la poli, el se află la o distanţă mai mică de centrul globului. Aşadar, teritoriul cumpărat de North Polar Practical Association ar urma să fie acoperit de apă şi, deci, imposibil de exploatat. Această situaţie a fost prevăzută de «Barbicane şi Co.»; după ultimele descoperiri, însă, se poate trage concluzia că la Polul Nord există un podiş înalt de peste 3 000 de metri.

Cât priveşte punctele de pe globul pământesc care se vor coborî cu 8 415 metri sub nivelul apelor şi care, deci, vor avea de suferit consecinţe dezastruoase, nu pot fi determinate. Nici cei mai ingenioşi calculatori nu ar reuşi aşa ceva. În ecuaţia pe care o avem în faţă, există o necunoscută care nu poate fi rezolvată prin nici o formulă. Este vorba de situaţia precistă a punctului *X*, de unde va fi trasă lovitura de tun şi unde, deci, va avea loc izbitura... Dar *X* este taina celor ce au pus la cale această tristă afacere.

În rezumat: locuitorii Pământului, indiferent de latitudinea unde trăiesc, sunt direct interesaţi să descopere taina, deoarece sunt direct ameninţaţi de activitatea firmei *Barbicane and Co.*

În consecinţă, se atrage atenţia tuturor locuitorilor Europei, Africii, Asiei, Americii şi Oceaniei să cerceteze cu amănunţime dacă nu cumva în regiunea în care trăiesc se fac unele lucrări din domeniul balisticii[1] ca turnare de tunuri, fabricare de explozibile sau de obuze, şi să observe prezenţa oricărui străin suspect, anunţându-se imediat Comisia de anchetă la Baltimore, Maryland, S.U.A.

Să sperăm că acest anunţ va fi trimis înainte de 22 septembrie a.c., dată care ameninţă să tulbure ordinea stabilită în sistemul planetei noastre».

---

[1] Balistica este ştiinţa care studiază legile mişcării proiectilelor trase cu arme de foc. (N.T.)

Capitolul XII ÎN CARE J.T. MASTON CONTINUĂ SĂ TACĂ VITEJEŞTE

Aşadar, după tunul folosit pentru a trimite o ghiulea de la Pământ la Lună, iată acum tunul folosit pentru schimbarea axei pământeşti! Tunul! Mereu tunul! Oare tunarii ăştia din *Gun-Club* nu aveau nimic altceva în cap? Au fost oare cuprinşi de nebunia «artilerismului intensiv»? Au făcut deci, din tun *ultima ratio*[1] pe lumea asta? A devenit, oare, arma asta brutală, împăratul Universului?

Ei, da! Trebuie să admitem că tunul este maşinăria care s-a impus minţii preşedintelui Barbicane şi a colegilor lui. Când îţi închini toată viaţa balisticii, nu scapi atât de uşor de gândurile despre tunuri. După tunul Columbiad, din Florida, care a aruncat proiectilul de la Pământ la Lună, era normal ca oamenii ăştia să ajungă la tunul de dimensiuni uriaşe din... din locul *X*. Parcă-i şi auzi cum strigă cu glas răsunător:

– Ochiţi Luna!... Tunul unu... foc!

– Schimbaţi axa Pământului!... Tunul doi... foc!

În acelaşi timp, lumea întreagă tare ar mai fi avut poftă să strige, arătând spre *Gun-Club*:

– Asupra balamucului!... Tunul trei... foc!

Într-adevăr, dacă «Barbicane şi Co.» şi-ar pune planul în aplicare, rezultatul ar justifica titlul acestei cărţi[2]. Ceea ce s-ar întâmpla pe Pământ nu s-ar mai putea numi nici măcar «claie peste grămadă», căci nu s-ar mai cunoaşte nici claie, nici grămadă; ar fi totul o vraişte sau, după expresia lui Alcide Pierdeux, «o prăpădenie generală».

Indiferent de ce ar fi urmat să fie, publicarea notei redactată de Comisia de anchetă a avut un ecou extraordinar. E drept că numai liniştitoare nu era. Calculele lui J. T. Maston arătau că toate datele problemei fuseseră rezolvate în ce priveşte domeniul mecanicii. Era mult prea limpede că operaţiunea pusă la cale de preşedintele Barbicane şi căpitanul Nicholl avea să aducă o foarte regretabilă schimbare în mişcarea de rotaţie diurnă a Pământului. O axă nouă urma să înlocuiască pe cea veche. Şi urmările acestei înlocuiri erau destul de bine cunoscute!

În consecinţă, opera firmei Barbicane and Co. fu definitiv condamnată, blestemată, denunţată blamului public. Membrii consiliului de administraţie ai societăţii «Polul Nord» nu mai aveau decât duşmani, atât în Lumea Nouă, cât şi în Lumea Veche. Doar câţiva descreieraţi din Statele Unite le mai ţineau isonul, dar aceştia erau destul de puţini.

---

[1] în limba latină: ultimul argument. (N.T.)

[2] Titlul volumului - «Sans dessus dessous» - semnifică în româneşte: «claie peste grămadă», «vraişte». (N.R.)

Dacă privim lucrurile din punct de vedere al securităţii lor personale, Barbicane şi Nicholl procedaseră foarte cuminte părăsind Baltimore şi America. Sunt toate motivele să se creadă că li s-ar fi putut întâmpla cine ştie ce nenorocire. La urma urmei, nimeni nu poate ameninţa, fără teamă de pedeapsă, pe cei o mie patru sute de milioane de locuitori ai Pământului, dându-le peste cap traiul zilnic prin schimbarea condiţiilor de viaţă şi ameninţându-le chiar existenţa, prin provocarea unei catastrofe generale!

Dar cum să fi dispărut oare cei doi membri ai «Clubului artileriştilor» fără să lase nici o urmă? Cum au putut să plece, fără să atragă atenţia nimănui, atâţia oameni şi atâta material, cât ar trebui pentru o asemenea operaţie? Pentru transportarea încărcăturilor de material, de cărbune şi de meli-melonită ar fi fost necesare sute de vagoane sau de corăbii. Nimeni nu putea înţelege cum s-a putut realiza pe nesimţite un asemenea transport. Şi totuşi, aşa stăteau lucrurile! În plus, în urma unei anchete serioase, s-a constatat că nici o uzină metalurgică sau fabrică de produse chimice din Lumea Nouă şi Lumea Veche nu primise vreo comandă. Chiar că nimeni nu mai înţelegea nimic! Se petreceau lucruri inexplicabile, fie! Dar de explicat tot trebuiau să fie explicate odată şi odată!...

Dar dacă preşedintele Barbicane şi căpitanul Nicholl, dispăruţi atât de misterios, erau la adăpost de orice primejdie imediată, colegul lor J. T. Maston, deşi era destul de bine păstrat sub cheie, se putea aştepta la orice din partea publicului dornic de răzbunare. Lui Maston, însă, prea puţin îi păsa! Admirabil încăpăţânat şi calculatorul ăsta! Era un om de fier, aidoma antebraţului său. Nimic nu-l putea face să se supună!

Din fundul celulei sale din închisoarea oraşului Baltimore, secretarul «Clubului artileriştilor» urmărea cu mintea pe colegii lui, pe care nu-i putuse însoţi. Parcă-i vedea aievea pe preşedintele Barbicane şi pe căpitanul Nicholl pregătind opera lor nemaipomenită, în locul acela necunoscut de pe globul pământesc, unde nimeni nu va veni să-i tulbure. Îi vedea fabricând tunul uriaş, pregătind combinaţia de meli-melonită, turnând proiectilul care avea să se transforme în curând într-o planetă mică a sistemului solar. Acest proaspăt corp ceresc urma să poarte fermecătorul nume de *Scorbitta*, ca dovadă de dragoste şi preţuire faţă de bogata capitalistă din New-Park. Şi J. T. Maston număra nerăbdător zilele care-l despărţeau de data fixată pentru tragerea focului de tun.

Venise luna aprilie. Peste două luni şi jumătate, astrul zilei, după ce se va fi oprit pe Tropicul Racului în timpul solstiţiului, va coborî către Tropicul Capricornului. După alte trei luni, va trece linia Ecuatorului şi va veni echinocţiul de toamnă. Atunci o să se sfârşească odată pentru totdeauna cu anotimpurile, care de milioane de secole vin regulat şi atât de «prosteşte» unul după

altul, în răstimpul unui an pământesc. În anul 189... globul pământesc va suferi pentru ultima dată de această lipsă de egalitate între zile şi nopţi. De atunci înainte, între răsăritul şi apusul Soarelui va trece acelaşi număr de ore, indiferent de latitudine.

Era într-adevăr o operă măreaţă, supraomenească, divină!

J. T. Maston uitase de teritoriile polare şi de exploatarea zăcămintelor de cărbuni la vechiul Pol; el nu mai vedea decât consecinţele pe care operaţia aceasta le va avea în Univers. Scopul principal al societăţii se pierdea, în comparaţie cu transformările care urmau să schimbe faţa lumii.

Şi când te gândeşti că lumea nu prea era bucuroasă să-şi schimbe înfăţişarea!

J. T. Maston, deşi singur şi fără apărare în fundul celulei sale, rezista tuturor încercărilor de presiune. Membrii comisiei de anchetă îl vizitau în fiecare zi, dar nu puteau scoate nimic de la el. Atunci, John H. Prestice se gândi să se folosească de influenţa cuiva care, poate, va avea mai mult succes decât el: Mistress Evanghelina Scorbitt. Era cunoscut devotamentul de care era capabilă văduva aceasta respectabilă când era vorba de J. T. Maston, ca şi interesul nemărginit pe care-l arăta ea faţă de celebrul calculator.

În consecinţă, după o consfătuire, membrii comisiei hotărâră să permită doamnei Evangelina Scorbitt să vină să-l vadă pe deţinut ori de câte ori va voi. Nu era, oare, şi ea, aşijderea tuturor locuitorilor Pământului, ameninţată de reculul tunului-monstru? Oare palatul ei din New-Park o să fie mai cruţat de catastrofă decât coliba umilă a vânătorului sau wigwam-ul indianului din prerie? Oare nu era pusă în cumpănă şi viaţa ei, ca şi a ultimului dintre samoiezi sau dintre băştinaşii din Pacific? Iată ceea ce îi dădu să înţeleagă preşedintele comisiei, iată pentru ce fu rugată să folosească toată influenţa ei pe lângă J. T. Maston.

Dacă, în sfârşit, omul acesta o să se hotărască odată să deschidă gura, dacă o să vrea să spună locul unde fac pregătiri preşedintele Barbicane, căpitanul Nicholl şi, cu siguranţă, numerosul personal pe care trebuie să-l aibă cu ei, atunci o să mai rămână timp să fie căutaţi, să li se dea de urmă şi să se pună capăt chinurilor, înfrigurării şi groazei omenirii întregi.

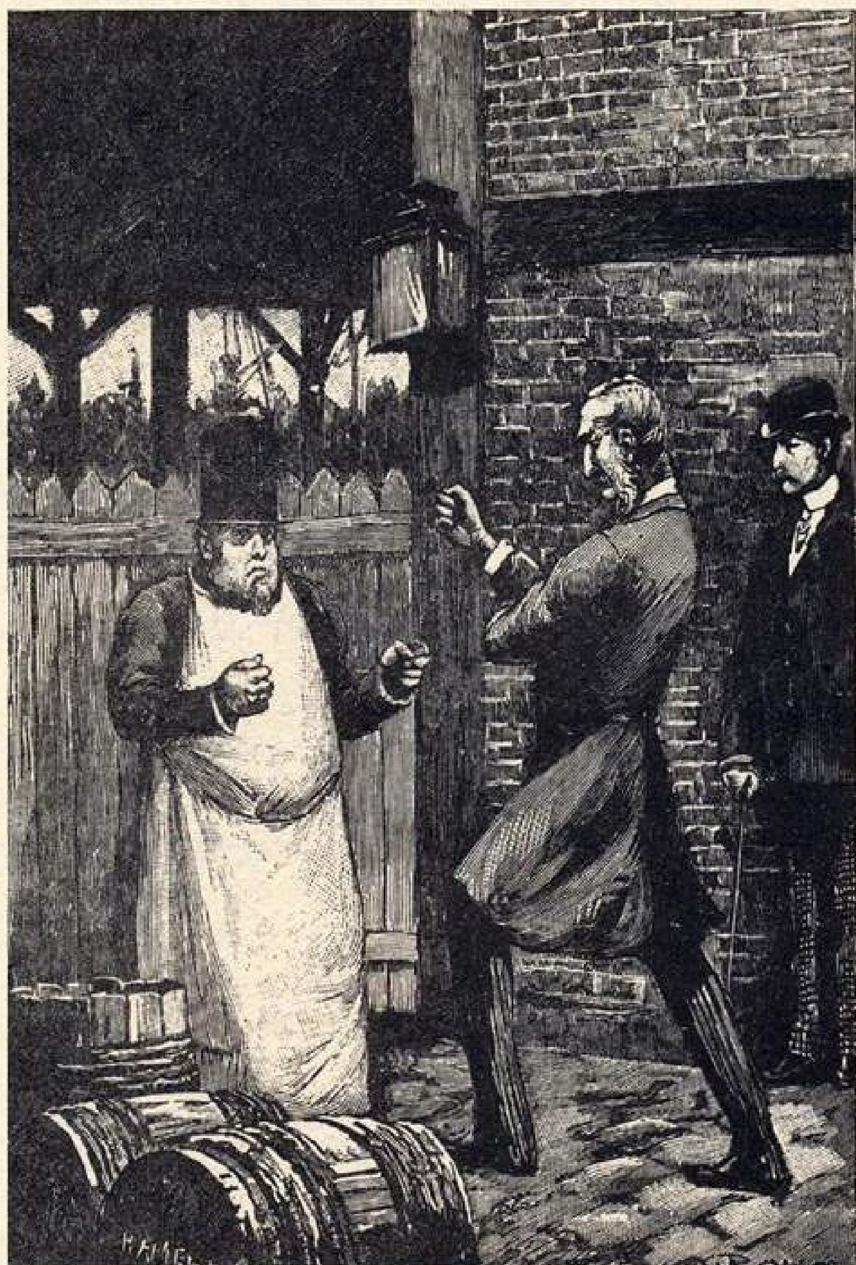
Aşadar, doamnei Evangelina Scorbitt i se dădu permisiunea să intre oricând în închisoare. Dorinţa ei cea mai arzătoare era doar să-l vadă pe J.T. Maston smuls din mâinile poliţailor şi întors cu bine acasă.

Dar cel ce o putea crede pe energica Evangelina sclava slăbiciunilor omeneşti, acela nu o cunoştea destul de bine! Dacă la 9 aprilie vreo ureche indiscretă s-ar fi lipit de uşa celulei lui Maston, imediat ce Mrs. Scorbitt intrase pentru prima dată acolo, iată ce ar fi auzit - nu fară oarecare surprindere:

– În sfârşit, dragă Maston, te văd din nou!
– Dumneata, Mistress Scorbitt?!
– Da, scump prieten; după patru săptămâni, patru lungi săptămâni de despărţire...
– Mai precis: douăzeci şi opt de zile, cinci ore şi patruzeci şi cinci de minute, răspunse J. T. Maston, după ce se uită la ceas.
– În sfârşit, suntem iarăşi împreună!...
– Dar cum te-au lăsat să ajungi până la mine, dragă Mistress Scorbitt?
– Cu condiţia să folosesc influenţa afecţiunii mele neţărmurite asupra celui faţă de care am asemenea sentimente!
– Ce-mi aud urechile? Evangelina!... strigă J. T. Maston. Ai consimţit oare să-mi dai asemenea sfaturi?... Ţi-a trecut cumva prin minte că aş putea să trădez pe prietenii noştri?
– Eu să fac aşa ceva?... Atât de proastă părere ai despre mine, dragă Maston?... Eu, să te rog eu să-ţi sacrifici onoarea pentru a fi lăsat în pace?... Eu, să te împing eu la un act care ar pune pecetea ruşinii pe o viaţă întreagă închinată celor mai înalte speculaţii în domeniul mecanicii superioare?
– Atunci e bine, Mistress Scorbitt! Văd acum din nou în dumneata pe generoasa acţionară a societăţii noastre. Nu!... Nu m-am îndoit niciodată de sufletul dumitale mare!...
– Îţi mulţumesc, dragă Maston!
– În ceea ce mă priveşte, decât să destăinui secretul operei noastre, să spun în ce loc al Pământului se fac pregătiri pentru tragerea nemaipomenitului foc de tun, să vând - ca să zic aşa - taina aceasta pe care, din fericire, am reuşit să o ascund în străfundurile minţii mele, să permit acestor barbari să ne hărţuiască prietenii, decât să le dau posibilitatea să ne întrerupă lucrările care ne vor aduce bogăţie şi glorie... mai bine mor!
– Minunatul meu Maston!... răspunse Mrs. Evangelina Scorbitt.
Aceşti doi oameni, atât de strâns uniţi prin entuziasmul lor - şi, dealtfel, tot atât de smintiţi şi unul, şi altul - erau într-adevăr făcuţi să se înţeleagă.
– Nu, niciodată n-au să afle numele ţării pe care calculele mele au arătat-o ca fiind locul care ne trebuie, adăugă J. T. Maston. Numele acestei ţări va ajunge nemuritor. Pot să mă ucidă dacă vor, dar taina nu mi-o vor afla!
– Pot să mă ucidă şi pe mine, odată cu dumneata! strigă sus şi tare doamna Evangelina Scorbitt. Nici pe mine nu mă vor face să-mi descleştez gura!...
– Din fericire, dragă Evangelina, ei nu ştiu că taina noastră e cunoscută şi de dumneata!
– Şi ai crede, dragă Maston, că, deoarece sunt femeie, aş putea să dau în vileag această taină? Să trădez pe prietenii noştri, să te trădez pe dumneata? Nu, prietene, nu! N-au decât să ridice necioplIţii ăştia toată populaţia oraşelor şi satelor de pe Pământ

împotriva dumitale, poate să pătrundă în celula asta toată lumea, ca să te

Maiorul Donellan a schimbat cîteva duzini de pumni cu William S. Forster...

smulgă de aici, şi eu tot cu dumneata voi rămâne! Ne vom mângâia cu gândul că murim împreună.

Dacă asta se poate numi mângâiere, apoi putea J. T. Maston să viseze una mai frumoasă decât să moară în braţele doamnei Evangelina Scorbitt?

Şi astfel se terminau de fiecare dată convorbirile dintre cei doi, ori de câte ori bogata văduvă venea să-l viziteze pe deţinut.

Iar atunci când membrii comisiei de anchetă o întrebau care este rezultatul vizitelor sale, ea răspundea mereu:

– Nimic până acum. Poate, cu timpul, o să obţin ceva...

Ah, viclenie femeiască!

«Cu timpul!» spunea ea. Dar timpul mergea cu paşi mari. Săptămânile treceau ca zilele, zilele ca orele, orele ca minutele.

Veni şi luna mai. Doamna Evangelina Scorbitt nu obţinuse nimic de la J. T. Maston; şi dacă femeia aceasta, care se bucura de atâta influenţă asupra lui, dăduse greş, apoi nimeni nu mai putea nădăjdui să reuşească. Nu mai rămâneau oare decât resemnarea, aşteptarea catastrofei groaznice, renunţându-se la orice încercare de a se găsi vreo posibilitate de împiedicare a acestei nenorociri?

Ei bine, nu! În asemenea împrejurări, resemnarea nu se poate admite! Aşa că delegaţii puterilor europene deveniră mai insistenţi ca oricând. Între ei şi membrii comisiei de anchetă, pe care îi acuzau direct, se dădea o luptă necurmată. Până şi flegmaticul Jacques Jansen îşi părăsise firea blajină şi-i copleşea zilnic pe comisari cu tot felul de învinuiri. Colonelul Boris Karkov chiar se bătu în duel cu secretarul sus-zisei comisii, dar nu făcu altceva decât să-şi rănească uşor adversarul. Maiorul Donellan nu s-a bătut nici cu arme de foc, nici cu arme albe - fiindcă asemenea lucru nu se pomeneşte în Anglia - dar, asistat de secretarul său, Dean Toodrink, a schimbat câteva duzini de pumni în cadrul unui adevărat meci de box cu William S. Forster, flegmaticul misit de batog, omul de paie al societăţii «Polul Nord», care dealtfel nu ştia nimic despre toată acţiunea pusă la cale.

Pe scurt, lumea întreagă se coalizase ca să tragă la răspundere pe americanii din Statele Unite pentru faptele unuia dintre cei mai faimoşi fii ai lor, Impey Barbicane. Se ajunsese până acolo, încât mergea vorba că au să fie retraşi ambasadorii şi miniştrii plenipotenţiari acreditaţi pe lângă acest imprudent guvern din Washington şi apoi să i se declare război.

Sărmana Americă! Ar fi fost şi ea foarte fericită să-i poată găbui pe Barbicane şi pe prietenii lui. De-a surda răspunse guvernul american că guvernele din Europa, Asia, Africa, Oceania au mână liberă să-l aresteze pe Barbicane oriunde va fi găsit, fiindcă nimeni nu mai voia să audă nimic. Dar până una-

alta, era cu neputinţă de aflat locul unde Barbicane şi prietenii lui pregăteau îngrozitoarea lor operaţie.

Guvernele statelor străine răspundeau guvernului american:

«În mâinile voastre se află J. T. Maston, complicele lor! J. T. Maston ştie tot despre Barbicane; faceţi-l să vorbească!»

Să-l facă pe J. T. Maston să vorbească! Mai lesne ar fi smuls o vorbă de la Harpocrate, zeul antic al tăcerii, sau de la şeful surdomut al Institutului surdo-muţilor din New-York.

Neliniştea şi exasperarea lumii întregi crescură în aşa măsură, încât câţiva inşi mai practici îşi amintiră că sistemul de cazne din Evul Mediu avea oarecare calităţi şi citară cizmele cu piroane, foarfecele de tăiat mamelele, plumbul topit care dezlega limbile cele mai rebele, uleiul clocotit, calul de lemn, scufundarea în apă până la gură şi altele. De ce să nu se folosească în cazul de faţă aceste mijloace, pe care judecata de odinioară nu se codea să le folosească în situaţii nici pe departe atât de grave şi în cazuri personale, care nu interesau masele decât foarte indirect.

Dar trebuie s-o recunoaştem; ceea ce era valabil pentru Evul Mediu, nu mai era valabil pentru un secol atât de plin de blândeţe şi omenie cum este secolul al XIX-lea, caracterizat prin inventarea mitralierii, a gloanţelor de 7 milimetri şi cu bătaie necrezut de lungă - un secol care admite în relaţiile internaţionale folosirea obuzelor cu melinită, roburită, bellită, panclastită, meganită şi alte substanţe în *ită*, care, ce-i drept, nu înseamnă mai nimic pe lângă meli-melonită.

Aşadar, J. T. Maston nu avea de ce să se teamă că va fi pus la cazne pentru a fi făcut să vorbească. Mai rămăsese doar speranţa că, înţelegând până la urmă ce răspundere apasă pe umerii lui, se va hotărî să vorbească sau că, dacă se va încăpăţâna să nu scoată o vorbă, întâmplarea va face ca secretul să fie descoperit la timp.

Capitolul XIII LA SFÂRŞITUL CĂRUIA J.T. MASTON DĂ UN RĂSPUNS DE-A DREPTUL EPIC

Timpul mergea însă înainte şi, după toate probabilităţile, mergeau înainte şi lucrările executate undeva - nimeni nu ştia unde - de preşedintele Barbicane şi căpitanul Nicholl, în condiţii atât de ciudate.

Totuşi, cum se făcea că o asemenea operaţie, care cerea construirea unei uzine uriaşe, ridicarea unor cuptoare înalte pentru căpătarea metalului necesar turnării unui tun de un milion de ori mai mare decât tunul de 27 de centimetri al marinei franceze, precum şi turnării unui proiectil de 180 000 de

tone, care necesita angajarea câtorva mii de lucrători, transportul şi cazarea lor - cum se făcea că o asemenea operaţie putea fi săvârşită în taină? În ce punct din Lumea Nouă sau Lumea Veche se instalaseră atât de tainic Barbicane şi prietenii săi, încât nu treziseră deloc bănuiala populaţiei din jur? Oare într-o insulă părăsită din Oceanul Pacific sau Oceanul Indian? Dar în zilele noastre nu mai există insule pustii, fiindcă englezii au pus mâna pe toate. Doar dacă noua societate anonimă n-o fi descoperit vreuna, special pentru nevoile ei! Iar ca să-ţi treacă prin minte că şi-ar fi stabilit uzinele undeva la Polul Nord sau Polul Sud - aşa ceva, nu! Ar fi fost cu totul anormal! Oare nu se hotărâse *North Polar Practical Association* să mute din locul lor aceste regiuni tocmai din pricină că nu putea ajunge la asemenea latitudini?

Dealtfel, căutarea preşedintelui Barbicane şi a căpitanului Nicholl de-a curmezişul continentelor sau a insulelor, chiar numai în părţile mai uşor de cercetat, ar fi însemnat curată pierdere de vreme. Carnetul confiscat de la secretarul «Clubului artileriştilor» nu arăta că focul de tun va fi tras de undeva din apropiere de Ecuator? Or, acolo se găsesc regiuni locuibile, dacă nu chiar locuite de oameni civilizaţi. Aşadar, dacă locul experienţei fusese ales în apropierea Ecuatorului, acest punct nu se putea găsi nici în America, adică de-a curmezişul Perului şi Braziliei, nici în insulele Sonde, Sumatra, Borneo, nici în arhipelagul Celebes şi nici în Noua Guinee - întrucât în nici unul din aceste locuri nu s-ar fi putut săvârşi o asemenea operaţiune fără ştirea populaţiei. După toate probabilităţile operaţiunea n-ar fi putut fi săvârşită în taină nici în Africa Centrală, în regiunea Marilor Lacuri, tăiată de Ecuator. Este drept că mai rămâneau insulele Maldive din Oceanul Indian, insulele Amiralităţii, Gilbert, Crăciunului şi Galapagos în Oceanul Pacific şi insula San-Pedro în Atlantic. Dar cercetările făcute în aceste locuri n-au dus la nici un rezultat. Rămâneau de făcut doar presupuneri, care nu aveau deloc darul de a potoli groaza ce cuprinsese lumea întreagă.

Ce credea oare Alcide Pierdeux despre toate acestea? Mai «sulfuric» ca oricând, el se gândea mereu la diferitele consecinţe ale acestei chestiuni. Era într-adevăr uimitor, ba chiar «bubuitor», dar nu imposibil ca Nicholl să fi inventat un explozibil atât de puternic, adică să fie fabricat acea meli-melonită cu o putere de expansiune de 3-4 mii de ori mai mare decât a celor mai puternice explozibile folosite în războaie şi de 5 600 de ori mai puternică decât blajinul praf de puşcă al strămoşilor noştri. Nu putem şti ce rezervă viitorul acestui gen de progres care caută distrugerea unor armate întregi, indiferent de distanţă. În orice caz, schimbarea axei pământeşti,

prin izbitura produsă de reculul unui tun, era o chestiune care punea pe gânduri chiar şi pe inginerul francez.

Adresându-se *in petto*[1] preşedintelui consiliului de administraţie al societăţii, Alcide Pierdeux spunea:

«Este drept, preşedinte Barbicane, că Pământul suportă în fiecare zi toate izbiturile care se produc la suprafaţa lui. Este sigur că, atunci când sute de mii de oameni încep să petreacă aruncându-şi unii altora mii de proiectile de câteva kilograme flecare, sau milioane de alte proiectile de câteva grame fiecare, ca şi atunci când merg, fac o săritură sau întind braţul sau chiar când o globulă de sânge se plimbă prin artere - toate acestea acţionează asupra masei globului nostru. Aşadar, maşinăria ta uriaşă o să producă izbitura necesară! Dar - fir-ar să fie de integrală! - oare zguduitura asta o să fie suficientă ca să răstoarne Pământul? Trebuie să recunosc că ecuaţiile animalului de Maston *demonstrant* precis lucrul ăsta!»

La drept vorbind, Alcide Pierdeux nu putea decât să admire calculele ingenioase ale secretarului «Clubului artileriştilor», pe care membrii comisiei de anchetă le puseseră la dispoziţia tuturor savanţilor în stare să le priceapă. Şi Alcide Pierdeux, care citea lucrările de algebră aşa cum un ins oarecare citeşte gazeta, găsea în această lectură un farmec nespus.

Dar dacă se va produce talmeş-balmeşul, câte nenorociri se vor abate asupra planetei noastre! Cataclisme, oraşe făcute una cu pământul, munţi mutaţi din loc, oameni ucişi cu milioanele, mări şi oceane ieşite din albiile lor şi provocând inundaţii îngrozitoare!

Se vor petrece aceleaşi nenorociri ca la un cutremur de o violenţă nemaipomenită.

«Măcar dacă blestematul de praf de puşcă al căpitanului Nicholl ar fi mai slab! mormăi mai departe Alcide Pierdeux. Am putea trage atunci nădejdea că proiectilul o să vină din nou să izbească Pământul, fie în faţa locului de unde a fost tras, fie în spatele acestui loc, după ce ar face ocolul Pământului. În acest caz, noua lovitură ar pune din nou lucrurile în situaţia lor de mai înainte şi într-un timp destul de scurt - nu însă fără să fi provocat mai întâi o serie de dezastre mari. Dar visează şi pune-ţi pofta-n cui! Mulţumită meli-melonitei lor, proiectilul ăsta o să descrie o ciozvârtă de hiperbolă, aşa că nu va mai veni să ceară scuze Pământului că l-a deranjat, punându-l din nou în poziţia dinainte!».

Spunând acestea, Alcide Pierdeux făcea gesturi mari ca un semafor, riscând să spargă totul pe o rază de doi metri.

Apoi continuă:

---

[1] în limba latină: în gând. (N.T.)

«Dacă s-ar cunoaşte măcar locul de unde o să se tragă cu tunul, aş putea calcula repede pe care din marile cercuri ale Pământului schimbarea de nivel a apelor mărilor va fi egală cu zero, ca şi punctele unde schimbarea de nivel ar ajunge la maximum! S-ar putea spune atunci oamenilor să-şi ia din vreme teleguţa, înainte ca oraşele sau căsuţele lor să facă tumba! Dar de unde să aflu asta?»

Şi arcuindu-şi mâna pe deasupra pufului rar care-i împodobea ţeasta, adăugă:

«Hm! Dacă stau şi mă gândesc mai bine, consecinţele zguduirii ar putea să fie mult mai complicate decât credem. Oare de ce nu ar profita de ocazie şi vulcanii şi nu ar începe nişte erupţii fără frâu, aidoma unui pasager cuprins de rău de mare, revărsând materiile deplasate din măruntaiele lor? Şi de ce o parte din oceanele ale căror ape s-ar umfla nu s-ar năpusti apoi în craterele vulcanilor? Naiba să mă ia dacă nu s-ar putea produce nişte explozii care să facă praf şi pulbere din toată maşina noastră pământească! Ah, blestematul de Maston, cum se încăpăţânează el să rămână mut! Priviţi-l cum se joacă cu bila noastră pământească, făcând cu ea giumbuşlucuri pe biliardul Universului!»

Aşa îşi zicea în gând Alcide Pierdeux. Curând, aceste ipoteze îngrozitoare fură reluate şi discutate de ziarele din lumea întreagă. Ce mai însemnau trombele marine, valurile cât casa, potopul de ploi care din când în când rad ca în palmă câte o părticică din Pământul nostru, în comparaţie cu răsturnările ce aveau să fie produse de operaţiunea pe care o puneau la cale Barbicane şi ai lui? Şi apoi, asemenea catastrofe sunt doar parţiale! Dispar câteva mii de oameni, iar cei ce rămân aproape că nici nu se simt tulburaţi în tabieturile lor.

Iată de ce, pe măsura apropierii datei fatale, până şi cei mai curajoşi dintre oameni se simţeau cuprinşi de groază. Predicatorii aveau un prilej straşnic să prorocească sfârşitul lumii. Ai fi crezut că te trezeşti în acea înfiorătoare perioadă a anului 1000, când cei vii şi-au închipuit la un moment dat că vor fi aruncaţi cu toţii în împărăţia morţilor.

Să ne reamintim ce s-a petrecut în vremea aceea. Luându-se după un verset din Apocalips, mulţi au crezut că se apropie ziua de apoi. Ei aşteptau semnele mâniei, prezise de scriptură. Fiul pierzării, Antichristul, urma să se arate lumii.

«În ultimii ani ai celui de al X-lea secol - povesteşte H. Martin - se întrerupsese totul: petreceri, afaceri, treburi, până şi munca la câmp. ,,De ce, îşi spuneau oamenii, să ne gândim la un viitor care nu va fi niciodată? Mai bine să ne gândim la veşnicia care începe mâine!" Toţi se mulţumeau să facă faţă doar nevoilor imediate: moşiile, castelele erau date de pomană mănăstirilor, pentru câştigarea unor protectori în împărăţia cerurilor, unde

aveau să intre toţi. Multe dintre hrisoavele de danii făcute bisericilor încep prin aceste cuvinte: ,,Apropiindu-se sfârşitul lumii şi prăbuşirea ei fiind tare aproape..." Când veni termenul fatal, lumea se înghesui în biserici. În capele, în edificii închinate lui Dumnezeu, aşteptând, cu groaza în oase, să audă răsunând în slava cerului cele şapte trâmbiţe ale celor şapte îngeri ai judecăţii de apoi».

După cum se ştie, prima zi a anului 1000 a trecut fără ca legile naturii să fi fost cumva tulburate.

De data aceasta, însă, nu mai era vorba de o catastrofă întemeiată pe nişte texte obscure, specifice bibliei. Era vorba de o modificare a echilibrului Pământului, având ca bază calculele nediscutate şi de nediscutat - o experienţă pe care progresul ştiinţelor balistice şi mecanice o făcea absolut cu putinţă de transpus în fapt. De data asta, mările nu aveau să scoată la iveală morţii, ci urmau să înghită cu milioanele pe cei vii, târându-i în străfundurile noilor adâncuri.

Rezultatul a fost că, în ciuda schimbărilor produse în sufletul omenesc de influenţa ideilor moderne, groaza cuprinsese atât de mult omenirea, încât unele practici din anul 1000 s-au repetat cu aceeaşi frenezie apropiată de nebunie. Niciodată oamenii nu şi-au făcut cu atâta grabă pregătirile de plecare într-o lume mai bună! Niciodată nu au fost date atâtea acatiste! Niciodată nu s-au făcut atâtea împărtăşiri ale celor pe patul de moarte şi care se pocăiau în ceasul al doisprezecelea! Ba, s-a vorbit chiar să se ceară papei o iertare generală de păcate, acordată prin edict tuturor oamenilor de bună credinţă, cuprinşi însă şi de bună panică.

Fireşte că, aşa stând lucrurile, situaţia lui J. T. Maston devenea din zi în zi mai critică. Mrs. Evangelina Scorbitt era tot timpul îngrozită gândindu-se că matematicianul ar putea să cadă victimă răzbunării obşteşti. Se poate chiar să-i fi trecut prin minte ideea de a-l sfătui să rostească odată cuvântul pe care nu voia să-l spună nici în ruptul capului, dând dovadă de o nemaipomenită încăpăţânare. Dar ea n-a îndrăznit să-i dea un asemenea sfat - şi bine a făcut, fiindcă s-ar fi expus unui refuz categoric.

Este lesne de înţeles că acum până şi populaţia din Baltimore era greu de liniştit, căci fusese şi ea cuprinsă de groază, fiind aţâţată de cele mai multe din ziarele apărute în America şi de ştirile care veneau din «cele patru colţuri ale Pământului», pentru a folosi limbajul apocaliptic al lui Ioan evanghelistul din vremea lui Domiţian. Cu siguranţă că dacă Maston ar fi trăit pe vremea acestui faimos prigonitor, cazul lui s-ar fi rezolvat rapid: ar fi fost aruncat fiarelor. Dar calculatorul s-a mulţumit să spună doar atât: «Şi acum sunt tot în ghearele fiarelor!».

Indiferent care ar fi fost situaţia, acum neclintitul J. T. Maston rămânea nestrămutat în muţenia lui, refuzând să destăinuiască unde se află locul *X*. El îşi dădea prea bine seama că, dacă l-ar spune, preşedintele Barbicane şi căpitanul Nicholl ar fi împiedicaţi să-şi continue opera.

La urma urmei, era frumoasă lupta aceasta de unul singur împotriva lumii întregi! Nici nu mai e nevoie să spunem cât de mult crescuse J. T. Maston în ochii doamnei Evangelina Scorbitt, ca şi a colegilor lui din *Gun-Club*. Trebuie să recunoaştem că vitejii ăştia încăpăţânaţi, aşa cum sunt tunarii la pensie, ţineau morţiş la planurile lui Barbicane. Pe de altă parte, secretarul «Clubului artileriştilor» ajunsese atât de cunoscut în toată lumea, încât numeroase persoane îi trimiteau scrisori, aşa cum se trimit criminalilor celebri, sperând că au să primească un răspuns, scris de mâna care urma să dea Pământul peste cap.

E drept că lucrul putea să pară frumos, dar devenea şi din ce în ce mai primejdios. Închisoarea din Baltimore era zi şi noapte înconjurată de mulţime. Se auzeau întruna strigăte, şi vuiet, şi larmă. Cei mai furioşi voiau să-l linşeze pe J. T. Maston *hic et nunc*[1]. Poliţia îşi dădea seama că n-o să-l mai poată apăra multă vreme.

Vrând să dea satisfacţie maselor americane ca şi popoarelor străine, guvernul de la Washington hotărî în cele din urmă să-l dea în judecată pe J. T. Maston şi să-l aducă în faţa juraţilor.

În faţa unor juraţi îngheţaţi de groază, cu siguranţă că la proces «nu se va bate apa-n piuă», cum spunea Alcide Pierdeux, care, în ceea ce îl priveşte, simţea oarecare simpatie faţă de încăpăţânarea acestui calculator.

Iată de ce în dimineaţa zilei de 5 septembrie, preşedintele comisiei de anchetă se prezentă el însuşi în celula întemniţatului.

La cererea lui insistentă, Mrs. Evangelina Scorbitt fusese autorizată să-l însoţească. Cine ştie? Poate că acum, la ultima încercare, influenţa acestei femei îl putea face să deschidă gura... Nu trebuia neglijată nici cea mai mică şansă... Orice mijloc era bun, dacă putea să ducă la dezlegarea tainei. Dacă nu se va reuşi, se va mai vedea ce-i de făcut. «Să vedem! spuneau oamenii care gândeau ceva mai mult. În definitiv, ce-o să câştigăm dacă o să-l spânzurăm pe Maston, iar catastrofa tot o să se producă, în toată grozăvia ei?».

Aşadar, în ziua de 5 septembrie, către ora 11, J. T. Maston se găsea în prezenţa doamnei Evangelina Scorbitt şi a lui John H. Prestice, preşedintele comisiei de anchetă.

Intrarea în miezul problemei a fost foarte simplă. Apoi, în convorbirea care a urmat, au fost puse următoarele întrebări şi date

---

[1] în limba latină: aici şi acum. (N.T.)

următoarele răspunsuri - foarte aspre din partea unuia şi foarte calme din partea celuilalt.

Şi cui i-ar fi venit să creadă că de data asta cel calm avea să fie tocmai J. T. Maston?

– Te întreb pentru ultima dată: vrei să răspunzi? începu John H. Prestice.

– În legătură cu ce? spuse ironic J. T. Maston.

– În legătură cu locul unde a plecat colegul dumitale Barbicane.

– Am răspuns de o sută de ori la întrebarea asta.

– Răspunde pentru a o suta una oară.

– Barbicane se află acolo de unde o să se tragă cu tunul.

– Şi unde se află locul de unde o să se tragă cu tunul?

– Acolo unde se află colegul meu Barbicane.

– Ia seama, J. T. Maston!

– La ce?

– La consecinţele refuzului dumitale de a răspunde şi care vor avea drept rezultat...

– ...că n-o să aflaţi niciodată ceea ce nici nu trebuie să ştiţi...

– Ceea ce avem dreptul să ştim!

– Nu sunt de aceeaşi părere.

– Te dăm pe mâna juraţilor!

– Daţi-mă!

– Şi juriul o să te condamne!

– Treaba lui!

– Şi imediat ce se va da sentinţa, o să şi fie executată!

– Bine!

– Dragă Maston!... îndrăzni să spună Mrs. Evangelina Scorbitt, cu inima strânsă de atâtea ameninţări.

– Vai... Mistress! exclamă J. T. Maston.

Şi Mistress Evangelina Scorbitt lăsă capul în jos şi nu mai scoase un cuvânt.

– Vrei acum să afli şi care o să fie sentinţa? începu din nou preşedintele comisiei de anchetă.

– Dacă eşti bun să mi-o spui...

– O să fii condamnat la moarte... cum dealtfel o meriţi!

– Zău?

– Şi o să fii spânzurat, domnule, tot atât de sigur după cum doi şi cu doi fac patru!

– Atunci, domnule, mai am încă şanse să scap, răspunse liniştit J. T. Maston. Dacă ai fi cât de cât matematician, n-ai mai spune «tot atât de sigur după cum doi şi cu doi fac patru!» Cine ştie dacă nu se va dovedi că toţi matematicienii au fost nişte proşti până astăzi, afirmând că suma a două numere este egală cu suma părţilor lor, adică tocmai că doi şi cu doi fac patru?

– Domnule!... izbucni preşedintele comisiei de anchetă, absolut năucit.

– Ei, reluă J. T. Maston, dacă ai fi spus «tot atât de sigur după cum unu şi cu unu fac doi», atunci ar fi altceva! Lucrul acesta este absolut evident, căci de data aceasta nu mai este vorba de o teoremă, ci de o axiomă.

Şi, după această lecţie de aritmetică, preşedintele comisiei de anchetă plecă, în vreme ce Mrs. Evangelina Scorbitt simţea că nu are destul foc în priviri, ca să admire cum se cuvine pe extraordinarul calculator al visurilor sale!

Capitolul XIV FOARTE SCURT, DAR ÎN CARE NECUNOSCUTA *X* CAPĂTĂ O VALOARE GEOGRAFICĂ

Din fericire pentru J. T. Maston, guvernul de la Washington primi următoarea telegramă, trimisă de consulul american din Zanzibar:

«CĂTRE JOHN S. WRIGHT, MINISTRU DE STAT
WASHINGTON, S.U.A.

Zanzibar, 13 septembrie, ora 5 dimineaţa, ora locală.

Mari lucrări executate în Warmasai, la sud de muntele Kilimandjaro. Opt luni de când preşedintele Barbicane şi căpitanul Nicholl se află aici, împreună cu personal numeros - negri supuşi sultanului Bali-Bali. Aceste lucruri are onoarea să le anunţe guvernului său

d
evotatul

Richard
W. Trust, consul»

Iată cum a fost aflată taina lui J. T. Maston! Şi iată de ce secretarul «Clubului artileriştilor» a fost ţinut mai departe la închisoare şi n-a mai fost spânzurat!

Nu se ştie însă dacă, după câtăva vreme, J. T. Maston nu va fi regretat, dar prea târziu, că n-a murit acuma, în culmea gloriei sale!

Capitolul XV CARE CUPRINDE CÂTEVA AMĂNUNTE ÎNTR-ADEVĂR INTERESANTE PENTRU LOCUITORII GLOBULUI PĂMÂNTESC

Aşadar, guvernul din Washington ştia acum locul unde urma să-şi pună planul în aplicare societatea *Barbicane and Co.*

Autenticitatea telegramei nu putea fi pusă la îndoială. Consulul din Zanzibar era un om de prea mare încredere, aşa că informaţia dată de el trebuia acceptată fără nici un fel de rezervă. Dealtfel, prima telegramă a fost confirmată de alte telegrame, trimise mai târziu. Nu se mai putea pune la îndoială faptul că în centrul regiunii Kilimandjaro, în Wamasai, adică la vreo sută de leghe spre apus de coasta răsăriteană a Africii, ceva mai sus de linia Ecuatorului, inginerii societăţii «Polul Nord» erau pe cale să-şi termine uriaşele lor lucrări.

Cum de putuseră să se instaleze în cea mai mare taină aici, la poalele acestui munte celebru, descoperit în 1849 de către doctorii Rebviani şi Krapf şi apoi cercetat până la piscuri de călătorii Otto Ehlers şi Abbot? Cum de reuşiseră să-şi facă aici atelierele, să construiască o topitorie, să găsească personalul de care aveau nevoie? Prin ce mijloace ajunseseră să intre în legătură cu triburile primejdioase din această regiune şi cu şefii lor, pe cât de vicleni, pe atât de cruzi?

La întrebările acestea nu se putea da nici un răspuns acum - şi poate chiar niciodată - deoarece mai erau doar câteva zile până la data de 22 septembrie.

Iată de ce J. T. Maston spuse numai atât, când doamna Evangelina Scorbitt îi aduse la cunoştinţă că taina din regiunea Kilimandjaro a fost aflată.

– Ha! Din fericire, omul nu a ajuns să călătorească nici prin telegraf şi nici prin telefon; iar peste şase zile... durududu-bumbum!... s-a zis!

Oricine l-ar fi văzut pe secretarul «Clubului artileriştilor» cum descrie prin aer un uimitor zig-zag cu cârligul lui de fier şi cu ce ton rosteşte această bubuitoare onomatopee, care răsuna la fel de maiestuos ca focul de tun din Columbiad, s-ar fi minunat de câtă energie dau dovadă şi tunarii scoşi la pensie.

Bineînţeles că J. T. Maston avea dreptate. Nu mai era timp să fie trimişi poliţişti la Wamasai, cu ordinul de arestare a preşedintelui Barbicane. Chiar admiţând că poliţiştii ar fi fost trimişi de pe coasta Algeriei sau Egiptului, ba chiar din Aden, Massaua, Madagascar sau Zanzibar, ca să poată ajunge mai repede acolo, trebuia să se ţină seamă de o serie întreagă de dificultăţi caracteristice Africii, ca întârzieri datorită piedicilor ivite pe drumul prin această regiune muntoasă şi poate chiar rezistenţa armată a acelor oameni supuşi voinţei unui sultan autoritar.

Prin urmare, trebuia să se renunţe la orice nădejde că operaţiunea ar putea fi împiedicată prin arestarea celui ce urma s-o săvârşească.

Dar, dacă acest lucru era imposibil, în schimb era foarte uşor acum să se deducă cu cea mai mare exactitate consecinţele

acestei operaţiuni, deoarece se cunoştea situaţia exactă a locului unde urma să fie tras focul de tun. Era doar o chestiune de

Rezultatul calculelor fu strigat, de către vînzătorii de ziare, în toate oraşele mari ale lumii

calcul matematic, calcul destul de complicat, fireşte, dar care nu întrecea puterile matematicienilor în general şi mai ales ale algebriştilor.

Întrucât telegrama consulului din Zanzibar venise direct pe adresa departamentului de stat din Washington, guvernul american a păstrat-o la început în cel mai mare secret. El voia ca, atunci când o va da publicităţii, să anunţe totodată şi care vor fi rezultatele deplasării axei pământeşti în ce priveşte schimbarea nivelului apelor oceanelor. Locuitorii globului urmau să afle ce soartă îi paşte, potrivit locului pe care îl ocupau în cutare sau cutare segment al sferoidului terestru.

E uşor de închipuit cu câtă nerăbdare aştepta lumea să afle ce o să se întâmple cu ea!

În consecinţă, telegrama a fost expediată încă de la 14 septembrie biroului Observatorului astronomic din Washington, căruia i se cerea să calculeze ce urmări va avea tragerea loviturii de tun din punct de vedere balistic şi geografic. După două zile lucrurile erau lămurite. Rezultatul calculelor fu transmis imediat prin cablu submarin puterilor din Lumea Nouă şi Lumea Veche. După aceea, el fu tipărit în mii de gazete sub titlurile cele mai senzaţionale cu putinţă şi strigat din băierile inimii de către vânzătorii de ziare, în toate oraşele mai mari ale lumii.

«Ce-o să se întâmple?» - iată întrebarea pusă în toate limbile pământului.

Şi iată şi răspunsul la această întrebare, garantat de biroul Observatorului astronomic:

ANUNŢ URGENT

«Experienţa pe care o încearcă preşedintele Barbicane şi căpitanul Nicholl este următoarea: producerea unui recul în ziua de 22 septembrie, ora 12 noaptea, ora locală, folosindu-se de un tun de un milion de ori mai mare decât tunul de calibru de 27 de centimetri şi care va arunca un proiectil de 180 000 de tone, prin folosirea unui explozibil care va da proiectilului o viteză iniţială de 2 800 kilometri.

Dacă lovitura de tun va fi trasă puţin mai jos de Ecuator şi pe cel de al 34-lea meridian longitudine estică faţă de meridianul Parisului, adică la poalele muntelui Kilimandjaro, şi dacă tirul va fi îndreptat spre sud, iată care vor fi efectele mecanice pe suprafaţa globului nostru pământesc.

Imediat, în urma acestei izbituri, combinată cu mişcarea de rotaţie a Pământului în jurul său, se va forma o nouă axă a Pământului. Şi cum, potrivit calculelor lui J. T. Maston, vechea axă se va strămuta cu 23°28', noua axă va fi perpendiculară pe planul eclipticii.

Dar prin ce puncte vor ieşi capetele noii axe? Odată ce e cunoscut locul unde va fi trasă lovitura de tun, este uşor de calculat şi unde vor fi aceste puncte. Şi calculul s-a făcut.

La nord, extremitatea noii axe se va localiza între Groenlanda şi Ţara lui Grinell, adică în acea parte din Golful Baffin, care este tăiată acum de Cercul Polar. La sud, capătul axei se va găsi la limita Cercului Antarctic, cu câteva grade mai spre răsărit de insula Adelie.

În aceste condiţii, un nou meridian zero, plecând de la noul Pol Nord, va trece, cu aproximaţie, prin Dublin (Irlanda), Paris (Franţa), Palermo (Sicilia), golful Syrta Mare de pe coasta Tripolitaniei, Obeid (în Darfour), munţii Kilimandjaro, insula Madagascar, insula Kerguelen (în Pacificul de Sud), şi noul Pol Antarctic; la antipodul acestui meridian se va găsi meridianul care urcă prin insulele Cook şi insulele Societăţii (în Oceania), insulele Quadra şi Vancouver (lângă Columbia engleză), teritoriile Noii Britanii din America de Nord şi peninsula Melville din regiunea noului Pol Nord.

Totodată, prin crearea noii axe de rotaţie a Pământului, răspunzând în Golful Baffin la nord şi lângă insula Adelie la sud, se va forma un nou Ecuator, pe deasupra căruia Soarele va descrie în fiecare zi unul şi acelaşi arc, fără să se mai deplaseze într-o parte sau alta.

Această linie a Ecuatorului va traversa Kilimandjaro la Wamasai, Oceanul Indian, Goa şi Chicacola puţin mai jos de Calcutta în India, Mangala în Siam, Kesho în Tonkin, Hong-Kong în China, insula Rasa, insulele Marshall, Gaspar-Rico, Walker în Pacific, munţii Cordilieri în Argentina, Rio-de-Janeiro în Brazilia, insulele Trinităţii şi Sfânta Elena în Atlantic, Sfântul Pavel de Loanda în Congo şi, în sfârşit, va ajunge din nou în teritoriul Wamasai, pe coastele muntelui Kilimandjaro.

Odată aflată poziţia noului Ecuator, determinat de axa cea nouă, a fost cu putinţă să se rezolve şi problema schimbării nivelului apelor - problemă atât de arzătoare pentru securitatea locuitorilor globului pământesc.

Întâi de toate, se cuvine să subliniem că cei din conducerea societăţii *North Polar Practical Association* au urmărit să micşoreze cât mai mult cu putinţă efectul acţiunii lor. Într-adevăr, dacă lovitura de tun ar fi fost trasă spre nord, consecinţele ar fi fost catastrofale pentru regiunile cele mai civilizate ale globului pământesc. În schimb, însă, trăgând spre sud, aceste consecinţe vor fi simţite mai mult în regiunile mai puţin populate şi cele mai sălbatice. Afirmaţia aceasta este valabilă mai ales în ce priveşte regiunile care urmează să fie inundate.

Iată acum noua împărţire a uscatului şi a apelor pe suprafaţa Pământului, pentru că apele oceanelor vor fi scoase din albiile

lor, din pricina turtirii sferoidului nostru terestru la cei doi Poli vechi.

Globul pământesc va fi împărţit de două cercuri mari, care se vor întretăia în unghi drept în regiunea Kilimandjaro şi, la antipodul ei, în regiunea Oceanului Ecuatorial care se va forma. Prin aceasta se vor alcătui patru segmente: două în emisfera nordică sau boreală şi două în emisfera sudică sau australă. Aceste segmente vor fi despărţite prin linii, unde nivelul apelor nu va suferi nici o schimbare.

1. Emisfera nordică:

Primul segment, la vest de Kilimandjaro, va cuprinde Africa din Congo până în Egipt, Europa din Turcia până în Groenlanda, America din Columbia engleză până în Peru şi până în Brazilia pe latitudinea San-Salvadorului - în sfârşit tot Oceanul Atlantic de Nord şi cea mai mare parte din Atlanticul ecuatorial.

Al doilea segment, la est de Kilimandjaro, va cuprinde cea mai mare parte din Europa, de la Marea Neagră până în Suedia, Rusia europeană şi Rusia asiatică, Arabia, aproape toată India, Persia, Belucistanul, Afganistanul, Turkestanul, China, Mongolia, Japonia, Coreea, Marea Neagră, Marea Caspică, partea de nord a Pacificului, Alaska din America de Nord şi, de asemenea, întregul domeniu polar, care din nenorocire a fost concesionat societăţii americane *North Polar Practical Association*.

2. Emisfera sudică:

Al treilea segment, la est de Kilimandjaro, va cuprinde insula Madagascar, insulele Marion, insulele Kerguelen, Reunion şi toate insulele din Oceanul Indian, Oceanul Îngheţat de Sud până la noul Pol, peninsula Malacca, insulele Java, Sumatra, Borneo, Sonde, Filipine, Australia, Noua Zeelandă, Noua Guinee, Noua Caledonie, toată partea de sud a Pacificului cu numeroasele sale arhipelaguri, până aproape de locul unde se află actualul meridian 160.

Al patrulea segment, la vest de Kilimandjaro, va cuprinde partea de sud a Africii, din Congo şi Canalul Mozambic până la Capul Bunei Speranţe, partea de sud a Oceanului Atlantic până la paralela 80, toată America de Sud de la Pernambuco şi Lima, cu Bolivia, Brazilia, Uruguay, Argentina, Patagonia, Ţara de Foc, insulele Maluine, Sandwich, Shethland şi partea de sud a Pacificului, la răsărit de meridianul 160.

Acestea sunt cele patru segmente ale globului, separate de linii pe care schimbarea nivelului apelor va fi egală cu zero.

Urmează acum să arătăm efectele ce se vor produce la suprafaţa acestor patru segmente în urma deplasării oceanelor.

În fiecare din aceste patru segmente există un punct central, unde efectul va fi maxim, fie că acolo vor năvăli apele mărilor, fie că de acolo se vor retrage.

Prin calculele lui J. T. Maston s-a stabilit cu cea mai mare precizie că acest maximum va atinge 8 415 metri în toate acele puncte, de unde schimbarea de nivel a apelor va diminua până la liniile neutre formate de marginile segmentelor. Prin urmare acestea sunt locurile cele mai primejduite, din punct de vedere al securităţii generale, de experienţa preşedintelui Barbicane.

Efectele trebuie studiate potrivit celor două consecinţe.

În două din aceste segmente, situate unul în faţa celuilalt - unul în emisfera nordică, celălalt în emisfera sudică - apele oceanelor se vor retrage pentru a cotropi celelalte două segmente, aşezate de asemeni unul în faţa altuia, în fiecare din cele două emisfere.

În primul segment: Oceanul Atlantic va seca aproape în întregime, punctul maxim al scăderii nivelului apelor fiind în regiunea insulelor Bermude, unde va ieşi la iveală fundul oceanului, dacă actuala lui adâncime este mai mică de 8 415 metri. În consecinţă, între Europa şi Africa se vor ivi teritorii întinse, pe care Statele Unite, Anglia, Franţa, Spania şi Portugalia vor putea să le anexeze, în raport direct cu suprafaţa actuală a acestor ţări. Aceasta rămâne la aprecierea lor. Trebuie însă subliniat că, în urma scăderii nivelului apelor, se va coborî proporţional şi nivelul păturii atmosferice. Aşadar, ţărmurile Europei şi ale Americii se vor găsi la o altitudine atât de ridicată, încât, situate la 20 sau 30 de grade de punctul maxim, nu vor mai dispune decât de o cantitate de aer tot atât de redusă cum se află astăzi la o înălţime de o leghe în atmosferă, în această situaţie se vor găsi şi oraşe importante ca: New-York, Philadelphia, Charleston, Panama, Lisabona, Madrid, Paris, Londra, Edinburgh, Dublin etc. Numai Cairo, Constantinopole, Dantzig şi Stockholm, pe de o parte, şi cele de pe coasta apuseană a Americii, pe de alta, îşi vor păstra poziţia normală, în raport cu nivelul general. Cât priveşte insulele Bermude, acolo se va simţi lipsa aerului aşa cum este simţită de navigatorii aerieni care s-au putut ridica până la o înălţime de 8 000 de metri, sau aşa cum se simte pe piscurile cele mai înalte ale Tibetului. Prin urmare, acolo nu va mai putea trăi nimeni.

Acelaşi efect se va produce şi în segmentul opus, care va cuprinde Oceanul Indian, Australia şi un sfert din Oceanul Pacific: apele Pacificului se vor revărsa în bună parte peste ţinuturile din sudul Australiei. În acest segment, punctul maxim de scădere a nivelului apelor se va simţi mai ales pe coastele rîpoase ale Ţării lui Nuyts, astfel încât oraşele Adelaida şi Melbourne se vor găsi la vreo 8 kilometri deasupra nivelului mării. Fără îndoială că pătura de aer care le va înconjura atunci va fi foarte curată, dar nicidecum destul de densă, ca să mai corespundă nevoilor respiraţiei.

Iată, în general, modificările pe care le vor suferi diferitele regiuni ale globului pământesc în cele două segmente unde va creşte altitudinea, în urma secării într-o proporţie mai mare sau mai mică a actualelor bazine ale oceanelor. Bineînţeles că în locurile unde apele oceanelor nu vor seca de tot, au să apară insule formate de piscurile munţilor submarini.

Dar dacă scăderea densităţii păturilor de aer va pricinui atâtea neajunsuri regiunilor continentale ridicate în zonele superioare ale atmosferei, ce să mai zicem de regiunile care vor fi acoperite de năvala apelor? Într-o pătură de aer a cărei presiune este inferioară presiunii de la suprafaţa mărilor, de bine, de rău, tot se mai poate respira. Dar sub câţiva metri de apă nu mai poţi respira deloc. Aceasta este situaţia care îi aşteaptă pe locuitorii din celelalte două segmente.

În segmentul de la nord-est de Kilimandjaro, punctul maxim de coborâre se va găsi la Iacuţk, în fundul Siberiei. Începând din regiunea acestui oraş, acoperită de o pătură de apă având o grosime de 8 415 metri - minus altitudinea ei din prezent - oceanul se va întinde tot micşorându-şi adâncimea până la liniile neutre, adică înecând cea mai mare parte din Rusia asiatică, India, China, Japonia şi Alaska americană, până dincolo de strâmtoarea Behring. E posibil ca munţii Urali să răsară deasupra apelor ca nişte insuliţe în partea de răsărit a Europei. Cât priveşte Petersburgul şi Moscova, pe de o parte, Calcutta, Bangkok, Saigon, Pekin, Hong-Kong şi Yeddo, pe de altă parte, aceste oraşe vor dispărea sub o pătură de apă de grosimi diferite, dar suficiente pentru a îneca pe locuitorii ruşi, indieni, siamezi, cochinchinezi, chinezi şi japonezi, dacă aceştia nu vor avea răgaz să emigreze înainte de a se produce catastrofa.

În sectorul de la sud-vest de Kilimandjaro, dezastrele vor fi oarecum mai mici, deoarece segmentul acesta este în bună parte acoperit de Atlantic şi Pacific. Nivelul acestui segment se va ridica la 8 415 metri în arhipelagul Maluinelor. Totuşi, teritorii întinse vor dispare şi aci din pricina acestui potop artificial. Printre aceste regiuni se va găsi şi colţul Africii de Sud, de la Guineea inferioară şi Kilimandjaro până la Capul Bunei Speranţe, ca şi triunghiul sud-american format de Peru, Brazilia centrală, Chile şi Argentina, până la Ţara de Foc şi Capul Horn. Patagonezii, oricât de înalţi sunt ei, nu vor putea scăpa de înec şi nu vor avea nici măcar posibilitatea să se refugieze în munţii Cordilieri, căci în această parte a lumii vor fi înecate până şi cele mai înalte piscuri ale munţilor.

Iată cum va arăta faţa Pământului, în urma experienţei lui Barbicane: pe de o parte ridicarea deasupra nivelului actual al apei oceanelor, pe de altă parte coborârea sub acest nivel. Acestea sunt perspectivele care aşteaptă întreaga omenire, dacă

preşedintele Barbicane nu va fi oprit la timp să-şi pună în aplicare criminala experienţă.»

Capitolul XVI ÎN CARE CORUL NEMULŢUMIŢILOR CAPĂTĂ NUANŢE DE *CRESCENDO* ŞI *RINFORZANDO*

Potrivit acestui anunţ urgent, lumea trebuia să ia măsurile necesare pentru a face faţă primejdiilor, pentru a le împiedica sau măcar a fugi de ele, ducându-se în regiunile neutre care nu erau ameninţate de nici o primejdie.

Oamenii ameninţaţi de catastrofă erau împărţiţi în două categorii: cei ce urmau să fie asfixiaţi şi cei ce urmau să fie înecaţi.

Comunicatul acesta fu primit cu sentimente diferite, dar care se transformară toate în cele mai violente proteste.

În categoria asfixiaţilor se găseau americani din Statele Unite, europeni din Franţa, Anglia, Spania etc. Perspectiva anexării unor teritorii de pe fundul oceanului nu era destul de îmbietoare pentru a-i face să primească bucuroşi schimbările prevăzute. De pildă, Parisul, care urma să se găsească faţă de noul Pol la o distanţă aproape egală cu distanţa la care se găseşte acum de vechiul Pol, nu avea nimic de câştigat de pe urma acestei schimbări. E drept că el avea să se bucure de o primăvară veşnică, dar urma să piardă destul de mult din pătura sa de aer. Şi asta nu prea-i mulţumea pe parizieni, obişnuiţi să consume oxigen cât le dorea sufletul, în lipsă de ozon.

Din categoria înecaţilor făceau parte locuitorii Americii de Sud, ai Australiei, Canadei, Indiei şi ai Noii Zeelande. Ei bine! Marea Britanie n-ar fi acceptat niciodată ca «Barbicane şi Co» s-o lipsească de coloniile sale cele mai bogate, unde elementul anglo-saxon caută pe faţă să ia locul băştinaşilor. Evident, Golful Mexic avea să sece, dând naştere unui întins regat al Antilelor, pe care mexicanii şi yankeii l-ar fi putut revendica în baza doctrinei lui Monroe[1] - «America pentru americani». Bineînţeles că şi mările din jurul insulelor Sonde, Filipine şi Celebes, odată secate, urmau să scoată la iveală teritorii imense, asupra cărora ar fi putut ridica pretenţii englezii şi americanii. Compensaţie zadarnică! Toate acestea nu trăgeau în cumpănă mai greu decât

[1] Doctrina lui Monroe e bazată pe lozinca «America pentru americani», formulată la începutul secolului al XIX-lea de preşedintele James Monroe. Această lozincă a stat la baza politicii izolaţioniste a S.U.A.

pierderile suferite din pricina inundaţiei îngrozitoare ce trebuia să se producă.

Ei! Dacă în adâncurile acestor mări proaspete ar fi urmat să dispară numai nişte samoiezi, laponi, patagonezi, chinezi, japonezi sau câţiva argentinieni, poate că statele civilizate ar fi acceptat sacrificiul. Dar prea multe Mari Puteri aveau de suferit de pe urma catastrofei, aşa că nu se putea ca ele să nu protesteze!

Cât priveşte Europa, partea ei centrală avea să rămână aproape neatinsă. În schimb, însă, urma să se ridice puţin în vest, să se scufunde ceva în est, adică să se trezească pe jumătate asfixiată într-o parte şi pe jumătate înecată în cealaltă. Lucrul acesta nu putea fi admis! În plus, Mediterana urma să se golească aproape în întregime şi asta nu puteau s-o admită niciodată nici francezii, nici italienii, nici spaniolii, nici grecii, nici turcii şi nici egiptenii, fiindcă situaţia lor de popoare aşezate pe malurile Mediteranei le creează drepturi indiscutabile asupra acestei mări. Şi apoi, la ce ar mai fi fost bun Canalul de Suez, care avea să scape, deoarece era situat pe linia neutră? Cum să mai fie folosite minunatele lucrări ale lui Lesseps, când nu va mai exista nici un fel de Mediterană într-o parte a istmului şi foarte puţină Mare Roşie în cealaltă parte, afară de cazul când canalul ar fi fost lungit pe sute de kilometri.

În sfârşit, niciodată - nu, niciodată! - Anglia n-ar fi consimţit să vadă Gibraltarul, Malta şi Ciprul preschimbându-se în piscuri de munte, pierdute în nori, unde flota ei de război să nu mai poată acosta. Nu! Ea nu s-ar fi declarat mulţumită cu creşterea teritorială în fostul bazin al Atlanticului! Şi totuşi, maiorul Donellan se şi gândise să se înapoieze în Europa, pentru a pune în valoare drepturile patriei sale asupra acestor noi teritorii, în cazul când tentativa societăţii «Barbicane şi Co.» ar fi reuşit.

Protestele curgeau acum cu nemiluita din toate părţile şi chiar din statele unde schimbarea de nivel era să fie egală cu zero, deoarece chiar şi aceste state aveau să fie mai mult sau mai puţin lovite din alte puncte de vedere. Protestele deveniseră parcă şi mai violente, după ce sosirea telegramei din Zanzibar, care anunţa locul de unde trebuia să se tragă cu tunul, îngădui redactarea anunţului prea puţin liniştitor, pomenit mai sus.

Pe scurt, preşedintele Barbicane, căpitanul Nicholl şi J.T. Maston ridicaseră împotriva lor toată omenirea.

Dar ce vânzare pe ziarele de toate nuanţele! Ce căutare! Ce tiraje suplimentare! Poate că pentru prima dată în istoria lumii, ziare, în general de păreri diferite în orice chestiune, acum se aliaseră în acelaşi protest; este vorba de: *Novosti, Novoe Vremia, Mesagerul Kronstadt-ului, Gazeta Moscovei, Russkoe Delo, Grajdanin, Jurnalul din Karlskrona, Handelsblatt, Vaterland, Fremdenblatt, Neue Badische Landeszeitung, Gazeta*

Magdeburg-ului, Neue Freie Presse, Berliner Tagblatt, Extrablatt, Post, Volksbladt Boersencourier, Gazeta Siberiei, Gazeta Crucii, Gazeta din Voss, Rechsanzeiger, Germania, Epoca, Correo, Imparcial, Correspondencia, Iberia, Le Temps, Le Figaro, L'Intransigeant, Le Gaulois, L'Univers, La Justice, La République Française, L'Autorite, La Presse, Le Matin, Le XIX-eme Siècle, La Liberté, L'Illustration, Le Monde Illustré. La Revue des Deux-Mondes. Le Cosmos, La Revue Bleue, La Nature, Tribuna, Osservatore Romano, Fanfulla, Capitan Fracassa, Riforma, Pester Lloyd, Ephemeris, Acropolis, Palingenesia, Curierul Cubei, Pionierul Allahabad-ului, Srpska Nezavinost, L'Independance Roumaine, Le Nord, L'Indépendance Belge, Sydney Morning-Herald, Edinburgh-Revieu, Manchester-Guardian, Scotsman, Standardt, Times, Truth, Sun, Central-News, Pressa Argentina, Românul din Bucureşti, Curierul din San Francisco, Commercial Gazette, San Diego din California, Manitoba, Ecoul Pacificului, Savantul american, Curierul Statelor Unite, New-York Herald, Lumea din New-York, Daily-Chronicle, Buenos-Ayres-Herald, Deşteptarea Marocului, Hu-Pao, Curierul din Haiphong, Monitorul din Republica Cunani. Până şi *Mac Lane Express*, ziarul englez consacrat chestiunilor de economie politică, a lăsat să se înţeleagă că în teritoriile devastate va domni foametea. Catastrofa ameninţa să rupă nu numai echilibrul european - era vorba într-adevăr despre asta - dar şi echilibrul mondial! E uşor de închipuit deci ce înrâurire putea să aibă o asemenea perspectivă asupra unei lumi bolnave parcă de turbare şi pe care excesul de nervozitate caracteristic sfârşitului celui de al XIX-lea secol o predispunea la nebunie! Efectul unei bombe aruncate într-un depozit cu praf de puşcă!

Cât priveşte pe J.T. Maston, s-a crezut un moment că i-a bătut ceasul din urmă.

Într-adevăr, o mulţime imensă, înfuriată la culme, pătrunse în seara de 17 septembrie în celula lui, cu gândul să-l linşeze. Trebuie s-o spunem pe şleau, poliţiştii n-au căutat deloc să împiedice lumea să pătrundă la Maston.

Dar celula acestuia era pustie: Mistress Evangelina Scorbitt reuşise să-l scape, plătindu-i libertatea în aur greu! Temnicerul se lăsase mituit cu atât mai uşor, cu cât trăgea nădejde că o să trăiască până o muri de bătrâneţe. Într-adevăr, Baltimore, ca şi Washington, New-York şi alte oraşe mai mari de pe ţărmul american făcea parte din categoria aşezărilor omeneşti cu perspectiva de a se trezi la o altitudine mai ridicată, dar cărora le mai rămânea destul aer la dispoziţie pentru consumul zilnic al locuitorilor.

Aşadar, J.T. Maston reuşise să-şi găsească un refugiu tainic, scăpând de furia indignării publice. Şi aşa s-a făcut că viaţa acestui mare tulburător al omenirii a fost salvată prin

devotamentul unei femei iubitoare. Dealtfel, nu mai erau decât patru zile - doar patru zile! - până când proiectele firmei Barbicane and Co. aveau să devină fapt împlinit.

După cum se vede, anunţul urgent fusese înţeles destul de bine de toţi. Dacă la început se mai găsiseră unii sceptici care să nu creadă în catastrofa prezisă, apoi acum nu se mai găsea nici unul. Guvernele se grăbiseră să atragă atenţia cetăţenilor - oarecum puţini la număr - care urmau să se trezească ridicaţi în zonele cu aer rarefiat, ca şi celor – în număr mult mai mare - aflaţi pe teritoriile ce urmau să fie înghiţite de apele oceanelor, asupra nenorocirii apropiate.

În urma anunţului transmis în toate cele cinci părţi ale lumii, începu o emigraţie cum nu se mai văzuse - cum nu fusese nici pe vremea marilor migraţiuni ale popoarelor dinspre răsărit spre apus. Exodul cuprinse o bună parte din toate rasele: hotentoţi, melanesieni, negri, piei roşii, măslinii, galbeni, albi...

Din nenorocire, lipsea răgazul de care era nevoie. Orele erau numărate. Dacă ar mai fi fost la mijloc măcar câteva luni, chinezii ar fi putut părăsi China, australienii Australia, patagonezii Patagonia, popoarele siberiene Siberia etc., etc.

Dar acum, când se anunţase că dezastrul nu va fi general şi punctele de pe globul pământesc care aveau să rămână aproape nevătămate deveniseră cunoscute, groaza n-a fost generală. Câteva provincii, ba chiar câteva state, începură să se simtă mai uşurate. Într-un cuvânt, în afara oamenilor aflaţi în regiunile direct ameninţate, ceilalţi nu mai simţeau decât teama aceea, ascunsă în suflet şi foarte firească, simţită de orice om în aşteptarea unei lovituri îngrozitoare.

În vremea aceasta, Alcide Pierdeux îşi repeta întruna, făcând tot felul de gesturi:

«Dar cum naiba o să reuşească preşedintele Barbicane să fabrice un tun de un milion de ori mai mare decât tunul de douăzeci şi şapte?

Afurisitul de Maston! Tare aş mai vrea să dau ochii cu el! Aş şti eu atunci să-l fac să ciripească! În toată povestea asta nimic nu pare ca lumea, nimic cu doxă, totul seamănă a „să vezi şi să nu crezi"!

În orice caz, singura şansă ca anumite părţi ale globului pământesc să poată scăpa de catastrofa generală era ca operaţia să nu reuşească.

Capitolul XVII ÎN CARE SE ARATĂ CE S-A PETRECUT ÎN REGIUNEA KILIMANDJARO TIMP DE OPT LUNI DIN ACEST AN DE POMINĂ

Regiunea Wamasai se află în partea de răsărit a Africii Centrale, între coasta Zanghebar şi regiunea Marilor Lacuri, unde Victoria-Nyanza şi Tanganika formează adevărate mări interioare. Cele câteva cunoştinţe pe care le avem asupra acestei ţări sunt datorate englezului Johnston, contelui Tekeli şi doctorului german Meyer. Regiunea aceasta muntoasă se găseşte sub suveranitatea sultanului Bali-Bali, populaţia ridicându-se la vreo 30-40 de mii de negri.

Cam la trei grade sub Ecuator se înalţă muntele Kilimandjaro, care îşi avântă culmile sale cele mai semeţe - printre care şi piscul Kibo - până la înălţimea de 5704 metri. Către sud, nord şi vest, masivul acesta măreţ domină câmpiile întinse şi roditoare ale ţinutului Wamasai, făcând legătura între ele şi lacul Victoria-Nyanza, de-a curmezişul regiunii Mozambicului.

La câteva leghe mai jos de primele praguri ale muntelui Kilimandjaro se află localitatea Kisongo, reşedinţa obişnuită a sultanului. Ca să fim drepţi, capitala aceasta nu este decât un sat ceva mai mare. Locuitorii ei sunt nişte oameni foarte capabili, care muncesc din greu, atât ei, cât şi sclavii lor, sub jugul de fier impus de sultanul Bali-Bali.

Acesta este socotit - şi pe bună dreptate - ca unul dintre cei mai cunoscuţi suverani ai popoarelor din Africa centrală, popoare care se străduiesc să scape de sub influenţa sau - ca să spunem lucrurilor pe nume - de sub dominaţia britanică.

Aici, la Kisongo, sosiseră în prima săptămână a lunii ianuarie din acest an preşedintele Barbicane şi căpitanul Nicholl, însoţiţi doar de vreo zece maiştri, devotaţi cauzei lor.

Plecând din Statele Unite - plecare de care nu ştiau decât Mistress Evangelina Scorbitt şi J.T. Maston - ei se îmbarcaseră la New-York, îndreptându-se spre Capul Bunei Speranţe, de unde un alt vas i-a transportat la Zanzibar, în insula cu acelaşi nume. Acolo au închiriat în cea mai mare taină o corabie mică, cu care porniră apoi spre portul Mombasa de pe coasta de răsărit a Africii, în cealaltă parte a canalului. În port îi aştepta o escortă trimisă de sultan. După o călătorie destul de grea, cale de vreo sută de leghe, prin această regiune frământată, acoperită de păduri, tăiată de cursuri de apă şi plină de mocirle, au ajuns în cele din urmă la reşedinţa regală.

Imediat după ce luase cunoştinţă de calculele lui J.T. Maston, preşedintele Barbicane intrase în legătură cu Bali-Bali prin

mijlocirea unui explorator suedez, care petrecuse câţiva ani în această parte a Africii.

Sultanul îl socotea pe Barbicane drept un adevărat prieten, deoarece îi era partizan înfocat încă de pe vremea cunoscutei călătorii a îndrăzneţului yankeu împrejurul Lunii, călătorie a cărei faimă pătrunsese până pe aceste meleaguri depărtate. Fără măcar să-i împărtăşească scopul urmărit, Impey Barbicane primise numaidecât de la suveranul Wamasaiului încuviinţarea de a întreprinde nişte lucrări de mare amploare la poalele muntelui Kilimandjaro. În schimbul unei sume considerabile, ce se ridica la vreo trei sute de mii de dolari, Bali-Bali se angajase să-i pună la dispoziţie tot personalul de care avea nevoie. În acelaşi timp, îi îngăduia să facă tot ce doreşte din Kilimandjaro: să-l radă de pe faţa pământului, dacă i-ar fi venit poftă, sau să-l ia de acolo şi să-l ducă în altă parte, dacă ar putea aşa ceva. În urma încheierii unor contracte în toată regula şi de pe urma cărora sultanul îşi va avea partea lui, North Polar Practical Association devenise proprietara muntelui african, cu aceleaşi drepturi absolute pe care le avea şi asupra domeniului din jurul Polului Nord.

Primirea făcută la Kisongo preşedintelui Barbicane şi colegului său a fost cât se poate de frumoasă. Bali-Bali simţea o admiraţie vecină cu adoraţia faţă de aceşti doi călători iluştri, care se avântaseră în spaţiu pentru a ajunge până la Lună. Simpatia lui faţă de ei era şi mai mult sporită de lucrările misterioase care urmau să fie făcute de ei chiar în regatul lui. Aşa că promisese americanilor să le păstreze secretul, atât el, cât şi supuşii săi, al căror ajutor le era asigurat. Nici unul dintre negrii care urmau să lucreze pe şantiere nu avea dreptul să le părăsească nici măcar o zi, sub ameninţarea celor mai cumplite cazne.

Iată de ce această operaţie a fost învăluită de un mister, pe care nici cei mai dibaci agenţi de poliţie din America sau Europa nu l-au putut pătrunde. Dacă totuşi taina aceasta a fost descoperită în cele din urmă, se datoreşte faptului că, după terminarea lucrărilor, sultanul a mai slăbit oarecum asprimea regulilor stabilite; şi apoi trădători sau flecari se găsesc pretutindeni - chiar şi printre negri. În felul acesta a aflat Richard W. Trust, consulul american din Zanzibar, ce se petrece în regiunea Kilimandjaro. Atunci, însă, la 13 septembrie, era prea târziu pentru ca preşedintele Barbicane să mai poată fi împiedicat de a-şi pune planul în aplicare.

Dar de ce oare alesese «Barbicane şi Co.» tocmai regiunea Wamasai ca teatru al operaţiunilor sale? În primul rând, pentru că le convenea aşezarea regiunii în această parte puţin cunoscută a Africii şi pentru că era destul de departe de locurile vizitate de obicei de călători. În al doilea, fiindcă masivul Kilimandjaro oferea toate calităţile în ce priveşte soliditatea şi

orientarea de care aveau nevoie pentru proiectul lor. În plus, chiar la suprafaţa pământului se găseau tocmai materiile prime necesare, iar condiţiile de exploatare a acestor zăcăminte erau deosebit de prielnice.

Într-adevăr, cu câteva luni înainte de a părăsi Statele Unite, preşedintele Barbicane aflase de la exploratorul suedez că la poalele muntelui Kilimandjaro se găsea din belşug minereu de fier şi cărbuni, aproape chiar la suprafaţa pământului. Nu mai era nevoie de săpat mine şi nici să se caute zăcămintele la câteva mii de picioare sub scoarţa Pământului. N-aveai decât să te apleci ca să iei fierul şi cărbunele, şi în cantităţi mult superioare consumului prevăzut de plan. În plus, în vecinătatea muntelui se mai găseau uriaşe zăcăminte de nitrat de sodiu şi de pirită, necesare fabricării meli-melonitei.

După cum am mai spus, preşedintele Barbicane şi căpitanul Nicholl nu aduseseră nici un fel de personal, afară de cei zece maiştri pe care se puteau bizui. Ei urmau să conducă pe cei zece mii de negri puşi la dispoziţia lor de către Bali-Bali şi care trebuiau să construiască tunul-monstru şi proiectilul nu mai puţin monstruos.

La două săptămâni după sosirea preşedintelui Barbicane şi a colegului său în Wamasai, la poalele muntelui Kilimandjaro erau construite trei mari şantiere, dintre care unui pentru turnarea tunului, altul pentru turnarea proiectilului şi al treilea pentru fabricarea meli-melonitei.

Dar, mai întâi, cum rezolvase preşedintele Barbicane problema turnării unui tun cu dimensiuni atât de colosale? Vom vedea în curând şi vom înţelege în acelaşi timp că locuitorii Pământului pierduseră şi ultima şansă de salvare - adică dificultatea de a se construi o asemenea maşinărie.

Turnarea unui tun de un milion de ori mai mare ca volum decât tunul de 27 de centimetri era o lucrare care depăşea forţele omeneşti. Se ştie că s-au ivit dificultăţi serioase chiar la turnarea tunurilor de 42 de centimetri, care aruncă proiectile de 780 de kilograme, fiind încărcate cu 274 kilograme de explozibil. De aceea, preşedintele Barbicane şi căpitanul Nicholl renunţaseră la ideea de a turna tunul. Ei nu urmăreau să fabrice un tun şi nici măcar un mortier. Era vorba pur şi simplu să sape o galerie în masivul rezistent Kilimandjaro - un fel de puţ de mină.

Bineînţeles că această galerie de mină putea foarte bine să înlocuiască un tun de metal, un Columbiad uriaş, a cărui construire ar fi fost dealtfel pe cât de costisitoare, pe atât de grea. În plus, tunul ar fi trebuit să aibă nişte pereţi extrem de groşi, pentru a înlătura orice posibilitate de explozie. «Barbicane şi Co.» plănuiseră încă de la început să facă o asemenea construcţie; or, dacă în carnetul lui J.T. Maston se pomenea de cuvântul tun, apoi aceasta se datora numai faptului că celebrul

calculator pornise în socotelile sale de la tunul de 27 de centimetri.

La început a fost ales un loc la o înălţime de vreo sută de picioare, pe coasta de sud a muntelui şi de unde se vedeau până departe câmpii întinse. În felul acesta nu s-ar fi putut ivi nici un obstacol în calea proiectilului, când avea să ţâşnească din «gura de tun» sfredelită în coastele masivului Kilimandjaro.

Galeria a fost săpată cu o precizie extremă şi cu multă trudă. Barbicane reuşise însă să construiască destul de uşor perforatoare automate - nişte maşini relativ simple - şi să le pună în mişcare cu aer comprimat, prin mijlocirea forţei motrice căpătată de la căderile de apă din apropiere. După aceea, găurile săpate de această puzderie de perforatoare au fost umplute cu meli-melonită. Şi nici un alt explozibil mai puţin puternic nu ar fi fost bun pentru a arunca în aer stâncile, fiindcă muntele era compus aici dintr-un fel de sienită extrem de dură, feldspat, ortoză şi hornblendă amfibolă. Această împrejurare era binevenită, căci muntele trebuia să reziste, mai târziu, la formidabila presiune exercitată de expansiunea gazelor. Dar înălţimea şi grosimea muntelui Kilimandjaro erau suficiente pentru ca «Barbicane şi Co.» să fie siguri că nu se va produce nici o crăpătură sau explozie exterioară atunci când va fi trasă lovitura de tun.

Pe scurt, miile de muncitori, conduşi de cei zece maiştri şi sub înalta direcţie a preşedintelui Barbicane, munciră cu atâta spor şi cu atâta pricepere, încât întreaga lucrare fu dusă la bun sfârşit în mai puţin de şase luni.

Galeria avea diametrul de douăzeci şi şapte de metri şi o adâncime de şase sute de metri. Întrucât era nevoie ca proiectilul să alunece pe pereţi perfect netezi, dar să nu lase să se piardă nimic din gazele produse de explozie, interiorul galeriei fu blindat cu un înveliş de fontă strunjită perfect.

În realitate, lucrarea aceasta era cu mult mai importantă decât cea făcută când se construise celebrul tun Columbiad la Moon-City, care trimisese proiectilul de aluminiu împrejurul Lunii. Dar există oare ceva imposibil pentru inginerii din lumea de azi?

În vreme ce se sfredelea coasta muntelui Kilimandjaro, nu stăteau cu mâinile în sân nici muncitorii de pe cel de-al doilea şantier. Pe măsură ce se construia carapacea metalică, se construia şi proiectilul de dimensiuni uriaşe.

Numai pentru fabricarea acestuia era necesar să se obţină o masă de fontă cilindro-conică în greutate de o sută optzeci milioane de kilograme, adică o sută optzeci de mii de tone.

E de la sine înţeles că nici măcar nu s-a pus problema ca acest proiectil să fie turnat dintr-o bucată. Trebuia confecţionat din bucăţi de câte o mie de tone fiecare, suite pe rând la gura

galeriei, şi apoi aşezate în ţeavă, unde era introdusă din timp meli-melonita necesară.

După aceea, bucăţile urmau să fie nituite, formând astfel un tot compact, care avea să alunece pe pereţii tubului interior.

A fost nevoie, deci, să se aducă pe cel de-al doilea şantier vreo patru sute de mii de tone de minereu, şaptezeci de mii de tone de castină şi patru sute de mii de tone de huilă, aceasta din urmă fiind transformată în cuptoare în două sute optzeci de mii de tone de cocs. Dar cum zăcămintele erau aproape de Kilimandjaro, a fost mai mult o treabă de transport.

Poate că cea mai mare dificultate s-a ivit însă când s-a pus problema construirii cuptoarelor înalte pentru transformarea minereului în fontă. Totuşi, în răstimp de o lună, zece cuptoare înalte, de câte treizeci de metri, erau gata să intre în funcţiune, putând produce fiecare câte o sută optzeci de tone de fontă pe zi. Asta însemna în total o mie opt sute de tone în douăzeci şi patru de ore, sau o sută optzeci de mii de tone într-o sută de zile de lucru.

Cât despre al treilea şantier, construit pentru fabricarea meli-melonitei, acolo munca a mers mai repede. Lucrările au fost însă făcute în atât de mare secret, încât nici până în ziua de azi nu s-a aflat cu precizie compoziţia explozibilului.

Totul mersese ca pe roate. Nu s-ar fi putut lucra cu mai mult succes nici în uzinele din Creusot, Cail, Indret, Seyne, Birkenhead, Woolwich sau din Cockerill. Se înregistra doar un accident la lucrări în valoare de trei sute de mii de franci.

Bineînţeles că sultanul era încântat. El urmărea tot timpul lucrările şi e uşor de închipuit că prezenţa temutului suveran stimula foarte mult zelul credincioşilor săi supuşi.

Câteodată, când Bali-Bali întreba la ce o să servească toată treaba asta, preşedintele Barbicane îi răspundea:

– Treaba asta o să schimbe faţa lumii!

– Facem aici ceva care o să-i asigure pe vecie sultanului Bali-Bali o glorie cum nu va avea nici un rege din Africa, adăuga căpitanul Nicholl.

E de prisos să mai spunem cât de mândru se simţea suveranul din Wamasai, auzind asemenea vorbe.

La 29 august, lucrările se terminară. Galeria, săpată potrivit calibrului dorit, era acum căptuşită în interior cu cămaşa netedă de fontă pe o lungime de şase sute de metri. În fundul galeriei erau îngrămădite două mii de tone de meli-melonită, puse în legătură cu cutia capsei, plină cu fulminat de mercur. Venea apoi proiectilul, lung de o sută cinci metri. Scăzând locul ocupat de explozibil şi proiectil, rămâneau încă patru sute douăzeci şi doi de metri de parcurs până la gura ţevii.

Distanţa aceasta era suficientă pentru ca expansiunea gazelor produse de explozie să-şi facă efectul, aruncând proiectilul cu forţa necesară.

Se punea însă acum o întrebare - problemă de pură balistică: oare nu cumva proiectilul avea să devieze de la traiectoria trasată prin calculele lui J.T. Maston? Nicidecum. Calculele erau corecte. Ele arătau precis deviaţia proiectilului spre răsărit de meridianul care trece prin Kilimandjaro, datorită rotaţiei Pământului în jurul axei sale. De asemeni, calculele arătau care va fi forma curbei hiperbolice, descrisă de proiectil datorită enormei sale viteze iniţiale.

A doua întrebare: va fi vizibil proiectilul în timpul parcursului său? Nu, pentru că atunci când avea să ţâşnească din galerie, Pământul va fi în umbră, precum şi pentru că - fiind tras la o înălţime mică - proiectilul urma să aibă o viteză unghiulară considerabilă. După aceea, când avea să intre în zona luminată, nu va mai putea fi văzut nici cu cele mai puternice lunete, din pricina volumului său redus. Lucrul acesta devenea cu atât mai valabil pentru clipa când, scăpând din lanţurile atracţiei Pământului, avea să se învârtească în veci în jurul Soarelui.

Desigur, preşedintele Barbicane şi căpitanul Nicholl puteau fi mândri de opera lor, pe care o duseseră la bun sfârşit!

De ce nu era aici şi J.T. Maston, pentru a se minuna de precizia cu care fuseseră executate lucrările - demnă de precizia calculelor ce stăteau la baza lor?... Şi, mai ales, de ce era el departe, prea departe, mult prea departe de locul unde formidabila detunătură avea să trezească ecouri până în ungherele cele mai ascunse ale Africii?

Cei doi colegi ai lui J.T. Maston se gândeau la el, dar nici nu le trecea prin minte că secretarul «Clubului artileriştilor» nu mai locuia la Balistic-Cottage, că evadase de la închisoarea din Baltimore şi că fusese nevoit să se ascundă, pentru a-şi apăra preţioasa existenţă. Ei nu ştiau nimic despre mânia care cuprinsese lumea întreagă împotriva inginerilor societăţii «Polul Nord». Habar n-aveau că, dacă s-ar fi pus mâna pe ei, ar fi fost masacraţi, căsăpiţi, fripţi bucăţică cu bucăţică pe jeratic. Într-adevăr, norocul lor că atunci când avea să fie trasă lovitura de tun, ei nu trebuiau să fie salutaţi decât de strigătele unor băştinaşi din Africa orientală!

– În sfârşit! zise căpitanul Nicholl, adresându-se preşedintelui Barbicane în seara zilei de 22 septembrie, stând şi admirându-şi opera terminată.

– Da... în sfârşit!... Am putea spune chiar: uff! zise Impey Barbicane în seara zilei de 22 septembrie, stând şi admirându-şi opera terminată.

– Dacă ar trebui s-o luăm de la capăt...

– Ei, am lua-o!...

– Ce noroc că am avut la dispoziţie această adorabilă meli-melonită! spuse căpitanul Nicholl.

– Care o să te facă celebru, Nicholl.

– Fără îndoială, Barbicane, răspunse cu modestie căpitanul Nicholl. Ştii câte galerii ar fi trebuit să mai săpăm în coastele muntelui Kilimandjaro, pentru a obţine acelaşi rezultat, dacă am fi avut la dispoziţie numai fulmicoton, ca acela care ne-a aruncat proiectilul spre Lună?

– Câte, Nicholl?

– O sută optzeci de galerii, Barbicane.

– Le-am fi săpat şi pe astea, căpitane!

– Şi o sută optzeci de proiectile de câte o sută optzeci de mii de tone fiecare!

– Le-am fi turnat şi pe astea, Nicholl!

Mai înţelege-te dacă poţi cu asemenea făpturi! Dar dacă au făcut ei ocolul Lumii, de câte altele nu mai sunt artileriştii în stare?...

....

....

În aceeaşi seară, doar cu câteva ore înainte de momentul precis când trebuia să se tragă lovitura de tun - şi în vreme ce preşedintele Barbicane şi căpitanul Nicholl se felicitau unul pe altul – Alcide Pierdeux, încuiat în biroul său din Baltimore, începu deodată să ţipe, ca un războinic indian plecat pe poteca războiului. Sărind apoi de la masa înţesată cu foi de hârtie pline de formule algebrice, el izbucni în gura mare:

– Ticălosul de Maston!... Dobitocul!... M-a făcut să-mi sparg capul cu problema lui!... Cum naiba de nu mi-a trecut mai devreme prin minte? Fir-ar să fie de cosinus!... Dacă aş şti unde se află Maston în clipa asta, l-aş invita la masă şi am ciocni amândoi un pahar de vin, chiar în clipa când va bubui maşina lui atotdistrugătoare!

Şi, după ce scoase un urlet sălbatic, aşa cum făcea când juca partidele de whist, continuă:

– ...Hei, prietene, ţi-a cam deraiat mintea când ai făcut calculele cu privire la tunul tău din Kilimandjaro!... Ţi-ar fi trebuit alt dovleac ca să dai lovitura... Asta era o condiţie *sine qua non*, sau *sine canon*[1], cum am fi zis noi la Şcoală!

---

[1] Joc de cuvinte. Expresia latină *sine qua non* («fără de care nu se poate») se pronunţă de francezi *sine ca non*, «canon» însemnînd însă «tun». (N.T.)

Capitolul XVIII ÎN CARE POPULAŢIA DIN WAMASAI AŞTEAPTĂ CA PREŞEDINTELE BARBICANE SĂ-I STRIGE CĂPITANULUI NICHOLL: «FOC!»

Era în seara de 22 septembrie - dată memorabilă căreia lumea întreagă îi atribuia aceeaşi influenţă nefastă ca zilei de 1 ianuarie a anului 1000. La douăsprezece ore după trecerea Soarelui peste meridianul din Kilimandjaro, adică exact la miezul nopţii, căpitanul Nicholl trebuia să dea foc explozibilului.

Se cuvine să precizăm că, deoarece muntele Kilimandjaro se găseşte cu 35° spre răsărit de meridianul Parisului, iar Baltimore cu 79° mai spre vest de acelaşi meridian, aceasta face o diferenţă de 114°, ceea ce înseamnă o distanţă de timp de 456 minute, adică şapte ore şi treizeci şi şase de minute.

Deci în secunda precisă când avea să se tragă cu tunul, în marele oraş din Maryland, Baltimore, avea să fie ora cinci şi douăzeci şi patru de minute după-amiază.

Vremea era minunată. Soarele apusese dincolo de câmpiile Wamasai-ului, ascunzându-se după orizontul curat, de cleştar. N-ai fi putut dori o noapte mai frumoasă, mai liniştită, mai înstelată, pentru a arunca un proiectil în spaţiu. Nici un norişor nu avea să se amestece cu vaporii artificiali produşi de arderea instantanee a meli-melonitei.

Cine ştie? Poate că preşedintelui Barbicane şi căpitanului Nicholl le părea rău că nu pot lua loc în proiectil. Chiar din prima secundă ar fi parcurs două mii şi opt sute de kilometri! După ce pătrunseseră în tainele lumii lunare, ar fi pătruns acum în tainele sistemului solar, şi în condiţii mult mai interesante decât le avusese francezul Hector Servadac, smuls de pe Pământ de cometa *Gallia*[1].

Sultanul Bali-Bali şi cele mai suspuse personalităţi de la curtea lui – adică ministrul de finanţe şi călăul oficial - se adunaseră, împreună cu personalul negru care luase parte la marile lucrări, pentru a urmări diferitele faze ale tragerii cu tunul. Din prudenţă, însă, luaseră loc cu toţii la vreo trei kilometri de galeria sfredelită în Kilimandjaro, astfel încât să fie siguri că n-au să păţească nimic din pricina groaznicei presiuni a aerului.

În jur se strânseseră câteva mii de indigeni, veniţi din Kisongo şi din satele aşezate în sudul provinciei, grăbindu-se, în urma ordinului sultanului Bali-Bali, să admire şi ei acest spectacol măreţ.

---

[1] Hector Servadac, de acelaşi autor. (Nota ediţiei franceze.)

Un fir de metal făcea legătura între o baterie electrică şi capsa cu fulminat de mercur din fundul galeriei, fiind gata să transmită scânteia care avea să provoace aprinderea meli-melonitei.

Ceva mai înainte avusese loc un ospăţ minunat, care adunase în jurul aceleiaşi mese pe sultan, pe musafirii săi americani şi pe notabilităţile din capitală. Masa era oferită de Bali-Bali, care pregătise totul foarte bine, cu atât mai mult cu cât toate cheltuielile urmau să-i fie rambursate de societatea *Barbicane and Co.*

Ospăţul de sărbătoare, început la ora şapte şi jumătate, se termină la ora unsprezece printr-o urare adresată de sultan inginerilor lui *North Polar Practical Association* şi pentru succesul operei.

Încă o oră, şi modificarea condiţiilor geografice şi de climă ale Pământului avea să devină fapt îndeplinit.

Preşedintele Barbicane, colegul său şi cei zece maiştri se duseră apoi lângă coliba înăuntrul căreia era montată bateria electrică.

Barbicane ţinea cronometrul în mână şi număra minutele, care niciodată nu i se păruseră atât de lungi. Păreau nu minute, ci ani, ba chiar veacuri întregi!

La ora douăsprezece fără zece minute noaptea, căpitanul Nicholl şi preşedintele Barbicane se apropiară de aparatul care făcea legătura cu galeria săpată în Kilimandjaro.

Sultanul, curtea lui şi mulţimea indigenilor formau un cerc imens în jurul lor.

Era de mare importanţă ca focul să fie tras în momentul precis arătat de calculele lui J.T. Maston, adică exact în clipa când Soarele urma să taie noua linie ecuatorială a Pământului, pe care apoi nu avea s-o mai părăsească niciodată, mergând pe orbita sa aparentă în jurul globului pământesc.

– Douăsprezece fără cinci!... Fără patru!.. Fără trei!... Fără doi!... Fără unu!...

Preşedintele Barbicane urmărea acul ceasornicului luminat de o lanternă ţinută de unul dintre maiştri, în vreme ce căpitanul Nicholl stătea cu degetul pe butonul aparatului, gata să apese şi să facă contact.

Mai rămăseseră doar douăzeci de secunde!... Doar zece!... Doar cinci!... Doar una!...

Nu se simţea nici măcar urmă de tremur în mâna acestui nepăsător Nicholl! El şi colegul său nu erau deloc mai emoţionaţi decât în clipa când aşteptau, închişi în proiectilul lor de aluminiu, să fie aruncaţi de tunul Columbiad în regiunile din jurul Lunii.

– Foc!... strigă preşedintele Barbicane.

Şi degetul arătător al căpitanului Nicholl apăsă pe buton.

Detunătură îngrozitoare, ale cărei ecouri duseră bubuiturile până în străfundurile orizontului Wamasai-ului. Şuierătură asurzitoare produsă de trecerea unei mase solide care străpungea pătura aerului sub presiunea a miliarde şi miliarde de litri de gaze, produse prin arderea instantanee a două mii de tone de meli-melonită. Ai fi zis că peste Pământ trece unul din acei meteori în care se adună toate acţiunile violente ale naturii. Şi cu siguranţă că nu s-ar fi produs un zgomot mai groaznic, chiar dacă toate tunurile tuturor artileriilor de pe tot globul pământesc şi-ar fi unit glasurile cu toate trăsnetele cerului, pentru a bubui laolaltă!

Capitolul XIX ÎN CARE POATE CĂ LUI J.T. MASTON ÎI PARE RĂU DUPĂ VREMURILE CÂND MULŢIMEA VOIA SĂ-L LINŞEZE

Capitalele ţărilor din Lumea Veche şi Lumea Nouă, oraşele de oarecare importanţă şi până şi târgurile mai mărunte aşteptau cuprinse de groază. Datorită ziarelor răspândite pe toată suprafaţa Pământului, întreaga lume cunoştea ora precisă, care corespundea orei douăsprezece noaptea la Kilimandjaro.

Întrucât Soarele străbate doar un grad în patru minute, iată orele care corespundeau, în diferite oraşe mai mari, miezului nopţii la Kilimandjaro:

La Paris	ora 09 şi 40 minute seara
La Petersburg	ora 11 şi 31 minute seara
La Londra	ora 09 şi 30 minute seara
La Roma	ora 10 şi 20 minute seara
La Madrid	ora 09 şi 15 minute seara
La Berlin	ora 11 şi 20 minute seara
La Constantinopole	ora 11 şi 26 minute seara
La Calcutta	ora 03 şi 04 minute dim.
La Nankin	ora 05 şi 05 minute dim.

La Baltimore, după cum am mai spus, era ora 5 şi 24 de minute atunci când la Kilimandjaro era miezul nopţii, adică la 12 ore după trecerea Soarelui peste meridianul locului.

Nu este nevoie să mai pomenim de groaza de care era cuprinsă lumea la apropierea acestei clipe. Nici cel mai măiestru dintre condeiele moderne n-ar fi putut s-o descrie, chiar dacă ar face parte din şcoala decadentă sau delicvescentă.

Este drept că locuitorii din Baltimore nu erau ameninţaţi să fie măturaţi de valul oceanelor scoase din albiile lor! Să admitem că

ei nu urmau să vadă cum seacă golful Cheasapeake şi nici cum capul Hatteras din acest golf se prelungeşte ca o creastă de munte în Atlanticul secat! Dar ca atâtea alte oraşe neameninţate să se trezească la o altitudine mai ridicată sau mai scăzută, nu va fi el oare dat peste cap de izbitura primită, iar monumentele nu-i vor fi distruse, cartierele de locuit nu-i vor fi înghiţite de prăpăstiile care se puteau căsca la suprafaţa pământului? Şi temerile acestea nu erau ele valabile pentru toţi oamenii din diferite părţi ale Pământului care totuşi nu urmau să fie acoperite de apele oaceanelor scoase din albiile lor?

Ba bine că nu!

Iată de ce la apropierea acestei clipe fatale orice făptură omenească a simţit cum este străbătută de fiori până în măduva oaselor. Da!... Erau cuprinşi de fiori toţi oamenii... afară de unul singur: inginerul Alcide Pierdeux. Întrucât nu avusese timpul necesar să anunţe ceea ce aflase prin ultimele sale calcule, stătea acum într-unul din cele mai bune restaurante ale oraşului şi bea un pahar de şampanie în sănătatea Lumii Vechi.

În sfârşit, veni şi cel de-al douăzeci şi patrulea minut după ora cinci, care corespundea miezului nopţii la Kilimandjaro... Veni şi trecu...

La Baltimore nu se întâmplă nimic...

La Londra, la Paris, la Roma, la Constantinopole, la Berlin, nimic!... Nici cea mai slabă izbitură!...

John Milne[1], observând cu atenţie tromometrul[2] pe care şi-l instalase în mina de cărbuni de la Takoshima din Japonia, nu remarcă nici cea mai slabă mişcare anormală a scoarţei Pământului, în această parte a lumii.

La Baltimore cerul era plin de nori, astfel încât, atunci când se lăsă seara, fu cu neputinţă să se observe dacă mişcarea aparentă a stelelor este pe cale să se schimbe - fapt care ar fi arătat o modificare a axei pământeşti.

Ce noapte a petrecut J.T. Maston în locuinţa lui tainică, de care nu ştia nimeni, afară de Mistress Evanghelina Scorbitt! Clocotitorul tunar simţea că-şi iese din minţi, nu alta! Nu mai putea sta o clipă locului. Ah, cât ar fi vrut să fie mai bătrân cu câteva zile, pentru a vedea dacă drumul curb al Soarelui s-a modificat, ceea ce ar fi dovedit fără putinţă de tăgadă că experienţa a reuşit!

---

[1] John Milne - cercetător englez al cutremurelor, care locuia în Japonia. (N.T.)

[2] Tromometrul este un fel de pendul ale cărui oscilaţii arată mişcările foarte mici ale scoarţei pământului. După exemplul Japoniei, numeroase alte ţări au instalat asemenea aparate lângă minele grizutoase. (N. ed. fr.)

Dealtfel, această schimbare nu ar fi putut să fie constatată în dimineaţa zilei de 23 septembrie, deoarece la data aceasta Soarele răsare exact la răsărit, indiferent de punctul de pe Pământ de unde este privit.

A doua zi, Soarele apăru la orizont aşa cum are mereu obiceiul să facă.

Delegaţii europeni erau întruniţi pe terasa hotelului unde locuiau. Aveau la dispoziţie tot felul de instrumente de cea mai mare precizie, care le dădeau putinţa să constate dacă Soarele descrie cu aceeaşi exactitate curba lui în planul Ecuatorului.

Însă nu se petrecuse nici o schimbare şi, la câteva minute după ce răsărise, discul surâzător al Soarelui începu să se încline către amiază.

Deci nu se schimbase nimic în mersul lui aparent.

Maiorul Donellan şi colegii lui salutară torţa cerească prin strigăte de «ura!» pline de entuziasm, aşa cum se strigă când apare un actor iubit pe scena unui teatru. Cerul prezenta o privelişte minunată. Orizontul nu mai era umbrit deloc de negura nopţii. Niciodată nu s-a prezentat vreun actor mai mare, pe o scenă mai frumoasă, în faţa unui public mai încântat!

– Şi a apărut chiar în locul determinat de legile astronomiei!... strigă Eric Baldenak.

– De bătrână noastră astronomie, pe care aceşti bezmetici voiau să o nimicească! întregi Boris Karkov.

– Nu s-au ales decât cu cheltuiala şi cu ruşinea! adăugă Jacques Jansen, prin gura căruia părea că vorbeşte Olanda întreagă.

– Iar regiunile polare vor rămâne veşnic sub gheţurile care le acoperă! interveni profesorul Jan Harald.

– Trăiască Soarele! Ura! strigă maiorul Donellan. Aşa cum este, e bun pentru nevoile Pământului!

– Ura!... Ura!... repetară într-un singur glas reprezentanţii bătrânei Europe.

Atunci Dean Toodrink, care nu scosese nici un cuvânt, atrase atenţia asupra lui, făcând această observaţie destul de valabilă:

– Dar dacă... n-or fi tras!...

– Să nu fi tras? exclamă maiorul Donellan. Tare mi-ar plăcea să cred că, dimpotrivă, au tras chiar de două ori, nu o dată.

Întrebarea aceasta şi-o puneau şi J.T. Maston şi Mistress Evangelina Scorbitt, şi-o puneau atât savanţii cât şi neştiutorii, uniţi de data aceasta prin logica situaţiei.

Acelaşi lucru şi-l tot repeta şi Alcide Pierdeux, adăugând:

– Fie că au tras, fie că nu, tot una e!... Pământul n-a încetat să valseze pe vechea lui osie şi să se legene ca de obicei!

De fapt, lumea nu ştia ce s-a petrecut la Kilimandjaro. Dar, înainte de sfârşitul zilei, a fost dat un răspuns şi la întrebarea pe care şi-o punea întreaga omenire.

În Statele Unite sosi o telegramă trimisă de consulul american din Zanzibar, Richard W. Trust. Iată ce spunea această ultimă telegramă:

«CĂTRE JOHN S. WRIGHT. MINISTRU DE STAT.

Zanzibar, 23 septembrie, ora 7 şi 27 minute dimineaţa

Foc de tun tras ieri-seară la miezul nopţii precis, din maşinărie săpată în coasta sudică a muntelui Kilimandjaro. Proiectilul trecut pe deasupra, şuierând îngrozitor. Bubuitură formidabilă.

Provincie devastată de vârtej. Mare cu valuri furioase până în canalul Mozambic. Numeroase vase smulse din ancoră şi izbite de ţărm. Orăşele şi sate spulberate. Totul e bine.

Richard W. Trust»

Da, deoarece nimic nu se schimbase în firea lucrurilor, totul era foarte bine, afară de dezastrele pricinuite de acest vârtej artificial în Wamasai şi de naufragiile pricinuite de deplasarea păturilor de aer. Dar nu se întâmplase oare tot aşa atunci când faimosul tun Columbiad aruncase proiectilul spre Lună? Zguduitura, transmisă scoarţei întregii peninsule Florida, nu fusese simţită pe o rază de o sută de mile? Ba da! Toate acestea se repetaseră! Numai că efectul fusese acum de o sută de ori mai puternic.

În orice caz telegrama anunţa celor interesaţi din Lumea Nouă şi din Lumea Veche următoarele două lucruri:

1. Că maşina aceasta uriaşă putuse fi construită chiar în coastele muntelui Kilimandjaro, şi:

2. Că focul de tun fusese tras la ora stabilită.

Atunci, lumea întreagă scoase un foarte adânc oftat de uşurare, urmat de un nemaipomenit hohot de râs.

Încercarea lui «Barbicane şi Co.» dăduse greş în modul cel mai jalnic. Formulele lui J.T. Maston erau bune de aruncat la coş! *North Polar Practical Association* nu mai avea nimic de făcut decât să se declare în stare de faliment.

Ei, nu! Zău! Nu cumva secretarul «Clubului artileriştilor» se va fi înşelat în calculele lui?

«Mai degrabă aş crede că m-am înşelat eu în sentimentele pe care mi le inspiră!» îşi spunea Mrs. Evangelina Scorbitt.

Dar cea mai zdrobită făptură care exista atunci pe faţa Pământului era cu siguranţă J.T. Maston.

Văzând că nimic nu se schimbă în felul în care se mişcă sferoidul nostru încă de la crearea lui, începuse să se mângâie cu nădejdea că poate vreun accident oarecare o fi făcut ca operaţiunea colegilor săi Barbicane şi Nicholl să întârzie...

Dar după sosirea telegramei din Zanzibar, a trebuit să recunoască şi el că operaţiunea dăduse greş.

Dăduse greş!... Dar ecuaţiile, formulele din care el trăsese concluzia cu privire la reuşita acţiunii?... Oare un tun lung de şase sute de metri, cu calibrul de 27 de metri, aruncând un proiectil de o sută optzeci de mii de tone prin explozia a două mii de tone de meli-melonită şi căpătând astfel o viteză iniţială de două mii opt sute de kilometri - era insuficient pentru a provoca deplasarea Polilor?... Ei, nu!... Aşa ceva nu era admisibil!

Şi totuşi!...

Iată de ce J.T. Maston, cuprins de o furie grozavă, declară că vrea să părăsească ascunzătoarea. Încercările doamnei Scorbitt de a-l face să renunţe se dovediră zadarnice. Ea nu făcea aceste încercări pentru că i-ar fi fost teamă pentru viaţa lui. Acuma trecuse orice primejdie. Dar voia să-l ferească pe nenorocitul calculator de glumele ce i-ar fi fost adresate, de ironiile de care n-ar fi avut cum să scape, de cuvintele batjocoritoare care ar fi căzut ca ploaia asupra operei lui!

Lucru şi mai grav: cum aveau să-l primească colegii lui din *Gun-Club*? Oare n-aveau să arunce asupra secretarului lor toată vina insuccesului, care îi acoperise de ruşine? Oare nu asupra lui, autorul calculelor, cădea toată răspunderea acestei încercări nereuşite?

J.T. Maston nu voia să audă de nimic, astfel încât rămase nepăsător şi la rugăminţile, şi la lacrimile doamnei Evangelina Scorbitt. În cele din urmă, el plecă din casa unde se ascunsese şi îşi făcu apariţia pe străzile oraşului Baltimore. Bineînţeles că a fost recunoscut imediat, şi toţi cei care îşi văzuseră averea şi existenţa ameninţate, şi pe care îi trecuseră mii de năduşeli din pricină că omul ăsta se încăpăţânase să nu spună nimic, se răzbunară acum luându-l peste picior şi bătându-şi joc de el în mii de chipuri.

Ar fi fost de ajuns să-i auzi pe copiii americani, tare asemănători ştrengarilor parizieni, cum îi strigă:

– Ei, tu ăla care ai vrut să faci praf bila pământească!...

– Ei, tu ăla, mai bine te-apuci să dregi axe de ceas!...

– Ei, tu ăla, mai bine învaţă să-nvârteşti cum trebuie un titirez!...

Pe scurt, buimăcitul, hărţuitul secretar al *Gun-Club*-ului se văzu silit să se refugieze în palatul din New-Park, unde Mistress Evangelina Scorbitt îşi depănă până la urmă tot stocul de drăgălăşenie, pentru a-l mai mângâia puţin.

Degeaba! J.T. Maston rămânea neconsolat - *noluit consolari*[1], aidoma mitologicei Niobe[2] - deoarece tunul lui nu produsese

---

[1] în limba latină: nu voia să fie consolat.

[2] Mândră de cele şase fiice şi cei şase fii ai săi, Niobe a înfruntat zeii, care s-au răzbunat ucigându-i toţi copiii. Niobe nu s-a consolat niciodată, jelindu-şi morţii dragi până a fost

asupra Pământului alt efect decât ar fi produs o pocnitoare trasă la bâlci.

În felul acesta trecură cincisprezece zile şi lumea, uşurată de groaza de până acum, aproape că nici nu se mai gândea la planurile societăţii «Polul Nord».

Cincisprezece zile, şi nici o veste de la preşedintele Barbicane şi căpitanul Nicholl! Pieriseră oare şi ei din pricina contraloviturii exploziei, odată cu distrugerile suferite de regiunea Wamasai? Plătiseră oare cu viaţa cea mai grozavă păcăleală din vremurile moderne?

Nu!

Când a bubuit tunul, au fost trântiţi amândoi la pământ, daţi peste cap odată cu sultanul, curtenii lui şi cele câteva mii de indigeni care erau de faţă. După aceea, însă, s-au ridicat în picioare, vii şi nevătămaţi.

– Oare a reuşit?... întrebă Bali-Bali, frecându-şi umerii.

– Nu cumva te îndoieşti?

– Eu... să mă îndoiesc!?... Dar când o să ştiţi precis?...

– Peste câteva zile, răspunse preşedintele Barbicane.

Să-şi fi dat el oare seama că operaţiunea dăduse greş?... Se prea poate!... Dar în nici un caz n-ar fi recunoscut un asemenea lucru în faţa sultanului din Wamasai.

Peste patruzeci şi opt de ore, cei doi colegi şi-au luat rămas bun de la Bali-Bali, dar numai după ce plătiseră o sumă destul de frumuşică pentru distrugerile pricinuite regatului. Şi cum această sumă a intrat în vistieria particulară a sultanului, iar supuşii lui n-au primit nici măcar un dolar, maiestăţii sale nu i-a părut deloc rău că a făcut o afacere atât de bănoasă.

După aceea, cei doi colegi, urmaţi de cei zece maiştri, ajunseră la Zanzibar, unde găsiră o corabie gata să plece spre Suez. De aici se îmbarcară sub nume false pe pachebotul Mesageriilor maritime *Moeris*, care îi duse la Marsilia; de aici ajunseră cu trenul Companiei feroviare P.L.M. la Paris, fără vreo deraiere sau ciocnire, apoi cu vagoanele Căilor Ferate din Vest la Le Havre, pentru ca de aici să călătorească cu transatlanticul *Bourgogne* până în America.

În douăzeci şi două de zile ajunseră din Wamasai la New-York, statul New-York.

Şi iată cum, la 15 octombrie, la 3 după-amiază, cei doi colegi băteau la uşa palatului din New-Park...

După o clipă se găseau faţă-n faţă cu Mistress Evangelina Scorbitt şi J.T. Maston...

---

prefăcută în stană de piatră. (N.T.)

Capitolul XX ÎN CARE SE TERMINĂ ACEASTĂ POVESTE CIUDATĂ, PE CÂT DE ADEVĂRATĂ, PE ATÂT DE NEVEROSIMILĂ

– Barbicane?... Nicholl?...
– Maston!
– Voi?...
– Noi!

Tonul ciudat în care acest ultim cuvânt fu rostit în acelaşi timp de cei doi arăta numai ironie şi mustrare.

J.T. Maston îşi trecu peste frunte cârligul de fier şi rosti cu glas şuierător ca de aspidă - cum ar zice Ponson du Terrail[1].

– Galeria din Kilimandjaro a avut cu siguranţă şase sute de metri lungime şi douăzeci şi şapte de metri diametru?

– Da!

– Proiectilul vostru cântărea într-adevăr o sută optzeci de milioane de kilograme?

– Da!

– Şi aţi tras chiar cu două mii de tone de meli-melonită?

– Da!

Aceşti trei «da» căzură ca nişte lovituri de măciucă pe scăfârlia lui J.T. Maston.

– Atunci trag concluzia că... reluă calculatorul.

– Că?... îl întrebă preşedintele Barbicane.

– ...Că operaţia n-a reuşit din pricină că explozibilul n-a dat proiectilului o viteză iniţială de două mii opt sute de kilometri!

– Aşa crezi?... întrebă căpitanul Nicholl.

– Explozibilul dumitale nu-i bun decât să încarci cu el puşcoace pentru copii!

Auzind asemenea groaznică injurie, căpitanul Nicholl sări de pe scaun de parcă ar fi stat pe arcuri.

– Maston! răcni el.

– Nicholl!

– Când vei voi să te baţi cu mine în duel, folosind meli-melonita...

– Nu!... Mai bine fulmicotonul!... E mai sigur!...

Trebui să intervină Mistress Evangelina Scorbitt pentru a-i potoli pe cei doi tunari furioşi, spunându-le:

– Domnilor!... Domnilor!... Nu se face!... Între colegi...

După aceea luă cuvântul preşedintele Barbicane şi spuse cu un glas mai liniştit:

– De ce să aruncăm vina unul asupra altuia? Cu siguranţă că socotelile prietenului nostru Maston trebuie să fi fost juste, aşa

[1] Scriitor contemporan cu Jules Verne; autorul lui Rocambole şi a numeroase alte romane de senzaţie. (N.T.)

cum cu siguranţă că explozibilul prietenului nostru Nicholl trebuie să fi avut puterea calculată! Da!... Am pus exact în practică datele ştiinţei!... Şi totuşi, experienţa a dat greş! Care-i pricina?... Poate că n-o vom afla niciodată!...

– Ei bine! spuse înfuriat secretarul «Clubului artileriştilor», o luăm de la capăt!

– Şi banii pe care i-am risipit pe degeaba! interveni căpitanul Nicholl.

– Şi opinia publică! adăugă Mistress Scorbitt. N-o să vă mai permită nimeni să ameninţaţi din nou soarta lumii!

– Ce-o să se aleagă de domeniul nostru din jurul Polului Nord?

Întoarse vorba căpitanul Nicholl.

– La cât au să scadă acţiunile *North Polar Practical Association*? se văicări preşedintele Barbicane.

Faliment!... Prăbuşirea se şi produsese; acţiunile acestei societăţi anonime se vindeau cu pachetul la preţul hârtiei de împachetat.

Acesta a fost rezultatul final al uriaşei operaţiuni. Acesta a fost falimentul de pomină, la care au ajuns planurile supraomeneşti ale firmei *Barbicane and Co.*

Nu s-au pomenit niciodată atâtea hohote de râs la adresa bieţilor ingineri prost inspiraţi, asemenea articole ironice în ziare, asemenea caricaturi, cântece, parodii, ca cele pricinuite de această întâmplare.

Preşedintele Barbicane, membrii consiliului de administraţie al noii societăţi, colegii lor din *Gun-Club* au fost literalmente făcuţi de ruşine în public. Li se arunca uneori câte un cuvânt atât de tare, fără perdea, încât nu se cade să fie repetat nici măcar în latineşte şi nici chiar pe limba păsărească. Europa, mai ales, dădu frâu liber atâtor glume batjocoritoare, încât până la urmă yankeii se scandalizară. Şi aducându-şi aminte că Barbicane, Nicholl şi Maston erau de origine americană şi că făceau parte din faimoasa asociaţie din Baltimore, erau cât pe-aci să silească guvernul american să declare război Lumii Vechi.

În sfârşit, cea mai straşnică lovitură a fost dată de un cântec francez, pe care ilustrul Paulus - care mai trăia pe vremea aceea - l-a făcut să ajungă «la modă». Cântecul acesta a făcut ocolul lumii întregi.

Iată unul dintre cupletele cele mai aplaudate:

Ca să facă harcea-parcea
Rabla noastră pământească,
Plănuit-au trei bezmetici
Osia-i s-o-nlocuiască.
Şi-au făcut un tun năprasnic,
Cu care-au vrut să ţintească
În aşa fel încât totul,

Totul să se prăpădească!
...Nu era de-ajuns atâta
Ca lumea-să-nnebunească?
Datu-s-a atunci poruncă
Aprig să se urmărească
Cei trei prea-ndrăzneţi bezmetici!
Când deodată: Bum! şi... fsss...
Să te prăpădeşti de râs.
S-a tras focul... fără însă
Ca ceva să se clintească.
Ura! Ura! Să trăiască
Rabla noastră pământească!

Dar o să se ştie oare vreodată cărui fapt se datora nereuşita acestei operaţiuni? Dovedea oare insuccesul acesta că aşa ceva este cu neputinţă de realizat şi că puterile omului nu vor ajunge niciodată să poată modifica mişcarea de rotaţie a Pământului în jurul său şi că niciodată teritoriile de la Polul Nord nu vor putea fi deplasate ca latitudine, pentru a fi aduse într-un punct unde banchizele şi gheţarii să se topească de la sine sub acţiunea razelor Soarelui?

Răspunsul la această întrebare a fost dat şi el, la câteva zile după sosirea preşedintelui Barbicane şi a colegului său în Statele Unite.

În gazeta franceză *Le Temps*, din 17 octombrie, apăru un articolaş, care aduse un mare serviciu lumii întregi, spunându-i ceea ce o interesa pentru securitatea ei.

«Se cunoaşte rezultatul egal cu zero al încercării de a da Pământului o nouă axă. Totuşi, calculele lui J.T. Maston, care sunt întemeiate pe date juste, ar fi produs rezultatele urmărite, dacă, în urma unei neatenţii de neexplicat din partea calculatorului, ele nu ar fi cuprins încă de la început o greşeală.

Greşeala constă în aceea că faimosul secretar al lui Gun-Club, când a luat ca bază a lucrărilor sale circumferinţa Ecuatorului, a trecut o lungime de patruzeci de mii de metri în loc de patruzeci de mii de kilometri, ceea ce a făcut ca rezolvarea problemei să dea un rezultat fals.

De unde provine o asemenea eroare?... Cine a putut s-o pricinuiască?...

Cum de a putut-o săvârşi un calculator atât de remarcabil?... Am face presupuneri zadarnice.

Lucru sigur este însă că, dacă problema modificării axei pământeşti ar fi fost pusă corect, ea ar fi fost rezolvată exact. Uitarea acestor trei zero a dat naştere unei erori de douăsprezece zerouri la rezultatul final.

Admiţând că meli-melonita are puterea pe care i-o atribuie căpitanul Nicholl, pentru deplasarea Polului cu 23° 28' ar fi trebuit un tun nu de un milion de ori mai mare decât tunul de 27 de centimetri, ci un trilion de asemenea tunuri, aruncând un trilion de proiectile de câte o sută optzeci de mii de tone fiecare.

Cât priveşte focul acesta de tun aşa cum a fost tras în Kilimandjaro, el n-a deplasat Polul decât cu trei microni (trei miimi de milimetru) şi n-a făcut să varieze nivelul apelor decât cu cel mult nouă miimi de micron.

Proiectilul, această nouă mică planetă, va face parte de acum înainte din sistemul nostru solar, fiind reţinut de atracţia Soarelui.

ALCIDE PIERDEUX»

Aşadar, o simplă lipsă de atenţie a lui J.T. Maston, o eroare de trei zero făcută la începutul calculelor sale pricinuise umilitorul rezultat pentru noua societate!

Dar dacă colegii lui din *Gun-Club* erau tare mâniaţi pe el, dacă l-au copleşit cu tot felul de blesteme, apoi în rândurile publicului se născu un val de simpatie faţă de bietul om. La urma urmei, greşeala aceasta pricinuise tot răul - sau, mai bine-zis, tot binele - deoarece scăpase lumea de cea mai grozavă catastrofă cu putinţă.

Şi iată că de pretutindeni începură să curgă tot felul de urări, milioane de scrisori, prin care J.T. Maston era felicitat că s-a înşelat cu trei zero!

J.T. Maston, mai zdrobit şi mai amărât ca oricând, nici nu voia să audă de formidabilul «Ura!» pe care lumea întreagă îl striga în cinstea lui. Preşedintele Barbicane, căpitanul Nicholl, Tom Hunter, cel cu picioarele de lemn, colonelul Bloomsberry, neobositul Bilsby şi colegii lor n-aveau să-l ierte niciodată...

Bine cel puţin că-i rămânea Mistress Evangelina Scorbitt! Această excelentă femeie nu putea să-i poarte pică.

În primul rând, J.T. Maston ţinuse să repete calculele, neadmiţând în ruptul capului că ar fi putut să fie distrat în aşa hal.

Şi totuşi, aşa era! Inginerul Alcide Pierdeux nu se înşelase. Iată de ce omul acesta original fusese atât de liniştit când lumea întreagă era cuprinsă de groază. În ultimul moment, el îşi dăduse seama de greşeala calculatorului, dar nu mai avusese timp să-şi înştiinţeze semenii. Şi iată de ce, în clipa când se trăgea focul de tun în Kilimandjaro, el închina un pahar de şampanie în sănătatea bătrânei noastre lumi!

Da! Trei zero uitaţi din cifra care reprezintă lungimea Ecuatorului!...

Deodată, J.T. Maston îşi aduse aminte. Era la început, când deabia se apucase de lucru, închizându-se în biroul său din Balistic-Cottage. Scrisese bine pe tablă numărul 40 000 000.

În clipa aceea a răsunat strident clopoţelul telefonului... J.T. Maston s-a îndreptat către aparatul telefonic... A schimbat câteva cuvinte cu Mistress Evangelina Scorbitt... Dar iată că trăsnetul l-a dat peste cap, aruncând tabla cât colo... S-a ridicat... A început să scrie din nou numărul care se ştersese pe jumătate când căzuse tabla... De-abia scrie cifra 40 000... când clopoţelul sună pentru a doua oară... Şi când începe din nou să lucreze, uită să mai scrie celelalte trei zero din numărul care reprezintă lungimea Ecuatorului în metri!

Ah! Toate astea din vina doamnei Evangelina Scorbitt! Dacă ea nu l-ar fi deranjat, poate că n-ar fi fost lovit de descărcarea electrică! Poate că trăsnetul nu i-ar fi jucat o asemenea festă, prea de ajuns ca să compromită o întreagă viaţă de calcule corecte şi cinstite!

Cât de zguduită a fost biata femeie, când J.T. Maston se văzu obligat să-i spună împrejurările în care s-a produs greşeala!... Da!... Ea, numai ea era cauza acestui dezastru!... Din pricina ei se trezise J.T. Maston dezonorat pentru toată lunga-i viaţă care îi mai rămânea de trăit, întrucât membrii venerabilului «Club al artileriştilor» mureau în general la vârsta de peste o sută de ani!

După această convorbire, J.T. Maston plecase în grabă din palatul din New-Park, înapoindu-se la Balistic-Cottage. Acum se plimba cu paşi mari prin odaie, spunându-şi întruna:

– Nu mai sunt bun de nimic pe lumea asta.

– Nici măcar să te însori? se auzi un glas pe care emoţia îl făcea sfâşietor.

Era Mistress Evangelina Scorbitt. Cu faţa răvăşită şi plânsă, îl urmase până aici pe J.T. Maston...

– Dragul meu Maston!... îi spuse ea.

– Bine!... De acord!... Dar cu o condiţie: ...să nu mă mai ocup în viaţa mea de matematici!

– Nu pot să le sufăr, dragul meu prieten! răspunse văduva.

Şi Mistress Evangelina Scorbitt deveni Mistress Evangelina Maston.

Cât despre articolaşul lui Alcide Pierdeux, este uşor de închipuit câtă cinste a adus inginerului şi Şcolii politehnice unde învăţase!

Articolaşul acesta fu tradus în toate limbile, reprodus de toate ziarele, răspândind numele autorului lui în lumea întreagă. Aşa s-a făcut că nota apărută şi în gazeta *Le*

Ea, numai ea era cauza acestui dezastru!

Petit Marseillais a fost citit de tatăl frumoasei provensale, care îi refuzase mâna fiicei sale, deoarece Alcide Pierdeux «era prea savant». După ce reuşi de bine de rău şi fără ajutorul altcuiva să priceapă ce vrea să spună articolul, părintele fu cuprins de remuşcări. Şi aşteptând să urmeze lucruri şi mai bune, trimise deocamdată inginerului o invitaţie la masă.

Capitolul XXI FOARTE SCURT, DAR CU TOTUL LINIŞTITOR ÎN CE PRIVEŞTE VIITORUL LUMII

De acum încolo, locuitorii Pământului pot fi liniştiţi! Preşedintele Barbicane şi căpitanul Nicholl n-au să reia niciodată opera uriaşă, care dăduse greş atât de jalnic prima oară. J.T. Maston n-o să mai pornească noi calcule - de data asta fără să greşească. Ar fi zadarnic!

Alcide Pierdeux spusese adevărul în articolaşul pe care îl scrisese.

Legile mecanicii arată că pentru a produce o strămutare de 23°28' a axei pământeşti, ar trebui - chiar dacă s-ar folosi meli-melonită - un trilion de tunuri asemănătoare celui săpat în muntele Kilimandjaro.

Dar planeta noastră este prea mică pentru a le putea cuprinde pe toate, admiţând chiar că toată suprafaţa Pământului ar fi solidă.

Aşadar, se pare că locuitorii globului pământesc pot să doarmă liniştiţi. Modificarea condiţiilor în care se mişcă Pământul este o chestiune care întrece puterile omenirii; nu-i la îndemâna oamenilor să schimbe ordinea stabilită în sistemul Universului.

Cuprins

Lector: ECATERENA ŞIŞMANIAN
Tehnoredactor: FLORICA PREDA

Dat la cules 29.I.1980. Bun de tipar 15.V.1980.
Apărut 1980. Comanda nr. 1785.
Coli de tipar 17.

Comanda nu. 109
Combinatul Poligrafic „Casa Scânteii"
Bucureşti, - Piaţa Scânteii nr. 1
Republica Socialistă România

JULES VERNE

1. O CĂLĂTORIE SPRE CENTRUL PĂMÎNTULUI
2. OCOLUL PĂMÎNTULUI ÎN OPTZECI DE ZILE
3. CINCI SĂPTĂMÎNI ÎN BALON
4. STEAUA SUDULUI
5. CĂPITANUL HATTERAS
6. ŞCOALA ROBINSONILOR. RAZA VERDE
7. DOCTORUL OX
8. DOI ANI DE VACANTĂ
9. UN BILET DE LOTERIE. FARUL DE LA CAPĂTUL LUMII
10. UIMITOAREA AVENTURĂ A MISIUNII BARSAC
11. CELE 500 MILIOANE ALE BEGUMEI. ŞARPELE DE MARE
12. VULCANUL DE AUR
13. 20 000 DE LEGHE SUB MĂRI
14. DE LA PĂMÎNT LA LUNĂ. ÎN JURUL LUMII
15. UIMITOARELE PERIPEŢII ALE JUPÎNULUI ANTIFER
16. INSULA CU ELICE
17. BURSE DE CĂLĂTORIE
18. CASA CU ABURI
19. INDIILE NEGRE. GOANA DUPĂ METEOR
20. INSULA MISTERIOASĂ (voL. I)
21. INSULA MISTERIOASĂ (voL. II)
22. MINUNATUL ORINOCO
23. CASTELUL DIN CARPAŢI. ÎNTÎMPLĂRI NEOBIŞNUITE
24. ŢINUTUL BLĂNURILOR (voL. I)
25. ŢINUTUL BLĂNURILOR (voL. II)
26. CĂPITAN LA CINCISPREZECE ANI
27. 800 LEGHE PE AMAZON
28. COPIII CĂPITANULUI GRANT (voL. I)
29. COPIII CĂPITANULUI GRANT (voL. II)
30. TESTAMENTUL UNUI EXCENTRIC
31. ROBUR CUCERITORUL. STĂPÎNUL LUMII
32. CLOVIS DARDENTOR. SECRETUL LUI WILHELM STORITZ
33. AGENJIA THOMPSON
34. HECTOR SERVADAC
35. UN ORAŞ PLUTITOR. SPĂRGĂTORII BLOCADEI. INVAZIA MĂRII
36. PILOTUL DE PE DUNĂRE
37. SATUL AERIAN. ÎNCHIPUIRILE LUI JEAN MARIE CABIDOULIN
38. PRICHINDEL
39. CESAR CASCABEL
40. CLAUDIUS BOMBARNAC. KERABAN ÎNCĂPĂŢÎNATUL

EDITURA ION CREANGĂ